

تەفسیری رەوان

بۆ تیگە‌یشتنی قورئان

بەرگی [۱۲]

نووسیناس

مەلا مەحمودى گەلاڵەیی

جزمى ۲۴

تەفسىرى رەۋان

بۆتىگە يىشتىنى قورئان

بەرگى بىست و چوارەم

نۇوسىنى

مەلا مەحمۇدى گەلا ئەيى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تەفسىرى رەۋان بۇ تېگە يىشتى قورئان. ھ

نوسىنى : مەلا مەحمۇدى گەلا ئەلى. ھ

چاپى يەكەم. ھ

چاپخانەى ئۆفسىتى تىشك. ھ

تىراز: (۵۰۰) دانە. ھ

ژمارەى سپاردن: (۶۳۵) ى سالى ۲۰۰۲ ھ

مافى چاپکردنەۋەى پارىژراۋە تەنھا ھى نووسەرە. ھ

هه ره شه له وانده ی پیغه مبه ران به در و ده خه نه وه و مزگینی بو ئه وانده ی
شونینان ده که ون

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ
إِذْ جَاءَهُ ۖ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ﴾ (۳۲) ﴿وَالَّذِي
جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ (۳۳) ﴿لَهُمْ
مَا يَشَاءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ﴾ (۳۴) ﴿لِيُكَفِّرَ
اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ
بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (۳۵) ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ
عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۚ وَمَنْ يُضْلِلِ
اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ (۳۶) ﴿وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّضِلٍّ
أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ﴾ (۳۷)

له وه پیش پهروه ردگار هه ره شه ی توندی له کافره کان کرد، په ندو
نه زیله و نمونده ی له سهر بی بناغهی بیرو باوه ریان هیئایه وه، شه جار
لیره دا ناشیرینتر بیرو باوه رو هه لوئیسیتان رون ده کاته وه: که برییتی ه
له در و مه لبه ستن به دهم خواوه هاوه لدانان و مندال بو دانان و به در و
خستنه وه ی پیغه مبه ره که ی و ره تکر دنه وه ی پیامه که ی: هه ره شه یان
لی ده کاو ده یانتر سیئنی له ناگری دوزه خ.

ئه‌مجار واده‌ی به‌هه‌شت ده‌دا به‌خودا په‌رستان و له‌تاوانیان خوش ده‌بی
ئه‌گهر تۆبه‌بکه‌ن.

ده‌فرموی: ﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالْصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ﴾ کئ‌له‌وکه‌سه‌سته‌مکارتره: که‌درۆ له‌سه‌ر خودا هه‌لده‌به‌ستی،
پێغه‌مبه‌ری راستگۆو دئ‌سۆز بۆ‌ئاین و بۆ‌ئه‌وان به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه، واته:
که‌س له‌و که‌سه‌تاوانبارتر نیه‌که‌درۆ بۆ‌خودا هه‌لده‌به‌ستی: هاوه‌لئ‌ی بۆ
بریار ده‌دا، منداڵئ‌ی بۆ‌به‌ره‌وا ده‌زانن، به‌پێچه‌وانه‌ی فه‌رمان و
جله‌وگیره‌کانئ‌ی ئ‌این ه‌حرام و حه‌لّ‌ل‌دیاریی ده‌که‌ن، بانگه‌وازی
پێغه‌مبه‌ر بۆ‌یه‌کتا په‌رستی ره‌تده‌که‌نه‌وه، درۆ له‌سه‌ر خودا هه‌لده‌به‌ستن و
پێغه‌مبه‌ره‌که‌شئ‌ی به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه، ئ‌ه‌وه‌بوو به‌بی‌تێفک‌رین و بیر کردنه‌وه
قوره‌یشییه‌کان په‌یامئ‌ی پێغه‌مبه‌ریان ره‌تکرده‌وه، هه‌ر له‌گه‌ل‌هاته‌سه‌ریان
و بانگه‌وازی خۆئ‌ی راگه‌یانده‌ خیرا و گۆزو گومه‌ت به‌درۆیان خسته‌وه،
ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌کئ‌ی تره‌له‌سه‌ر نه‌قامئ‌ی و نه‌زانییان.

ئه‌مجار به‌شوئ‌ین راگه‌یانده‌ئ‌ی ئ‌ه‌و حال و وه‌زع و هه‌ل‌ئ‌یسته‌یان دا
هه‌ره‌شه‌ی توندیان ئ‌اراسته‌ده‌کا، ده‌فرموی: ﴿أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى
لِّلْكَافِرِينَ﴾ نایا له‌دۆزه‌خ دا بۆ‌ئ‌ه‌و کافره‌سه‌ره‌قانه‌شوئ‌ینی هه‌وانه‌وه‌نیه؟
واته: ئ‌ه‌وانه‌شوئ‌ینیان دۆزه‌خه‌و جیگا و مه‌کانیان دیاریکراوه،
ئ‌یستیفهامه‌که‌بۆ‌ته‌ق‌ریرو چه‌سپاندنه‌! ئ‌ه‌مجار واده‌و مزگینئ‌ی ده‌دا
به‌خودا په‌رستان و ده‌فرموی:

﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ، أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ ئ‌ه‌و که‌سه‌ی
به‌راستی پێغه‌مبه‌ره‌و په‌یامئ‌ی حق و راستئ‌ی هیناوه، په‌وانه‌کراوی خودا
بۆ‌سه‌ر ئ‌اده‌میزادو دا پێغه‌مبه‌رو پێشه‌واiane، هه‌روه‌ها ئ‌ه‌وانه‌ش که
شوئ‌ین ئ‌ه‌و پێغه‌مبه‌ره‌که‌وتون و ئ‌یمانیان پئ‌هیناوه‌و دئ‌نیان له‌وه‌قورئ‌ان
که‌لامئ‌ی خودایه‌و به‌رنامه‌ی ژيانه‌و چرای رێبازی به‌خته‌وه‌ری و به‌مراز

گه‌یشتنه، هۆی سهرفرازی دونیاو قیامه‌ته، ئەوانه ئەوکه‌سانه
له‌خواترس و خۆپاریز له‌هاوه‌لدانان بۆ په‌روه‌ردگارو دژ به‌بته‌رستین.

پاداشی ئەوانه‌لای خودایه ﴿لهم مايشاؤون عند ربهم﴾، ذلك جزاء
المحسنين ﴿هه‌رچی داوا‌بکه‌ن له‌به‌هشت وای خودا بۆیان ئاماده‌یه،
چییان بۆی له‌به‌هشت دا له‌پله‌وپایه‌ی به‌رزو خۆشی بۆ کۆسپ و
لیخۆشبون له‌تاوان و ده‌سته‌به‌ری بوونی په‌زامه‌ندی خودا بۆیان ده‌سته‌به‌ر
ده‌بی، نازو نیعمه‌تی وایان ده‌دریتۆ هه‌یچ چاوێک نه‌ی بینویه و به‌سه‌ردلی
که‌س دا تینه‌ په‌رتۆه، به‌خه‌یالیش که‌س ته‌سه‌وری نه‌کردوه، ئا ئەو
پاداشه‌ زۆر و هه‌مه‌ جۆره‌ پاداشی چاکه‌ کارانه، ئەوانه‌ی: خوداپه‌رستیان
به‌جۆرێک بووه‌ وه‌کوو بلی‌ی چاویان له‌خودا بووه، خو ئەگه‌ر چاویان
له‌خودا نه‌بووبۆ دلتیا بوون له‌وه‌ی که‌ خودا چاوی لێیان، ئەم پاداشه
به‌رزو پی‌رۆزه: که‌ خودا بۆی ئاماده‌ کردون و واده‌ی پێ داون:

﴿ليکفر عنهم اسوأ الذي عملوا ويجزيهم أجرهم بأحسن ما كانوا
يعملون﴾ بۆ ئەوه‌ به‌خراپ‌ترین خراپه‌کارییه‌کانیان بپۆشی؛ پاداشیان
به‌گوێره‌ی کرده‌ی باشیان بداته‌وه، کام کردوه‌یه‌یان باش و په‌سنده‌ ئەوه‌یان
بۆ ده‌کاته‌ غمونه، هه‌موو کرده‌وه‌ باشه‌کانی تریان به‌گوێره‌ی ئەو کرده‌وه
باش‌تره‌ بۆ حسیب ده‌کا.

چاکه‌ له‌کرده‌وه‌ خراپ خراپه‌کانیان خۆش بپۆش هه‌لبه‌ته‌ له‌هه‌موو
تاوانیکیان خۆش ده‌بی، هه‌یچ تاوانیکیان له‌ئه‌ستۆ نامی‌نی. ده‌که‌ونه
ژیانی به‌خته‌وه‌ری و سهرفرازییه‌وه.

ئەوانه‌ بۆ خودا صولحاو به‌خوچاراو بوون و، به‌راستی به‌ندایه‌تی
خودایان کرده‌وه ﴿أليس الله بكاف عبده؟﴾ تایا خودا به‌س نیه‌ بۆ
به‌نده‌که‌ی؟ پی‌غه‌مبه‌ر: که‌ خودای له‌پشت بۆ پی‌ویستی به‌که‌سی‌تره‌یه‌؟!
نه‌خه‌یر!

به‌لئی هه‌ر که‌سی به‌راستی به‌ندایه‌تی بۆ خودا بکاو پشستی پی‌به‌ستئی
خۆب‌خاته په‌نای، خودای به‌سه‌و هه‌وێج‌ه‌ی به‌ که‌سی تر نیه، ناخۆشی
وته‌نگ و چه‌له‌مه‌ی رۆژی قیامه‌تی لی دوور ده‌خاته‌وه‌و هه‌رچی به‌هوی
ده‌یداتی. له‌ دونیاش دا سه‌ربه‌رزو سه‌رفرازه‌و شابه‌سه‌پانی خۆی نازانی.

﴿وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ئه‌و موشریک و
نه‌مامانه هه‌ر په‌شده‌تی لی ده‌که‌ن به‌ته‌کانیان، ده‌لێن: ئه‌گه‌ر موحه‌مه‌د
وازنه‌هێنئی له‌ دژایه‌تیکردنی خودا کا ئمان و به‌رده‌وام بئی له‌سه‌ر په‌خنه
لی گرتنیان ئه‌وه‌ توشی ناخۆشی و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ی ده‌که‌ن، شی‌ت و
ویتی ده‌که‌ن، ئه‌ونه‌فامانه‌ پرۆیان وابوو ئه‌وبتانه‌ هێزو توانای له‌بن
نه‌هاتوویان هه‌یه، هه‌ر که‌سی دژیان بدوئی تووشی کاره‌ ساتی ده‌که‌ن،
ده‌گێر نه‌وه: که‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ خالیدی نارد بۆ ئه‌وه‌ی ب‌تی (العزی) بشکیئئی
کا‌برای مح‌دورو ساده‌نی وتی: ده‌ترسم تووشی شتی‌کت بکا، چونکه‌ ئه‌م بته
هێزو توانایه‌کی هه‌یه‌ که‌سی ناویریتی، به‌لام خالید گوئی پی نه‌داو به
ته‌وه‌ره‌که‌ی وردو خاشی کرد.

﴿وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ، وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ﴾
که‌سی‌ک خودا برپاری گومرا‌بوونی بۆ دابی له‌به‌ر ئه‌وه‌ی بۆ خۆی ئاماده
باشی گومرا‌بون و تاوانکاری تێدابی. که‌س نیه‌ بتوانی هیدایه‌تی بدا،
که‌سی‌کیش خودا هیدایه‌تی بدا، چونکه‌ بۆ خۆی ئاماده‌ باشی هیدایه‌ت
وه‌گرتنی تێدایه‌، ئه‌وه‌ که‌س نیه‌ بتوانی گومرا‌ی بکا. واته‌ گومرا‌کردن و
هیدایه‌تدان به‌ ده‌ست خودایه‌، ئه‌و به‌دییه‌ت نه‌ریانه‌ که‌سی تر جگه‌ له‌خودا
رۆلێ تێدا نابینن.

﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انتِقَامٍ﴾ ئایا خودا به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌ک دا بالا
ده‌ست و خاوه‌ن توانایه‌؟ ئایا خودا خاوه‌نی سزای سه‌خت و دژواریه‌؟
نیستفه‌امه‌ که‌ بۆ ته‌قریرو ئیسباته‌، واته‌ به‌لئی خودا خاوه‌نی تواناو

دهسه‌لاتی ره‌هایه عه‌زابی سه‌خت و دژواری هدیّه، ههرکه‌سی پنه‌ای بو به‌ری پنه‌ادراوه‌و که‌س ناتوانی زیانی لی‌بدا.

بوژدانی بته‌رسته‌کان و هه‌ره‌شه لی‌کردنیان

وَلِئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ
أَوْ أَرَادَنِيَ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ
اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ يَتَقَوْمِ اعْمَلُوا
عَلَىٰ مَكَانِكُمْ إِنِّي عَمِلْتُ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾
مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی له‌ موشریکه‌کان کردو واده‌ی
به‌هه‌شتی به‌یه‌کتا په‌رستان دا، نه‌جار لی‌زه‌دا به‌لگه‌ له‌سه‌ر پوچی بیرو
باوه‌ری بته‌رسته‌کان ده‌هیئتیه‌وه، موشریکه‌کان بو‌خو‌یان دان به‌وه
داده‌نین: که‌ خودا ناسمانه‌کان و زه‌وی به‌دی هی‌ناون، نی‌عتیراف به‌وه‌ش
ده‌که‌ن: که‌ نه‌وبتانه‌ دارای خیره‌و شه‌رین ده‌فه‌رموی:

﴿وَلِئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ ته‌گه‌ر
په‌سیار له‌ و موشریکه‌نه‌ بکه‌ی بلی‌تی کی‌ به‌دی‌هینه‌ری ناسمانه‌کان و
زه‌وییه، خیره‌ ده‌لین: خودا به‌دی‌هینه‌ریانه. له‌وکاته‌دا بت و سه‌نه‌م

ده پهرستن، دان به وهدا دهنين: كه خدا به ديهينره، دهى چون عه قل و ناو هزيان نه وه قبول ده كا عبادته تى غه يري خدا بكن و هاو هل بو خدا دابنين، له كاتيك دا نه و پهرستراوانه داراي هيچ شتيكيان نيه، نه زيان ده گه يهنن نه سود به خشن.

﴿قل: افرأيتم ماتدعون من دون الله ان ارادنى الله بضر هل هن كاشفات ضره، او ارادنى برحمة هل هن مسكات رحمة؟﴾ نهى موحه ممد به و موشريكانه بيژه، نه گهر نيوه به ده مى خوتان دافه به وهدا بنين. كه خدا به ديهينره و هه موشتيك هه ره نه و دروستى كردوه، ده سا هه والم بدهنى دهر باره ي بته كانى خوتان، نايا ده توانن قه زاو قه دهرى خدا ره تبكه نه وه. ده توانن تنگ و چه له مه قه لاچو بكن، يان نه گهر خدا بيه وي خيرو بيړيكم به نسيب بى، له خيرو خوشى دا زيان به سر به رم نايات نه وانه ده توانن ببنه كوښپ و له مپه رو نه هيلن نه و خيره م به نسيب بى؟!

﴿قل: حسبي الله، عليه يتوكل المتوكلون﴾ نهى پيغه مبه ر: بلى: خودام به سه، له هه موو كاريكم دا، به مه رجى خدا له پشتم بى، ده ويجه م به كه سى ترنيه، نه وم به سه بو خير پى گهيانندن و زيان لى دوور خستنه وه، نيتر چ باكم له بت و صه نه مه كانى نيوه نيه زيانم پى بگه يهنن، جگه له خدا له كه س ناترسم، هه ر پشت به خدا ده به ستم و به تده ما يارمه تى نه وم، خاوه ن باوه ران هه ر پشت به نه و ده به ستن و چاويان له كه ره مى نه وه.

وه كوو له سه رزمانى حه زره تى هو د له گه ل گه له كه مى دا، ده فه رموى: ﴿ان نقول: الا اعتراك بعض آلهتنا بسوء، قال: اني اشهد الله واشهدوا اني بريئ مما تشركون، من دونه فكيدوني جميعا ثم لا تنظرون. اني

توكلت على الله ربى وربكم، ما من دابة الا هو آخذ بناصيتها ان ربي على صراط مستقيم ﴿هود/۵۴-۵۶﴾ .

پیشه‌وایانی وه‌کوو ئیمامی نه‌حمه‌دو تیرمیذی و حاکیم و ئیینو نه‌بی‌حاتهم له‌عه‌بدوللای کوری عه‌باسه‌وه ﴿ده‌فرمووی: رۆژیک له‌دوا پیغه‌مبه‌ره‌وه بووم فه‌رموی: (یاغلام، انی أعلمک کلمات: احفظ الله يحفظک، احفظ الله تجده تجاهک، اذا سألت فاسأل الله، واذا استعنت فاستعن بالله واعلم أن الأمة لواجمعت على أن ينفعوک بشیء لم ينفعوک الا بشیء قد کتبه الله لک، وان اجتمعوا على أن يضروک بشیء لم يضروک الا بشیء قد کتبه الله علیک، رفعت الأقلام وجفت الصحف و اعمل لله بالشکر فی الیقین. واعلم أن فی الصبر على ما تکره خیرا کثیرا وأن النصر مع الصبر، وأن الفرج مع الكرب وان مع العسر یسرا)

عه‌بدوللای کوری عه‌باس ده‌فرمووی: رۆژیک له‌پاشکوی پیغه‌مبه‌ره‌وه بووم، فه‌رموی: نه‌ی کوره‌لاوه، من چه‌ند نامامۆژگاریه‌کت ده‌که‌م له‌دلیان بگه‌رو له‌بیرت نه‌چه‌وه سه‌رفراز ده‌بی، هه‌میشه خودات له‌یاد بی، خوداش تۆی له‌بیره‌و پشتیوانته، خودات له‌یاد بی، ده‌بینی بۆ هه‌موو کاریکت خودا له‌گه‌لت دایه، نه‌گه‌ر داوای شتیکیک کرد هه‌ر له‌خودا داوابکه، نه‌گه‌ر پشتت به‌که‌سیک به‌ست پشت هه‌ر به‌خودا به‌سته، باش بزانه و دلنیا به، نه‌گه‌ر هه‌موو ناماده‌میزاد کۆبینه‌وه له‌سه‌ر نه‌وه سودیکت پی بگه‌یه‌نن، نه‌گه‌ر ویستی خودای له‌سه‌ر نه‌بی و خودا له‌چاره‌ی نه‌نوسی بی، ناتوانن خیره‌که‌ت پی بگه‌یه‌نن ..

نه‌گه‌ر هه‌موویان کۆبینه‌وه له‌سه‌ر نه‌وه زیانیکت لی‌بده‌ن، ناتوانن مه‌گه‌ر خودا له‌چاره‌ی نووسی بی، له‌له‌و حوله‌ه‌ه‌و دا هه‌موو شتیکیک براوه‌ته‌وه، قه‌له‌م هه‌لگیراوه‌ته‌وه مه‌ره‌که‌بی سه‌ر کاغه‌ز وشک بۆ ته‌وه. نه‌ی کوری خۆشه‌ویستم شوکرو سوپاسی

خودا بکە بەراستی و دڵسۆزی، بزانه و دڵنیابە: کە سەرەنجامی خۆگری و پشوو درێژی لە سەر ناخۆشی خێرو فەری زۆرە، سەرکەوتن لە گەڵ سەبر و پشوو درێژی دا دەستبەر دەبی، رزگار بون و سەرکەوتن دواي ناخۆشی و تەنگانە دەینەکایەوه. دوا تەنگانە فەرەحیە.

ئیبنو ئەبی حاتم لە ئیبنو عەبباسەوه ریاوەت دەکا، دەلی: پیغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: کەسیک پێی خۆش بی لەهەموو کەس بەهێزتر بی، باشت بەخودا بەستی، کەسیک دەیهوی دەولەمەندترینی خەلک بی واتە: دل دەولەمەندبی، با متمانەي بهوهی لای خودا هەیه زیاتری لەوهی کە لە دەست خۆی دایە، کەسیک دەیهوی بەرێزترینی نادەمیزاد بی، باتەقوای خودا بکا.

﴿قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ اِنِّي عامل فُسوف تعلمون من يأتيه عذاب يخزيه، ويحل عليه عذاب مقيم﴾ ئەي پیغەمبەر! بەقورەیشییەکان بلی: ئەي گەل و هۆزم ئێوه بەویستی خۆتان چی دەکەن بیکەن، چۆنتان دەوی هەلویستی خۆتان بەرانبەر پەيامەکم بنوێنن، بەئارەزووی خۆتان دژایەتی بانگەوازیی یەکمە بکەن، بەهێزو توانای خۆتان بنازن، جۆرەها فەرت و فیل و بیانوو بهێننەوه، دڵیابن من لەسەر بیرو باوەری خۆم و تۆزقالتیک لە هەلویستی خۆم نایەمه خوار، سوور دەبم لەسەر بانگەوازیی بۆ یەکتاپەرستی و بلاو کردنەوهی ئایینی خودا بە ناو خەلک دا، لەوه بەولاه دەزانن کێ عەزابی سەختی دژوار دیتە سەری و چۆن زەلیل و بیچارەدەکەوی و چۆن عەزابی بەردەوام نازل دەبیتە سەری و رۆژی قیامت یەخەي دەگری !!

دیارده کانی به توانایی خود او زانیاری ره های

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَىٰ
فَلَِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾ اللَّهُ يُتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي
لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ
وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ
قُلْ أُولَٰئِكَ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾
قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ
إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ
قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ
دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾ قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ
فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا

مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ لَا فُتُورَ بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾
وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾

له وه پیش به لگهی له سمر تاك ته نهایی خودا هیئانه وه، نیشانه ی
دهسه لاتی ره هاو بی سنووری پهروه دگار پراگه یاند، پوچی مهز هب و بیرو
بۆچونی هاوه لاندانه رانی خسته پرو، واده ی خوئی بۆ چاکه کاران راگه یاندو
هه ره شه ی توندی له خراپه کاران کرد.

نه مجار لیتره دا دلنه وایی پیغه مبهری کردو دلخوئی دایه وه: که به ژیمن
نه هیئانی گه له که ی په ست نه بی؛ پی زاناندو بۆی دوپات کرده وه: که
قورئانی پیروژ به حق نازل بووه بۆته وه ی سود به ئاده میزاد بگه یه نی و
نامه ی هیدایه ته بۆیان، ئه مهش یه کیکه له دیارده ی به توانایی
پهروه دگار، نه مجار به شوین نه وه دا دوو جوړ له دیارده کانی دهسه لاتی
ره های په وهر دگار راده گه یه نی، یه کیکیان وهر گرتنه وه ی گیانه کانه
له کاتی ته و ابوونی ماوه ی ژبانی بۆ دیاریکراویان، دووه میان نه وه یه: که
هر خودا خوئی خاوه نی شه فاعه ته و هر نه شه فاعه ت وهر ده گری و
ریتگهی شه فاعه ت ده دا.

نه مجار وه صفی په وهر دگار ده کا به چهند صیفه تیک: که به دیهینانی
بونه وهر و زانیاری یه به سهر هه مو شتیک دا، دوا به دوا ی نه وه هه ندی
دیمه نی قیامت راده نوینی.

ده‌فهرموی: ﴿انا انزلنا عليك الكتاب للناس بالحق﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر
 هه‌ر ئیمه‌ خوداین، هه‌ر ئیمه‌ خاوه‌نی شکۆ مه‌ندی و به‌ دیه‌ینه‌ری
 بونه‌وه‌رین، ئیمه‌ قور ئانمان به‌ حه‌ق و پاستی بۆ سه‌رنازل کردوی بۆ ئه‌وه‌ی
 ئاده‌میزاد و هه‌روه‌ها جندۆکه‌ پێی به‌هه‌ره‌مه‌ند ببن، بپیته‌ به‌رنامه‌ی
 ژیا‌نیان و هۆی به‌خته‌وه‌ریی دونه‌یاو قیامه‌تیان، ئه‌رکی سه‌رشانیان
 به‌رامبه‌ر خۆیان خودایان بۆ پون بکاته‌وه‌، مزگینه‌ی‌دا به‌چاکه‌کاران و
 خراپه‌کاران بترسینه‌، هه‌لیان بنی بۆ خوداپه‌رستی و دوورکه‌وتنه‌و له‌
 تاوان و خراپه‌کاریی، من خودای بونه‌وه‌رم و به‌دییه‌ینه‌ری هه‌موو شتی‌کم،
 هیچ پێویستیم به‌که‌س نه‌یه‌، هه‌موو که‌س موحتاجی منه‌.

﴿فمن اهتدى فلنفسه، ومن ضل فانما يضل عليها﴾ جا که‌سی‌ک
 به‌ویستی خۆی رێبازی هیدایه‌تی هه‌لبژار، سه‌رفرازه‌، که‌سی‌کیش رێبازی
 گومرایی ره‌چاو کرد به‌ده‌بخت و چاره‌ ره‌شه‌.

تۆ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر: به‌ر په‌رسیارنی ئاخۆ ئیمان ده‌هینن یان نا،
 هیدایه‌تدانیان به‌ده‌ست تۆیه‌، تۆ ته‌نها راگه‌یاندنی په‌یامه‌که‌ت له‌سه‌ره‌ و
 به‌ پێک و پێکیش ئه‌رکی سه‌رشانی خۆت جی به‌ جی کردوه‌. وه‌کوو
 له‌شوینیکی‌تردا ده‌فهرموی: ﴿انما انت نذیر، والله على كل شیئ وکیل﴾
 (هود/۱۲). یان ده‌فهرموی: ﴿فذكر انما انت مذكر، لست عليهم
 بمصیطر﴾ (الغاشیه‌ ۲۱/۲۲).

ئه‌جار په‌روه‌ردگار دیاردیه‌کی ده‌سه‌لاتی‌خۆی نمایش ده‌کا و ده‌فه‌موی:
 ﴿الله يتوفى الأنفس حين موتها، والتي لم تمت فى منامها﴾ واته‌،
 بێگومان هه‌ر خودا گیانه‌کان وه‌رده‌گرێته‌وه‌ له‌کاتی مردنیان دا، فریشته‌ی
 تاییه‌ت ده‌نێری و گیان ده‌کێشی، په‌یه‌ه‌ندی نیوان جه‌سته‌و گیان
 ده‌په‌چرێنی، گیان وه‌ر ده‌گرێته‌وه‌ جه‌سته‌ ده‌رژینی پاش مردنیش جارێکی
 تر دروستان ده‌کاته‌وه‌ و نه‌ گیانتان به‌ به‌ردا ده‌کاته‌وه‌.

هەربەو جۆره گیانەکان وەرەگرێتەو لەوانەى خەویان لی دەکەوی و ماوەی ژیانیان لەدوینا ماوەو ماوەی ئەجەلیان نەهاتوو؛ چونکە خەولی کەوتنیش جۆره مردنیکەو زیندو بی ناگادەکاو لە کارپیشەو بیرکردنەوی دادەبڕی، هەر ئەوەندە هەیه گیانەکەى لە جەستەدا دەمی. جا: کە پەرەردگار گیانەکان وەرەگرێتەو ﴿فیمسک التی قضی علیها الموت، ویرسل الأخری الی أجل مسمى﴾ نەو گیانەى مردنى لەسەر بپار داو وەری دەگرێتەو نایگیرێتەو بۆ جەستەکەى، گیانە نووستوو کەدە گیرێتەو بۆ جەستەکە لە کاتیکا بە ناگادیتەو، هەر بەو جۆره بەردەوام دەبی و خەوی لی دەکەوی و بە ناگادیتەو تادەگاتە کاتی مردنى حەقیقی و کۆتایی بە ژیانى دی.

﴿ان فی ذلک لآیات لقوم یتفکرون﴾ بێگومان لەم خەولێخست و گیان وەرگرتنەو دا، هەرەها لەدیاردەى خەولێکەوتن و مردن دانیشانەى سەر سورپهینەر و سەرنج پراکیش هەن لەسەر بەدەسەلاتى خودا و کار دروستى بۆ گەل و نەتەویەک بیر بکەنەو هەول بەدن خودابناسن و بەندایەتى بۆ بکەن.

نەونەى ئەم نایەتە نایتیکى ترە دەفەرموی ﴿وهوالذی یتوفاکم باللیل ویعلم ما جرحتم بالنهار ثم یبعثکم فیه لیقضی أجل مسمى، ثم الیه مرجعکم، ثم ینبئکم بما کنتم تعملون، وهو القاهر فوق عباده، ویرسل علیکم حفظة حتی اذا جاء أحدکم الموت توفته رسلنا وهم لا یفرطون﴾ (الانعام ۶۰/۶۱).

ئەجارماوەتەو نەو بزاندری نایا نەفس و روح دوو ناوون بۆیەک شت، یان نەفس شتیکی و روح شتیکی ترە.؟ لەم بارەو نائارو ریوایات و بیروپای جۆراوجۆر هەن.

ئیب‌نوعه‌بباس فەر‌موویه‌تی: ئاد‌میزاد نەفس و روحی تێدایه، له‌نیوانیان دا تیشکێک هه‌یه وه‌کوو تیشکی خۆر، نەفس سه‌رچاوه‌ی عه‌قل و به‌راورد کردن وشت لێک جیا‌کرد‌نه‌ویه، به‌هۆی گیانه‌وه جم و جول و هه‌ناسه‌دان ده‌سته‌به‌ر ده‌بن، که ئاده‌میزاد نووست خودا نەفسی لێ‌وه‌رده‌گرێته‌وه، به‌لام گیانه‌که‌ی له‌جه‌سته‌دا ده‌هێلێته‌وه^(۱)، به‌لام به‌مردن نەفس و روح هه‌ردوکیان له‌جه‌سته‌دا نامێنن.

ئیمامی رازی ده‌فه‌رموی: نەفسی ئاده‌میزاد جه‌وه‌ه‌ریکی گیانی پوناک که‌ره‌ویه، هه‌ر کاتی پ‌ه‌یوه‌ندی بکابه‌ جه‌سته‌وه پوناکی ده‌خاته ناو هه‌موو نه‌ندامه‌کانی‌یه‌وه، نه‌و پوناکییه‌ ژیا‌نه، گیان تێدا بوونه، له‌کاتی مردن دا نه‌و جه‌وه‌ه‌ره‌ گیانییه‌ له‌جه‌سته‌ جیا‌ده‌ بێته‌وه، هه‌ج پ‌ه‌یوه‌ندییه‌کی ظاهیری و باطنی پێ‌وه‌ی نامێنێ، به‌لام له‌کاتی نووستن دا پوناکی نه‌و جه‌وه‌ه‌ره‌ له‌ظاهیری به‌رده‌ن ده‌پ‌چ‌رێ پ‌ه‌یوه‌ندی باطینی ده‌مێنێ، که‌وابوو مردن و نووستن به‌کێکن وه‌لێ مردن بریتیه‌ له‌پ‌چ‌رانی پ‌ه‌یوه‌ندی نه‌و پوناکییه‌یه‌ له‌جه‌سته‌به‌ته‌واوی^(۲)

له‌صه‌حیحی بوخاری و مسلم دا فەر‌مووده‌یه‌ک له‌ نه‌بو هه‌ره‌یه‌ره
ری‌وایه‌ت کراوه ده‌فه‌رموی (اذا أوى أحدکم الى فراشه فلينفذه بداخله ازاره فانه لا يدري ما خلفه عليه، ثم ليقل: باسمك ربي وضعت جنبي، وبك أرفعه، أن أمسكت نفسي فارحمها، وإن أرسلتها فاحفظها بما تحفظ به عبادك الصالحين)^(۳)

۱- ته‌فسیری قورطوبی ج ۸/ (۱۹۰) ۴۳۷۴ .

۲- ته‌فسیری رازی ج ۲۶/ ۲۸۶ .

۳- رواه البخاري في الدعوات (۶۳۲۰) بساب (۱۲) ورواه مسلم في الذكر و الدعاء (۲۷۱۴) باب مايقوله عند النوم . ری‌وایه‌ته‌کان رسته‌کانیان جودا‌وازیان تێدایه به‌لام مانا‌که‌یان یه‌که .

نیمای بوخاری له حوزه یفو ۱ ریوایت ده کا ده لی: پیغه مبهر ۱: که
 شهو ده چوه سهر جیگای نووستنی دهستی ده خسته ژیر کولمیه وه نه جار
 ده یفرموو: (اللهم باسمك أموت وأحيا) که به ناگا ده هاتوه ۱ هیفرموو:
 (الحمد لله الذي أحيانا بعد ما أماتنا واليه النشور) (۱).

نه جار پهروه دگار زه می موشریکه کان ده کا، له سهر نه وه: که له
 جیاتی خودا بت و صه نه م ده پرستن ۱ نهو دارو بهره بی گیان و هه ستانه
 به بی به لکه ده که نه هاوشانی خوداو به خودایان له قه لیم ده دن.
 ده فرموی: ﴿أَمْ أَتَّخِذُوا مِنْ دُونِهِ شَفَعَاءَ﴾ به لکوو نه وانه له جیاتی خودا
 چند شتیکیان کردوه به هاوشانی خواو به ته ما شه فاعه تیانن ؟؟

واته بارانه کهن و نه وه بیرو باوهرو هه لسویتیان نه بی. ﴿قُلْ أَوْ
 لَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ﴾ نهی پیغه مبهر! پییان بلی: به چ
 عه قلیک نیوه نهو بت و صه نه مانه ده که نه هاوشانی خوداو به ته ما
 شه فاعه تیان به ندایه تیان بو ده کهن؟ خو نه وان دارای شه فاعه ت نین، نازانن
 شه فاعه تکردن چیه و چ نیه، ته نانه ت هه ست به وه ناکه ن: که نیوه
 ده یانپه رستن. دهی به چ عه قلیک نیوه شتیک ده پرستن دارای هیچیان نیه
 ته نانه ت ههستیان نیه ناگاداری به ندایه تیکردن که شتان بن بویان!!

نه جار پهروه ۱ گار هه ندی له نیشانه و دیاردهی خودایه تی خو
 راده که یه نیو ده فرموی: ﴿قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا﴾ نهی موحه مد پییان
 بلی: شه فاعه ت به هه موو لایه نیکیه وه ههرو خودایه، شه فاعه ت
 له لاکراو شه فاعه ت و هرگرو ریگه دان به شه فاعه تکردن تاییه ته به خوداوه و
 هیچ که سی تر نیه: چونکه هه ر نهو خودایه و نهو دارای نهو شتانه یه.

﴿لِلَّهِ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ خاوه نیه تی و
 ملک و سه لته نه تی ناسمانه کان و زهوی هه ر هی خودایه و نهو به ریوه بهرو

هه‌لسورپینه‌ریان، زهره‌رو زیان به‌ده‌ست نه‌وه، سه‌ره‌نجام گه‌رانه‌وه تان هه‌ر
بۆلای نه‌وه، پاداش و سزاتان به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانتان ده‌داته‌وه، که‌وابی
پیویسته له سه‌رتان عیبادت هه‌ر بۆ نه‌وبکه‌ن و هه‌ر نه‌و به‌خودا بزائن،
چونکه هه‌ر نه‌و شیای خودایه‌ تیه.

نه‌بجار هه‌ندی له‌ره‌وشت و هه‌لس و که‌وتی موشریکه‌کان باس ده‌کاو
ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِآخِرَةِ﴾ بڕیک له هه‌لسوکه‌وتی ناشیرینی موشریکه‌کان نه‌وه‌یه: که‌پییان
بگوترێ: هه‌ر (الله) خودای بوونه‌وه‌ره‌و هیچ خودای تر نین جگه له نه‌و،
دلایان ده‌گیری و ته‌نگه تاو ده‌بن و هه‌لده‌تیزینن، پشت هه‌لده‌که‌ن ڕوه‌ر
ده‌گیژن، چونکه بریایان به‌هه‌بوونی خودایه‌کی تاك و ته‌نها نیه، به‌ته‌ما
زیندو بوونه‌وه‌و ڕابوونی قیامت نین !!

که‌چی ﴿وَإِذَا ذَكَرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾ که‌ناوی بت و
صه‌نه‌مه‌کانیان دی، باسی خودا درۆزنه‌کانیان ده‌کری، ڕوخۆش ده‌بن و
ده‌گه‌شیته‌وه! به‌کورتی: که‌ناوی خودا به‌ته‌نها به‌یترێ ته‌نگه تاو ده‌بن و
چاویان لی ده‌چیته‌پشتی سه‌ر، که‌له ته‌ك خودا دا باسی (اللات) و
(العزی) و (مناة) بکری که‌یف خۆش ده‌بن، نه‌وه‌ش نیشانه‌ی نه‌فامی و
ته‌حه‌قییانه، چونکه بیرو باوه‌ری به‌کتا په‌رستی و ناو هیئانی خوداو
وتنی (لا اله الا الله) دل خۆش ده‌که‌ن و ئارامی ده‌به‌خشن به‌گیان..

وه‌کوو له شوینیکی تردا ده‌فه‌رموی ﴿إِلَّا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾
(الإشتمزاز) که‌چاوی (اشمأز) یه نه‌و په‌ری توپه‌یی و ته‌نگه تاوی
ده‌گه‌یه‌نی. هه‌روه‌کوو چۆن (اشتبشار) که‌چاوی (یستبشرون) یه نه‌و
په‌ری خۆشی و ته‌ر ده‌ماخی ده‌گه‌یه‌نی: که‌وابوو له نیوان (اشمأز)
(یستبشرون) (مقابله) و به‌رامبه‌ری هه‌یه ته‌مه‌ش جوژیکه له‌به‌لاغه دوا
لۆمه‌کردنی موشریکه‌کان فه‌رمان به‌پیغه‌مبه‌ر ده‌کا: که هه‌موو کاتیك

په‌نا به‌خودابه‌ری و هاوار له زاتی پاکی بکا بۆ ئه‌وه‌ی له خراپه‌و شوومی ئه‌وان بیپاریزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿قُل: اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر رۆبکه‌ره خوداو هاواری لی بکه‌و هانای بۆ‌به‌ره‌و بلی: ئه‌ی خوداو‌هن‌دی بوونه‌وه‌ر، ئه‌ی به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وی، ئه‌ی زاناو ئاگادار به‌سه‌ر هه‌موو نه‌ینێ و ئاشکرایه‌ک دا، هه‌ر ئه‌تۆ رۆژی قیامه‌ت کێشه‌و نیزاعی ناو به‌نده‌کان‌ت یه‌کالا ده‌که‌یته‌وه‌، پاداشتی چاک به‌چاکه‌که‌ر ده‌ده‌یته‌وه‌، سزای تاوانبار ده‌ده‌ی له‌سه‌ر تاوانه‌کانی، حه‌ق و به‌تال جودا ده‌که‌یه‌وه‌، کێشه‌و نیزاعی ژیا‌نی دونیا‌یان ناهێلی.

ئیمام موس‌لیم و ئه‌بو داود و ه‌ی‌ت‌ریش فه‌رموده‌یه‌کیان له‌ خاتو عائیشه‌وه‌ ر‌ی‌وایه‌ت کرده‌، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ شه‌و هه‌ل‌ده‌ستایه‌وه‌ بۆ شه‌و نوێژ نوێژه‌کانی به‌م دوعایه‌ ده‌ست پێ ده‌کرد (اللهم رب جبریل ومیکائیل واسرافیل، فاطر السموات والأرض عالم الغیب والشهادة انت تحکم بین عبادک فیمَا کانوا فیه یختلفون اهدنی لما اختلف منه من الحق باذنک انک ته‌دی من تشاء الی صراط مستقیم)^(۱).

ئیمامی ئه‌حمه‌د ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پیشه‌وه‌ی ر‌ی‌وایه‌ت کرده‌ که‌ فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سی به‌ دڵسۆزی بلی: (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم الغیب والشهادة انی اعهد الیک فی هذه الدینا انی اشهد أن لا اله الا انت وحدک لا شریک لک، وأن محمدا عبده و رسولک، فانک ان تکلنی الی نفسی تقریبی من الشر و تباعدنی من الخیر وانی لا اثق الا برحمتک فاجعل لی عندک عهدا توفینیه یوم القیامه انک لاتخلف الميعاد) ئیلا خودا رۆژی قیامه‌ت به‌فریشته‌کانی ده‌فه‌رموی: ئه‌و به‌نده‌یه‌م عه‌ده‌یه‌یانی له‌ ته‌ک دا‌کرد‌وم واده‌ی منی بۆ جی به‌ جی بکه‌ن ئیتر ده‌بخه‌نه‌ به‌هه‌شته‌وه‌.

۱- رواه مسلم في صلاة المسافرين (۷۷۰) باب (۲۶) الدعاء في صلاة الليل وقيامه.

هزرتى نه بوبه كر ده فرموى: پیغمبر ﷺ فرمانى پى كردم كه به يانى و
 ئيوارى و كاتى نوو ستم به شه و بيژم (اللهم فاطر السموات والأرض، عالم
 الغيب والشهادة | اله الا انت رب كل شئ ومليك اعوذ بك من شر نفسي و
 شر الشيطان | شر كه او اقترف على نفسي سوءا أو أجره على نفسي).
 نه بجا پره و مردگار به سن شپوه هره شه ناپاستنه موشريكه كان ده كا
 ده فرموى:

۱- ﴿ولوان للذين ظلموا ما في الأرض جميعاً ومثله معه لافتدوا به من
 سوء العذاب يوم القيامة﴾ نه گدر له فره زى مه حال دا نه و كافرو
 موشريكانه، نه و ستمكارو ملهورانه، هه موو گه نج و خه زينه ي
 زه ويان هه بى و نه و نده ي تريشيان بيته سهر و زياتریش، هه موويان
 ده كرده فيديه و قوربانى بو نه وى له سزاي سه ختى پوژى قيامت
 پزگاريان بى، به لام بى سوده و هيچ شتيك پزگاريان ناك. بينگومان
 نه مه هره شه يه كى توندو تيژه له كافره كان و نا هوميد كردنيانه له
 ره حمتى خودا.

۲- ﴿وبداهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون﴾ پوژى قيامت به و جوړه
 ديمه نى ترسناكى سزاي سه خت و دژواريان بو دهرده كهوى، عه زابى
 واده بينن به خه ياليش به سهر دليان دا رانه برده و له حساب و مه زنده يان
 دا جيگاي نه بوته وه. هه ووه كوو به هه شتى يه كان نازو نيعمه تى
 وه هاده بينن هيچ چاوئك نه يديو وه به سهر دلى كهس دا رانه برده وه.

۳- ﴿وبدا لهم سيئات ما كسبوا، وحق بهم ما كانوا به يستهزئون﴾
 جوړه ها. سزاي كرده وه كانيان نه دهرده كهوى نه و عه زاب و سزايه ي له
 دونيادا گالته يان پى ده هات و به ته مانه بوون تووشيان بى له هه موو
 لايه كه. يه خه يان ده گرى و ده وريان ده دا، نه و كات له هه لويست و
 كرده وى خويان په شيمان ده بنه وه، به لام چ سود؟! كار له كار ترازو وه
 هيچ مه جالئك نه ماوه.

ئاده میزاد سپله و پینه زانه له کاتی تهنگانه هانا بۆ خودا ده باو
له فهره حیدا خودا ناناسی

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ
نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾ قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ
عَنَّهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا
وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَٰؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا
وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾ أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

لهوه پیش کرده وهی ناشیرینی موشریکه کانی رانواند. هه ره شهی جوراو
جوری لی کردن، لی ره دا هه لویست و کرده وهی ناشیرینی تریان
پاده گه یه نی، سپله یی و به دکارییان نمایش ده کا، نه مجار نه وه راده گه یه نی؛
سه رچاوهی رزق و رۆژی خودایه و نه وه به ئاره زۆی خۆی بۆ هه ندی کهس
رزق و رۆژی فراوان ده کا و بۆ هه ندیکیش تهنگی ده کاته وه، هه ر دوباره
کهش بۆ تاقیکردنه وهی ئاده میزاده، ده فهرموی:

﴿فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا، ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ: إِنَّمَا
أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ﴾ ئاده میزادی بیرو باوه ر زه عیف و خودانه ناس و
هاوه لدانهر، که زیانیکی لی ده کهوی، تووشی ده ردو به لایه که دی، هه ژاری

نەبوۋنى بەسەردا دى، ھا نا بۆخودا دەبا، لىي دەپارېتەو، دەلالتەو، بۆئەۋى ئەۋ ناخۆشى يەى لەسەر لاباۋ لەۋ تەنگانە پزگارى بكا، جگەلەخودا كەسى تر بەخودا نازانى، ھاۋار ناكاتە كەسى تر.

كەچى كە لەۋ تەنگانەۋ نەخۆشى يە پزگارمان كرد، نازو نىعمەتەن پىيەخشى جەستەى ساغ بوۋە، مال و سامانمان پىي دا، پلەۋ پاىيەى ۋەرگرت بوغرا دەبىي خۆى لەخۆ دەگۆرپ، دەلى نازايەتى وليھاتۋويى خۆمە ئەم شتانەم بۆدستە بەربوۋە، ئەۋە شانم ھەلى دەگرى و شياۋى ئەۋەم بۆيە پىم دراۋە!

بەلام ئەۋانە بەھەلەچۈن، ۋانىيە ۋەك ئەۋان بۆى چۈن، بەلكو ئەۋ دەۋلەمەندى و لەشساغىيەى تىي يدايە، ئەۋ پلەۋ پاىيەى پىي دراۋە، تاقىكردنەۋە ئىمتحانە، بۆئەۋىيە دەرى بخەين ناخۆ سوپاسگۈزارى يان سېلەۋ ناشكورى كارى، فەرمانبەر دارى پەۋرەردگارى يان ياخى و سەرپىچىكارى. ھەرچەند خودا پىش ۋەخت ھەموو شتىك دەزانى، راپردوۋ ئىستاۋ داھاتوۋ لاي ئەۋ چۈنيەكەۋ پىۋىستى بە تاقىكردنەۋەنيە، بەلكوۋ بۆئەۋىيە ئادەمىزادەكان خۆيان خۆيان بۆدەر بىكەۋى و ھەلۋىست و كردهۋى خۆيان بەچاۋى خۆيان بىيىن.

﴿ولكن اكثر الناس لا يعلمون﴾ ۋەلى زۆربەى زۆرى ئادەمىزاد نازان: كە نازونىعمەت پىدان ئىستىدراج و تاقىكردنەۋىيە بۆيان و بۆئەۋىيە خۆيان بۆيان دەر بىكەۋى ناخۆ شوكرانە ژمىرن يان سېلە و پىننەزانن.

ئەجبار ئەۋە رۈن دەكاتەۋە: كە ئەم سېلە و پىننەزانىيە دياردەيەكى كۆنى خودا نەناسانەۋ تاييەت نيە بەموشرىكەكانى عدەربەۋە. دەفەرمۋى: ﴿قد قالها الذين من قبلهم، فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون﴾ ئەم قسەيەى: كە ساماندارو نازونىعمەت پىدراۋ دەيلىن و دەلىن: ئىمە بەليھاتۋويى خۆمان ئەۋەمان بۆخۆمان دەستە بەر كردهۋە وتەيەكى كۆن و

له‌میژینه‌ی مله‌وران و ساماندارانی میژووه، زۆر به‌یان نهم و ته‌
 نابەجییه‌یان کردوه، به‌ درێژایی میژووی که‌و نارای ئاده‌میزاد ده‌وله‌مەندو
 قەرپاله‌کانی وه‌کوو قارون نهم قسه‌یه‌یان کاویژکردۆته‌وه، به‌لام ساماندارێ و
 له‌شساعی، پاشایه‌تی و فرمان‌په‌وایی دادی نه‌دان و نای‌دا.

﴿فأصابهم سيئات ما كسبوا﴾ تۆله‌و عه‌زایی توندی ئیمه‌ له‌ سه‌ر به‌
 دکاری و بوغ‌پرایان یه‌خه‌ی گرتن و بواری نه‌دان، تیکیانه‌وه‌ پێچان و
 بوونه‌ په‌ندی زه‌مانه‌، هه‌ندیکیان له‌ دونیادا به‌خۆی و به‌ سامان و قه‌سرو
 باله‌ خانه‌یه‌وه‌ به‌ناخی زه‌ودا رومان چواند، پۆژی قیامه‌تیش ناگری
 دۆزه‌خی بۆ ناماده‌ کراوه‌.

وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌رباره‌ی قارون ده‌فه‌رموی: ﴿قال: انما
 اوتيته على علم عندي، او لم يعلم ان الله قد اهلك من قبله من القرون
 من هو اشد منه قوة واكثر جمعاً، ولايسأل عن ذنوبهم المجرمون﴾
 (القصص/ ۷۸).

ئه‌جار په‌روه‌ردگار هه‌په‌شه‌ی توند ئاراسته‌ی موشریکه‌کانی مه‌که‌
 ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿والذين ظلموا من هؤلاء سيصيبهم سيئات
 ما كسبوا وما هم بمعجزين﴾ نه‌وانه‌ی سته‌مكارن له‌ و كافرو موشریكانه‌ی
 سه‌رده‌م به‌ موشریكه‌کانی قورپه‌شیشه‌ وه‌، تۆله‌و سزای کرده‌وه‌کانیان
 دیته‌وه‌ پێ و له‌دونیادا توشی ته‌نگانه‌ی نا هه‌موارو کوشتن و دیلی و
 مالتویرانی ده‌بن، خودا مۆله‌تیان ده‌دا، ئیهمالیان نا‌کا، هه‌رکاتی ویستی
 تۆشیان ب‌کاو تۆله‌یان لی بستی‌تی نه‌وان له‌ چنگ غه‌زه‌ب و قاری
 خوداده‌ره‌ناچن، هه‌لاتن له‌ ده‌ست خودا ناگری، هه‌موو که‌س پۆژی قیامه‌ت
 بۆ لای خودا ده‌گه‌ڕیته‌وه‌، هه‌رکه‌س و به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌ی دونیا پاداش و
 سزاوه‌ ده‌گه‌ڕیته‌وه‌، بێگومان په‌روه‌ردگار به‌ سه‌ر هه‌موو شتێک دا
 بالاده‌ست و خاوه‌ن توانایه‌، هیچی لی یاخی نابێ.

﴿اولم يعلموا ان الله یسط الرزق لمن یشاء ویقدر ان فی ذلك
 لآیات لقوم یؤمنون﴾ نایا نهو موشریکانه نابینن: که خودا به‌ویستی
 خوی رزق و رۆزی به‌رفراوان دهبه‌خشی به‌که سانیک و له هندیکی تریش
 ده‌گریته‌وه، بیگومان له‌م ده‌وله‌م‌مند کردنه‌ی هندی ئاده‌میزادو هه‌ژار
 کردنی هندیکی تریان، به‌لگهی به‌هیزو گه‌وره هه‌ن له‌سه‌ر به‌ده‌سه‌لاتی
 خوداو تاك و ته‌نهایی له‌ته‌صه‌روفکردندا. بۆ که‌سانیك پروایان به‌خودا
 هه‌بی، خاوه‌ن بیرو باوه‌ری راست و دروست بن. بۆیه به‌تاییه‌تی ناوی
 ئیماندارانی هینا، چونکه هه‌رته‌وانه سود له‌نیشانه‌و نایاتی خودا
 وه‌رده‌گرن .

خودا له‌تاوان خو‌ش ده‌بی نه‌گه‌ر تاوانکار تۆبه‌بکاو به‌دسۆزی
 نه‌رکی سه‌رشانی نه‌نجام بدا

قُلْ یَعْبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ
 رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِیْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ
 ﴿۵۳﴾ وَاَنْیَبُوْا اِلٰی رَبِّکُمْ وَاَسْلِمُوْا لِلّٰهِ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِیَکُمْ
 الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُوْا ﴿۵۴﴾ وَاتَّبِعُوْا اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ
 اِلَیْکُمْ مِنْ رَبِّکُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِیَکُمْ الْعَذَابُ
 بَغْثَةً وَّاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ ﴿۵۵﴾ اَنْ تَقُوْلَ نَفْسٌ بِحَسْرَتٍ
 عَلٰی مَا فَرَطْتُ فِیْ جَنْبِ اللّٰهِ وَاِنْ کُنْتُ لِمِنَ السَّٰخِرِیْنَ ﴿۵۶﴾

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾
 أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ
 مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ بَلَىٰ قَدْ جَاءَ تِلْكَ أَيْتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا
 وَأَسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾

دەربارە ی سەبەب نزولی نایەتی ژمارە (۵۳) ﴿قل یا عبادى الذين
 أسرفوا..... الآية﴾ هەردو پیری فەرموودە بوخاری و موسلیم، هەروەها
 ئەبوداودو نەسائی لە ئیبنو عەباسەو رەبوا یەتیان کردو؛ کە کۆمەڵێک
 لە موشریکەکان زۆریان موسوڵمان شەهید کردبوون، زۆریان داوینیسی
 کردبوو، پاشان هاتنە خزمەت پیغەمبەر و وتیان: ئەوێ تۆ بانگەوازی بو
 دەکە ی زۆر باشە، نایا پێمان دەلێ ی رێگای تۆ یەمان هەیە؟ بو کردو
 خراپە کانیان قەرە بوو کردنەو هەیە؟! ئیتر نایەتی ﴿والذين لا يدعون مع
 الله الهاً اخر...﴾ تادەگاتە ﴿وكان الله غفوراً رحيماً﴾ (الفرقان ۶۸-۷۰).
 هەروەها نایەتی ﴿قل: يا عبادى الذين أسرفوا... الآية﴾ نازل بو.

ئیمامی ئەحمەد لە ئەبوانەو رەبوا یەت دەکا؛ دەلێ لە پیغەمبەرم ژنەوت
 دەیفەرموو: ئەم نایەتەم پێی لە هەموو دنیا خۆشەویستەرە. کە دەفەرموی:
 ﴿قل: يا عبادى الذين أسرفوا على أنفسهم.. الآية﴾. پیاوێک هەلێ دایە
 وتی: ئەو پیغەمبەری خودا! ئەو ئەگەر ئەو کەسانە هاوێلیان بو خودا
 دانابی؟ پیغەمبەر ﷺ بێدەنگ بوو، پاشان فەرموو: بەلێ کەسیکیش
 هاوێلی بو خودا دانابی. سێ جار ئەمە ی فەرموو. واتە: هاوێل دانەریش
 ئەگەر تۆبە بکاو بگەرێتەو خودا لێی خۆش دەبی.

ئىبنوجەرىرو ئىبنو مەردەوہىبى لہ ئىبنوعەبباسوہ رىوایەتیان کردوہ
فەرموی: دانىشتوانى مەككە وتیان: موحەمد پىی وایە: كەسێك بت
پەرستى، ھاوڤل بۆ خودا دابنى، بەناپەوا ئادەمیزاد بكوژى خودا لى
خۆش نابى، دەى چۆن ئىمە كۆچ بکەین و موسولمان بىن؟ لەكاتىك دا
ئىمە بتمان پەرستووہ، ئادەمیزادەمان كوشتون، ھاوڤل بۆ خودا دادەنێین!
ئىتر ئایەتى ﴿قل: يا عبادي... الآية﴾ نازل بوو.

پەيوەندى ئەم كۆمەڵە ئایەتە بە ھەى پێشەوہ لەم پەوہەبە

لەوہ پێش پەرەردگار ھەرەشەى توندی ئاراستەى موشرىكەكان کرد،
ئەجار بە شوپن ئەوہدا باسى كەمالتى پەرەمەت و بەزەبى خۆى دەكا بۆ
بەندە خاوەن باوہرەكانى. فەضل و چاكەى خۆى بۆ خوداپەرستان
رادەنوتى، بەوہ ئەگەر تۆبە بکەن و بۆلاى خودا بگەرێنەوہ بەدڵسۆزى
ئەركى سەرشانى خۆيان ئەنجام بەدەن خوادا لە تاوانیان خۆش دەبى،
پاداشتى باشيان پى دەبەخشى، ئەمەش بەمەبەستى ھەلنانى كافەرەكان بۆ
ئەوہى واز لە كوفرو بێدینى بێتن، پروبکەنە ئىسلام و ئيمان بەیتن.

ئەبو حەبیبیان دەفەرموی: ئایەتى ﴿قل يا عبادي...﴾ ھەموو كافرىك
دەگرێتەوہ ئيمان بەیتى و پروبكاتە خودا، ھەرەھا ھەموو موسولمانىكى
گونابار دەگرێتەوہ كە تۆبە بكاو واز لە تاوانكارى بێنى.

دەفەرموی: ﴿قل: يا عبادي الذين أسرفوا على أنفسهم لا تقنطوا من
رحمة الله، ان الله يغفر الذنوب جميعاً، انه هو الغفور الرحيم﴾
ئەى پێغەمبەر! بەو خەلكە بلى: ئەى بەندەكانى خودا ئەوانەى
زیدەپەرەسەيان کردوہ لەتاوانکردن و سەرپێچىكارى فەرمانى خودا،
ھەرگیزاو ھەرگیز لە پەرەمەتى خودا ناوئىمىدەبن، ئەى تاوانباران لە
لێخۆشبوونى خوا ناوئىمىدەبن. چونكە بێگومان خودا لە ھەموو
تاوانىك خۆش دەبى. مەگەر ھاوہلدانان بۆ خودا ولىشى ژىوان نەبێتەوہ،

چونکه هاوه‌لدانه‌ریش ئەگەر ژێوان بێتەوه‌و تۆبه بکا له‌وانه‌یه‌ خودا لێی
خۆش بێ، به‌لام کەسێک هاوه‌ل‌بۆ خودا دابنێ و تۆبه نه‌کا به‌هیچ
شێوه‌یه‌ک خودا لێی خۆش نابێ. وه‌کوو له‌ نایه‌تییکی تردا ده‌فه‌رموی:
(ان الله لا يغفر ان يشرك به • يغفر ما دون ذلك لمن يشاء)
(النساء/۴۸).

ئەمە ره‌حمەتی خودایه‌، به‌شی هه‌موو شتی: ده‌کا، هه‌موو تاوانی:
داده‌پۆشی، بانگه‌وازییه‌ بۆ گه‌رانه‌وه‌ له‌ تاوان و تۆبه له‌سه‌ر پێچیکردن،
بانگکردنی سه‌رلیشێواوو گومپایانه‌ بۆسه‌ر پێبازی راست، بانگیان ده‌کا
بۆ ئەوه‌ی هومێدو بتمانەیان به‌لیخۆشبوونی خودا هه‌بێ.

په‌روه‌ردگار خاوه‌نی په‌حم و به‌زه‌یی به‌رفراوانه‌ بۆ به‌نده‌کانی، خۆی
دروستی کردون و ده‌زانێ سروشتیان چی تێدايه‌، ده‌زانێ نه‌فس و شه‌یتان
چ کاریگه‌ریه‌کیان هه‌یه‌ به‌سه‌ریانه‌وه‌، ده‌زانێ: که‌ شه‌یتان سوپای له‌دژیان
ده‌نگ داوه‌، به‌هه‌موو شێوه‌یه‌ک ۱ له‌ هه‌موو پێبازیکه‌وه‌ بۆیان ده‌چی، به‌و
په‌ری لێپړانه‌وه‌ دژیان ده‌هه‌ستی و هه‌ولێ له‌ خشته‌ بردنیان ده‌دا، ده‌زانێ
کیانی ئەم ئاده‌میزاده‌ چه‌ند لاوازو بێ وه‌جه‌، هه‌ر کاتی ده‌ستی له‌ ناینی
به‌ربوو، یان نه‌یتوانی ده‌ستی پێوه‌ بگرێ چۆن سه‌ره‌نگری ده‌بی و
ده‌که‌ویته‌ زلکاوی گومپایی‌یه‌وه‌، ده‌زانێ ئەم ئاده‌میزاده‌ له‌ناخی‌دا
چه‌ند چه‌زو ئاره‌زوی جیا‌جیا هه‌ن و چه‌ن به‌ خێرای پوه‌تی تێک
ده‌چی و ته‌وازونی خۆی له‌ ده‌ست ده‌داو ده‌که‌ویته‌ ئەم به‌رو ته‌وبه‌رو
په‌رکێشی تاوان و سه‌تمه‌کاری ده‌کا، ده‌که‌ویته‌ زلکاوی گومپایی‌یه‌وه‌ و
تێیدا نوغرو ده‌بی!

په‌روه‌ردگار بۆ خۆی به‌نده‌کانی خۆی ده‌ناسی و ده‌زانێ چیان له‌ باردايه‌،
بۆیه‌ ده‌ستی هاریکاریان بۆ درێژده‌کا، ده‌رگای په‌حمه‌ت و لیخۆشبوونیان
بۆ ده‌کاته‌وه‌، له‌سه‌ر تاوان نایانگری تاهه‌موو پێبازیکی باشیان پیشان

نەداو ھەموو بیانویکیان نەبێ، ئەجار ئەگەر سەرباری ئەو ھەموو بانگەوازی کردن و ھومێد بەرنا و ھەولدان لەگەڵیان دا ھەرسووریوون لەسەر تاوان و سەریپچیکردن و ھاوہێیان بۆ خودا دانائو شەریعت و بەرنامە ی خودایان پاشگۆی خست ئەوکاتە بەسزادەیانگری و لەسەر تاوانیان بەناگری دۆزەخ عەزاییان دەدا.

ئیبینوکەئیر دەفەرموی: ئەم ئایەتە بانگەوازیکردنی ھەموو تاوانبارانە بە کافرو بە موسوڵمانی تاوانکارەو، بانگەوازیان دەکا بۆ تۆبەکردن و گەرآنەوہ بۆ لای خودا، ھەواییان دەداتی: کە پەرورەدگار لە ھەموو تاوانیکیان خۆشی دەبێ ئەگەر تۆبە بکەن، ھەر چەندە تاوانەکانیان گەورەو زۆربەن، تەنانەت ھاوہل دانانیش ئەگەر تۆبە ی لێ بکری لێخۆشبوونی خودا دە یگریتەوہ، بەلام ئەگەر، تۆبە ی لێ ئەکا، خودا بۆ خۆی بپاری داوہ: کە لێی خۆش نەبێ^(۱).

ئیمامی شەوکانی دەفەرموی: ئەم ئایەتە لە قورئان دا لە ھەموو ئایەتێک زیاتر جیگای ھیواہ، چونکە گەورەترین مژدە ی لە خۆگرتووە، لە سەرتاوہ پەرورەدگار بەندکانی وە پال خۆی دان و بەوشە ی (عبادی) خیطابی لێ کردن، بۆ ئەوہ پێژداریان بکا و زیاتر مژدە کە کاریان تی بکا، ئەجار وە صفی کردن بە زیدەرۆ لەتاوانکردن دا، دوا بەدوای ئەوہ نەھی لێ کردن لەوہ ی ناھومێد نەبن لە پەحمەتی خودا، جا لە کاتێک دا نەھی بکا لە موسریف و زیدەرۆکان کە لە پەحمەتی خودا ناھومێد نەبن، دیارە دەبێ ئەوانە ی زیدە پەوی ناکەن لە تاوان داو تاوانی گەورە یان ئەنجام نەداوہ زیاتر ھومێدیان بە پەحمەتی خودا ھەبێ و چاوہروانی لێخۆشبوون بن.

۱- تەفسیری ئیبینوکەئیر ج ۴/ ۱۶۲۱ .

دهرگای ره‌حه‌تی خودا به‌رفراوانه و هه‌موو شتیکی تیوه ده‌چی. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنْ اَللّٰهُ هُوَ یَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ﴾ (التوبة/۱۰).

یان ده‌فرموی: ﴿وَمَنْ یَعْمَلْ سِوَاءَ اَوْ یَظْلِمْ نَفْسَهُ، ثُمَّ یَسْتَغْفِرِ اللّٰهُ یَجِدِ اللّٰهُ غَفُورًا رَّحِیْمًا﴾ (النساء/۱۱۰).

نه‌جار په‌روه‌ردگار لی‌خۆشبوونی خۆس پابه‌ند کدوه به دووه‌رج: ۱- ده‌فرموی: ﴿وَأَنبِیَوا اِلٰی رَبِّکُمْ وَأَسْلَمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِیَکُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصِرُوْنَ﴾ بگه‌رتنه‌وه بۆ لای خودا تۆیه بکه‌ن و به‌ندایه‌تی خۆتان به‌ته‌واوی پابگه‌یه‌ن، خۆ له‌تاوان و خراپه‌کاری بیاریزن، گه‌ردنگه‌چی فه‌رمان و جله‌و گیریه‌کانی بن، پیش نه‌وه‌ی مردن یه‌خه‌تان بگری، نازارو نه‌شکنجه‌ی جو‌راو جو‌ر بچیژن و پاشان که سئ نه‌بی به‌هاناتانه‌وه بی و عه‌زایی دۆزه‌ختان لی‌دوور بخاته‌وه.

۲- مه‌رجی دووه‌م شوینکه‌وتنی قورئانه، ده‌فرموی: ﴿وَاتَّبِعُوا اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ اِلَیْکُمْ مِنْ رَبِّکُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِیَکُمُ الْعَذَابُ وَ اَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ﴾ شوین په‌یامی قورئان بکه‌ون، هه‌رجی قورئان به‌حه‌لالی بزانی به‌حه‌لالی بزائن، نه‌و شته‌ی جله‌و گیری لی‌کردن خۆتانی لی‌بیاریزن. پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌و گیریه‌کانی بن، نه‌و نامه‌ناسمانیه‌ بکه‌نه به‌رنامه‌ی ژیا‌نتان و په‌یره‌وی بکه‌ن. نه‌مه‌ش پیش نه‌وه‌ی به‌ناگه‌هان عه‌زابتان بۆ بی و تیوه‌لی غافل بن و هه‌ستی پی‌ته‌که‌ن.

نه‌جار په‌روه‌ردگار ئاده‌میزاد ده‌ترسینی له‌وه‌ی رۆژی قیامه‌ت بکه‌ونه‌ حاله‌تی په‌شیمان بوونه‌وه‌و خۆزگه‌خواستن به‌وه‌ی وایان بکهدایه‌و وایان

نه‌کردایه، نه‌وکاته خۆزگه‌خواستن هیچ سودی نیه و (ذاری بریا به‌ری نه‌گرتوه). ده‌فه‌رموی:

۱- ﴿إِنْ تَقُولْ نَفْسُ: يَا حَسْرَتَا عَلَىٰ فِرطتٍ فِي جَنبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتَ لِمَنِ السَّخَرِينَ﴾ په‌له بکه‌ن له تۆیه‌کردن و نه‌نجامدانی کرده‌وهی چاک، بترسن له‌وهی بکه‌ونه حاله‌تی‌که وه نه‌فسی تاوانبار و سه‌رکه‌شتان بلی: نای په‌شیمانی بۆ خۆم و مالویران خۆم، بۆ که‌مته‌رخه‌میم کردو ئیمانم به‌خودا نه‌هیتنا، بۆچی پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی قورئان نه‌بووم؟ نایی چیم به‌خۆم کردو چۆن خۆم مالویران کرد، نای: که‌ په‌شیمانم له‌وهی: که‌ له‌ دونیادا گالتهم ده‌هات به‌نایینی خودا، به‌ قورئان، بپروام به‌ هیچ نه‌بوو!

۲- ﴿أَوْ تَقُولُ: لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ یان بلی ی: نه‌گه‌ر خودا هیدایه‌تی بدامایه له‌ پێری خودا په‌رستان ده‌بووم و خۆم له‌تاوان و سه‌مه‌کاری ده‌پاراست و شیای عه‌زابی دۆزه‌خ نه‌ده‌بووم

۳- ﴿أَوْ تَقُولُ حِينَ تَرَىٰ الْعَذَابَ: لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً، فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ یان له‌وکاته‌دا: که‌ عه‌زابی دۆزه‌خ ده‌بینی بلی ی: خۆزگه‌ من جارێکی دی ده‌گه‌رامه‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا و نه‌و هه‌له‌م بۆ هه‌لده‌که‌وته‌وه، ئیتر له‌ پێری ئیمانداران ده‌بووم، یه‌کتا‌په‌رست ده‌بوم و کارو پێشهم چاکه‌ کاری ده‌بوو. واته‌: کارێک مه‌که‌ په‌شیمانی له‌دوابی، خۆت مه‌خه‌ره مه‌وقیفیکه‌وه پۆژی قیامه‌ت ئاواته‌ خوازیی بت‌گێڕنه‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا بۆ نه‌وه‌ی کاری چاک نه‌نجام به‌دی.

گه‌رانه‌ له‌ژیا‌نی قیامه‌ته‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا هیواو ئاواتیکه‌ پێی ناگه‌ی، که‌ ژیا‌نی دنیا ته‌واو بوو، ئیتر جارێکی تر ناگه‌ری‌یته‌وه بۆ نه‌م ژیا‌نی دنیا‌یه، که‌وابی ئیستا وائیوه هه‌لتان به‌دست که‌وته‌وه له‌ ژیا‌نی

دونیادان و کاتی نه‌نجامدانی کرده‌وی چاکه، دهی نه‌م هه‌له له‌کیس خۆتان مه‌دهن، که له‌ده‌ستتان چوو تازه جاریکی دی ناگه‌ریته‌وه.

نه‌جار په‌روه‌ردگار ره‌ددی نه‌م قسه‌ بی‌جی و هه‌لۆیست و ناواته خوازیانه یان ده‌داته‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿بلی قد جاءتک آیاتی فکذبت بها، واستکبرت، کنت من الکافرین﴾ به‌تی: بینگومان نه‌ی به‌نده‌ی په‌شیمان له هه‌لۆیست و کرده‌وی جیهانت، نه‌ی نه‌وکه‌سه‌ی ئیستا به‌هه‌له‌ی خۆت زانیوه خۆزگه ده‌خوازی بت‌گێڕنه‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا و کاری باشی‌تیدا بکه‌ی، تازه نه‌و ناواته‌ت نایه‌ته‌ دی، هه‌لینکه و له‌کیس خۆت داوه...

ئیمه له ژیا‌نی دونیات دا نایاتی قورئانمان بۆ ناردی، به‌لگه و نیشانه‌ی جو‌راو جو‌رمان نیشان دای، بیانومان ب‌ری، ئیقامه‌ی حوججه‌یه‌مان له‌سه‌رکردی، وه‌لی تۆپه‌یامی ئیمه‌ت ره‌تکرده‌وه، قورئان و پیغه‌مبه‌رت به‌درۆخستنه‌وه، لوتبه‌رزیت نواندو ئینکاریت کرد، ده‌توانی ئیمان به‌یئنی و ئیمان‌ته‌هینا، هه‌لت بۆ هه‌لکه‌وت و له‌کیست دا، تازه به‌تازه ناواته خوازی جاریکی دی بگه‌ریته‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا؟! دلنیا‌به، نه‌و ناواته‌ت نایه‌ته‌دی، خۆ له‌فه‌رزی مه‌حال دا بشگێڕدرینه‌وه ئیوه هه‌ر هه‌لۆیستی پی‌ش‌بووتان ده‌بی و ئیمان ناهین و په‌ند نامیز نابن، وه‌کوو له نایه‌تیکی‌تردا ناما‌ژه به‌وه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه﴾ (الانعام/۲۸).

وه‌زع و حالی موشریکه‌کان و خودایه‌رستان له‌ روژی قیامه‌ت دا

وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ

تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وَجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي

جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾ وَنَجِّی اللّٰهُ الَّذِیْنَ اتَّقَوْا
بِمَقَارَتِهِمْ لَا یَمْسُهُمْ الشُّوْءُ وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

له‌وه‌پیش په‌وه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی توندی له‌موشریکه‌کان کرد و بری
دیمه‌نی سامناکی قیامه‌تی رانواندن، واده‌ی لیخوشبون و به‌خشینی نازو
نیعمه‌تی به‌هه‌شتی دا به‌خودا په‌رستان، به‌جوړیک هه‌ست و شعوری
ئاده‌میزادانی به‌و پۆژه‌و په‌یوه‌ست کرد، خستنیه‌سارای مه‌حشره‌وه و
ته‌رازوی حق و حیساب دانراو به‌نده‌کان خانه‌به‌ر لیکوئینه‌وه و
لیپرسینه‌وه، نه‌جار دیمه‌نی پیری تاوانباران راده‌نوینی، حال و وه‌زعی
خودا په‌رستان نمایش ده‌کا، موشریکه‌کان پوره‌ش و یه‌کتا په‌رستان ده‌م و
چاو گه‌ش و پوخ‌وش.

ده‌فرموی: ﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُم
مَسْوَدَةٌ، الْيَسْ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌را!
هه‌واڵیکه‌ی گرنه‌گ به‌و خه‌لکه‌ه‌ر ابه‌گه‌یه‌نه‌و دیمه‌نیکی تری پۆژی قیامه‌تیان
بو باس بکه، نه‌وه‌ش بریتییه‌ له‌وه‌ی: که‌تۆ له‌پۆژی قیامه‌ت نه‌و
که‌سانه‌ ده‌بینی: که‌هاوه‌لیان بو خودا داناوه‌و مندال و خیزانیان وه‌پال
داوه، ده‌یانبینی رویان ره‌ش هه‌لگه‌راوه، له‌عه‌یبه‌تان، له‌ترسان
له‌په‌شیمانی له‌کارو هه‌لویستی دونیا‌یان، غه‌مبارو سه‌ر شوپ و
غه‌زه‌ب لیگیراو، له‌هه‌مو لایه‌که‌وه‌ه‌زه‌بای دۆزه‌خ ده‌وره‌ی داو،
هیچ شتیک شک نابهن‌پزگاریان بکا. نایا دۆزه‌خ جیگای لوتبه‌رزو
سته‌مکاران نیه‌؟!

به‌لێ بیه‌گومان له‌دۆزه‌خدا شوینی هه‌وانه‌وه‌ی نه‌وانه‌ه‌یه‌: که‌
له‌ناستی به‌ندایه‌تیکردن بو خودا لوتبه‌رزو ده‌نوینن، حق ژیر ده‌خه‌ن و
به‌تال روکه‌ش ده‌که‌ن و بانگه‌وازی بو ده‌که‌ن. ئیمامی نه‌مه‌دو تیرمیزی

له عەبدوللای کوری عومەرەو رەوایەتیان کردووە دەفرموی: پێغه مەبەر ﷺ
 فەرموی: (یحشر المتکبرون يوم القيامة كأمثال الذر في صور الرجال
 يغشاهم الذل من كل مكان يساقون الى سجن جهنم) لوتبەرزو
 خۆبەزلزانیەکان پۆژی قیامەت وەکوو گەردیلە بچوک دەکرێنەو و لە
 شێوەی پیادا حەشریان دەکری، لە هەموو لایەکەو زەلیلە و ریسوایی
 دایبۆشیون، بەرەو دۆزەخ راپێچ دەکرێن.

﴿وينجي الله الذين اتقوا بمغازتهم، لايمسهم السوء و لا هم يحزنون﴾
 حال وەزعی پێری دووهم: کە پێری خودا پەرستانە جوداوازە لە حالێ
 موشریکەکان، لە کاتیەک دا: کە موشریک و تاوانباران بەرەو دۆزەخ راپێچ
 دەکرێن، خودا پێری خودا پەرستان و تەقوا کاران لە عەزابی دۆزەخ رزگار
 دەکا، بەمرازی خۆیان دەگەینێ، کە چوونە ناو بەهەشتی پازاووە، هیچ
 ناخۆشییەکی پۆژی قیامەت نابینن، خەم و خەفەت بۆ ژیاڵی دۆنیایان
 ناخۆن، لە هەلۆتست و کردەوێ رابوردوێان رازین، دلخۆشن بەوێ پێیان
 دراو. لەبەهەشت دا.

لەمانای ئەم نایەتەدا فەرمووەیەکی پێغه مەبەر ﷺ هەیه ئەبو هورەیرە
 رەوایەتی کردووە.

دەلی: پێغه مەبەر ﷺ فەرموی: (یحشر الله مع كل امرئ عمله، فيكون
 عمل المؤمن معه في أحسن صورة واطيب ريح، فكما كان رعب أو خوف قال
 له لا ترع فما أنت بالمراد به، ولا أنت بالمعني به، فاذا كثر ذلك عليه قال
 فما أحسنك! فمن أنت؟ فيقول: أما تعرفني أنا عمك الصالح، حملتني على
 ثقلی، فوالله لأحملنك و لأدفعن عنك فهي التي قال الله: ﴿وينجي الله الذين
 اتقوا بمغازتهم... الآية﴾^(۱)

به‌لگه‌ی تاک ■ ته‌نهایی و خودایه‌تی په‌روه‌ردگار

الله

خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾ لَّهُمْ مَقَالِيدُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِعَايَةِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ
هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾ قُلْ أَغْفِرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا
الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ
أَشْرَكَتَ لِيَحْبِطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهَ
فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ
وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ
مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار هه‌په‌شه‌ی له‌ کافره‌کان کردو واده‌ی به‌ هه‌شتی
پازاوه‌ی به‌ خودا په‌رستان دا، ته‌جار دیته‌وه‌سه‌ر رانواندن و به‌یانکردنی
به‌لگه‌ له‌سه‌ر خودایه‌تی په‌وه‌ردگارو تاک و ته‌نهایی له‌ ذات و له‌
صیفات‌ی دا، ته‌جار ناره‌زامه‌ندی خو‌ی له‌ هه‌لویتست بیرو باوه‌ری کافره‌کان
پاده‌گه‌یه‌نی له‌م پروه‌وه: که داوا یان له‌ پیغه‌مبه‌ر کردوه بت به‌رستی بو
خو‌شیان بت ده‌به‌رستن، وه‌کوو پتویست خو‌ داناناسن، چونکه ته‌گهر
خودایان بناسیایه دارو به‌ردی داتاشراویان نه‌ده‌کردن به‌هاوه‌ل و هاو شانی!

ده‌فرموی: ﴿الله خالق کل شیء، وهو علی کل شیء وکیل﴾ خدا به دیهینه‌ری هه‌موو شتیکه، هه‌رچی له‌دونیاو قیامت دا هه‌بی، خدا به‌دی هیئاوه، خاوه‌نیه‌تی و هه‌لی ده‌سورپینی، به‌پیه‌ی ده‌باو پاریزگاریه‌تی. هه‌موو شتیك ئاتاجی خودایه له‌په‌یداوون و مانه‌وه‌ی دا، هه‌رشتیك خدا دروستی نه‌کا دروست نابی، هه‌رچی خدا نه‌یه‌یلتیه‌وه نامینیتیه‌وه، خدا به‌دیهینه‌رو راگرو پاریزگاری بونه‌وه‌ره. فرمانپه‌واو به‌پیه‌به‌ری هه‌موو شتیكه هه‌ر له‌زپرئه‌نامه جه‌پره .

﴿له‌ مقالید السموات والأرض﴾ کیل و کۆنترۆلی ئاسمانه‌کان و زه‌وی ئه‌وه‌ی تییان دایه، هه‌مووی هی ئه‌وه‌و به‌ده‌ست ئه‌وه، ئه‌و خاوه‌نیانه و به‌پیه‌یان ده‌با. هه‌ر ئه‌و پزق و پۆزیده‌ره، هه‌ر ئه‌و به‌خشنده‌و میهره‌بان و کاردروست و فرمانپه‌وایه، چی بوی و چۆنی بوی ئاوا بونه‌وه‌ر به‌پیه‌ ده‌با.

ئیبنو ئه‌بی حاتم له‌ عوسمانی کوری عه‌فانه‌وه‌ ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی عوسمان ده‌باره‌ی ته‌فسیری نایه‌تی ﴿له‌ مقالید السموات والأرض﴾ پرسپاری له‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرد، پیغه‌مبه‌ر له‌وه‌لام دا‌فرموی: ئه‌ی عوسمان! پیش تۆکەس له‌م باره‌وه‌ پرسپاری لی نه‌کردوم، ته‌فسیری ئه‌م نایه‌ته‌ به‌م جوهریه‌: ﴿لااله الا الله والله اکبر، وسبحان الله وبحمده، استغفر الله، لاحول ولا قوة الا بالله، هو الاول و الاخر و الظاهر و الباطن، بیده الخیر یحیی ویمیت وهو علی کل شیء قدیر﴾ مه‌به‌ستی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ته‌وه‌بوو بیژهری ئه‌م دو‌عا‌یه‌ خه‌زینه‌ی ئاسمانه‌کان و زه‌وی بۆ والا ده‌کری، خیر و بیریکی زۆری توش ده‌بی، پاداشی گه‌وره‌ی ده‌دریتیه‌وه.

﴿والذین کفروا بآیات الله أولئک هم الخاسرون﴾ واته‌ ئه‌وانه‌ی ئینکاری نایاتی خدا ده‌که‌ن، په‌یامی قورئان ره‌تده‌که‌نه‌وه‌ هه‌موو ئه‌و نیشانه‌و دیارده‌ جو‌راو جو‌رانه‌ی ناو بوونه‌وه‌ره: که هه‌موو یان ئاماژه

به تاك و تەنهایی خودا دەكەن، بە ئاشكرا ئەو دەگەیه ن: كە خودا
خاوەنی بوو ئەوەرە، خاوەنی دەسەلاتی رەهایە، جا ئەوانەى ئینکاری ئەم
راستیانە دەكەن ئەوانە خۆیان لە دەست داو، بوونە سوتەمەنى دۆزەخ،
خەسارەتمەندی حەقیقی ئەوانەن..

ئەجار پەوێردگار فەرمان بە پیغەمبەر ﷺ دەکا: کەبە توندی سەرزنەشتی
موشریکەکان بکا لە پاساوی ئەویدا کە داویان لە پیغەمبەر کرد بت
بپەرستی. دەفرموی: ﴿قُلْ أَغْفِرُ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبِدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ﴾
ئەى پیغەمبەر! بە موشریکەکانى نەتەوێکەت بلێ: کە داوات لى دەكەن
هاریکاریان بکەى لە بپەرستی داو دەلێن: ئەو ئایینی باوک و باپیرانتە،
پێیان بلێ: ئەى نەفامینە ئەو داوام لى دەكەن جگە لە خودا
شتى تر بپەرستم؟ پاش ئەو بەلگەى ئاشکراو بەهێزم لاهەن لەسەر
تاك و تەنهایی خودا فەرمانم پى دەكەن دارو بەردى دا ئاشراو بکەم
بە هاوشانى خودا؟ ئیوا بەهەلە چون کەرپێگە بەخۆتان دەدەن فەرمانى
لەو جۆرە بەمن بکەن!

بەپهقی لەکتیپی (الدلائل) دا لە حەسەنى بەصرى نەقل دەکا
دەلێ: موشریکەکانى مەككە بە پیغەمبەریان گوت: ئەو چۆن تۆ
ئەى موحەممەد! باوک و باپیری خۆت بە گومرا دەزانى و دژی خوداکانى
ئیمە دەدوێ؟ ئیتر نایەتى ﴿قُلْ أَغْفِرُ اللَّهُ تَأْمُرُونِي... (الآية)﴾ نازل بوو.

ئیبنو ئەى حاتم لە ئیبنو عەبباسەو رىوايەت دەکا دەفرموی
موشریکەکان لەبەر نەفامى و نەزانىیان بانگەوازی پیغەمبەریان
کردووتیان؛ وەرە ئەتۆ خوداکانى ئیمە بپەرستە ئیمەش لەتک خودا کانى
خۆمان دا خودای تۆ دەپەرستین، ئیتر نایەتى ﴿قُلْ أَغْفِرُ اللَّهُ تَأْمُرُونِي
أَعْبِدُ... (الآية)﴾ نازل بوو. بەراستى موشریکەکان نەفام بوون، کە ئەم
جۆرە فەرمانەیان بە پیغەمبەر کردووە. موساو مەیهکی سەيرو مامەلەو

سەودایەکی کەس نەکردەیان کردووە، شیاوی ئەوە بوون کە بەنەفام خیطابیان ئاراستە بکری.

ئەجار پەرەردگار لەسەر زمانی هەموو پیغەمبەرەکان هەرەشە لەبەتپەرستەکان دەکاو دەفەرموی: ﴿وَلَقَدْ أَوْحَى إِلَيْكَ وَالْإِن مِّنْ قَبْلِكَ لَشَيْءٍ مُّشْكِكِ لِيَحْبِطَ عَمَلُكَ وَلِتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ بێگومان لەخوداوە نیگا و سروش کراوە بۆ ئەو پیغەمبەر، هەرەها بۆ هەموو ئەو پیغەمبەرەکان لە پێش تۆوە هاتوون نیگامان بۆ کردوون، بەوە ئەگەر تەنانت تۆیش ئەو پیغەمبەر! هاوێڵ بۆ خودا دابنێی هەموو کردووەیەکی چاکت مایە پوچ دەبی. هەر کردووەیەکی خێر و باش ئەنجام بەدە، صیلهی پەحم بەجی بێنی، یارمەتی هەژار و لێقەوماوان بەدە، هیچ پاداشتیان لەسەر وەرناگریتهوە، دەچیتە ناو پێری ئەوانەو: کەخەسارەقەندی دۆنیاو قیامەت بوون.

بەم شێوە بە هەموو پیغەمبەرەکان راگەیاندرایەو پێیان گوتراوە: ئەگەر هاوێڵ بۆ خودا دابنێن هەموو کردووەیەکی باشتان پوچ دەکریتهوە و خەسارەقەندی دۆنیاو قیامەت دەبن. جا ئەگەر لە فەرزیک دا هاوێڵدانان بۆ خودا کردووەی پیغەمبەرەکان بەو دەردە بەری، ئەوێ حالی غەیری ئەوان چۆن بی؟ ئەجار پەرەردگار فەرمان بە پیغەمبەر دەکا: کە بەهیچ شێوەیەکی گۆی بۆ فەرمانی موشریکەکان نەگری و داواکیان پەت بکاتەو. دەفەرموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَؤُلَاءِ هَؤُلَاءِ هُمُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الْفِتْنَةَ وَهُمْ كَافِرُونَ﴾ بەلکوو هەر خودا پەرستەو هەر ئەو بەخودا بزانی و هەرملکەچی ئەو، خۆت و شوێنکەوتوانت جگە لە خودا کەسی تر بەخودا مەزانن. ﴿وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ لە پێری ئەوانەبە کە

سوپاسگوزاری نیعمه‌ته‌کانی خودان، سوپاسی خودا بکه له‌سه‌ر نه‌وه هیدایه‌تی داوی بو ئیسلام و پله‌ی پیغه‌مبه‌ریتی پی به‌خشیوی.

نه‌جار په‌روه‌ردگار نار‌ه‌زامه‌ندی خۆی راده‌گه‌یه‌نی. له‌م په‌روه‌ه: که نه‌وه موشریکانه ریزی خودا ناگرن و مافی خودایه‌تی ناده‌نی، دان به‌گه‌وره‌یی و شکۆمه‌ندی خودا دانانین، دارو به‌ردی داتاشاو ده‌کهنه‌هاوشانی، ئای که نه‌فام و که‌م ناوه‌زن، که‌م ده‌دن و که‌م شعوون، ۱.

عه‌بدوللای کورپی مه‌سعو ده‌فه‌رمووی: مالیک له‌ماله‌کانی جوله‌که هاته‌خزمت پیغه‌مبه‌ر ﷺ وتی: نه‌ی موحه‌مه‌د ئیمه‌له‌کتیبه‌کانی خۆماندا ده‌بینین په‌روه‌ردگار ئاسمانه‌کان ده‌خاته‌سه‌ر په‌نجیه‌کی ده‌ستی قودره‌تی، حه‌وت ته‌به‌قه‌ی زه‌وی ده‌خاته‌سه‌ر په‌نجیه‌کی تری، دره‌خت ده‌خاته‌سه‌ر په‌نجیه‌کی ئاوو گل ده‌خاته‌سه‌ر په‌نجیه‌کی، باقی مه‌خلووقات ده‌خاته‌سه‌ر په‌نجیه‌کی، نه‌جار ده‌فه‌رمووی: من پاشاو خاوه‌ن و فه‌رمان‌په‌وام!

پیغه‌مبه‌ر ﷺ پیکه‌نینیکی هات و دانی ده‌رکه‌وتن، بو‌پشتگیری و به‌راست دانانی وته‌ی ماله‌که، نه‌جار پیغه‌مبه‌ر ﷺ نایه‌تی ﴿وما قدروا الله حق قدره والارض جميعاً قبضته يوم القيامة.. الآية﴾ خۆینده‌وه^(۱).

موسلیم و بو‌خاری و نه‌سائی و ئیبنو ماجه له‌کۆمه‌لێکه‌وه له‌عه‌بدو للای کورپی عومه‌ره‌وه، ده‌فه‌رمووی: رۆژێک پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سه‌ر دوانگه‌ نایه‌تی ﴿وما قدروا الله حق قدره.. والارض جميعاً قبضته يوم القيامة والسموات مطويات بيمينه﴾ خۆینده‌وه به‌ده‌ستی ئاماژه‌ی بو‌نه‌و تواناو ده‌سه‌لاته‌ی خوا ده‌کردو ده‌ستی ته‌م دیوو نه‌ودوو ده‌کردو ته‌مجیدو په‌سنی خودای راده‌گه‌یانندو ده‌یفه‌رموو: خودا

۱- أخرجه الترمذي في التفسير (۳۲۳۸) باب (۴۰) ومن سورة الزمر و البخاري في التفسير أيضا (۴۸۱۱) باب (۲) و ماقدروا الله...

ده‌فرمووی: ﴿أنا الجبار، أنا المکبر، أنا الملک، أنا العزیز﴾ إنا الکریم ﴿، پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سهر دوانگه‌که ده‌له‌رزی به‌جۆرئیک له‌دلی خۆماندا وتمان ناها ئیستا نایستا ده‌که‌وئته‌ خواری^(۱).

﴿والأرض جمیعاً قبضته یوم القیامة والسموات مطویات بیمینه، سبحانه‌ و تعالی عما یشرکون﴾. واته: زه‌وی هه‌مووی له‌ژێر ده‌سه‌لاتی په‌های په‌روه‌ردگار دایه، چۆنی بوئ وای لی ده‌کا، جگه‌ له‌ ئه‌و که‌سی تر تو‌ز قالیک ده‌سه‌لاتی به‌سهردا نیه، ئاسمانه‌کانیش ملک‌ه‌چی تواناو ده‌سه‌لاتی خودان، چۆنی بوئ ئاوا ده‌یان پی‌چیتسه‌وه‌و گۆپانکاریان تیدا ده‌کا و هیچ شتیک‌ی لی یاخی نابێ.

خودا به‌رزو پی‌رۆزه‌و پاک و خاوێنه‌ له‌وه‌ی که‌ هاوه‌لی بو داده‌هێنه‌، به‌رای زانایانی سه‌له‌ف ته‌فسیری ئه‌م جۆره‌ نایه‌تانه‌ ده‌بێ له‌سهر شیوه‌ی حه‌قیقه‌ت بکری و ته‌مثیل و مه‌جازی تیدا نیه‌و خودا چۆنی نایه‌ته‌که‌ فەرمووه‌ ده‌بێ ئاوا ئیمانمان پی‌ی هه‌بێ و له‌چۆنیه‌ته‌که‌ی نه‌کۆلینه‌وه‌، سه‌فیانی کورپی عویه‌ینه‌: که‌ یه‌کی‌که‌ له‌زانایانی سه‌له‌ف ده‌فرمووی: هه‌ر شیوه‌یه‌ک خودا له‌قورئان دا وه‌صفی خۆی پی‌کردبێ ته‌فسیره‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ بیخوینه‌وه‌، له‌چۆنیه‌تی ماناکه‌ی بێده‌نگ به‌.

زانایانی خه‌له‌ف ده‌لێن: ئه‌م نایه‌تانه‌ ته‌مثیل و مه‌جازن ئاماژه‌ به‌ ده‌سه‌لات و قودره‌تی خودا ده‌که‌ن مه‌به‌ست به‌ (قه‌بضه‌) و (یه‌مینه‌) ده‌سه‌لات و توانایه‌ به‌سه‌رشتدا!!

۱- ته‌فسیری مه‌راغی ج ۳۱/۲۴ . رواه البخاري في التفسير (۴۸۱۲) باب (۳) ﴿والأرض جمیعاً قبضته ..﴾ وأطرافه‌ في (۶۵۱۹) (۷۳۸۲) (۷۴۱۳) ورواه مسلم في صفات المنافقين (۴۷۸۷) .

له‌صه‌حیحی بوخاری و موسلیمدا فه‌رمووده‌یه‌ک هده‌یه نه‌بوهوره‌یره
ریوایه‌تی کردووه، ده‌فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: (یقبض الله
الأرض يوم القيامة ويطوى السماء بيمينه، ثم يقول أنا الملك أين
ملوك الأرض؟) ^(۱).

په‌روه‌ردگار رۆژی قیامت هه‌موو زه‌وی ده‌پیتچیتته‌وه‌و ده‌یخاته‌ چنگی
خۆیه‌وه‌و ناسمانه‌کان ده‌پیتچیتته‌وه‌و نه‌جار ده‌فه‌رمووی: من پاشام، کوان
فه‌رمانه‌ه‌واو پاشاکانی دنیا؟.

رابوونی قیامت | یه‌کالا کردنه‌وه‌ی کیشه‌کان |
سزاو پاداش وه‌رگرتنه‌وه

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ
﴿٦٨﴾ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَ
بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ
﴿٦٩﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾

له‌و پیتش په‌روه‌ردگار به‌لگه‌ی له‌سه‌ر شکۆمه‌ندی و گه‌وره‌یی خۆی
هیتایه‌وه، نه‌وه‌ی راگه‌یاند، که هه‌ر خۆی به‌ده‌یه‌ینه‌رو هه‌لسورپینه‌ری
بوونه‌وه‌ره، نه‌جا لی‌ره‌دا باسی پیتشه‌تاو رابوونی قیامت ده‌کا؛ که نه‌م
رابوونه‌ش خۆی یه‌کیکه له‌نیشانه‌کانی ده‌سه‌لاتی په‌های په‌روه‌ردگار...

۱- رواه البخاري في التفسير (٤٨١٢) باب (٣) ورواه مسلم في صفات المنافقين (٢٧٨٧).

پیش رابوونی قیامت فوو ده‌کری به‌که‌په‌نای صووردا بهم فوو
پیدا‌کردنه هه‌موو گیانله‌به‌ران ده‌مرن جگه له‌خودا کهس نامی‌نی، نه‌مه
فوو پیدا‌کردنی جاری یه‌که‌مه، نه‌جار بۆ جاری دووهم فوو ده‌کری به
که‌له‌شاخی صووردا بۆ زیندوو بوونه‌وه، نه‌جار ته‌رازووی کرده‌وه‌کان
داده‌نری و حق و حساب لیک جیا ده‌کری‌ته‌وه، هه‌موو کهس سزاو
پاداشی خۆی وهرده‌گری‌ته‌وه.

ده‌فرمووی: ﴿ونفخ في الصور فصعق من في السموات ومن في
الأرض إلا من شاء الله ثم نفخ فيه أخرى فإذا هم قيام ينظرون﴾، بۆ
یه‌که‌جار فوو ده‌کری به‌که‌له‌شاخی صووردا، واته‌ئیسرافیل به‌فرمانی
خودا فوو ده‌کا به‌که‌په‌نای صووردا، هه‌رچی زینده‌وه‌ر هه‌یه له‌ترسان
ده‌س به‌جی زنده‌قی ده‌چی و ده‌مری، له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌دا جگه
له‌خودا کهس به‌زیندوویی نامی‌نی‌ته‌وه، جگه له‌وانه‌ی خودا نایه‌وی
له‌وکاته‌دا بمرن و دوایی ده‌یاغری‌نی، قه‌تاده ده‌فرمووی: نازاندری
نهم چه‌رتکراوانه‌ کین!

نه‌جار پاش ماوه‌یه‌ک که خودا خۆی ده‌زانن چه‌نده‌ جارێکی تر فوو
به‌شاخی صووردا ده‌کری بۆ زیندوو بوونه‌وه، ئیتر ده‌س به‌جی هه‌موو
مه‌خلوقات به‌فرمانی خودا گۆڕ هه‌لده‌ته‌کینن و زیندوو ده‌بنه‌وه له‌سه‌ر
قاچ راده‌وه‌ستن، سه‌یری دیمه‌ن و کاره‌ساتی نه‌و رۆژه ده‌که‌ن، چاوه‌پوانن
چیان پی ده‌گوتری و چیان له‌گه‌ل ده‌کری، له‌چه‌ند نایه‌تیکی تردا ئاماژه
به‌وه ده‌کاوه‌ده‌فرمووی: ﴿فإنما هي زجرة واحدة، فإذا هم بالساهرة﴾
(النازعات/۱۳-۱۴). یان ده‌فرمووی: ﴿يوم يدعوكم فتستجيبون بحمده
وتظنون إن لبثتم الا قليلا﴾ (الاسراء/۵۲). یان ده‌فرمووی: ﴿ومن آياته
ان تقوم السماء والأرض بأمره، ثم إذا دعاكم دعوة من الأرض، إذا انتم
تخرجون﴾ (الروم/۲۵).

نه‌جار په‌روه‌دگار بری دی‌ه‌نی پژوی قیامت راده‌نویتی و ده‌فرموی:
 ۱- ﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا﴾، زه‌وی سارای مه‌حشر به‌نووری
 خودا پرووناك ده‌بی، نووری ته‌جه‌لی خودای لی ده‌ده‌ک‌ه‌وی،
 عه‌داله‌تکاری خودا له‌وی‌دا به‌رجه‌سته ده‌بی، حه‌ق و حیساب به‌پرئک و
 پیکی له‌ناو مه‌خلووقاتدا یه‌کالاده‌کریت‌ه‌وه!

۲- ﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ﴾ نامه‌ی نه‌عمال داده‌نری له‌به‌رده‌م ئاده‌میزاددا،
 هه‌رکه‌سه نامه‌ی کرده‌وه‌کانی ده‌دریته ده‌ستی راستی یان ده‌ستی چه‌پی،
 وه‌کو له‌شوینتیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ
 أَلَمْنَاهُ طَائِرًا فِي عُنُقِهِ، وَنُخِرَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مِنْ شَوْرًا﴾
 (الاسراء/۱۳). یان ده‌فرموی: ﴿مَا لِهَذَا الْكِتَابِ﴾ یغادر صغیره ولا
 کبیره الا احصاها ﴿(الكهف/۴۹)﴾.

۳- ﴿وَجِئَیْ بِالنَّبِیِّیْنَ وَالشَّهْدَاءِ﴾ پیغه‌مبه‌ران ناماده‌ی مه‌وقیف
 ده‌کرین، پرسیارپان ناراسته ده‌کری ئاخو نه‌ته‌وه‌کانیان چییان وه‌لام
 داونه‌وه، چون به‌ره‌وپیری بانگه‌وازیه‌کیان چون و چ هه‌لویت‌تیکیان
 نواندوه؟ وه‌کو له‌نایه‌تیکی تر ناماژه به‌ته‌وه ده‌کا ده‌فرموی: ﴿فَكَيْفَ
 إِذَا جُنَّا أَكْلًا مِّنْهُ﴾ شهید، وجئنا بك على هؤلاء شهیداً ﴿(النساء/۴۱)﴾.

هه‌روه‌ها شایه‌تی تریش دینینه سارای مه‌حشره‌وه بو ته‌وه‌ی شایه‌تی
 له‌سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کان بدن وه‌کو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌مه ده‌کاو
 ده‌فرموی: ﴿وَجَاءَ كُلُّ نَفْسٍ مَّعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ﴾ (ق/۲۱).

هه‌موو که‌سیک: که ده‌هیندري بو سارای مه‌حشر دوو فریشته‌ی
 له‌گه‌لدان، فریشته‌یه‌ک کیشی ده‌کا بو حیساب و لی‌کولینه‌وه، فریشته‌یه‌کیش
 بو شایه‌تیدان له‌سه‌ری.

هه‌روه‌ها ئوممه‌تی ئیسلامیش ده‌بنه شایه‌ت به‌سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی
 تره‌وه، شایه‌تیان لی ده‌ده‌ن به‌وه‌ی: که پیغه‌مبه‌ره‌کانیان چون په‌یامیان

پی گه‌یاندوون و نه‌وانیش چۆن وه‌لامیان داونه‌وه، و د‌ک‌و له‌ئایه‌تیکی تردا
 ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا
 شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ (البقرة/۱۴۳).

هه‌روا شه‌هیدانی ر‌ی‌بازی پاکی خودا په‌رستی ده‌ه‌ینن: شه‌راندی له‌پ‌ینار
 ئایینی خودادا شه‌هید بوون، د‌ین و شایه‌تی ده‌د‌ن له‌سه‌ر شه‌وه‌ی گ‌ه
 پ‌ت‌غه‌مبه‌ران و داعیانی ئیسلام په‌یامی خ‌ز‌یان گ‌ه‌یاندووه و
 پ‌ت‌یراگه‌یاندراوانیش چۆنیان وه‌لامداوه‌شه‌ره‌و چ هه‌لو‌ی‌ست‌یک‌یان نراندووه!!
 شه‌جار شه‌وه ر‌اده‌گ‌یه‌نی: که هه‌م‌وو حه‌ق و حیساب‌یتک یه‌کالا
 ده‌کر‌یت‌ه‌وه، هه‌رکه‌سه سزاو پاداشی خ‌وی و درده‌گر‌یت‌ه‌وه، ده‌فرموی:

۱- ﴿وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ﴾ داد‌گایی نیوان مه‌خلورقات ده‌کر‌ی و
 هه‌رکه‌سه سزاو پاداشی خ‌وی به‌عه‌داله‌ت پی ده‌در‌ی و به‌شه‌ندازه‌ی
 گ‌ه‌ردیله‌یه‌ک سته‌م له‌که‌س ناک‌ری.

۲- ﴿وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ﴾ نه‌وان به‌هیچ ج‌وری سته‌میان لی ناک‌ری، نه
 له‌پاداشیان که‌م ده‌کر‌یت‌ه‌وه، نه له‌تاوانیان زیاد ده‌کر‌ی: به‌ل‌ک‌ر پاداش و
 سزایان به‌گ‌و‌ی‌ره‌ی کرد‌وه‌کانیانده. و د‌ک‌وو له‌ئایه‌تیکی تردا شه‌م مانایه‌یه
 دوباره ده‌کاته‌وه ده‌فرموی: ﴿وَنُضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا
 تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَأَنْ كَانْ مِنْ ثِقَلٍ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكُفًى بِنَا
 حَاسِبِينَ﴾ (الانبیاء/۴۷).

جاری وایش ده‌بی خودا به‌فه‌زلی خ‌وی له‌پاداش زیاد ده‌کا، و د‌ک‌وو له
 نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کا ده‌فرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
 وَإِنْ تَكْ حَسَنَةٌ يَضَاعَفْهَا وَيُؤْتِ مَنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ (النساء/۴۰).

۳- ﴿وَوُفِّيتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ﴾ هه‌م‌وو گ‌ه‌سه‌ی پاداش و سزای
 کرد‌وه‌کانی د‌ونیای و در ده‌گر‌یت‌ه‌وه. چاکه به‌چاکه و خ‌راپه به‌خ‌راپه.

﴿وَهُوَ اعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ﴾ خدا لد همه‌سو شایدت و کرده‌وه نوس و چاو دیریک زاناره به کرده‌وهی به‌نده‌کانی، پیویسی به‌نامدی شه‌عمال و فریشته‌ی چاو دیرو ره‌قیب نیده، که‌نامدی کرده‌وه تیدا نووسراو دادندی و پیغه‌مبه‌ران و شه‌هیدان و فریشته‌کان ده‌کا به شایهت و ناماده‌یان ده‌کا و شایه‌تی ده‌دهن، بۆ بۆردان نی‌کمالی حوجه‌یه، بۆ بیانو و برین و چه‌سپاندنی حق و عداله‌ته. بۆ شه‌ویه بزانی: خودا و پرای زانیاری ته‌واوی به‌کرده‌وهی بدنده‌کانی به‌حق و عداله‌ت حوکم ده‌کا و به‌نده‌ازی گهردیله و بچوکتیش هه‌له له حساب و لی‌کۆلینه‌وه دا رونادا و به‌هیچ جوئی ستم له که‌س ناکا!!

حال و ددعی خودا په‌رستان و کافران له روژی قیامه‌ت دا دیه‌نی به‌ری‌کردنی به‌شه‌شتیان و رای‌چکردنی دۆزه‌خیان

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۚ إِذَا جَاءُوهَا
فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ
يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
هَذَا ۚ قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ
﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِمَا تَشَاءُونَ
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى
الْجَنَّةِ زُمَرًا ۚ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ

خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٢﴾
 وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ
 نَتَّبِعُوا مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾
 وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ
 رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

لهوه پیئش به کور تی حال و وه زعی شهلی قیامه تی رونه کرده وه
 فهرمووی ﴿ووفیث کل نفس ما عملت﴾ شه مجار لهه کومه له نایه ته دا
 به دریی حال و وه زع و دیمه نی خودا به رستان و کافره کان نایش ده کاته وه
 دیمه نی سه سروره یته نهری فریشته کان راده نوینی که به ده وری عهرشی به رزی
 کردگادا ناپوره بیان داوه، سه رگهرمی ته سبیح و ته قدیسن، ده فهرمووی:
 ﴿وسیق الذین کفروا الی جهنم زمراً﴾ له سارای مه حشهردا لیکنولینه
 وه وه حق و حیساب شه غجام ده دری، خودا به رستان له کافران جیاده کریته وه
 دۆزه خی و به هه شتی دیاری ده کرین.

شه مجار کافره کان به ره ره دۆزه خ راپیچ ده کرین، کۆمه له کۆمه له و پیتر پیتر
 ملی ریشان پی ده گیری و بو ناو دۆزه خ به زهخت و پال پیوه نان
 لییان ده خوړن، راهه ستان و پششوودان نیه، ناو ردا نه وه و خو پاشدان
 ناکری، هدر کۆمه له و سه رکرده که ی دونیایان له پیشه وه یه، چون له ژیان
 دونیادا پیشه ننگ و رابه ریان بسوه بو گومرایی و سه رلی شیوان،
 له ورژه شه داپیشه نگیانه به ره ره دۆزه خ و شوینی به دبهختی هه تا هه تای
 پیشه نگی تا قمیك فیرعه ونه و هی تا قمیکی تر نه مردوو هی پیترکی
 که ته بو جهل و هی کۆمه لیکی تر مارکس و هی دهسته یه کی تر لیئینه،

پیڤڤیک نه‌تاتورک پی‌شه‌نگیانه‌و وه‌جیه‌یه‌کی تر تیتوو حیزییکی تر عه‌فله‌ق رابه‌ریانه!...هتد.

دیمه‌نه‌کان تابلئی ترسناک سهرنج راکیشن. پیست گرزده‌کاو موچورکه به جه‌سته دا دینی، مروّف سهرسام ده‌کا، دل داخوریتنی پال پیوه‌نان و راپیچکردنیکه ههر مه‌پرسه‌و وه‌صف ناکری! وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناماژه به وه‌ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿یوم یدعون الی نارجهن دعا﴾ (الطور/۱۳).

﴿حتی اذا جاؤوها فتحت أبوابها﴾ هه‌تا ده‌گه نه ده‌رگا‌کانی دۆزه‌خ، خیراو ده‌ست له عاست ههرحه‌وت ده‌رگا‌کانی ده‌کرینه‌وه بو‌ته‌وه‌ی یه‌کسر تاوانبارانی راپیچکراو بچنه ناویسه‌وه‌و خیرا به‌سزای شیایو خۆیان بگن.

﴿وقال لهم خزنتها: ألم یأتکم رسل منکم یتلون علیکم آیات ربکم، وینذرونکم لقاء یومکم هذا؟﴾ به‌ر پرس و کاربه ده‌ستانی دۆزه‌خ به شیوه‌ی سهرزه‌نشتکردن و لو‌مه‌و پییان ده‌لین: ته‌وه داوه‌شین بوچی واتان له خوکردو خۆتان تووشی ته‌م سزا سامناکه کرد؟ چما پیغه‌مبه‌ران له‌ره‌گه‌زو نژادی خۆتان نه‌هاتنه سهرتان و بانگه‌وازیان نه‌کردن؟ نایاتی ئیمه‌یان بو نه‌خویندنه‌وه؟ له عه‌زابی سه‌ختی ته‌م رۆژه نه‌یان ترساندن؟ بوچی شوینیان نه‌که‌وتن و ئیمان‌تان پی نه‌هینان؟!

﴿قالوا: بلی، ولكن حقت کلمة العذاب علی الکافرین﴾ کافره‌کان به‌ناچاری و له‌وه‌لامیان دا ده‌لین: به‌لئی پیغه‌مبه‌ران هاتنه سهرمان و بانگه‌وازیان کردین، به‌لگه و نیشانه‌ی راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی خۆیان نیشانداین، به‌لام ئیمه به‌درومان خسته‌وه، سه‌ریپیچی فرمانه‌کانیا‌غان کرد شیایو ته‌وه بووین بریاری عه‌زاب بانگریته‌وه.

لەو كەسانە بىن: كە خودا دەر بارەيان فەرموئەتتى: ﴿لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾ (ھود/۱۱۹). وەكۈلە ئايەتتىكى تەردا ئەم مانا ئايە دۈبارە دەكەتەو ھەدە فەرموئەتتى: ﴿كَلِمَاتٍ لِّقِيٍّ فِيمَا قُوِّجَ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ، قَالُوا: بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا: مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ وَقَالُوا: لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ (الملك/۸-۱۰).

ئەمجار: كە ئاوا بەو جۆرە دان بەتاوانى خۇيان دا دەننن، بەو ھەلەمىكى گۈرچەك ۋە ھەلەم دەدرىنەو ھە، ۋەلەمىكى كە بېرىرى خوداى لە خۇ گرتو ھە بە توردانىيان بۇ ئاوا دۆزەخ! دە فەرموئەتتى:

﴿قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا، فَبُئْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ﴾ پىيان دەگۈرتتى: بېرۈنە ئاوا دۆزەخەو ھە، خىرا ھەركۈمەلەو خۇبەدەرگايەك دا بكا. فرىشتەى بەرپەرسى ئاوا دۆزەخ تىيان راد خورن و پىيان دەلنن: دەى خىرا بچنە ئاوا دۆزەخەو ھە، بۇ ھەتە ھەتايى تىيىدا بىننەو ھە، بېرىرىكەو لە خودا ۋەدە چۈرە، ئەو شوئىنە جىگاي ئىۋدە و لىۋ دەرناچن، بەردە ۋام ئىۋو ■ سۈتەمەننى دۆزەخن و دۆزەخ سۈتەنەرى ئىۋدە، سزا دانتان بە كۇتاناىە، بەرپەرسى جىگايەكى خراپ و ناخۇشە ئەو شوئىنەى بۇ ئىۋە دانراۋە، بە دترىن شوئىننى ھەوانەىە بۇ ئىۋە بېرىر دراۋە، ئەمەش بە ھۋى خۇبەزلزانىولوتبەرزىتان و پىشت ھەلەكردنتان لە پەيامى ھەق و شوئىنكەوتنى، ئەو ھەىە ئىۋەى والى كرددە تەو ھەزابە بچىئرن، سوچ لە خۇتەنەو ھەىە و بەدەستى خۇتان خۇتان بە فەتارە بردەو.

ئەمجار دىتە سەرىاسى ھال و ۋەزەى خودا پەرسىتان: كە بەو پەرى رىزەو بەرەو بەھەشت بەرى دەكرىن، دە فەرموئەتتى: ﴿وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا﴾ ئەوانەى لە ژيانى دونىيان داخودا پەرسىت بوون لە لايەن فرىشتەكانەو ■ بەرىز و خورمەتەو ھە بەرەو بەھەشت بەرى دەكرىن،

کۆمەل کۆمەل و یدە بە دوایە دا بە گوێرە ی پەلو پایە ی ناو بە هەشتیان،
بەرێ دە کرێن، پێری پیغه مبه‌ران ئەجار راستگۆیان و لە دوا ئەوان
شەهیدان بە دوایان دا زانایانی نایینی، هەر تاقمە و بەجیا دە نێردرێن!
﴿ حتی اذا جاؤوها و فتحت أبوابها ﴾ هەتا بە سەر پردی سیرا طدا
تێپەرین و گەشتن بەردەم ئێش . دەرگاکانی بە هەشت دەرگاکیان بو
کراوە تەو بە رێژووە پیشوازییان لی دە کرێ.

لە صەحیحی موسلیماًدا لە ئەنەسەووە فەرمودە یەك ریاوەت کراوە،
دە ئی: پیغه مبه‌ر ﷺ فەرمو ی: (وانا أول من یقرع باب الجنة). من یە کەم
کەسم کە تەقو لبابی دەرگای بە هەشت دە کەم .

ئیمامی بوخاری و موسلیم لە ئەبو هورەیرەو لە پیغه مبه‌ر ﷺ
فەرمو یە تی (یدخل الجنة من امتی زمر) هم سبعون الفاً تضیی وجوهم
اضاءة القمر ليلة البدر) واتە تاقمێک لە ئومەتی من دە چنە بە هەشتە وە
ژمارەیان هەفتا هەزارە، دەم و چاویان وە کوو مانگی شەوی چوار دە
دە درەوشی تەو، عو کاشە ی کوپی مو حصین راست بوو و تی: ئە ی
پیغه مبه‌ری خودا! بۆم لە خودا داوا بکە من لە و تاقمەم، پیغه مبه‌ر ﷺ
فەرمو ی: (اللهم اجعله منهم) خودایە ئەم بخەرە پێری ئەوانەو، پاشان
کا براهە کی ئە نصاری و تی: ئە ی پیغه مبه‌ری خودا دو عام بۆ کە من
لە وانەم، پیغه مبه‌ر ﷺ فەرمو ی: (سبقك بها عكاشة) عو کاشە دە ست
پیشخەری لی کردی.

لە صەحیحی موسلیم دا لە عومەری کوپی خەتتابەو فەرمو: یەك
هە یە دە فەرمو ی: پیغه مبه‌ر ﷺ فەرمو یە تی (ما منکم من أحد فیبلغ أو
فیسیغ الوضوء، ثم یقول اشهد أن لا الا الله وأن محمدا عبده ورسوله الا
فتحت له ابواب الجنة الثمانية، یدخل من أيها شاء^(۱)).

۱- ذکره فی الطهارة (۲۳۴) باب الذکر المستحب عقب الرضو و رواه أبوداود فی الطهارة
(۱۶۹) و (۱۷۰) باب ما یقول إذا توضأ

هه‌ریه‌کی له ئیوه جوان ده‌سنوێژ بشواو پاشان شایه‌تومان بیئێ و
بلی (اشهد ان لا اله الا الله وان محمدا عبده ورسوله) ئیلا هه‌ر
هه‌شت ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شتی بۆ ده‌کړینه‌وه، به‌ویستی خۆی له‌کامیانه‌وه
بیه‌وی بچیتته ژوری ده‌چیتته ژوری.

ئیمامی ته‌حمده له (الحسن) هه‌ر له‌مه‌عازه‌وه ریوايه‌ت ده‌کا ده‌لی:
پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمویه‌تی: (مفتاح الجنة شهادة ان لا اله الا الله) کللی
به‌هه‌شت شایه‌تیدانه به‌وه‌ی: که هیچ خودانین جگه له (الله) هه‌رنه‌و
خودایه‌و هه‌رنه‌و شیای پهرستش بۆ‌کردنه.

﴿وقال لهم خزنتها: سلام عليكم طبتم فادخلوها خالدين﴾
به‌رپرس و ده‌رگه‌وانانی به‌هه‌شت به‌خوداپه‌رستان ده‌بیژن سلاو تان لی بی،
له هه‌موو ناخۆشی و غه‌م و په‌ژاره‌یه‌ک به‌دورن، چاکتان کرد له‌دنیا‌دا
خوداپه‌رستی و یه‌کتاپه‌رستیتان کرد، هاوه‌ل و هاوه‌شتان بۆ خودا
به‌ره‌وانه‌زانی، به‌قسه‌و به‌کرده‌وه خوداپه‌رست و گوی رایه‌ل بوون، پادا‌شتان
باشه‌و لی پازی ده‌بن.

﴿وقالوا: الحمد لله الذي صدقنا وعده، و أورثنا الأرض
نبتوا من الجنة حيث نشاء، فنعم أجر العاملين﴾ موسو‌ل‌مانه
خوداپیدا‌وه‌کان، خاوه‌ن برپا‌پته‌وو کرده‌وه باشه‌کان: که چاویان به
به‌هه‌شت ده‌که‌وی و نازنیمه‌ته‌کانی ده‌بینن، له خۆشیان ده‌بیژن
سو‌پاسی هه‌میشه‌یی و شو‌کری به‌رده‌وام بۆ نه‌و خودایه‌یه
واده‌ی خۆی به‌جی هیتا، نه‌و به‌لێن و واده‌ی له سه‌ر زوبانی
پیغه‌مبه‌رانی، پی‌تی‌دا بووین هیتانیسه‌ دی. زیندوی گردینه‌وه
به‌هه‌شتی پی به‌خشین نه‌و دوعاو پارانه‌وه‌یه‌ی له دنیا‌دا
ته‌نجامان دا وه‌رگیتا: که ده‌مان‌گوت ﴿ربنا آتنا ما وعدتنا علی رسلك

ولا تخزننا يوم القيامة، انك لا تخلف الميعاد ﴿آل عمران/۱۹۴﴾
گیرابوو هاته دی .

ئیترا له خوشیان پهردهی بیدهنگی دهشکینن ﴿وقالوا:
الحمد لله الذي اذهب عنا الحزن ان ربنا لغفور شكور، الذي احلنا دار
المقامة من فضله، لا يمسنا فيها نصب ولا يمسنا فيها لغوب﴾
(فاطر/۲۴-۳۵) بههشتی رازاوهی پی بهخشیوین، به ناره زوی
خومان تییدا دهگوزهرینین، چۆمان بوی کویمان بوی لی دهی
گوزهرینین، بهراستی پهروهردگار پاداشی باشی داویندهوه،
نازو نیعمهتی تا بلتی نایابه و هیچ چاویک نهیدیوه بهسهر دلی
کس دا رانه بردهوه.

﴿وترى الملائكة حافين من حول العرش يسبحون بحمد
ربهم وقضي بينهم بالحق، وقيل الحمد لله رب العالمين﴾ نهتو دهبینی
ئهی بههشتی بهختهوه، نهی خودا پیداوو بهنازگه بیشتو!
دهبینی فریشتهکان کۆمهل کۆمهل بهدهوری عهپهشی بهرین دا
گردبوونهوه، سهرگهرمی تهسبیح و تهمجیدی خودان، سوپاسی دهکهن،
له پاسای نیعمهتهکانی دا شوکرانه ژمیرن ههر دهبیژن (سبحان الله
وبحمده) حال وهزع وایه.

کیشهی نیتوان بهندهکان یه کالآ کراوه تهوه، ههرکس به پاداشی
خوی گه یشتوووه سزای عادلانهی وهرگرتو تهوه، بههشتی
خراونه ناوبه هشتی رازاوه بهرینهوه، تاوانباران و بهدبه ختهکان
توردراونه ناو دۆزه خی قول و بی ئامانهوه. موسولمانان و
فریشتهکان تیکرا دهلین: همدو سوپاس پهسنی و پیروزی بو
خودای بوونهوهوه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (غافر)

ئەم سوره‌ته ناوی سوره‌تی (غافر)ە چونکه سهره‌تا به‌وه ده‌ست پێ‌ده‌کا:
که قورئانی پیرۆز له‌خودایه‌که‌وه نازل بووه که (غافر الذنب)ه لیخۆشبووه
له‌تاوان (قابل التوب)ه تۆبه‌و په‌شیمانی له‌به‌نده‌کانی وهرده‌گری، (غافر)
صیفه‌تی خودایه‌و یه‌کیکه له‌ناوه جوانه‌کانی په‌روه‌ردگار، ئەم سوره‌ته
ناویکی تریشی هه‌یه پیتی ده‌وتری سوره‌تی (المؤمن) ئەمه‌یش لهم روه‌وه‌یه
که چیرۆکی ئەو کابرایه‌ی تێدایه: که له‌نه‌ته‌وه‌ی فیرعه‌ون بوو ئیمانی
هینابوو، له‌ناو کتێبه‌ ته‌فسیره عه‌ره‌بییه‌کاندا به‌ (مؤمن آل
فرعون)مه‌شهووره.

په‌یه‌ه‌ندیس نهم سوره‌ته به‌هس پێشه‌وه له دوو سهره‌وه‌یه:

١- لیکچوونی ناوه‌پۆکی سوره‌تی (غافر) له‌گه‌ل سوره‌تی (الزمر)دا،
ئهو‌ه‌تا له‌هه‌ردوو سوره‌ته‌که‌دا روداوو دیمه‌نی رۆژی قیامه‌ت
رانوێندراون، حال و وه‌زعی بی‌پروایان له‌سارای مه‌حشه‌ردا
نمایش ده‌کا.

٢- په‌یه‌ه‌ندییه‌کی به‌هێز له‌نیوان کۆتایی سوره‌تی (الزمر) و سهره‌تای
سوره‌تی (غافر)دا هه‌یه. ئەه‌و‌تا له‌کۆتایی سوره‌تی (الزمر)دا حال و
وه‌زعی کافره‌ به‌دبه‌خته‌کان و موسوڵمانه‌ خوداپێداوه‌کان نمایش ده‌کا،
سوره‌تی (غافر)یش به‌وه ده‌ست پێ‌ده‌کا، که خودا (غافر الذنب)ه
تاوان پۆشه‌و تۆبه‌ قه‌بول ده‌کا، بۆ ئەوه‌ی کافره‌کان هه‌لبێتی بۆ
ئیمانیه‌تان و وازه‌یتان له‌ کفر و هاوه‌ل‌دانان.

سوره‌تی (غافر) و هدر هوت حامیمه‌کان مه‌ککه‌یین ، واته :
له مه‌ککه نازل بوون ، شه‌مانیش وه‌گسوو باقی سوره‌ته مه‌ککه‌ییه‌کان
لایه‌نی بیرویاوه‌ریان له خۆگرتوه ، گرنگی ده‌دن به بنه‌ماکانی
عه‌قیده « بۆیه به شییوه‌یه‌کی زه‌ق باسی یه‌کتاپه‌رسی و
خودا په‌رسی ده‌کا ..

چاره‌سهری کیشه‌ی هه‌ق و به‌تال ده‌کا . قه‌ضیه‌ی کوفرو
ئیمان یه‌کلاده‌کاته‌وه ، چۆنیه‌تی بانگه‌وازی پیغه‌مبه‌ران و باغ‌وازان
نایینی خودا په‌سهندو هه‌لس « کهوت و به‌پیره‌وه‌چوونی گهل و نه‌توه‌کان
بۆ په‌یامی پیغه‌مبه‌ران نهایش ده‌کا ، دیاره‌ی لوتبه‌رزو
خۆیه‌زلزانی مله‌وران و بوغ‌رایانی گهل و نه‌توه‌کان راده‌نوینی ،
ناکام و سه‌ره‌نجامیان شی‌ده‌کاته‌وه ، له‌نیو راناندنی شه‌م کیشه‌و
رودانه‌دا هه‌لویتستی موسولمانانی راستال و به‌خۆچاراوو بۆ خوا
صولحاو رون ده‌کاته‌وه ، باسی یارمه‌تی خودا بۆیان و داوای
لیتخۆشبوون بۆیان له‌لایه‌ن فریشه‌کانه‌وه‌و نازو نیعمه‌تی ناو
به‌هه‌شتیان ده‌کا .

که‌وابوو ده‌توانین بڵێین: ناوه‌پۆکی سه‌ره‌له‌به‌ری سوره‌ته‌که‌ باسی
کیشه و به‌ره‌ی نیوان هه‌ق و به‌تاله ، به‌رامبه‌ری و مه‌عه‌ره‌که‌ی نیوان
کوفرو ئیمانیه ، راناندنی هه‌لویتستی مله‌وران و سه‌ره‌نجامیان
به‌ده‌ست عه‌زابی بی‌نامانی خوداوه . ناو به‌ناوه‌ش به‌پۆنه‌ی
باسی موسولمانان و بۆ خودا صولحاوانه‌وه باسی شه‌نه‌ی بای
ره‌حه‌ت و لیتخۆش بوونی خودا ده‌کا . بۆ شه‌وه‌ی ئاده‌میزادانی
نۆمه‌تی پیغه‌مبه‌ری ئیسلام په‌ند و هه‌ریگرن « بۆ له‌داهاتووی
خۆیان بکه‌نه‌وه .

سهرچاوهی قورنان حال و مزع هه لویتستی بی پروایان لههستی دا

بسم الله الرحمن الرحيم

حَمَّ ۞ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۞ غَافِرِ
 الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
 إِلَهُ الْمَصِيرِ ۞ مَا يَجْدِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا
 فَلَا يَغْرُرُكَ تَقْلُبُهُمْ فِي الْبِلَادِ ۞ كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ
 نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ
 لِيَأْخُذُوهُ وَجَدَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ
 فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۞ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى
 الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ۞

ئهم کۆمه له نایه ته سهرچاوهی قورنان بهیان ده کمن ئهوه هه سه سپینن:
 که ئهم کهلامه بهرزو پیروزه له خوداوه هاتووه، بی پروایان به ناههق کیشهو
 جه دهل دهربارهی ته نجام ده دهن، بی بهلگه ئهوه په یامه ئاسمانیه رته
 ده که نهوه، ده فرموی: ﴿حم﴾ یه کینکه لهو پیته پچرپچرانهی له سهرتای
 هه ندی سوره تدا هاتون و لهوه پیش له شویتی خویانا مانای ئهم جوړه
 وشهو پیتانه مان روون کردو ئهوه..

ئەو ھەمان بە پەسەندزانی کە ئەمە تەحەدداو بۆردانی عەرەب و نا عەرەب بێ، بە لکو تەحەددا بێ لە ئینس و جین کە بتوانن لەو پیتە عەرەبیانە کە لامیکی وەکوو قورئان بخەنە روو .

﴿تنزيل الكتاب من الله العزيز العليم﴾ نازلکردنی قورئان لە لایەن خودای بالادەست و زاناو ھێ . زاتی پاکی بەسروش بەفریشتەیی تایبەتی دا ناردووەتی بۆ ھەژدەتی موحەممەد ﷺ بۆ ئەو ھێ بەخەلکی رابگەینێ و ئەوانیش پەڕپەری بکەن . کە لامیکی ھەق و راستەو دروێ تێدا نیە، خودایەکی خاوەن دەسلالت و زانا بەھەموو نھیتی و ناشکرایەك نازلی کردووە .

﴿غافر الذنب و قابل التوب شديد العقاب، ذي الطول لا اله الا هو، إليه المصير﴾ ھێگومان ئەو خودایەیی قورئانی نازل کردووە ئەو لەتاوانی بەندەکانی خۆش دەبێ ئەگەر تۆبەیی لی بکەن، قەبولی تۆبەو پەشیمانی دەکا، تۆلەو عیقابی بەشیددەتە، کەسیکی پەنادا و لەتاوانی خۆش بوو . دەبجاتە نازو نیعمەتی بەھەشتی رازاو ھو ، کەسیکی بگری و بپەوی سزای بدا . عەزابی بەزەبرە، خاوەنی نازو نیعمەتی ھەمیشە نەپراو ھێ، بێ تاجە، پیتیستی بەکەس نیە، بەھەحزی ئیحسان و چاکەکاری خۆی دەبەخشی و نازو نیعمەت دەدا . ھێچ خودا نین جگە لە ئەو . ھەر ئەو خودایەو گەڕانەو ھەموو کەس ھەر بۆلای ئەو .

ئەجار دڵنەوایی پیغەمبەر دەکا و دەفرموی: ﴿ما يجادل في آيات الله الا الذين كفروا ، فلا يغفر لك في البلاد﴾ کێشە و دەمەدەمی ناکا دەربارەیی ئایاتی خودا و پەيامی ھەق رەت ناکاتەو . ئیلا ئەوانە نەبێ کە کافرو بێ پروان، ئەوانە بەناھەق جەدەل دەکەن، دەیانەوی ھەق بکوژێننەو، دەمیك دەلێن: قورئان شیعرە . چەلێك دەبیژن: سیحرە ، کاتی وایش ھدیە دەلێن: چیرۆکە کۆن و ئەفسانەییە ! ئەو پیغەمبەر !

تۆ بەو ھەلۋىست و قسانەيان دلتەنگ مەبە ، ھەروەھا ئەى موسولمانىنە ئىۋە بەو ھەخەت مەخۇن: كە بى پروايان لەنازونيەمەتدان و مامەلەو پىشەسازيان پىشكەوتوۋە و لات و ھەرىميان بەپىت و فەرە، قازانچ و سوديان يەكاويەك و دوچەندانەيە، ئەوانە خودا مۆلەتى داون بۆ كساتىكى ديارى كراو زۆرى پىتاجى كۆتايى بەنازو نىعمەتيان دى و تۆلەى خودا دەيانگرىتەوۋە سەرەنجامىشيان ئاگرى دۆزەخە...

و ھەكوو لە ئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿لَا يَغْرُوكَ تَقْلُبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ، مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَاوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبُئْسَ الْمِهَادُ﴾ (آل عمران/ ١٩٦ - ١٩٧) يان دەفەرموى: ﴿نَمَتَّعَهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾ (لقمان/ ٢٤) .

ھەلبەتە جەدەل و گفتوگوۋ دان و سان دوو جۆرە ، جۆرىكيان بۆ سەلماندى ھەق و چەسپاندى راستىيە ، بۆ رونکردنەۋەى ھەق و گەيشتن بەراستىيە، ئەم جۆرە لىكۆلىنەۋەو جىدالە پىرۆزو پەسەندە ، پىتويستە موسولمان و داعى و نەسىحەتكارو رابەرو مامۆستا و پەرۋەردكار لەو بارەۋە خۇيان چەكدار بىكەن، فىرى بەلگەو لىكۆلىنەۋە بىن ، بۆ ئەۋەى بتوان ھەق وانىشان بدەن خەلكى شوپىنى بىكەۋى، بچىتە دلىانەۋە بىسەلپىتن و بىچەسپىتن .

جۆرىكى تريان جەدەلى پوچ و بىبناغەيە « ئىنكەبەرىو سەررەقى و مل نەدانە » ھەلۋدانە بۆ شاردنەۋەى ھەق و بەدەرخستنى بەتال لەشپوۋە پەسەنددا . بۆ ھەلۋەتەتاندن و لەخستەبردنى خەلگىيە ، ئەم جۆرە جەدەلە ناپەسەندەو نەھى لىگراۋە، كات بەفپىرۆدان و زيان گەياندىنە بەتاك و كۆمەل نەخۆى سودى لىدەبىنى و نەكەسانىدى، كارىكى خراب و زيانە خرۆيە . ھەركەسى جىدالى بەتال بكا كارىكى كوفرئامىز شەنجام دەدا، ھەركەسى كىشەو جىدال دەر بارەى قورئان بكا پىتى كافر دەبى .

بۆیه ئه‌بۆلعالیه ده‌لی: دووئایه‌ت هه‌ن له‌قورئاندا زۆر به‌ره‌قی دژی
ئه‌وانه‌یه: که ده‌رباره‌ی قورئان جیدال به‌ریا ده‌که‌ن، یه‌که‌میان نایه‌تی:
﴿ما یجادل فی آیات الله الا الذین کفروا﴾ (غافر/٤) دووه‌میان نایه‌تی:
﴿وان الذین اختلفوا فی الکتاب لفي شقاقٍ بعید﴾ (البقرة/١٧٦).

ئه‌جار دئه‌هواپی پیغه‌مبه‌ره‌کێ ده‌کا: که ره‌ت کردنه‌وه‌ی په‌یامی حق و
به‌درۆخسته‌نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌ن هه‌ر تاییه‌ت نیه به‌قوره‌یشیه‌که‌نه‌وه، به‌لکو
داب و نه‌ریتی هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی رابوردو بووه، ده‌فه‌رموی:

﴿کذبت قبلهم قوم نوح و الأحزاب من بعدهم﴾ واته: له‌پیش
قوره‌یشیه‌کاندا گه‌لی نوح (نوح) عليه السلام یان به‌درۆخسته‌وه، (ئه‌م زاته
که‌یه‌که‌م پیغه‌مبه‌ره‌ بووه خودا ناردویه‌تی بۆ سه‌ر گه‌له‌که‌ی:
که‌ جله‌وگیری بکا له‌به‌تپه‌رستی) هه‌روه‌ها ئه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وه‌و تاقم و
پێرانه‌ش له‌دوای گه‌لی نوح هاتونه‌ته‌ گۆره‌پانیی ژیا‌نه‌وه‌و
گه‌له‌ کۆمه‌کیان له‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانیان کردووه و په‌یامی حه‌قیان
ره‌تکردۆته‌وه، بۆ نمونه‌ گه‌لی عاد و شه‌مود و قه‌ومی لوط و قه‌ومی
فیره‌هون .. هتد ... پیغه‌مبه‌ره‌انی خودایان به‌درۆخسته‌وه‌و گوئیان
به‌بانگه‌وازیه‌که‌یان نه‌داو سووریوون له‌سه‌ر کوفرو ئیلحادی خۆیان،
سه‌ره‌نجامیان نه‌وه‌بوو خودا به‌سزای جۆراوجۆرو ریشه‌کێشکه‌ره‌ له‌ناوی
بردن و توشی عه‌زایی هه‌تاهه‌تایی بوون!

﴿وهمّت کلّ أمة برسولهم لیاخذوه و جادلوه بالباطل لیدحضوا به
الحق﴾ هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌کی رابووردو که پیغه‌مبه‌ریان بۆ سه‌ر
ره‌وانه‌کراوه: که پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان بانگه‌وازیی کردوون بۆ یه‌که‌تپه‌رستی
پشتیان لی‌کردووه‌و «بریاریان داوه و سووریوون له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زیان به
پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان بگه‌یه‌نن، به‌ندی بکه‌ن بیکوژن، چیان بۆ بکری
له‌ئه‌زیه‌تدان و ده‌ستدریژی‌کردنه‌ سه‌ری ئه‌نجامی بده‌ن، هه‌یانبووه

پێغه مبه‌ره‌ که‌ی خۆیان شه‌هید کردووه‌، هه‌یانبووه‌ به‌جۆره‌ها ئه‌زیه‌تدان و گۆی‌پێ‌ته‌دان، وه‌لامی پێغه‌مبه‌ری خۆیان داوه‌ته‌وه‌، کێشه‌و جه‌ده‌لی نا‌ره‌وایان به‌رامبه‌ر پێغه‌مبه‌ره‌کان به‌ریاکردووه‌، به‌ناهه‌ق و به‌به‌ل‌گه‌ی وێنه‌چوو به‌گژ فروستاده‌ی خودادا چوونه‌وه‌، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌ق و راستی نه‌چه‌سپێ و گه‌شه‌نه‌کا، په‌یامه‌ ئاسمانیه‌که‌ زوو بپوچپێننه‌وه‌، به‌مه‌ش گه‌وره‌ترین تاوانیان ئه‌نجام داوه‌.

پێغه‌مبه‌ر ﷺ فەرمریه‌تی: (من اَعَانَ باطلا لِيَدْحُضَ بِهِ حَقًّا، فَقَدْ بَرَّئْتُ مِنْهُ ذَمَّةُ اللَّهِ تَعَالَى وَ ذَمَّةُ رَسُولِهِ) هه‌ر که‌سیک یارمه‌تی به‌تالێک بدا بۆ ئه‌وه‌ی هه‌ق و راستیه‌ک بفه‌وتی، بێگومان خوداو پێغه‌مبه‌ر ﷺ لی ئی بی‌به‌رین، خۆشیان ناوی و دوژمنیا نه‌، که‌سیکیش خوداو پێغه‌مبه‌ر دوژمنی بن هاوار به‌حالی.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار سه‌ره‌نجامی سه‌رپرک و چه‌قه‌بازو به‌تال‌خوازان رون ده‌کاته‌وه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿فَأَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابٌ﴾ ئه‌و کێشه‌کارو به‌تال‌خوازانهم به‌سزای توندو سامناک گرتن، بر‌وانه‌عه‌زایی من چۆن عه‌زاییکه‌!!

به‌راستی عه‌زاییکی ریشه‌کێشکه‌ر بوو ئاسه‌واری برپێنه‌وه‌، زی‌دو نیشتمانی خاپوور کردن و بونه‌په‌ندی زه‌مانه‌، ده‌ی باقه‌ومه‌که‌ی تۆیش ئه‌ی موحه‌مه‌د! په‌ندو عیبه‌ت وه‌ربگرن و بترسن له‌وه‌ی ئه‌گه‌ر سه‌رپێچی بکه‌ن، به‌جۆریک له‌و سزایانه‌ بیانگرم و بیانکه‌مه‌ په‌ندو عیبه‌ت بۆ ئاده‌میزادانی دواخۆیان، خۆ ئێستا موشریکه‌کانی مه‌که‌که‌ ئێواره‌و به‌یانی که‌ ده‌رۆن بۆ کاروانی شام و یه‌مه‌ن بۆ بازرگانی به‌سه‌ر شوپنه‌واری ئه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وانه‌دا تێده‌په‌رن و که‌لاوه‌کۆن و شارو گوندی خاپوریان ده‌بینن.

﴿وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ﴾
 هەر بهو جۆره‌یه سزاو عه‌زایی هه‌مو جۆره کافرو مولحیدیك واته
 هه‌روه‌کوو چۆن بریاری خودای تۆ به‌عه‌زابدانی گهل و نه‌ته‌وه
 به‌درۆخه‌روه‌کان چه‌سپاوه‌له‌ناومان بردن و له‌روژی قیامه‌تیشدا تورده‌درینه
 ناو ناگری دۆزه‌خه‌وه . بهو شیوه‌ش بریاری نیمه چه‌سپاوه له‌سه‌ر نه‌وانه‌ی
 بروا به‌په‌یامی تۆ ناکه‌ن نه‌ی موحه‌مه‌د به‌ناهق و به‌تال دژت ده‌وه‌ستن
 و گه‌له‌ کۆمه‌کیت لی‌ده‌که‌ن، نایینی پیروژت ره‌تده‌که‌نه‌وه نه‌وانه‌ش شیای
 ناگری دۆزه‌خن و نه‌و عه‌زابه‌یان پی‌ده‌چیژین !

تیپینی:

ده‌رباره‌ی لی‌خۆشبون له‌تاوان قبول‌کردنی تۆیه ، نۆدسه‌رگۆزه‌شته‌و
 ریوايات هه‌ن .

ئیبنو نه‌بو حاته‌م و ئیبنو جه‌ریر له‌نه‌بو ئیسحاقی سوبه‌یعیه‌وه ریوايه‌ت
 ده‌کا: ده‌لی: پیاویك هات بۆ لای عومه‌ری كورپی خه‌تتاب سه‌زای خودای
 لی‌بی- وتی: نه‌ی فه‌رمانه‌وه‌ای موسولمانان ! من پیاویك كوشتوه ،
 نایا بۆم هه‌یه تۆیه بكه‌م؟ ئیتر ئیمامی عومه‌ر سه‌زای خودای لی‌بی-
 ده‌ستی كر به‌خویندنی نه‌م نایه‌تانه ﴿حم﴾ ، تنزیل الكتاب من الله العزيز
 العلیم، غافر الذنب ، و قابل التوب ، شدید العقاب ﴿نه‌جار پیی
 فه‌رموو: تۆیه بكه‌و ناھومید مه‌به .

ئیبنو نه‌بی حاته‌م و (الحافظ) نه‌بونه‌عیم له‌یه‌زیدی كورپی (الأصم) ده‌وه
 ریوايه‌ت ده‌کا: كه ده‌لی: پیاویكی خه‌لكی شام به‌هیزو ده‌سه‌لات بوو،
 زۆرجار دیدنه‌ی حه‌زهره‌تی عومه‌ری ده‌كرد ﴿پاش ماوه‌یه‌ك كه‌متر
 هاتوچۆی عومه‌ری ده‌كرد ، حه‌زهره‌تی عومه‌ر هه‌والی پرسی و چاوی بۆ
 گێرا و وتی: نه‌وه فلانی كورپی فلان چ ده‌كاو بۆ دیار نیه؟ وتیان: نه‌ی
 فه‌رمانه‌وه‌ای موسولمانان ملی ناوه‌ته‌ شه‌راب خواره‌نه‌وه و هه‌میشه

سهرخۆشه. حه‌زهره‌تی عومهر بانگی له‌میرزای تایبه‌تی خۆی کرد .
 فهرمووی: بنووسه: له (عومهری کۆری خه‌تتاب) وه‌ بۆ فلانی کۆری فلان!
 سلاوت لی‌یی نه‌من سهرنجت راده‌کێشم بۆ سوپاسکردنی نه‌و خودایه‌ی
 جگه‌ له‌نه‌و خودای‌ترین، ﴿غافر الذنب و قابل التوب، شدید العقاب ،
 ذي الطول لا اله الا هو اليه المصير﴾ پاشان حه‌زهره‌تی عومهر به‌هاوه‌لانی
 فهرموو له‌خودا بپارێنه‌وه‌ براكه‌تان به‌دل ده‌ست له‌تاوانه‌کانی هه‌لبگرێ و
 خودا تۆبه‌ی لی‌وه‌ربگرێ ...

.. که‌نامه‌که‌ی عومهر گه‌یشته‌ ده‌ستی پیاوه‌که‌ ■ چهند جارێک
 خۆیندیوه‌ نێتر هه‌روا سه‌یری ده‌کردو ده‌یخۆینده‌وه‌ و ده‌یگوت: ﴿غافر
 الذنب و قابل التوب شدید العقاب﴾ له‌عه‌زابی خودا ترساندومی ■
 واده‌ی لی‌خۆشبوونیشی پی‌داوم، نێتر به‌و جوړه‌ هه‌ر ده‌یخۆینده‌وه‌و
 دووباره‌ی ده‌کرده‌وه‌، پاشان ده‌ستی کرد به‌گریان ، نێتر به‌ته‌واوی وازی
 له‌و تاوانه‌ هێنا.

جا که‌ نه‌م هه‌واله‌ به‌حه‌زهره‌تی عومهر گه‌یشته‌وه‌ فهرمووی: هه‌رکاتێک
 دیتان براهه‌کتان لای داو که‌وته‌ هه‌له‌وه‌ هه‌ولێ له‌گه‌لدا بده‌ن، بیه‌نه‌ سه‌ر
 رێبازی راست و بیروپاوه‌ری دا به‌زێننه‌وه‌، داواکه‌ن له‌خوا تۆبه‌ی
 لی‌وه‌ربگرێ ، مه‌بن به‌یارمه‌تیده‌ری شه‌یتان له‌سه‌ری .

زانایانی که‌لام ده‌فهرموون: واده‌بی خودا به‌تۆبه‌کردن و
 به‌بی‌تۆبه‌کردنیش له‌تاوانه‌ بچوکه‌کان خۆش ده‌بی، ظاهیری نایه‌تی ﴿غافر
 الذنب﴾ نه‌و ده‌گه‌یه‌نی که‌ خودا پێش تۆبه‌کردنیش واده‌بی له‌تاوانی
 گه‌وره‌ خۆش ده‌بی، به‌لام قبولکردنی تۆبه‌و لی‌خۆشبوون له‌تاوان به‌فه‌ضل و
 ئیحسانی خودا خۆیه‌تی و له‌سه‌ری پتویست نیه‌.

فریشته هه لگه ره کانی باره گای نه قده س (حملة العرش)

موسولمانانیاں خوش دهوین و یارمه تیان دهدهن

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ

وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ

لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا

فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٧﴾

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ

مِنْ آبَائِهِمْ وَازْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ

الْحَكِيمُ ﴿٨﴾ وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ

يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

له وه پیش هه لویستی کافره سه ره ق و دلره قه کانی رونکرده وه،
 حه قیقه تی مه عره که ی نیوان حق و به تالی رونکرده وه، گۆره پان و کات و
 زه مانی نهو به گۆیه کدا چوونه ی به یانکرد، وینه ی کیشان و رایواندن بو
 نه وه ی له دلدا جیگیربن و بانگخوازانی نیسلام، داعیانی ریتیازی
 به خته وه ری هه ردوو جیهان نهو حه قیقه ته بزانی و دلیابن: که له هه موو
 کات و شوینیک حه ق حه ق و به تال به تاله و لیکیان جیابکه نه وه باوه ش
 به حه قدا بکه ن و له به تال به ته کنه وه، توری بده ن و قیزی لی بکه ن، باش

بزانن که سهرکه‌وتن ههر بۆهه‌قه‌و ههر حه‌ق ده‌می‌نیتیه‌وه ، هی‌زی روا‌له‌تی به‌تال له‌کات و شو‌ینییکی سنو‌رداردا حه‌ق و راستی لی‌هون نه‌کا!
چونکه ئه‌وه هی‌زی حه‌قیقی نیه که‌ش و فشه ، ماوه‌یه‌که‌و به‌سه‌رده‌چی
هی‌زو توانای حه‌قیقی ئه‌وه‌یه‌ خودا هه‌یه‌تی و قورئان باسی ده‌کا و
وینه‌ی ده‌کی‌شی!

ئه‌جار به‌بۆنه‌ی ئه‌و حه‌قیقه‌ته‌وه حه‌قیقه‌تی‌کی‌تر به‌یان ده‌کا. ئه‌ویش:
که‌هه‌لگرا‌نی باره‌گای ئه‌قه‌س و ئه‌وفریش‌تانه‌ش: که‌به‌ده‌وری ئه‌و عه‌رشه
به‌رینه‌وه‌ن پابه‌ندی ئه‌و حه‌قه‌ن که موسو‌لمان په‌یره‌وی ده‌که‌ن، ئه‌وانیش
به‌شی‌کن له‌ هی‌زی ئی‌مانداری ناو بو‌ونه‌وه‌ری به‌رفراوان ، هه‌میشه
سه‌رگه‌رمی ته‌سبی‌حات و حه‌مدو ئه‌نای په‌روه‌ردگارن ، داوای لی‌خۆ‌شبو‌ون
بۆ ئاده‌میزادانی خوداناس ده‌که‌ن، چونکه حه‌قیقه‌تی ئی‌مان و خوداناسی،
فریشته‌و موسو‌لمانی به‌یه‌که‌وه په‌یوه‌ند کردووه ، کردونی به‌پێ‌رو لایه‌نی‌ک
دژی به‌تال و به‌تال‌خوازان ده‌فه‌رموی:

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَ
يَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾ ئه‌و فریشتانه‌ی که هه‌لگه‌ری عه‌رشی
په‌روه‌ردگارن ئه‌و فریشتانه‌ش که به‌ده‌وره‌یه‌وه‌ن رێ‌زدارترین پێ‌ری فریشته‌ن،
ئه‌وانه هه‌میشه سه‌رگه‌رمی ته‌سبی‌حات و حه‌مدو سوپاسن، خودا پاک و
به‌رزو پێ‌رۆز ده‌گرن، له‌هه‌موو ره‌ه‌شتی‌کی نزم ۛ هه‌رچی صیفات‌ی جوان و
نیشانه‌ی که‌مال وجه‌لاله وه‌پال‌ی ده‌ده‌ن. ب‌روایان به‌هه‌بو‌ون و به‌تاک و
ته‌نهایی خودا هه‌یه، به‌ندایه‌تی خودا ده‌که‌ن و لوتبه‌رزیی نا‌وێ‌ن
له‌عیباده‌ت کردن دا ، ملکه‌چی فه‌رمان و جله‌و‌گیریه‌کانی ، داوای
لی‌خۆ‌ش بو‌ون بۆ ئاده‌میزادانی خاوه‌ن باوه‌ر ده‌که‌ن .

سروشتی فریشته وه‌هایه: که موسو‌لمانان دوعای پارانه‌وه ئا‌راسته‌ی
په‌روه‌ردگار ده‌که‌ن، ئه‌وانیش داوای گیرابو‌ونی دوعا‌کانیان بۆ ده‌که‌ن.

پیغهمبەرﷺ فرمویه‌تی: (إذا دعا المسلم لأخيه بظهر الغيب قال الملك: آمين «ولك بمثل») : که موسولمان پاشمله دوعای بۆ برای موسولمانی کرد، فریشته‌ش ده‌لین ئامین، خودا ئه‌وه‌نده‌ش پاداشت بۆ تۆ بنووسی، ئهم فرموده له‌صه‌حیحی موسلیم دا ریوایه‌ت کراوه.

پیویسته ئاماژه‌ش به‌و «بکهین که ئیمه ده‌بی باوه‌رمان به‌عرش هه‌بی و چۆنیه‌تیه‌که‌ی حه‌واله‌ی خودا بکهین» ئیمه دیمه‌نیکمان له‌به‌رچاو نیه بلین عهرش وه‌کوو ئه‌و وایه، ناشزانین هه‌لگرتنه‌که‌ی چۆنه، هه‌روه‌ها نازانین ئه‌وانه‌ی به‌ده‌وره‌یه‌وه‌ن چۆن و چۆن به‌ده‌وره‌یه‌وه‌ن «چهندیکیش له‌وه بکۆلینه‌وه بی‌سووده و چه‌ندیک خۆمان به‌وه‌وه ماندو بکهین ناگه‌ینه ئه‌نجام، چونکه زانیاری و هه‌سته‌کانی ئیمه‌ی ئاده‌میزاد ناتوانن ده‌رکی ئه‌و غه‌یبیا تانه بکهین» هه‌ر ده‌بی پروامان به‌و «هه‌بی که عهرش هه‌یه و کۆمه‌لی فریشته هه‌لیان گرتوه و کۆمه‌لیکیش به‌ده‌وره‌یه‌وه‌ن و هه‌موویان تیکراو به‌رده‌وام خه‌ریکی ته‌سبیحات و حه‌مدو سوپاسی خودان.

ئه‌گه‌ر بگوتری وه‌صفکردنی فریشته به‌ئیمانداریی چ سودیکی هه‌یه؟ خۆ عاده‌ته‌ن تا ئیمان نه‌بی حه‌مدو ئه‌نا نابێ. له‌وه‌لام دا ده‌گوتری: مه‌به‌سته‌که ده‌رخستنی ریزو نرخه‌ ئیمانه «بۆ ئه‌ویه بزانی ئیمان شیاوی ئه‌ویه ته‌نانه‌ت فریشته‌شی پی‌وه‌صف بکری. بۆ ئه‌ویه ئاده‌میزادان هه‌لبنی بۆ وه‌ده‌ست هینانی؛ هه‌روه‌کوو چۆن ئیمان کراویشه به‌صیفه‌تی پیغهمبهران «وه‌کوو له‌شوینیکی تر دا ده‌فرموی: ﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ (البلد/۱۷). ده‌شتوانری بگوتری: صیفه‌تی ئیمان بۆ پیغهمبهران و فریشته صیفه‌تی مادیمه‌یه، صیفه‌تی کاشیفه نیه.

شیوه‌ی ئیستیغفاری فریشته بۆ ئاده‌میزادان به‌م شیوه‌یه ده‌بیژن: ﴿رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ

وَقِهِم عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿١﴾ نەى پەرورەدگارى ئیمە رەحمەت و زانیاریت بەشى ھەموو شتێك دەکا، بەلکوو لەھەموو شتێك زیادە، کەوابوو تاوانی ئەوانە بپۆشە کە تۆبە لەتاوانەکانیان دەکەن، روو دەکەنە خوداپەرستی و پەیرەوی ئایینی ئیسلام دەکەن ۱ خودایە لەعەزابی دۆزەخ بیانپاریژە .

خەلەفی کورێ ھیشامی (البزار القارئ) دەڵێ: قورئانم بۆ سەلیمی کورێ عیسا دەخوێند: کە گەیشتمە نایەتی ﴿وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾ دەستی کرد بەگریان و وتی: نەى خەلەف! سەیر بکە موسولمان چەند لای خودا رێژدارە ، لەسەر جیگای خۆی دەنوێ و فریشتە داوای دووعای خیری بۆ دەکەن!

﴿رَبَّنَا وَاَدْخُلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمِنْ صَلَاحٍ مِنْ اَبَائِهِمْ وَارْزُقْهُمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ پەرورەدگارا! ئەو خوداپەرستانە بخر ۱ ناو بەھەشتی رازاوەو ۲؛ ئەو بەھەشتەى خۆت لەسەر زوبانی پیغەمبەرەن وادەت پێداون، خودایە خۆیان و باوک و دایکی صالح و ژن و منداڵی بەخۆچاراویان بخرە تەکیانەووە بەکۆمەڵ بیاغھرە ناو بەھەشتی رازاوە، ئەو بەھەشتەیان پێپەوا ببینە و پێیان ببەخشە! ھەرکەسێ لەوان خاوەن ئیمان و یدەکتاپەرستە لەناو بەھەشتدا بەیەکتریان شاد بکەرەوہ ۱ چونکە چاوپێکەوتن و بەیەك شادبوونەوہى خزم و کەس و کاریش یەکیکە لە نێعمەتە ھەر ۲ بەنرخەکان و تەواوکەری خۆشی بەھەشتن، ھەرۆکو لەدوونیدا دیدەنى و بینینی خزم و کەس و کار چاو فێنک کەرەوہو فەرەحبەخشی دڵن .

بێگومان ئەتۆ ئەى خودایە توانات بەسەر ھەموو شتێکدا ھەبە، داناو کار دروستی لێزان و کارامەى لە ھەموو گوفتارو کردارو شەریعەت و یاسایەکتدا .

نمونه ی نهم نایه ته نایه تیکی تره که دهه رموی: ﴿والذین آمنوا واتبعتهم ذریّتهم بإیمانٍ الحقنا بهم ذریّتهم، وما اتنا من عملهم من شیئی کل امرئ بما کسبَ رهین﴾ (الطور/٢١) .

سه عیدی کوری جوبه یر دهه رموی: موسولمان: که چووه ناو بهه شته وه پرسیار له باوک و دایک و له کورو له برای ده کاو ده لی: له کوین و چییان به سه هاتوه؟ پتی ده گوتری: نه وان پله یان به نه ندازه ی پله ی تو بهرز نیه و ناگه نه ناستی تو! ده لی: من بو خوم و بو نه وان تی کو شام ده بی بینه ناستی من، نیت داخوازه که ی جی به جی ده بی، نه عجار سه عیدی کوری جوبه یر بو پشتگیری قسه که ی خوی نایه تی: ﴿ربّنا وادخلهم جنّات عدن الّتی وعدّهم الّآیه﴾ ی خوینده وه^(١) .

نه عجار فریشته کان در یژه به دوعاو پارانه وه که یان ده ده ن و ده بیژن: ﴿وقهم السیّات، ومن تقّ السیّات مثلاً فقد رحّمه، وذلك الفوز العظیم﴾ خدایه خاوه ن باوه ران و خودا په رستان بیاریزه له ناخوشی و مهینه تی دونیا و قیامت، له تاوانی گه وره و بچوکیان خوش به، بیگومان که سیك تو رژی قیامت بیاریزی له سزاو عه زابی نه ده ی نه وه ره حمت پی گردوه، خستوته ناو بهه شتی خوته وه، نه مهش نه په ری به مر از گه یشتن و خوشی به، هیچ خوشی و فضل و ریژیک نایگاتی!!

لیره دا تیبینیه که هیه نه ویش نه وه یه: زانایانی نیسلام له نایه تی ﴿الذین یحملون العرش ... الّآیه﴾ نه وه یان وه رگرتوه که فریشته له ناده میزاد ریژدارترن، چونکه فریشته که له حممدو ثنا ده بنه و داوای لیخوشبون بو ناده میزادانی خاوه ن باوه ر ده که ن، نه مهش نه وه ده گه یه نی که خویان تاوان ناکه ن و بی تا تاجن له نیستیغفار کردن بو خویان، چونکه نه گهر پیو یستیان به داوای لیخوشبون له تاوانی خویان هه بوایه، ده بوایه

١- ته فسیری نیبنو که شیر ج ١٦٣٣/٤ .

سهرتا خوځان پيش بختايه، نه مهش ثامازه به و فرمانه ی که خودا ناراسته ی پيغه مبهري ده کاو ده فرموي: ﴿فاعلم انه لا اله الا الله و استغفر لذنبك و للمؤمنين و المؤمنات﴾ (محمد/۱۹) نه وهتا به پروني فرمانی به پيغه مبهري ﷺ کردوه: که سهرتا داوای ليخوشبون بو تساوانی خو ی بکا نه مجار بو تاوانی موسولمانان!

کافره کان روژی قیامت دان به تاوانی خوځان دا ده نین ۱ خوځان به شیاوی سزادان ده زانن

إِنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لِمَقَّتُ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ مَقَّتِكُمْ
أَنفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾
قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَتُنَبِّئُنَا أَتْنَتِنِ فَاَعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا
فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ﴿١١﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ
اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تَوَّعْتُمْ أَنْ يُنْزِلَ
الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ﴿١٢﴾ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنْزِلُ
لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَذْكُرُ إِلَّا مَنْ يَنْيَبُ ﴿١٣﴾
فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾
رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ

يَسَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِنُذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿١٥﴾ يَوْمَ هُمْ بَرْزُورٌ لَا يَخْفَى
عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿١٦﴾
الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ
اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٧﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار حال و وه‌زعی کافره کیشه‌کاره‌کانی روون
کرده‌وه، نه‌جار لی‌ره‌دا باسی نه‌وه ده‌کا: که نه‌و خودا نه‌ناسانه‌ی روژی
قیامت دان به‌تاوانی خو‌یان دا ده‌نیشن و داوا ده‌که‌ن بیانگیرینه‌وه بو
ژیانی دنیا بو نه‌وه‌ی قهره‌بوی تاوانی له‌وه پیشیان بکه‌نه‌وه !!
نه‌جار باسی نیشانه‌کانی قودره‌تی خودا ده‌کاو به‌لگه‌ی جو‌راو جو‌ر
ده‌هینیتته‌وه له‌سه‌ر خودایه‌تی و به‌توانایی و له‌سه‌ر باراندنی باران و نیگا
ناردن بو نه‌و به‌ندانه‌ی هه‌لیان ده‌بژی‌ری بو پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی.. نه‌جار
ترساندن نادهمیزادان له‌عه‌زابی قیامت ...

ده‌فرموی: ﴿إِنَّ الدِّينَ ينادون لِمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ
تَدْعُونَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ﴾ بی‌گومان نه‌وانه‌ی له‌دو‌نیادا کافرو
مولحیدن و له‌سه‌ر نه‌و حاله‌ ده‌مرن ، روژی قیامت له‌ناو دۆزه‌خدا زۆر
رکیان له‌خۆده‌بیته‌وه و خو‌یان ده‌بوغزینن به‌و په‌ری بوغزاندن « چونکه
به‌ده‌ستی خو‌یان خو‌یان تووشی نه‌و نا‌په‌حه‌تی و عه‌زابه‌ کردوه ، جا له‌و
حاله‌دا بانگیان لی‌ده‌کری نه‌ی به‌ده‌خته‌کانی شیاو بو نه‌و عه‌زابه
بی‌تامانه ، نه‌ی نه‌وانه‌ی جیگاتان بو هه‌تا هه‌تایه دۆزه‌خه و لی‌ی ده‌رناچن
نیستا نیوه چهند رقتان له‌خۆتانه دل‌نیابن نه‌و کاته‌ی بانگه‌وازی کران بو

ئیمان‌هیتان و پشتتان هه‌لکردو ئیمانتان نه‌هیتا خودا زۆر زیاتر رقی لیتان هه‌لسا و پتر بوغزاندانی!

﴿قَالُوا رَبَّنَا أَمَتْنَا اثْنَتَيْنِ وَأُحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ، فَاعْرِضْنَا بِذُنُوبِنَا، فَبِئْسَ الْخُرُوجُ مِنْ سَبِيلٍ﴾؟ کافره‌کان له‌ناو دۆزه‌خدا وه‌لام دده‌دنه‌و ده‌ئین: خودایه! دوو جار مردوو بوین: جارێکیان که دئۆبه‌ ناویک بووین له‌پشتی باوکماندا، جارێکیش که دواژیانی دنیا مردنت به‌سه‌ر هیتان، دوو جاریش ژیاونت پی‌به‌خشین جارێکیان له‌ژیانی دنیا داو جارێکیش که له‌قیامت زیندوت کردینه‌وه، وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا دده‌هرموئ: ﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَ كُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَيْنَاكُمْ، ثُمَّ يَمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ﴾ (البقرة/۲۸).

خودایه ئیمه ئیستا دان به‌تارانه‌کانی خۆمان دا ده‌ئین، ئیمه‌ به‌یامی پیغه‌مبه‌رانمان روت کرده‌وه هاره‌لمان بۆ خودا دانا، باره‌رمان به‌زیندوو بونه‌وه نه‌برو، ئیمه ئیستا را که‌رتوینه‌ به‌م حاله‌سه‌وه خۆمان به‌تاوانبار ده‌زانین، بیگومان زاتی پاکت ده‌توانی رزگارمان بکسا و له‌م عه‌زابه‌ وه‌درمان نی، ئایا ریگا چاره‌یه‌که‌ هیه‌ بۆ نه‌وه‌ی ئیمه‌ له‌م عه‌زابه‌ رزگارمان بی و بگه‌رتینه‌وه بۆ ژیانی دنیا بۆ نه‌وه‌ی کرداریک بکه‌ین تۆ لێی رازی بی، هه‌لێست و بیر به‌وه‌ریک به‌یرو بکه‌ین لای تۆ په‌سند بی!

وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا ناماژد به‌رد ده‌کاوه‌ دده‌هرموئ: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْاِحْرَمُونَ نَاكِسُوا رُؤُوسِهِمْ عِندَ رَبِّهِمْ، رَبَّنَا ابْصُرْنَا و سَمِّعْنَا فَاَرْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ﴾ (المجدة/۱۲) یان دده‌هرموئ: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا: يَا لَيْتَنَا شُرَكَاءُ وَلَا نَكْذِبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (الانعام/۲۷).

لەژێر تارمایی ئەم ھەلۆیستە بێھومییدیەیان دا، لەکاتیئێکدا ئەوان چاوەڕێی ھەڵامەن و ھەڵامەیکسی جەرگەریان دەدرێتەو، بەجۆریەک کە بۆ ھەتاهەتایە ھیوا براو دەبن!

دەفەرموی: ﴿ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ ۖ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تُؤْمِنُوا ۚ فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ﴾ ۖ واتە: ئێوە بەو حالەو دەمێننەو بۆ ھەتاهەتایە ئەو شوێن و جێگاتانە، ناشگێردرێنەو بۆ ژيانى دۇنيا ، ئەگەر لەفەرزیکیشتدا بگێردرێنەو ھەمان ھەڵس و کەوت دەنۆینن، ھەمان کردەو ڕەچاودەکەنەو ۖ کە لەو پێش ڕەچاوتان کردووسوون! وەکوو لە ئایەتیکی تردا ناماژە بۆ ئەو ۖ دەکاو دەفەرموی: ﴿وَلَوْ رَدُّوا لَعَادُوا لَمَّا نَهَوْا عَنْهُ﴾ (الانعام/٢٨).

کەوابێ تازە گەڕانەوتان بۆ ژيانى دۇنيا مەحالە، لەناو دۆزەخدا دەمێننەو چونکە ئێوە لەدۇنيادا حال ۖ ھەلۆیستتان وابوو: کە بانگەوازیی دەکران بۆ ئیمانھێنان و یەکتاپەرستی ئێوە سوور دەبون لەسەر کوفرو ئیلحادو ھاوئەلدانان بۆ خودا، ئەگەر بت و صدنەم بکرانایە ھاوئەلى خودا و بانگەوازیتان بکرایە بۆ ئەو بیروباوەرە خیرا بەبێ سۆ و دوو بپرواتان دەکردو شوێن بانگەوازییکەر دەکەوتن ، بۆیە ئیستا خودا بپاری داوہ بەو شیوہ عەزاب بدرێن، حوکم و بپاری تەواویش ھەر بۆ خودایە و بەس، ھەموو حوکم و بپاریشی بەگوێرەى حیکمەت و دادپەرورەییە ، بێ ھاوئەلى و بێ وێنەى لەزات و لەصیفات دا، بەرزو پیرۆزە و دوورە پەرێزە لەوہى مندال و خێزانى ھەبێ.

﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّل لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا، وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ﴾ ۖ پەرورەدگار خودایەکی وەھایە نیشانەى خودایەتى خۆیتان نیشان دەدا ۖ بەلگەى جۆراو جۆر رادەنۆینى لەسەر تاك و تەنھایی و بەدەسەلاتى خۆی ۖ ئەو ھتا لەبەرزاىیەوہ باران دەبارینى و دەیکاتە ھۆی

رزق و روژی بۆ ئیتوه، بههوی ئه و بارانهوه جوړدها دانهریتهو میوه جاتتان
بۆ ودهست دینتی، گژو گیار دارو درخت دپرویتنی، شیوه و رنگ و
تام و بۆن و بهرامیان لیک جوداید، هه چهنده بهیه ک ئاو ئارد درین و
لهیه ک زهوی دا دپرویتن، و لهیه ک کهش و هه وادا پی دهگهن. وهی کهسیک
ووردین و ملکه چی خودا نه بی بهو ئایهت و نیشانانه پهنه نامیز نابی و
عیبرهت و درناگری.

﴿فادعوا الله مخلصین له الدین، ولو کره الکافرون﴾ بهدلسۆزی
خودا په رستی و یه کتاپه رستی ته نجام بدهن، پیچه رانهی موشریکه کان
هه لسو کهوت بکهن، په پروهو پرۆگرامیک ره چاو بکهن که ته ریازی
هاوه لاندانان جودا بی، هه چهنده کافره کان به هدلویت و
بیروباوه رتان قه لاس بن ئیود گویتان پی مه دهن، لیسان بگه رتن با
له خهفته تان شهق بهرن!!

عه بدوللای کوری زوبهیر دهلی: پیغه مبه رکه له دواي نویره فدره کان
تهم درعایه ی دهویند (لااله الا الله وحده لا شریک له، له الملك و له الحمد
وهو علی کل شیء قدير، لاحول ولاقوة الا بالله، لااله الا الله ولا نعبد الا اياه
له النعمة و له الفضل وله الثناء الحسن، لااله الا الله مخلصین له الدین ولو
کره الکافرون).

ئیبینو ئه بی حاته م له ته بهو هور دیرده ریوایهت ده کا دهلی: پیغه مبه رکه
فه رموی: له خودا بیارینه وه بهدلیکی پر هیواوه، پیستان وایی که
دوعا که تان گیراده بی. باش بزانه خودا دوعایه ک و درناگری له دلیکی
غافله وه هه لقولابی.

ته جار بهروردگار سی صیفه تی جه لالهت و شکوه مهنیدی بهر خوری
دهد سپیتنی و ده درموی: ﴿رفیع الدرجات، ذو العرش، یاتقی العروج
من امره علی من یشاء من عباده لیسئل یوم القیامه﴾ بهروردگار که

نیشانه‌و نایاتی خۆی نیشانی ئیوه ده‌دا، صیفاتی به‌رزو پیروزی هه‌ن، شکۆمه‌ندو به‌عه‌ظه‌مه‌ته، خاوه‌نی عه‌رشى به‌رینه به‌ویستی خۆی چۆنى بوئ ئاوا بوونه‌وه‌ر هه‌لده‌سوپیتى.

ئهم صیفه‌تانه هه‌موویان نیشانه‌ی شکۆمه‌ندیان دیارده‌ی گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بی‌سنوورینی، خودایه‌کی وه‌هایه‌ نیگا ده‌نی‌ری بۆ سه‌ر به‌نده هه‌لبژارده‌کانی، ئه‌و به‌ندانه‌ی هه‌لیان ده‌بژیری بۆ فروستاده‌یی و راگه‌یانندی نیگا و سروش، ئه‌رکی پیغه‌مبه‌رایه‌تیاان ده‌خاته سه‌رشان و ئه‌و پله‌و پایه به‌رزو پیروزیان ده‌داتى . بۆ ئه‌وه‌ی ئاده‌میزادان بترسن له‌روژی قیامت، له‌عه‌زاب و روداوی ئه‌و روژه‌ی هه‌موو ئه‌هلی ئاسمانه‌کان و زه‌وی، به‌رین و دوا‌ییان کۆده‌بنه‌وه و له‌سارای مه‌حشه‌ردا گه‌ ده‌کرینه‌وه.

مانای (يلقي الروح) یانی (يلقي الوحي) وشه‌ی (روح) ی بۆ وه‌حی به‌کاره‌یتاوه، چونکه ئاده‌میزاد به‌هۆی نیگاوه دلیان زیندوو ده‌بیته‌وه ، له‌مردویی کوفر رزگاریان ده‌بی، چۆن جه‌سته به‌هۆی گیانه‌وه زیندوو ده‌لکه‌کانیش به‌هۆی نیگا و سروشه‌وه زیندوو ده‌بنه‌وه .

قورئانی پیروژ له‌چهند شویتنی‌تردا له‌شویتی وشه‌ی (وحي) وشه‌ی (روح) ی به‌کاره‌یتاوه، وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿يُنْزِلُ الْمَلَائِكَةُ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِ عَلِيِّ مِنْ إِشَاءٍ مَنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ﴾ (النحل/٢) یان ﴿وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ﴾ (الشعراء/١٩٣-١٩٥).

دیارده‌و صیفاتی روژی قیامت زۆرو هه‌مه جه‌وره‌و پسر ترس و سامناکن، هه‌ندی له‌صیفاتی ئه‌و روژه ئه‌وه‌یه ﴿يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ، لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ روژی قیامت روژیتکه هه‌موو ئاده‌میزاد تیییدا به‌ده‌ره‌وه‌ن و هیچ شتیک نیه

بیانشیریتتهوه، سارای مه‌حشر ده‌شتیکی کاکي به‌کاکي‌یه و هیچ چال و گردۆلگهی تیدا نیه، هه‌موو ئاده‌میزاد له‌گۆره‌کانیان دینه‌ده‌روهه چاوه‌روانی بریاری یه‌زدانین، هیچ شتیکیان له‌خودا نه‌یینی نیه، هه‌رچی کردویانه و گوتویانه به‌ناشکراو به‌نه‌یینی له‌نامه‌ی نه‌عمالیان دا نویساگه و لای په‌روه‌ردگار عه‌یانه، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنْكُمْ خَافِيَةٌ﴾ (الحاقة/۱۸) .

له‌و رۆژه‌دا له‌و مه‌وقیف و دیمه‌ده‌دا په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموی: نه‌مپۆ سه‌لتنه‌ت و ده‌سه‌لات هی کتیه؟ کئ فەرمانه‌واو بالاده‌سته؟ که‌س نیه زات بکا وه‌لام بداته‌وه، ئیت په‌روه‌ردگار بۆ خۆی وه‌لامی پرسباری خۆی ده‌داته‌وه ده‌فه‌رموی: نه‌مپۆ سه‌لتنه‌ت و خودایه‌تی بۆ (الله)یه، تاك و ته‌نها و فه‌ردو سه‌مه‌ده، به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا ده‌ست رۆیش‌توو بالاده‌سته و گیانه‌به‌رانی به‌مردن ملکه‌چ کردوه، هه‌موانیان ده‌میرینی، هه‌موانیشیان زیندوو ده‌کاته‌وه، حیساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌گه‌ل به‌نده‌کانی ده‌کا و به‌گۆیره‌ی کرده‌وه‌کانیان پاداش و سزا وه‌رده‌گره‌وه .

﴿لِيَجْزِيَ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ، لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ، إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ رۆژی قیامه‌ت رۆژیکه هه‌موو که‌س به‌گۆیره‌ی کرده‌وه‌ی خۆی مامه‌له‌ی له‌گه‌ل ده‌کری . رۆژی سزاو پاداش و هه‌ق «عه‌داله‌ته» رۆژی دادگایی کردن و یه‌کلاکردنه‌وه‌یه، مۆله‌تدان و دواخستنی تیدا نیه، شکۆمه‌ندیی په‌روه‌ردگار هه‌یه‌یه‌تیک به‌جه‌وو مه‌وقیفه‌که ده‌به‌خشى بیده‌نگی و ترس و خۆف سارای مه‌حشر داده‌گری مه‌خلوقات هه‌موویان گوی قولاخن، چاوه‌روانی سه‌ره‌نجام و ئاکامن، سته‌م له‌که‌س ناکری، له‌تاوانیان زیاد ناکری و له‌چاکه‌یان که‌م ناکریتتهوه .

خودا زوو حیساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌گه‌ل به‌نده‌کانی ده‌کا، هیچی لی‌تیک ناچی حیساب کردنی له‌گه‌ل نه‌م، له‌حیساب کردنی له‌گه‌ل یه‌کتیکی‌تر

بی‌ئاگای ناکا، دادگایی کردنی هه‌موو ئاده‌میزاد لای خودا وه‌کوو
دادگایی کردنی نه‌فسێک وه‌هایه، وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ئاماژه‌ به‌و
ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿ما خلقکم و لا یبعثکم الا کنفس واحدہ﴾ (لقمان/٢٨)
یان ده‌فرموی: ﴿وما امرنا الا واحدہ کلمح بالبصر﴾ (القمر/٥٠).
خودا زانا و ئاگاداره به‌سهر هه‌موو نه‌یتی و ئاشکرایه‌کدا، هه‌ر له‌ زه‌رره
تا مه‌جه‌رره لای خودا چون یه‌که ٥ ده‌سه‌لاتی به‌سهر هه‌موویان دا
وه‌کوو یه‌که وایه.

ئیمامی موسلیم له‌سه‌حیحی خۆیدا فرمووده‌یه‌کی ریاوایه‌ت کردووه ٥
فرمووده‌که به‌حه‌دیشی قودسی مه‌شه‌وره ٥ نه‌بوزه‌ر له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه
ریاوایه‌تی کردووه: که له‌ په‌روه‌ردگار وه‌ ٥ گێراویه‌تیه‌وه ده‌فرموی:
﴿یاعبادی ائی حرمت الظلم علی نفسی ٥ جعلته بینکم محزما،
فلا تظالموا... یاعبادی ائما هی اعمالکم احصیها علیکم ثم اوفیکم
اینها، فمن وجد خیرا فلیحمد الله تبارک وتعالی و من وجد غیر
ذلك فلا یلومن الا نفسه﴾.

ئه‌ی به‌نده‌کانم من سته‌مم له‌خۆم یاساغ کردووه و له‌ناو ئیه‌شه‌دا
یاساغم کردوو ٥ که‌واته سته‌م له‌یه‌کتر مه‌که‌ن... تا ده‌گاته ئه‌وه که
ده‌فرموی: ئه‌ی به‌نده‌کانم! ئه‌وه کرده‌وه‌کانتان ئه‌نجامیان ده‌ده‌ن و
له‌سه‌رتان ده‌نوسین ٥ پاشان پاداش و سزاتان به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانتان
ده‌ده‌ینه‌وه، جا که‌سیک خیری هاته‌ پیش باسوپاسی خودا بکات،
وه‌که‌سیکیش شه‌ری توش هات باسه‌رزه‌نشتی خودی خۆی بکات.

نایه‌ته‌کان به‌گشتی ٥ به‌چوپ نه‌م خالانه‌یان له‌خۆ گرتوون:

١- په‌روه‌ردگار خیری بو به‌نده‌کانی ده‌وی و پی‌ی ناخۆشه‌ توشی
شه‌ر بن.

۲- زۆرىمى زۆرى زانايانى ئىسلام ئايەتى ﴿أَمَّا اثْنَتَيْنِ وَ أَحْيَيْتُنَا اثْنَتَيْنِ﴾
يان كىرگۈتۈپ بەلگە لەسەر ھەبوونى غەزەبى ناو گۆر، ئەمەش
بەگۈيرەي ئەو راقە كىرگەن ئىمامى (السدي) بۇ ئەم ئايەتەي كىرگۈتۈپ
كە دەفەرمۇي: دوو مەردنەكە و دوو ژيانەكە بەم جۆرىيە: لەدۇنيادا
دەمان مەرىتى و لەگۆردا زىندۇومان دەكاتەو بەم پىرسىيار لىكىردن،
پاشان دەمانمەرىتىتەو، ئەمجار لەقىيامەتدا زىندۇومان دەكاتەو .

۳- رۆژى قىيامەت تاوانباران دان بەتاوان و كوفرى خۇيان دا دەنىن
پەشىمانن بەلام بىسۈودە، داۋاي گەرانەو دەكەن بۇ دۇنيا بەلام
گەرانەو نەبى.

۴- پەرۋەردگار چەندەن بەلگەي داناون لەبوونەو ھەبۇون و
تاك و تەنھاي و بەتوانايى خودان، ھەركەسىك پىروانىتە ئاسمانەكان
و مانگ و خۇرو ئەستىرەكان چۆم و جۇگا و ساراو گۇگىيە ناو
زەوى ، سەبىرى دەرياكەن و چۆنىيەتى باران بارىن بىكات ، دەزانى
خودايەكى تاك و تەنھاو خاۋەن دەسەلات و زانا ئەم بوونەو ھەي
بەدەپىتەو و بەپىۋەي دەبا...

۵- خودا پىغەمبەرانى بۆيە نادرون ئادەمىزادان بىرسىنن لەرۆژى
مەشھەر و رەبەرۋوبوونەو لەگەل خودا .

۶- رۆژى قىيامەت رۆژىكە ھەموو ئادەمىزادانى تىدا زىندۇكرائەتەو و
لە دەشتىكى كاكى بەكاكىدا كۆكرائەتەو، ھەموو كەس بەئەندازەي
كىرگەنەكانى پاداش و سزا ۋەدەگىرى، ھەموو كەس بەدەرۋەن و
ھىچ شىتەك لەخودا نەپىنى نىيە، لەو رۆژەدا دەردەكەۋى كە
غەظمەت و سەلتەنەت ھەر بۇخودايەو بەغەدالەتكارى سزاو
پاداشتى بەندەكانى دەداتەو.

هه ندی له دیارده تر سناکه کانی روژی قیامت

وَأَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْأَرْزَاقِ إِذِ الْقُلُوبُ
لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظْمِينَ مَالٍ الظَّالِمِينَ مِنْ حِمِيمٍ وَلَا شَفِيعَ
يُطَاعُ ﴿١٨﴾ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿١٩﴾
وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ
بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾ * أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي
الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ
كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَاثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ
يَذُوبُهُمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاكِ ﴿٢١﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ
قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٢﴾

لهوه پیش ناماژهی بهوه کرد: که خودا پیغه مبه رانی بویه نار دوون
ئاده میزاده کان بترسینی له روژی قیامت، روژی بهیه ک گیشته وه و
زیندوبوونه وه ■ نه مجار هه ندی دیمه نی سامناکی نه روژه راده نوینی
بو نه وهی کافره کان له روداوی نه روژه بترسینی و واز له کوفرو بی دینی
خویان بهینن.

ده‌فهرموی: ﴿وَأَنذَرَهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذَا الْقُلُوبُ لَدَى الْحَاجِرِ
كَاطْمِينَ﴾ نەى پیتغه مبهرا نەو کافرو موشریکانه بترسیته لهرزوی
قیامت بۆ نەو هی وازیینن له کوفر بیدینی، بیانترسیته له روداوی رۆژیک
که ناده‌میزاد خهریکه دلیان له شوینی خۆی هه‌لده‌که‌ندری و به‌رزبیتته‌وه بۆ
قورگیان واته: دلیان نەوه‌نده ته‌نگ و خه‌فته‌بار ده‌بن، خهریکه دلیان
له‌قورگیان بیتته ده‌ری.

﴿مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمٍ وَلَا شَفِيعٌ يُطَاعُ﴾ نیه بۆ کافرو سته‌مکاران
دۆست و خزم و دلسۆز سودیان پی‌یگه‌یه‌نن تکاکارو شه‌فاعه‌تکاریان نین،
نه‌گهر هه‌شیان بی شه‌فاعه‌تیان لی‌وه‌رناگیر.

قیامت هه‌ردی و گومان له‌رابوونی دا نیه، هه‌ر شتیکیش هاتنی
مسۆگهر بی نزیکه، ده‌گوتری: (كُلَّ آتٍ قَرِيبٍ) هه‌رچه‌نده له‌دیدي
ناده‌میزادانه‌وه هاتنی قیامت دووربی و رابوونی بوه‌غری، وه‌لی
لای خودا نزیکه، وه‌کو له‌شوینیکی‌تردا ده‌فهرموی: ﴿اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ
انْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ (القمر/۱). یان ده‌فهرموی: ﴿اتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ﴾
(النحل/۱).

نه‌جار په‌روه‌ردگار نەوه راده‌گه‌یه‌نی: که زانیاری ته‌واوی ده‌رباره‌ی
کارو کرده‌وه هه‌لس «کهوتی هه‌موو ناده‌میزادان هه‌یه هه‌موو شتیکی
کۆنترۆل کردوه. ده‌فهرموی: ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾
په‌روه‌ردگار ناگاداری هه‌موو شتیکه «ته‌نانه‌ت غه‌یانه‌تی چاویش
ده‌زانێ که یه‌کێک به‌ غه‌یانه‌ت سه‌یری شتیکی حه‌رام ده‌کا خودا
ناگای لییه، هه‌روه‌ها شاراودی نیو دل و ده‌روونه‌کانیش ده‌زانێ، نەو
خه‌یال و خه‌ته‌رانە‌ی به‌سه‌ر دلدا راده‌بورن خودا پێیان ناگاداره و ده‌زانێ
چین و چی نین.

به‌کوردی و به‌کورتی زانیاری خودا همه‌موو شتیکی کۆنترۆل کردوو،
 گه‌وره‌بی یان بچوک کهم بی یان زۆر، ناشکرا بی یان نه‌یتی خودا
 به‌ته‌واویی پی‌ی ده‌زانی و ناگای لییه‌تی، ده‌ی با ناده‌میزاد حه‌یا له‌خودا
 بکه‌ن بزائن: که خودا چاوی لییانه و هیچ کرده‌وو هه‌لسوکه‌وتیکی نه‌وان
 له‌خودا په‌نامه‌کی نه‌ی، که سیک ته‌ماشاگردنی چاوی خائین بزانی دیاره
 شتی تری لی گوم نابی.

﴿والله یقضی بالحق﴾ په‌روه‌ردگار به‌هه‌ق و عه‌داله‌تکاری حوکم ده‌کا،
 پاداشی چاکه‌به‌چاکه ده‌داته‌وو خراپه‌ش به‌خراپه، هه‌رکه‌س شیای چی بی
 نه‌وه‌ی دینیته‌وه‌ی، هه‌ر خودا له‌و رۆژه‌دا حوکم و بریاری به‌ده‌سته‌و
 دادگایی عه‌داله‌تکارییه.

﴿والذین یدعون من دونه لایقضون بشیء إن الله هو السميع
 البصیر﴾ نه‌و بت و سه‌نه‌مانه‌ی جگه له‌خودا ده‌یان په‌رستن هیچیان
 له‌بارانیه و هیچیان پی‌تاکری و هیچ حیساییکیان بو‌ناکری، بی‌گومان
 خودا شنه‌واو بینایه‌و هه‌رچی ده‌یکا له‌زانیاریه‌وه هه‌لده‌قوتی و به‌ته‌واوی
 همه‌موو شتیکی لی‌ده‌زانی، له‌روانگه‌ی نه‌و زانیاریه ره‌هایه‌وه پاداش و
 سزای همه‌موو که‌س به‌گویره‌ی کره‌وه‌کانیان ده‌داته‌وه.

نه‌و قوره‌یشییانه نه‌و خه‌لکه بی‌دین و کافرو مولحیدانه پی‌ویسته
 به‌خۆیاندا بچنه‌وه و له‌خودا بترسن ﴿أو لم یسیروا فی الارض
 فینظروا کیف کان عاقبة الذین من قبلهم﴾ نه‌وه بو‌په‌ند له‌نه‌ته‌وه
 له‌ناو‌براه‌ه‌کانی رابووردوو وه‌رناگرن، بۆچی نه‌وانه‌ی په‌یامی ئیسلام ره‌ت
 ده‌که‌نه‌وه سورن له‌سه‌ر کوفرو ئیلحادی خۆیان بۆچی گه‌شت و
 گوزار ناکه‌ن به‌ناو زه‌وی‌دا؟ بۆچی به‌چاوی وردبینی‌یه‌وه سه‌یری شوینه‌واری
 رابووردوان ناکه‌ن و بزائن نه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وه پی‌شینه‌نه‌ چییان
 به‌سه‌ر هاتوو، چ عه‌زاب و سزایه‌ک گرتنیه‌وه تیکیه‌وه پی‌چان و له‌ناوی

بردن! له کاتیکدا ﴿کانوا هم اشد منهم قوّة و آثاراً فی الارض فاخذهم الله بذنوبهم و ما کان لهم من الله من واق﴾ ئەو گەل و نەتەوہ رابووردوانە زۆر لە موشریکە قوریشییەکان و کافرانی سەردەمیش بە هیژو تواناتر بوون. قەلاو شوراو بالەخانەیان لە هی قورەیشییەکان گەورەترو بڵندتر. پتەوتر بوون.

خودا بە هۆی تاوان و سەرپێچیانەو، ئەوانە ی لەناو بردن و کەس نەبوو دیفاعیان لی بکا، کەس پارێزگاری نەکردن، دە ی با قورەیشییەکان و هەموو کافر و مولحیدو ستمەکارو تاوانباریک لە هەموو چەرخ و زەمانیکدا بترسن لەو هی: کە خودا چی بە سەر ئەو گەل و نەتەوہ رابووردووانەدا هیئا بە سەر ئەوانیشی بیئنی، چۆن ئەوانی لەناو برد ئەمانیش بەو دەردە بەری.

ئەجار هۆی لەناو بردنی نەتەوہ ستمەکارەکان دیاریی دەکا و دەفرموی: ﴿ذلک بالّهم کانت تأتیهم رسلهم بالبینات فکفروا فاخذهم الله، انه قوي شدید العقاب﴾ ئەو هیلاک و لەناو بردنەیان بە هۆی ئەوہو بوو کە پێغەمبەرەکانیان دەهاتنە لایان و بانگەوازیان دەکردن بۆ ئیمان هینان و خودا پەرستی. کەچی ئەو گەل و نەتەوہ بەدکارانە پەیامی پێغەمبەرانیان رەتدە کردەو، ئیتر خودا بە هیلاکی بردن و ولاتی بە سەردا و یران کردن، بیگومان خودا خاوەن هیژ و عەظەمەتە. خاوەن هەلەت و شەو کەتە. هەرچی بیەوی دەیکا، هیچ شتیک نیه بەرگە ی بگرتی، عەزابی توندو تیژە، بۆ ئەوانە ی سەرپێچی فەرمانەکانی دەکەن، دە ی ئیوەیش ئە ی موشریکەکانی قورەیش و هەموو ملهوپو ستمەکاران پەند لەبە هیلاک چوونی ملهوپرانی رابووردوو وەر بگرن و بەخۆتاندا بچنەو، بائێو ش وەکوو ئەوانتان بە سەر نەیه.

چیرۆکی حه‌زه‌تی موسا له‌گه‌ڵ فیرعه‌ون هه‌مان دا

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا
 وَمُسْطَظَنٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَمَّانَ وَقَارُونَ
 فَقَالُوا سِحْرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٤﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ
 عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا
 نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٥﴾
 وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَىٰ وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ
 أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٦﴾
 وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ
 لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾

له‌وه پێش په‌روه‌ردگار ته‌سه‌لای پێغه‌مبه‌ری هه‌تانه‌وه به‌وه دڵی
 دایه‌وه: که مله‌وێر موشریکه‌کانی رابووردوو سه‌ره‌نجامیان به‌هیلاکچون و
 فه‌وتان بوو، نه‌وه‌تا ناسه‌وارو که‌لاه‌ه‌کۆنیان تا یستاش ماون و ئیواره‌و
 به‌یانی قوره‌شیشیه‌کان له‌کاتی سه‌فه‌رو گه‌شت و گوزار دا ده‌یانبینن،
 ته‌جار لی‌ره‌دا به‌چیرۆک و به‌سه‌ره‌اتی حه‌زه‌تی موسا ته‌سه‌للای دڵی
 ده‌داته‌وه، له‌م روانگه‌وه: که حه‌زه‌تی موسا وێرای موعجیزه‌ی ناشکراو
 جو‌راو جو‌ری له‌سه‌ر راستی پێغه‌مبه‌ریه‌تیه‌که‌ی که‌چی فیرعه‌ون و

هامان و قارون به دروژیان خسته‌وه ، په‌یامه‌که‌یان ره‌تکرده‌وه ، وتیان: سیحریازه، دروژن و فیتنه‌جوئه، به‌لام سهره‌نجام سهرکه‌وتن بۆ موسا و شوینکه‌وتوانی بوو، به‌مه‌ش موژده به پیغه‌مبه‌ری ئیسلام ده‌دا که سهرکه‌وتن و سهرفرازی دونیاو قیامت ههر بۆ ئه‌وه .

ده‌فهرموی: ﴿وَلَقَدْ ارسلنا موسیٰ بآیاتنا وسلطان مبین﴾ بیتگو‌مان ئیمه موسا‌مان کرده پیغه‌مبه‌رو به‌موعجیزه‌ی جوژاو جوژه‌وه ره‌وانه‌مان کرد ﴿الی فرعون و هامان و قارون﴾ بۆ سهر فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی که پاشای میصر بوو، هامان وه‌زیرو یارمه‌تیده‌ری بوو و قارونیش ده‌وله‌مه‌ندترین سهرمایه‌داری ئه‌و روژگاره بوو.

﴿فقالوا: ساحر کذاب﴾ ئه‌و مله‌پورانه ده‌رباره‌ی ئه‌و پیغه‌مبه‌ره موعجیزه ناشکراو نمایانه وتیان: ئه‌مه سیحریازو دروژن و فیتنه‌یه، که ده‌لی: پیغه‌مبه‌رم درۆ ده‌کا، ئه‌و به‌لگه و نیشانانه‌ی ده‌یاننوتنی له‌سهر پیغه‌مبه‌ریتی خۆی سیحرو چاوبه‌سته‌کی‌یه.

ئهم به‌دروژخسته‌نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران و ره‌تکرده‌وه‌ی په‌یامه‌که‌یان داب و نه‌ریتیکی سهرتاسه‌ری گهل و نه‌ته‌وه مله‌پورو گو‌مپراکان بووه. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناماژه بۆ ئه‌وه ده‌کاوه ده‌فهرموی: ﴿کذلک ما اتی الذین من قبلهم من رسول الا قالوا: ساحر او مجنون، اتواصوا به بل هم قوم طاغون﴾ (الذاریات/۵۲-۵۳).

به‌تایبه‌تی ناوی فیرعه‌ون و هامان و قارونی هینا، چونکه ئه‌وانه سهرانی مله‌پورو قسه‌پرویشتوو بوون ۱ نه‌وانی دی شوینکه‌وتوو گو‌پراپه‌لی بی‌ده‌سه‌لات بوون، هه‌موو سهرده‌می‌تکیش دونیاخۆرو مله‌پور، گو‌ی بۆ به‌لگه‌و موعجیزه راناگرن، ههر خیرا په‌نا ده‌بن بۆ زه‌برو زه‌نگ و هیزو هه‌ول ده‌ده‌ن له‌و ریتگه‌وه به‌ره‌رکانی په‌یامی هه‌ق بکه‌ن بۆیه ده‌فهرموی: ﴿فلما جاءهم بالحق من عندنا﴾ که ئه‌و پیغه‌مبه‌ره له‌لایه‌ن ئیمه‌ود

به‌به‌لگه و موعجیزه‌ی حق و ناشکراوه ره‌وانه‌کرا و هاته ناویان و بانگه‌وازی‌کردن، پشتیان لی‌هه‌ل‌کردو و په‌یامه‌که‌یان ره‌ت کرده‌وه.

﴿قالوا: اقتلوا أبناء الذين آمنوا واستحيوا نساءهم﴾ مله‌وره‌کان (فیرعه‌ن و هامان و قارون) وتیان: ده‌ست بکه‌نه‌وه به‌ته‌نفیز‌کردنی یاسای له‌وه‌پیش‌تان ده‌رباره‌یان، به‌م جوړه زاروکه نیترینه‌کانیان بکوژن و میینه‌کانیان به‌یئنه‌وه، بو ته‌وه‌ی زور نه‌بن و نه‌بنه‌جی‌گای مه‌ترسی، نیترینه‌کانیان له‌ناو‌به‌رن ۱۱ میینه‌کانیان مه‌ره‌خس بکه‌ن بایب‌بگه‌ن ده‌یان‌که‌ینه‌کاره‌که‌رو خزمه‌تی خو‌مانیان پی‌ده‌که‌ین!

وادیاره نه‌مه جاری دووهم بووه نه‌م یاسا مله‌وری و سته‌م‌کاریه ده‌رباره‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل په‌پړه و بکری، جاری په‌که‌م: که له‌پیش له‌دایک‌بوونی هه‌زه‌تی موسادا بووه، بو ته‌وه بووه که‌نه‌هی‌لری پی‌ب‌گاو زوو له‌ناو بچی، جاری دووهم‌میش: له‌ده‌ست‌پیک‌کردنی بانگه‌وازی هه‌زه‌تی موساو ۱۱ یاساکه خرایه‌وه گه‌ر. به‌لام فرت و فی‌لی فیرعه‌ون سه‌رنه‌که‌وت ۱۱ ته‌وه‌بوو هه‌زه‌تی موسا به‌ر نه‌و یاسا مندال کوژییه نه‌که‌وت و رزگاری بوو، جاری دووهم‌میش به‌ه‌مان شیو ۱۱ پلانه‌که‌یان بی‌سود بوو.

﴿وما کید الکافرين الا في ضلال﴾ فرت و فی‌لی کافر و خودا نه‌ناسان گومراییه و سوو‌ده‌خش نیه، نه‌خشه و پلانی‌که نه‌تیجه به‌ده‌سته‌وه ناداو پی‌چه‌وانه‌ی مه‌به‌ست دیتته‌وه.

وه‌کوو زانیمان فیرعه‌ون له‌پیش له‌دایک‌بوونی هه‌زه‌تی موسادا یاسای نیترینه‌کوژی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی ده‌ر‌کرد و په‌پړه‌وی کرد، نه‌مجار داوی ده‌ر‌کردنی نه‌م یاسایه و له‌ژیر تیشکی مانای نه‌م نایه‌ته‌ی ئیره‌دا دوو بیرو بو‌چو‌و‌غان لا په‌یدا ده‌ین:

۱- ویده‌چی نه‌و فیرعه‌ونه‌ی نه‌و یاسایه‌ی ده‌ر‌کردووه مردبی و وه‌لی عه‌ده‌و جینشینی هات‌به‌نه‌سه‌ر‌ته‌خت و ئیتر نه‌و یاسا نیترینه‌کوژییه

وه لا خرابی و کاریان پی‌ته‌کردبی، هه‌تا ئه‌و کاته‌ی حه‌زهره‌تی موسا بانگه‌وازیی خۆی ده‌ست پینکردوه‌و روه‌پروی فیرعه‌ونی تازه‌بوته‌وه، ئه‌م فیرعه‌ونه‌ تازه‌یه‌ش ئاگاداری ژبانی حه‌زهره‌تی موسا بووه‌و زانیویه‌تی: که به‌مندالی له‌باله‌خانه‌ی فیرعه‌ون دا پینگه‌یشتوه‌و، هه‌روه‌ها ئاگاداری یاسای له‌وه‌ پێش بووه، : که بریتی بوو له‌کوشتنی مندالی نێرینه‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل و مه‌ره‌خه‌سکردنی مێینه‌کانیان! ئیتر دارو ده‌سته‌که‌ی ره‌هنومایی ده‌که‌ن که یاسا کۆنه‌که‌یان بجه‌نه‌وه‌ گه‌ر سه‌رله‌نوێ ده‌ست بکه‌نه‌و به‌کوشتنی نێرینه‌کانیان به‌تایبه‌تی مندالی ساحیره‌کان و ئه‌وانه‌ی ئیمانیان به‌موسا هیناوه .

٢- ئیحتیمالی دووه‌م ئه‌وه‌یه‌ فیرعه‌ون هه‌ر ئه‌و فیرعه‌ونه‌بی که موسای له‌ خۆگرت و به‌خیوی کرد، وه‌لی به‌تێپه‌رپوونی رۆژگار یاسای نێرینه‌ کۆژیه‌که‌ی سوابی و ئه‌وه‌نده‌ توندوتیژی تێدانه‌مابی، یان هه‌ر کاری پی‌ته‌کردبی و پووچی کردبێته‌وه، دارو ده‌سته‌که‌ی ره‌هنومایی ده‌که‌ن بۆ وه‌گه‌ر خه‌ستنه‌وه‌ی ئه‌و یاسا سه‌مه‌کارییه‌ و تایبه‌تی ده‌که‌ن به‌وانه‌ی ئیمانیان به‌موسا هیناوه‌و شوینی که‌وتوون، به‌لام وادیاره‌ فیرعه‌ون بۆخۆی رایه‌کی تری هه‌یه‌ و ده‌یه‌وی هه‌لسوکه‌وتیکی تر دژی موسا په‌یره‌وبکا، ده‌فه‌رموی:

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ﴾ لیم گه‌رێن با موسا بکوژم و له‌سه‌رچاوه‌وه‌ ئه‌و بانگه‌وازیه‌ بکوژینمه‌وه، وا دیاره‌که‌سانیک هه‌بوون دژی ئه‌وه‌بوون موسا بکوژری، پێیان وابوووه‌ کوشتنی موسا کێشه‌که‌ چاره‌سه‌ر نا‌کاو له‌وانه‌یه‌ جه‌ماوه‌ر کێشه‌که‌ بقۆزنه‌وه‌و به‌شه‌هیدی بزائن و راه‌په‌رینیک دژی دام و ده‌زگای داپلۆسیته‌ری فیرعه‌ون ئه‌نجام بدری، ئه‌مانه‌ش به‌تایبه‌تی دوا‌ی ئیمانه‌یتانی ساحیره‌کان له‌ فستیقاله‌ جه‌ماوه‌رییه‌که‌دا پتر پتر تی‌ده‌چی. یان ویده‌چی هه‌ندی له‌راویژکارانی

فیرعون له‌دلی خویان دا ترسیک دایگرتین و ترسابن له‌وی خودای موسا
تۆله‌یان لی‌سینی، چونکه بتپدرسته‌کان پروایان به فره خودایی هدی،
له‌وانه‌یه پییان وابوو بی خوداکه‌ی موسا پاریزگاری لی‌ده‌کاوا ناهیلی
ده‌ستدریژی بکریته‌سمر. قسه‌ی فیرعون که ده‌لی: ﴿ولیدع ربّه﴾
ره‌تکرده‌وی بیروچوونی نمو جوړه که‌سانه بوو.

له‌وانه‌شه فیرعون نهم قسه‌یدی به‌ته‌وسه‌وه به‌خه‌لکه‌که گوتبی بۆ
گالته پیکردن بوو بی!

نه‌جار فیرعون پاساو بۆ کوشتنی موسا ده‌هینیتته‌وه: ﴿به‌لکه‌ی به‌هیزی
نه‌ویه ده‌لی: ﴿إني أخاف أن يبدل دينكم أو أن يظهر في الأرض
الفساد﴾ نه‌من ده‌ترسم ناینتان بگوړی و بیرویاوهرتان تیک بدا، واتان
لی‌بی واز له‌به‌ندایه‌تیکردنی من به‌ینن و بتپدرستی نه‌کن! ده‌ترسم
بتاڅخاته سمر نایینی خوی و واتان لی‌یکا به‌کتاپدرستی پدیره و بکه‌ن یان
دووبه‌ره‌کی بخاته ناو خه‌لکه‌وه و پشیوی و ئازاوه به‌ربابی و به‌مه‌ش
ناسایشی ولات تیک بچی .

له‌به‌رامبر نهم جه‌بروت و مله‌وپیه‌ی فیرعوندا موسا په‌نا به‌خوا
ده‌گری و خو ده‌خاته ناو نه‌و قه‌لا پته‌وه‌وه، ده‌فرموی: ﴿وقال موسى إني
عذتُ بربي وربكم من كل متكبر لا يؤمن بيو الحساب﴾ حه‌زهرتی
موسا ﷺ فرموی: من په‌نا ده‌گرم به‌خودای خوّم و خودای ئیوه‌ش
له‌زه‌ره‌رو زیانی هه‌موو مله‌وپیکی وه‌کوو فیرعون و هاو وینه‌کانی . په‌نا
ده‌گرم به‌خودا: که‌بانپاریژی له‌زیانی هه‌موو کافرو مله‌وپیکی بی‌پرواو
ملنه‌ده‌ر بۆ حق و راستی؛ نه‌وانه‌ی پروایان به‌هاتنی روژی قیامت نیه .

ره‌تدانه‌وی حه‌زهرتی موسا ﷺ ره‌تدانه‌ویه‌کی جه‌رگیر بوو، ههم قسه
بوو ، ههم کرده‌وه بوو . به‌گویره‌ی داخوازی حال و مه‌قام بوو، واته: نه‌ی
فیرعون! نه‌وی تو وت له‌روانگی لاقرتی و گالته‌کردنه‌وه

﴿وَلِدْعُ رَبِّهِ﴾ باموسا هاوار له‌خودا که‌ی بکا، نه‌وه نایینی حقی منه بۆ
گالته‌پیکردن ناشی، وه‌من په‌ناده‌گرم به‌خودای خۆم و هاواری لی‌ده‌که‌م که
له‌شه‌رو نه‌گبه‌تی تۆ بمپاریزی، ده‌شبینی چۆن خودا یارمه‌تیم ده‌داو به‌سفر
تۆدا زالم ده‌کا و بۆرت ده‌ده‌م!

چیرۆکی پیاوه موسولمانه‌که‌ی قه‌ومی فیرعه‌ون و داکوکی کردنی
له‌ حه‌زه‌تی موسا

وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ آلِ
فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ
اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَذِبًا
فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي
يَعِدُّكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَابٌ ﴿٢٨﴾ يَقُومُ
لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ
بِأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا
أَهْدِيكُمْ إِلَّا لِسَبِيلِ الرَّشَادِ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَنْقُرُونَنِي
أَخَافُ عَلَيْكُمْ قَسْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴿٣٠﴾ مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ
وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ ﴿٣١﴾
وَيَنْقُرُونَنِي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ﴿٣٢﴾ يَوْمَ تُنَادُونَ مَدِيرِينَ

مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾
 وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ
 مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ
 مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ
 مُرْتَابٌ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ
 أَتَنَّهُمْ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ
 يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ﴿٣٥﴾

له‌ه پیش په‌روه‌ردگار باسی نه‌وه‌ی کره که فیرعه‌ون هه‌ره‌شه‌ی
 کوشتنی له‌ه‌زه‌رتی موسا کرد، نیت له‌دیدو پروانگهی خه‌لکه‌وه «اهه‌ست
 کرا که کوشتنی هه‌زه‌رتی موسا مسوگه‌ره‌ه هیج هیژیک نیه بتوانی
 فیرعه‌ون له‌ه‌لویتسه‌ی پاشگه‌ز بکاته‌وه، به‌ته‌ه‌ده‌داو مله‌وره‌یه‌وه ده‌لی:
 من موسا ده‌کوژم باخودا که‌ی نه‌هیلئ و به‌رگری لی بکا، فیرعه‌ونیش
 فیرعه‌ونه و مله‌وره‌پکی سته‌مکاری بی‌ویژدانه و هیتله‌ر له‌چاوی‌پا ناوی
 ده‌ستنوئژی به‌موفه‌ره‌ک ده‌شیا .

ئالیره‌دا هیژی ئیمان خو‌ی ده‌نوئنی و ئازایه‌تی و برپا پته‌وی
 موسولمان ده‌رده‌که‌وی. کابرایه‌کی بۆره‌پیوا نه‌هامانه‌و نه‌قارونه، به‌لام
 خودا هیدایه‌تی داوه‌و نووری ئیمان له‌دلی‌دا چه‌سپاوه ، نایه‌وی پئی بزانه
 که ئیمانی هیناوه، دیته‌ قسه‌و په‌نجی ناپه‌زایی به‌رزه‌کاته‌وه، خوئنی
 خۆی ده‌کاته‌ کاسه‌وه و گوی به‌سه‌ره‌نجام نادا، ده‌که‌ویتته نه‌صیحه‌ت و
 نامۆزگاریی کردنی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی، زۆر به‌لیزانی و ژیرانه

بەرگری له حەزرەتی موسا دەکا . دەیهوی لەو بریارەیان ژێوانیان بکاتەوہ ■ جۆرەها بەلگەیان بۆ دینیتەوہ...!!

دەفەرموی: ﴿وَقَالَ رَجُلٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ: أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ، وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ واتە: پیاگێک لەدارودەستەکە ی فیرعون و قەصری پاشایەتی : کە لەناو دلتی خۆی دا ئیمانی هێنابوو ■ نەبیست بوو کەس پێی بزانی، هاتە ناخاوتن و پەنجە ی ناپەرەزایی دەرپری و تی: ئەو ■ چۆن رێگە بەخۆتان دەدەن پیاویک بکوژن هەموو ■ تاوانەکانی ئەوەن دەلتی: خودای من (الله)یە؟

بەج عەقلێک نیتو پڕکێشی ئەو کارە دەکەن و پەنا بۆ کوشتنی کەسیک دەدەن بانگەوازیستان دەکا بۆ خوداپەرستی و یەکتاپەرستی لۆه لجال بۆ پشتگیری بانگەوازییەکە ی موعجیزە ی جۆراو جۆری خستوونە پور، موعجیزەکانی گەواھیدەرن لەسەر راستی پێغەمبەراییەتی و پەيامەکە ی، دە ی کەسیک ئەوہ حالی بێ بۆ دەبی بکوژری؟! کە ی کەسیکی ناوا مرقۆ: دۆست و خودا پەرست و بانگ ییژی حەق و عەدالەتکاریی شیای کوشتنە؟ نیت وادیار ■ فیرعون لەو هەلرێستە ی پاشگەزیووەتەر ■ بەلای کەمەو ■ تەنفیذکردنەکە ی دواخست .

ئێبنوعەبباس دەفەرموی: لەدارودەستەکە ی فیرعون ئەنھا ئەم کابرایە و هاوسەری فیرعون موسولمان بوون و ئیمانی هێناوہ . هەررەها ئەو کابرایەش کە هەوالی بە موسا دار و تی: ﴿يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتِكَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ﴾ القصص/٢٠

ئەجار کابرا ی خاوەن باوەری موسولمان، شەش بەلگە ناپاراستە ی فیرعون و کابە دەستان ی دەرپار دەکا ■ دەلتی:

١- ﴿وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ، وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدْكُمْ﴾ ئە ی خەلکینە! ئە ی پیار ماقول و ئەنجومەنی راویژر

کاربه‌دهستانی ده‌ربار! ئەم کابرایه : که موسایه و بانگه‌وازیی خوداپه‌رستی و یه‌کتاپه‌رستی ده‌کا، ئەگەر درۆ بکا هۆیالی درۆ‌کردنه‌که‌ی له‌ئەستۆی خۆیه‌تی، خودا له‌دونیا ۱ قیامت سزای ده‌داته‌وه، ئیوه‌ش هه‌قتان نه‌بی به‌سه‌ریه‌وه. خۆ ئەگەر راست بکات و پیغه‌مبه‌ری و به‌پیر بانگه‌وازییه‌که‌یه‌وه نه‌چن ۱ ئەوه به‌ته‌ئکید هه‌ندی له‌وه‌ره‌شانه‌ی لی‌کردوون دینه‌جی و تووشی نه‌هامه‌تی و نه‌گبه‌تی ده‌بن ۱ که‌وابی وازی لی‌بینن و چیتان به‌سه‌ر خۆی و گه‌له‌که‌یه‌وه نه‌بی با ئیمانی پی‌بینن و شوینی بکه‌ون.

۲- ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ﴾ هێگومان ئەگەر موسا حه‌قی به‌ده‌سته‌وه نه‌بی، دۆرزن بی داوای پیغه‌مبه‌ریتیه‌که‌ی راست نه‌بی‌و خودا به‌مو‌عجیز ۱ کۆمه‌کی پی‌نه‌کا، خودا ریسوای ده‌کا و به‌هیلاکی ده‌با ۱ چ پیوست نا‌کا ئیوه بیکوژن و خۆتانی پتو ۱ ماندو بکه‌ن !!

۳- ﴿يَا قَوْمِ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ ، فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا﴾ ئەه‌ی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌که‌م ئەوه خودا ژيانی جیهانی بو ناسان کردوون ، فه‌رمانه‌وه‌ایی به‌رفراوانی پێداون، بالاده‌ستی کردوون به‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل دا و به‌ناره‌زووی خۆتان ئاغایه‌تیان به‌سه‌ره‌وه ده‌که‌ن، خۆتان ئاغا و کوێخای ناخی میصرن و هه‌رچی بیلین و بتانه‌وه‌ی جی‌به‌جی‌ی ده‌که‌ن، ده‌ی له‌پاساوی ئەم جاهو سه‌لته‌نه‌ته‌ی پیتاندراره سوپاسی خودا بکه‌ن و شوین په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی بکه‌ون، بترسن له سزاو تۆله‌ی سامناکی.

جا ئەگەر ئیوه سه‌رپێچی په‌یامی موسا بکه‌ن و خودا تۆله‌ی لی‌ستاندن و عه‌زابی بو سه‌ر ناردن ۱ کێ له‌عه‌زابی سه‌ختی خودا ده‌مانپاریزی؟ دلنایان ئەگەر خودا عه‌زابی سه‌ختی خۆی بنیڕی، ئەو سوپا و نامیرو هێزه‌ی شانازی پتو ده‌که‌ین هیچ دادمان ناداو هیه‌چمان

لی‌ناگپرتته‌وه . به‌لام فرعه‌ون سوور بوو له‌سه‌ر هه‌لویتستی مله‌وران‌ه‌ی
خۆی و گوێ بیستی نامۆزگاری دلسۆزان‌ه‌ی کابرای موسولمان نه‌بوو،
به‌لکوو:

﴿قال فرعون ما أريكم إلا ما أرى وما أهديكم إلا سبيل الرشاد﴾
فیرعه‌ون له‌وه‌لامی کابرای خاوه‌ن ئیمان دا وتی: من رازی نابم جگه‌ له‌و
رێبازه‌ی من په‌سه‌ندی ده‌که‌م چ رێبازی دیکه‌ په‌یره‌و بکه‌ن، نه‌وه‌ی من
پێم باشه‌و په‌یره‌وی ده‌که‌م ده‌بی ئیوه‌ش نه‌وه‌تان به‌لاوه‌ باش بی‌و په‌یره‌وی
بکه‌ن، دلنیا‌بن من ته‌نها شاره‌زایی ئیوه‌ ده‌که‌م بو رێبازی راست و
دروست و سه‌رفرازی و به‌خته‌وه‌ریی . من پێم باشه‌ موسا بکوژن و
له‌کوژی بکه‌نه‌وه ، لهم رێگه‌ چاره‌ زیاتر هیچ رێگه‌ چاره‌سه‌ری تر په‌سه‌ند
ناکه‌م، ئیتر دارو ده‌سته‌و نه‌ته‌وه‌ی فیرعه‌ون گوێیان به‌نامۆزگاری بابای
موسولمان نه‌دا، و گوێ بیستی فرمانی فیرعه‌ون بوون و خۆیان تووشی
هیلاکه‌ت کرد.

وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ناماژه‌ بوو نه‌وه‌ ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿فَاتَّبِعُوا
امر فرعون وما امر فرعون برشید﴾ (هود/٩٧) یان ده‌فه‌رموی: ﴿واضِلْ
فرعون قومه وما هدی﴾ (طه/٩٧) .

فیرعه‌ون سه‌رکرده‌یه‌کی خائین به‌گه‌ل و ولات بوو، مله‌ه‌ورو
سته‌مکاربوو، چه‌وسپنه‌رو بی‌ویژدان بوو ، خۆی و گه‌له‌که‌ی تووشی
نه‌هامه‌تی دونیا و قیامه‌ت کرد، جاوه‌نه‌بی میژووی که‌ونا‌رای ئاده‌میزاد
ته‌نها فیرعه‌ونی تیدا بووبی و به‌س به‌لکوو به‌هه‌زارانی وه‌کوو فیرعه‌ونی
به‌خۆوه‌ بینیه‌و و ده‌بینی، هه‌ر سه‌رکرده‌و رابه‌رو پاشاو ریش سپی‌و
به‌رپرسیکی ولات به‌زه‌بی به‌خۆی شوین که‌وتوو ژێرده‌سته‌کانیدا نه‌یه‌ته‌وه
فیرعه‌ونیکه‌ بوو خۆی و گه‌ل به‌ق‌ ده‌دا و ولات وێران ده‌کا.

لەهەموو سەردەمیك و رۆژگاریك دا نمونەى فیرەهون بەسەدان و بەهەزارانە ■ چاو خوردکەوه و برانە بەدەگمەن نەبى بەرپرس ■ سەرکردەو رابەریکی دلتسۆزو خەمخۆری گەل و ولات نابینی ، بەلام خائین و ستەمکارو ملهوپرو خۆپەرست لەهەژمار نایەن و خودا لەشەرو نەگبەتی ملهوپران بانپاریتزی!

لەحەدیشی صەحیح و چەسپاوی موسلیم و بوخاری دا لەمەعقلی کۆری یەسارەو فەرموودەیک ریوایەت کراوە دەفەرموی: (ما من عبد یسترعیه الله رعیة یموت یوم یموت ، وهو غاش لرعیتة الا حرم الله علیه الجنة ، وان ریحها لیوجد من مسیرة خمس مائة عام) هەر بەندەیک خودا بەرپرسیاریەکی گەل و ولاتی بداتە دەست و خیانیەتیان لی بکا، کەمر ■ جیگای دۆزەخەو خودا بۆنی بەهەشتی لی یاساغ دەکا، هەرچەندە بۆنی بەهەشت ئەوەندە خۆش و زۆرو کەسکونە پینج سەد سالا ری دەپروا لەدوورەو بۆنی دەکری!

٤- ﴿وقال الذي آمن: يا قوم اني اخاف عليكم مثل يوم الأحزاب مثل داب قوم نوح و عاد و ثمود و الذين من بعدهم﴾ بابای موسولمان ئەو پیاگەى لەنەتەوهى فیرەهون خودا هیدایەتی دابوو، ئیمانی بەموسا هینا بوو، درێزەى بەنامۆژگاریەکانی داو وتی: ئەى گەل و نەتەوه کەم، ئەگەر ئیمان بەپەيامی موسا نەهینن، ترسم هەیه تووشی عەزابی سەختی دونیا و قیامەت بن، ترسی ئەوهم هەیه چی بەسەر ئەو گەل و نەتەوانەى گەلەکۆمەکیان لە پیتفەمبەرەکانیان کر ■ بەسەر ئیوێش بى.

دەترسم ئیوێش ئەگەر بپروا بەپەيامی موسا نەکەن بەدەردی گەلى نوح و گەلى عادو ئەموود و ئەو نەتەوانەى دوا ئەوان : کە خودا لەناوی بردن - بچن، چۆن خودا ئەوانی ریشەکیش کرد ئیوێش قەلاچۆ بکات ، ئەو میژوو شایەتە پەروردگار لەسەر سەرپیتچی و ملهوپری، ئەو گەل و

نه ته وانه ی له ناو بردن ، کهس نه بوو دیفاعیان لی بکا و بیانپاریزی !! بۆ خۆیان سته میان له خۆیان کرد .

﴿وما الله يريد ظلماً للعباد﴾ دلتیابن خودا نایه وی سته م له بهنده کانی بکا ، به بی تاوان نه و گهل و نه ته وانه ی ریشه کیش نه کردوون، به لکوو له سهر سه ریچی کردن و تاوان له ناوی بردوون!

هـ- ﴿ويا قوم ائني اخاف عليكم يوم التناد، يوم تولون مدبرين ما لكم من الله من عاصم﴾ نه ی گهل و نه ته وه کم نه من جگه له عه زابی دونیا و له ناو چوونی به کۆمه لتان ترسی نه وه م هه یه تووشی عه زابی قیامه تیش بن، به ته کیدیش تووش ده بن، تووشی عه زابی روژی هاوار هاوار و بانگ لیک کردن ده بن، له هه موو لایه که وه ههر بانگ کردن و پارانه وه و راپیچکردن و بگروه به رده یه، فریشته بانگی ئاده میزاد ده کهن، به هه شتی بانگی دۆزه خی و دۆزه خی بانگی به هه شیتان ده کهن.

وه کوو له نایه تیکی تردا ئاماژه بۆ نه وه ده کاو ده فهرموئ: ﴿ونادی اصحاب الجنة اصحاب النار ان قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقاً فهل وجدتم ما وعد ربكم حقاً قالوا: نعم﴾ (الأعراف/ ۴۴) یان ده فهرموئ: ﴿ونادی اصحاب الأعراف رجالاً يعرفونهم بسيماهم﴾ (الأعراف/ ۴۸) یان ﴿ونادی اصحاب النار اصحاب الجنة ان افيضوا علينا من الماء او مما رزقكم الله﴾ (الأعراف/ ۵۰).

ههروه ها ده ترسم تووشی عه زابی روژی قیامه ت بن؛ نه و روژه ی له ترسی دۆرخ هه لدین، یان له ویستگه ی مه حشهروه راپیچ ده کرین بۆ لای دۆزه خ ، کهس پشتگیریتان لی ناکا و له خۆتان ناگری، کهس شه فاعه تتان بۆ ناکات، دیمه نی راکردن و هه لاتنی قیامه تی نه و مله ورو دهره به گ و سته مکارو خۆبه زلزانانه زور گونجاوه له گهل نازو فیزو که لله په قی دونیا یان. که سیك له دونیادا نه وه هه لویستی بی، ده بی

له‌قیامت دا نه‌وه حالی بی. ﴿وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ که‌سیک خودا گومرای بکا که‌س نیه بتوانی هیدایه‌تی بدا. نه‌مه ناماژه‌کردنیکی ناسکی تیدایه بۆ قسه‌که‌ی فیرعه‌ون: ﴿وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ﴾ (غافر/٢٩).

٦- ﴿وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلِ الْيَنَانِاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ • حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ: لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا﴾ له‌کۆتاییدا سه‌رکۆنه‌یان ده‌کا به‌وه که‌باوک و باپیرانیان هه‌لوتیستی ناشیرینیان به‌رامبه‌ر هه‌زهره‌تی یوسف عليه السلام نواند • نه‌وه‌یان ناراسته ده‌کا که به‌درۆخته‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران دیارده‌یه‌کی باوی باوک و باپیرانیان بووه، بیگومان له‌روژگاری خۆیدا هه‌زهره‌تی یوسف هاتۆته سه‌ر باوک و باپیرانتان و موعجیزه‌و به‌لگه‌ی له‌سه‌ر راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی خۆی نواندو بانگه‌وازیی کردن بۆ خوداپه‌رستی و یه‌کته‌په‌رستی، که‌چی به‌درۆتان خسته‌وه، واته باوک و باپیرانتان به‌درۆیان خسته‌وه و به‌رده‌وام به‌رامبه‌ر په‌یامه‌که‌ی له‌شک و گومان دا بوون، یوسف عليه السلام و هه‌موو نه‌وه پیغه‌مبه‌ران‌ه‌ی له‌دوا نه‌وه‌وه هاتوون به‌درۆتان خسته‌وه، کاتیکیش هه‌زهره‌تی یوسف له‌دونیایا ده‌رچوو، وتتان: نه‌وه ئیتر خودا دوا‌ی نه‌وه هیچ پیغه‌مبه‌ریک ره‌وانه ناکا!

شایانی باسه نه‌مه یه‌که‌مجاره قورئان ناماژه ده‌کا بۆ پیغه‌مبه‌ریتی هه‌زهره‌تی یوسف و ره‌وانه‌کردنی بۆ سه‌ر نه‌هلی میصر، له‌وه‌پیش زانیمان که هه‌زهره‌تی یوسف گه‌یشته نه‌وه • که بکریته نه‌مینه‌داری گه‌نجینه‌و رزق و رۆزی ولاتی میصر به‌لکو بوو به‌عه‌زیزی میصر که گه‌وره‌ترین پله‌و پایه‌ی ئیداری نه‌وه ولاته بوو، واته: وه‌ک سه‌ره‌ک و هه‌زیران وابووه.

بۆیه ئیمه ده‌توانین بلێین: چونکه هه‌زهره‌تی یوسف ده‌سه‌لآت و فه‌رمان‌په‌وایی هه‌بووه تا له‌ژیان دا‌بووه خه‌لکه‌که به‌ئاشکرا نه‌یان‌توانیوه

بەربەرەکانی بکەن و پەیامەکی رەت بکەنەوه، بەلام کاتیک کە لەدوینا
دەرچوو وەترس و خۆیان نەماوه، ئیتر کەف و کوئی ناو دەروونی خۆیان
لەپشتوو، پێخۆشحالی خۆیان بەمردنەکی دەربڕیوه، بیروباوەری
یەکتاپەرستیان رەتکردۆتەوه، بەهەموو عەقڵی خۆیان گەیشتنە ئەوه کە
ئیتەر خودا لەوه دوا پێغەمبەری تر ناییری.

﴿كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ مِنْهُ مَسْرَفٌ مَرْتَابٌ﴾ ئاوا بەوجۆرە هەرکەسی
زێدەرەوی بکا لەتاوان و شک و گومانی هەبێ دەربارە ئایینی خودا
گومرای دەکا و سەری لی دەشیوتی.

ئەجار وەصفی ئەو جۆرە ئادەمیزادە نەگبەتانه دەکا و دەفەرموی:
﴿الَّذِينَ يَجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ﴾ ئەو زێدەرەوانە لەتاوان
دا و ئەو دل پەر شک و گومانانە کەسانیکن، بەبێ ئەوهی بەلگە و
نیشانە یەکیان بۆ هاتبی دەمە دەمیانە دەربارە ئایەتەکانی خودا،
بەناھەق بەرەنگاریی هەق دەکەن، دەیانەوی بەفوئەستیرە پرشنگداری
ئایینی خودا بکوژێننەوه.

﴿كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ زۆر گەورەو ترسناکە لەلای
خودا و موسوڵمانان ئەو کێشەو جیدالە ئێوان بەناھەقی ئەنجامی دەدەن،
چونکە کێشەو جیدالی بێ بناغەیه، بۆیە خودا دەیبوغازێتی و سزای داناوه
بۆ ئەوانە ئێو کار دەکەن، موسوڵمانان دەیبوغازێتن و هەر کەسیک
بیکا دەنگی لی دادەبڕن و گەت و گۆی لەگەڵ ناکەن.

﴿كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٌ﴾ ئاوا بەو جۆرە خودا
چۆن دلی جیدالکەران و دل پەر لەگومانی کۆرکرد. دلی هەموو سەرپرەق و
خۆبەزلزانیکی ستەمکار مۆر دەکا، هەر کەسیک پو لەهەق وەرگێڕی و
بەدەسلات و زەبوون هەزاران بچەوستینیتهوه، سوکایەتیان پێ بکا و

کوست و بریان بکا، خودا دلی مۆر ده‌کا و له نیعمه‌تی یه‌کتاپه‌رستی
بی‌به‌شی ده‌کا، شیاوی عه‌زابی سه‌ختی دۆزه‌خی ده‌کا .
(الشعی) ده‌لی: هه‌ر که‌سی‌ک به‌ناهه‌ق دوو ئاده‌میزاد بکوژی به‌جه‌بیار
له‌قه‌له‌م ده‌دری. قه‌تاده ده‌لی: هه‌ر که‌سی‌ک به‌ناهه‌ق یه‌کی‌ک بکوژی له‌پیری
جه‌بیار حسیب ده‌کری .. موقاتیل ده‌لی: (متکبر) که‌سی‌که‌ مل نه‌دا بو
یه‌کتاپه‌رستی، (جبار) که‌سی‌که‌ به‌ناهه‌ق ئاده‌میزاد بکوژی و به‌مله‌وپی
بیانچه‌وسیتیتته‌وه .

فیرعه‌ون قه‌ئس ده‌بی و گاته به‌په‌یامی موسا ده‌کات

وَقَالَ فِرْعَوْنُ

يَهْمَنُ ابْنُ لِي صِرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ﴿٣٦﴾
الْأَسْمَاتِ فَأَطَّلِعُ إِلَى اللَّهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لِأَظُنُّهُ كَذِبًا
وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ
وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٣٧﴾

له‌وه‌پیش وه‌صفی فیرعه‌ونی کر. به‌وه که‌ خۆبه‌زلزان و چه‌وسینه‌ره‌وه‌و
مرۆڤ کوژ بووه، « نه‌جار لی‌ره‌دا نمونه‌ی سه‌ره‌په‌قی و خۆبه‌زلزانی و
مله‌وپه‌که‌ی ده‌هیتیتته‌و» ده‌فه‌رموی:

«وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانَ ابْنِ لِي صِرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ
الْأَسْمَاتِ فَأَطَّلِعُ إِلَى اللَّهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لِأَظُنُّهُ كَذِبًا» فیرعه‌ونی پادشا
به‌هامانی وه‌زیری گوت: ئه‌ی هامان ده‌ست به‌کاربه‌ بجۆ قه‌لا یه‌کم بو

دروست بکه به‌شکو بگه‌مه نهو ئاسۆ دووره‌ده‌ستانه و ئاسۆ
دووره‌ده‌سته‌کانی ئاسمانه‌کان تا له‌وێرا پروانه خودای موسا، بزاتم ئاخۆ
ده‌یدۆزمه‌وهو شتی واهه‌یه؟ بینگومان من پێم وایه درۆ ده‌کا و چ خودای
وه‌ها نین که موسا باسی لێوه ده‌کا.

فیرعه‌ون مه‌به‌ستی به‌م قسانه‌ی گالته‌کردن بوو به‌په‌یامی موسا و
ره‌تدانه‌وه‌ی بانگه‌وازییه‌که‌ی بوو، له‌هه‌مان کاتدا ویستی سه‌ر
له‌داروده‌سته‌که‌ی تێک بداو له‌سه‌ر کوفرو فیرعه‌ون په‌رستی بیانیه‌یلێته‌وه.
گالته‌ی به‌عه‌قلیان کردو سوکایه‌تی پێکردن، نه‌وانیش هێنده ده‌به‌نگ بوون
پروایان پێ‌کردو شوینی که‌وتن، ملکه‌چی فه‌رمان و جله‌وگیره‌کانی بوون.
﴿كَذَلِكَ زَيْنَ لَفِرْعَوْنَ سَوْءَ عَمَلِهِ وَصَلَّٰةَ عَنِ السَّبِيلِ، وَمَا كَيْدُ
فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ﴾ ئابه‌و جوژه گومراویستی‌یه به‌و شیوه نه‌حه‌قی و
نه‌فامی‌یه فیرعه‌ون کاری گه‌ندی خۆی به‌جوان زانی، کاری ناشیرینی بو
جوان کرا، واته: له‌گومرای و سه‌رپێچی کردن دا زیده‌ره‌ویی کردو له‌سه‌ر
مله‌وڕپی و بوغرای خۆی به‌رده‌وام بوو، شه‌یتان ریگای عه‌داله‌ت و حق
په‌رستی لی‌به‌ست، و نه‌یه‌یشت په‌یره‌وی بکا، فرت و فیلی فیرعه‌ون بو
له‌خشته‌بردنی خه‌لکانی دیکه، هه‌مووی خه‌ساره‌مه‌ندی و به‌دبه‌ختی‌یه، چی
له‌پێناوی فرت و فیله‌کانی دا خه‌رج بکا به‌فیڕۆ ده‌چی و هیچی لی‌شین نابێ.

ئامۆژگاری پیاوه ئیمانداره‌که‌ بو گه‌ل ■ نه‌ته‌وه‌که‌ی

وَقَالَ الَّذِي

ءَامَنَ يَقَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيَكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٢٨﴾
يَقَوْمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ الدُّنْيَا مَتَعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ

دَارُ الْقَرَارِ ﴿۳۹﴾ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا
 وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
 فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۴۰﴾
 ﴿۴۱﴾ وَيَقُومُ مَالِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى
 النَّارِ ﴿۴۲﴾ تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ
 لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ ﴿۴۳﴾ لَاجِرَمَ
 أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ
 وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَبِ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ
 ﴿۴۴﴾ فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفِوضُ أَمْرِي إِلَى
 اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿۴۵﴾ فَوَقَّهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ
 مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِثَالِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿۴۶﴾ النَّارُ
 يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا
 آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿۴۷﴾

وپرای نهو هه‌موو چاوپا وکردنه‌ی فیرعه‌ون، سه‌رباری نهو سه‌ره‌قی و
 دل‌ره‌قیه‌ی فیرعه‌ون، بابای موسولمان کۆلی نه‌دا و سوور بوو له‌سه‌ر
 نامۆژگاری و نه‌صیحه‌تی خۆی، بۆ دوا‌جار زۆر به‌راشکاوی په‌یامی خۆی

ناراسته کرد و سی‌جار بانگه‌وازی دلس‌وزانه‌ی به‌نه‌ته‌وه‌که‌ی راگه‌ی‌اند. له‌جاری یه‌که‌مدا به‌شی‌وه‌یه‌کی کورت بانگه‌وازی کردن بۆ قبول‌کردنی په‌یامی حه‌زرتی موسا، له‌دوو‌ه‌جارو سی‌یه‌جاردا به‌شی‌وه‌یه‌کی دوورو دریش و ته‌فصیل نامیژ بانگه‌وازی ناراسته‌کردن؛ پسانگی کردن بۆ ئیمان‌ه‌ینان به‌خودا، نه‌جار ترساندن له‌بو‌غرابوون به‌دو‌نیا و هه‌لینان بۆ کارکردن بۆ قیامت، نه‌جار به‌راوردیه‌کی کرد له‌نی‌وان خودا‌په‌رستی و بته‌پرستی‌دا، نه‌جار نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی که نه‌و پشتی به‌خودا به‌ستوه و هه‌موو کاریکی خۆی حه‌واله‌ی نه‌و خاوه‌ن ده‌سه‌لاته ره‌هایه‌کردوه.

ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَالَ الَّذِي آمَنَ: يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ﴾ نه‌و بابایه‌ی ئیمانی ه‌ینابو: له‌قه‌ومی فیرعه‌ون وتی: نه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌م! گه‌لۆ شوینم بکه‌ون، چیتان پی‌یژم به‌قسه‌م بکه‌ن، خاتر جه‌م بن شاره‌زاییتان ده‌که‌م بۆ ریبازی خیر و سه‌رفرازی هه‌ردوو جیهان، نه‌ویش شوین که‌وتنی نه‌و په‌یامه‌یه که موسا ه‌یناویه‌تی. هه‌لبه‌ته نه‌م قسه‌یه‌ی بابای موسولمان به‌شی‌وه‌یه‌کی ناراسته‌وخۆ ناماژه‌ی نه‌وه‌ی تیدایه که ریبازی فیرعه‌ون ریبازی گومراییه.

نه‌جار ناماژه به‌هیچ و پوچی ژيانی دونه‌یا ده‌کا، و ده‌فه‌رموی: ﴿يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ﴾ گه‌لۆ! خاتر جه‌م بن نه‌م ژيانی دونه‌یا به‌هه‌ر تاویکه‌و ده‌پریتسه‌وه، که‌خایه‌ن و بی‌وه‌فایه، چه‌ندیک دریشه‌ بکیشی مردنی له‌دوایه‌و کۆتایی دی، ژيانی رۆژی دواپی به‌رده‌وام و نه‌پراوه‌یه، بۆ هه‌تا هه‌تایه و مردنی به‌دوادا نایه، خه‌لکی له‌و رۆژه‌دا ده‌کرینه‌ دوو پێر به‌هه‌شتی و دۆزه‌خی، به‌خته‌وه‌ر و کامه‌ران که‌سیکه له‌ژيانی دونه‌یا‌دا هه‌ول بدات بۆ نه‌وه‌ی به‌هه‌شتی بی، نه‌گه‌ت و به‌دبه‌خت که‌سیکه هه‌ول بدات دۆزه‌خی بی.

﴿من عمل سیئة فلا یجزی الا مثلها، ومن عمل صالحاً من ذکر او انثی وهو مؤمن ، فأولئك یدخلون الجنة یرزقون فیها بغير حساب﴾
 که سیک تاوانی: نه نجام بدا له روژی قیامه‌تدا همر به‌ئەندازەئە تاوانه‌که‌ئە
 تۆلەئە لی‌ده‌سه‌ندری، که‌سی‌کیش کرده‌وه‌ئە چاک بکا -چ نیری چ می بی-
 واتە: به‌گویره‌ئە فەرمان و جلەوگیری خودا هە‌ئسوکه‌وت بکا، بروای به‌تاک
 و تەنهایی خودا هە‌بی، هەر ئەوانە دە‌چنە ناو بە‌هەشتە‌وه‌و له‌ززه‌ت و
 خو‌شی به‌رده‌وام نه‌براه‌یه‌ان ده‌دریتی، پاداشتیان بی‌ه‌ژمارو بی‌حسابه،
 دوو‌چه‌ندانە و چه‌ندانە پاداشتیان ده‌دریته‌وه، ئە‌مه‌ش له‌پروانگه‌ئە فەزل و
 ره‌حمه‌تی خوداوه‌یه:

ئە‌م نایه‌ته‌ به‌نە‌مایه‌کی سه‌ره‌کی‌یه‌ بۆ ده‌ره‌ئینانی ئە‌حکامی شه‌رعی
 له‌بۆاری جینایات دا، زۆر یاسا و قانونی لی‌ده‌رده‌هێنری ئە‌وه‌ده‌گه‌یه‌نی
 تۆلە‌ستانده‌وه‌ به‌ (مثل) واتە: به‌ئە‌ندازە‌ئە تاوان ری‌گه‌ پێ‌دراوه‌ و
 مه‌شروعە‌ زیاد له‌ (مثل) ناپه‌وايه‌ و له‌سنوور ده‌رچوونه‌ .

﴿یا‌قوم! مالی‌ ادعوکم الی‌ التّجاة ۚ تدعونني‌ الی‌ التّار﴾ گە‌لۆ! هۆی
 چیه‌ من بانگه‌وازی‌تان ده‌که‌م بۆ ری‌گای سه‌رفرازی و رزگاربوون له‌ناگرو
 شادبوون به‌به‌هشت به‌هۆی نی‌مانه‌ئینانتان به‌خودا و پروابوونتان به‌
 پی‌غه‌مبه‌ران و یه‌کتاپه‌رستی ۚ که‌چی ئی‌وه‌ بانگه‌وازی‌م ده‌که‌ن بۆ کرداری
 خراب و ری‌بازی به‌ره‌و دۆزه‌خ و به‌دبه‌ختی هە‌تا هە‌تایی؟؟ بۆ‌چی داوام
 لی‌ده‌که‌ن هاوه‌ل بۆ خودا دا‌بنی‌م و به‌په‌رستی بکه‌م؟؟

ئە‌ری بۆ‌چی ﴿تدعونني‌ لا‌کفر بالله‌ واش‌رک به‌ مالی‌س لی‌ به‌ علم و أنا
 ادعوکم الی‌ العزیز العفّار﴾ ئی‌وه‌ بانگی من ده‌که‌ن و هە‌لم ده‌نی‌ن بۆ
 ئە‌وه‌ی بروام به‌تاک و تە‌نهایی خودا نه‌بی و هاوه‌لی بۆ دا‌بنی‌م؟! له‌کاتی‌که‌دا
 ئە‌و شته‌ئە که‌ده‌تانه‌وی بی‌که‌مه‌ هاوه‌لی خودا هی‌چ به‌لگه‌یه‌کم نی‌ه‌ له‌سه‌ر
 خودایه‌تی ئە‌و شته‌، ئە‌دی به‌ چ عه‌قلێ‌ک بی‌که‌مه‌ هاوه‌لی خودا؟!

وہ لال من بانگہ وازیتان دہ کم بؤ تہوہی ئیمان بیتن بہ خودایہ ک
 ہرچی صیفاتی ٹولوہیت ہیہ تیڈایہ، ہرچی صیفاتی جلال و
 جمال ہیہ ہیتہ تی. خدای من خودایہ کی خاوەن توانا و دہ سلاتہ، زور
 بہ ناسانی دہ توانی تۆلہ لہ سہرپیچیکاران بستی لیخوشبووہ و تاوانپوشہ
 بؤ تہوانہی تۆبہ دہ کەن و بۆلای تہو دہ گہرینہوہ.

تہجار جہختی لہ سہر پروپوچی بیروباوہرہ کەیان کردہوہ وتی: ﴿لا جرم
 ان ماتدعونہی الیہ لیس لہ دعو﴾ فی الدنیا ولا فی الآخرۃ ﴿شتیکی
 بەلگہ نہویست و چہ سپاوہ، عہ قل دہیسہ لمینتی و واقع دہیچہ سپینتی
 تہوہی ئیوہ داوام لی دہ کەن لہ بپہرستی و ہاوەلدانان بؤ خودا، تہو شتہی
 ئیوہ بہ خدای دہ زانن ۱ پەرستشی بؤ دہ کەن، تہ گہر بانگی لی بکەن و ہلام
 ناداتہوہ، نلہ دہونیاداو نلہ قیامت دا سوہ بە عیبادہ تکرہ کەہی
 ناگہیہنی، ناشنہوی و نایینی، تہدی چۆن بہ کەلکی خودایہ تی دی؟!

نہنہی تہم نایہ تہ نایہ تیکی ترہ دہ فرموی: ﴿ومن اضل ممن یدعو من
 دون اللہ من لا یستجیب لہ الی یوم القیامۃ، وهم عن دعائہم غافلون، اذا
 حشر الناس کانوا لہم اعداء وکانوا بعبادتہم کافرین﴾ (الاحقاف/ ٥-٦).
 یان دہ فرموی: ﴿ان تدعوہم ۱ یسمعو دعاءکم ولو سمعوا ما
 استجابوا لکم، ویوم القیامۃ یکفرون بشرکم﴾ (غافر/ ١٤).

دہبی کی لہو کەسہ بی عاقلتر بی داریکی داتاشراو بہر دیکی راستہو
 پاستہ کراو بیہرستی، یان گۆرو قسنی پیاو چاکیک بکاتہ نزرگای خوئی و
 بہدہوری دابسوریتہو پیی وابی تہو مردوہ بہانایہوہ دی و سودو قازانجی
 بی دہ گہیہنی، ہاوار لی بکا ۱ لی پیاریتہوہ!

﴿وان مردنا الی اللہ، وان المسرفین ہم اصحاب النار﴾ بیگومان
 سہرہ نجام گہرانہوہ مان بۆلای خودایہ، ہموومان دہ مرین و ہموومان
 زیندو دہ کریینہوہ دہ چینہوہ بہرقابی رہ جہتہی، تہودہم ہموو کەسیک

به‌گویره‌ی کرده‌وی خۆی مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ ده‌کری، پاداشی چاکه به‌هه‌شتی رازاوه‌یه و سزای خراپه ئاگری دۆزه‌خه.. ته‌جاوه‌زکاران و زیده‌په‌وان، نه‌وانه‌ی روچون له‌ گومرایی و کوفر و بیدیینی دا ئه‌هلی ناو دۆزه‌خن و ده‌خرینه ناوی و بۆ هه‌تا هه‌تا هه‌تایه تی‌یدا ده‌می‌ننه‌وه..

نه‌جار بابای ئیماندار نامۆژگارییه‌کانی به‌ وته‌یه‌کی جوان و شیرین و کاریگه‌ر کۆتا پێ هیناو دا وای لی کردن بیر له‌ داهاتوی خۆیان بکه‌نه‌وه و دوربین وورد بین بن، روی تێکردن و وتی:

﴿فستذكرون ما أقول لكم ان الله بصير بالعباد﴾ گه‌لۆ! داهاتوو نزیکه، له‌وه به‌ولاوه راستی قسه‌کانی منتان بۆ ده‌ر ده‌که‌وی، نه‌و ده‌مه نامۆژگارییه‌کانی منتان دینه‌وه بیر، ده‌زانن نامۆژگاری و هه‌ول و ته‌قه‌للای من له‌گه‌شتان چهند دڵسۆزانیه، به‌لام نه‌و کاته‌ی ئه‌م راستییانه‌تان بۆ ده‌ر ده‌که‌وی، گوێگرتن و په‌شیمان بوونه‌وه سودی نیه، کار له‌کار ده‌ترازی و وه‌ختی ته‌کلیف و به‌ر پرسیاری به‌سه‌ر ده‌چی، کاتی حساب لی‌کۆلینه‌وه و سزاو پاداشته!

﴿وأفوض أمري الى الله﴾ من ئیستا پشت به‌خودا ده‌به‌ستم و داوای کۆمه‌کی هه‌ر له‌و ده‌که‌م بۆ نه‌وه‌ی له‌ هه‌موو خراپه‌و سه‌رپی‌چیه‌ک بپاریزی، له‌ تۆله‌ی داب‌پان و دوورکه‌وتنه‌وه لی‌تان نه‌توانن زیانم پێ بگه‌یه‌نن.

﴿ان الله بصير بالعباد﴾ بێ گومان خودا بینایه به‌هه‌نده‌کانی، ناگاداری هه‌موو کارو کرده‌وه‌یه‌کیانه، ته‌نانه‌ت شاراه‌ی ناو دلیان ده‌زانێ و ئاگای له‌ خییانه‌تی چاوی به‌نده‌کانیه‌تی. ده‌زانێ کێ شیای هیدایه‌ته هیدایه‌تی ده‌دا، کێ شیای گومرایی به‌ له‌گومرایی خۆی دا ده‌یه‌یتیه‌وه، به‌م جوړه ئیماندار هۆزی فیرعه‌ون نامۆژگاری خۆی کردو جیهادی خۆی نه‌نجامدا، وته به‌نرخه‌کانی خۆی له‌ویژدانی میژوودا تۆمار

کرد، له‌بهرام‌بهر نه‌نجومه‌نی مله‌وپرانی فیرعه‌ون و فیرعه‌ون خۆی‌دا په‌یامی حه‌قی را‌گه‌یان‌دو بو‌یرانه خاله‌کانی له‌سهر پیته‌کان دانا، موقاتیل ده‌لی: دوا‌ی نه‌م حیوارو نامۆ‌ژگار یکردنه بابای ئیماندار وه‌کیتوی که‌وت و قا‌چاغ بوو، دارو ده‌سته‌ی فیرعه‌ون بو‌یان نه‌گیراو نه‌یان‌توانی زیانی پی‌بگه‌یه‌نن.

ده‌فه‌رموی: ﴿فوقاه الله سينات مامكروا﴾ ئیتر پهر وه‌ردگار بابای ئیمان‌داری له‌ناکامی نه‌و پیلان و فرت و فیلانه‌ی ده‌یان‌کردن پزگار کردو نه‌یه‌یشت زیانی پی‌بگه‌یه‌نن، هه‌روه‌کوو چۆن له‌وه‌و پی‌ش هه‌زه‌تی موسای له‌پیلانه‌که‌یان پزگار کرد: که له‌شوینێکی تردا ناما‌ژه‌ی پی‌ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿ياموسى ان الملا ياتمرون بك ليقتلوك﴾ (القصص/۲۰).

له‌قیامه‌تیش دا له‌ناگری دۆزه‌خ ده‌پیارێزی، ﴿وحاق بال فرعون سوء العذاب﴾ هه‌رچی نه‌وانه‌ش: که سه‌ربه‌فیرعه‌ون بوون به‌لای سامناک له‌ناو خۆی گرتن و تێک‌یه‌وه‌ پێ‌چان و له‌ناو ده‌ریادا خنکاندن، له‌قیامه‌تیش دا ده‌خ‌رێته ناخۆش‌ترین شوینی دۆزه‌خه‌وه.

نه‌جار شیوه‌ی عه‌زابه‌که‌یان دیاری ده‌کاو ﴿سو العذاب﴾ شی‌ده‌کاته‌وه، ده‌فه‌رموی ﴿النار يعرضون عليها غدوا وعشيا، ويوم تقوم الساعة ادخلوا آل فرعون اشد العذاب﴾ واته: گیانی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی دوا‌ی نه‌وه‌ی له‌ده‌ریا دا خنکان و ژیا‌نی دونیا‌یان له‌کیس چوو، له‌جیهانی به‌رزه‌خیا‌ن دا تا پۆ‌ژی به‌ری گیانه‌کانیا‌ن نیشانی نا‌گر ده‌درین و جا که قیامه‌ت هات، جه‌سته‌و گیانیان یه‌ک ده‌گرنه‌وه‌و زین‌دو ده‌بنه‌وه‌و پاپ‌چی سارا‌ی مه‌حشر ده‌کرین و به‌فریشه‌ته‌کان ده‌گوت‌ری: فیرعه‌ون و تا‌قمه‌که‌ی تو‌ر بده‌نه ناخۆش‌ترین شوینی دۆزه‌خه‌وه. نه‌م نایه‌ته به‌ل‌گه‌یه‌کی به‌هێزه له‌سهر هه‌بوونی عه‌زابی ناو گۆ‌ر، نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی که دوا‌مردن جۆ‌ره عه‌زابی‌ک هه‌یه بو‌تا‌وانباران.

تیمامی بوخاری و موسلیم و هی تریش لهعه بدوللای کوری عومهره وه
 ریوایت ده کمن ده لئی: پیغه مبه ر: فهرموی: (ان احدکم اذا مات عرض
 علیه مقعده بالغداة والعشي، ان كان من اهل الجنة فمن اهل الجنة،
 وان كان من اهل النار فمن اهل النار، يقال له هذا مقعدك حتى يبعثک
 الله الیه يوم القيامة) هدریه کئی له ئیوه: که مرد به یانی و ئیواره شوینی
 خوی نشان ده دری، جا نه گهر به هه شتی بی شوینی به هه شتی نشان
 ده دری، نه گهر دۆزه خیش جیگای خوی له دۆزه خ نشان ده دری، پی
 ده گوتری نه وه شوینی تۆیه هه تا خودا رۆژی سه لا زیندوت ده کاته وه
 ده تهینیتته نه وی.

له ئیبنو مه سعوده وه ریوایت کراوه ده لئی: پیغه مبه ر: فهرموی:
 گیانی هۆزی فیرعه ون و کافرانی تر به یانی و ئیواره به سه ر ئاگردا
 راده نویتین و پیمان ده گوتری: نه مه مه نزلگای ئیوه یه، به کورتی نه م
 نایهت و حه دیسانه بنه ماو چه سپینه ری نه ون: که عه زابی به رزه خ حه ق و
 چه سپاوه شک و گومانی تیدا نیه، تیمامی بوخاری له خاتو عایشه وه
 ریوات ده کا، ده فهرموی: ده رباره ی عه زاب گوپ پرسیارم له پیغه مبه ر:
 کرد له وه لام دا فهرموی: (نعم عذاب القبر حق) به لئی عه زابی ناو گوپ
 هه یه و حه ق و چه سپاوه.

ده مه ده می نیوان سه رانی کوفرو شوینکه وتوانیان له ناو دۆزه خ دا

وَإِذْ يَتَحَاوُونَ فِي
 النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا
 لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ

﴿٤٧﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ
 قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿٤٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ
 جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ﴿٤٩﴾
 قَالُوا أَوَلَمْ تَأْتِكُمْ رُسُلُكُم بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا
 بَلَىٰ قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاؤُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٥٠﴾

ئەمە سەرئای چیرۆکی ترە، چیرۆکی گشتی یەو تاییبەت نیە
 بە فیرەدون و دارو دەستە کە یەو، هەموو سەرانی کوفرو شوین کە وتوانیان
 دەگریتەو. . پەییوەندی نیوان ئەم کۆمەڵە نایەتە لە گەڵ هێ پێشەو دە
 لەم پڕوەو یە: بڕی لە نامۆزگارییەکانی ئیماندارە کە هێ هۆزی فیرەدون
 باسی چۆنیەتی دۆزەخ بوو، ئەجار بەم بۆنەو لێردا چیرۆکی
 تێک گیران و دەمە دەمی نیوان سەرانی کوفرو شوین کە وتوانیان نمایش
 دەکاو دەفرموی:

﴿وَإِذْ يَتَحَاوَنُ فِي النَّارِ، يَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا: إِنَّا كُنَّا لَكُمْ
 تَبَعًا فَهَلْ أَنتُمْ مَغْنُونٌ عَنَّا نَصِيحًا مِنَ النَّارِ؟﴾ ئە ی پێغەمبەر! بەمەبەستی
 پەندو نامۆزگاری ئەو حال و وەزە بۆ گەلە کەت باس بکە، کە تێکرا
 کافره کان -بە فیرەدون و گەلە کەیشیەو- لە ناو ئاگردان و بە کێشە
 دین و دەکەونە دەمە دەمی: جا مسکین و بێ هێزەکانی دنیا بەملهورو
 خۆبەزلزانەکانیان دەبیژن ئێمە وابەستە ی ئیو بووین، شویتان کەوتین،
 ملکه چی فرمان و جلهو گیریه کانتان بوین، ئایا ئیو ئیستا بەشیك له
 عەزابی دۆزەخان بۆ ئەستۆ دەگەن؟ ئیو نەتانیشت ئیمە شوین

پەيامی پتغەمبەرەن بکەوین، بەقسە ی ئیو گومرا بووین، بەهۆی
شۆینکەوتنمان بۆئێوە تووشی ئەم عەزابە سەختە هاتووین، دەلەجیاتى
ئێمە بەشێک لەو عەزابە هەلبگرن!

بەلێ ئەمە دیمەنێکە لەدیمەنە سامناکەکانی قیامەت، ئیستا سەرانی
کوفرو شۆینکەوتوانیان لەناو ئاگردا، کێشەیان تێکەوتوو و کەوتونە
سەر زەنشتکردنی یەکتەری، چلکاو خۆرو ملکەچ و بێ هیژەکان
لەگەڵ ملهوپو دنیا خۆرەکان دا دۆزەخ لە خۆی گرتوون چەندێک هاوار
بکەن و بلین:

ئێمە بێ دەسەلات بووین، زۆرمان لێ کراوە نەمانتوانیوە سەر پێچی
ئاغاگانمان بکەین، دادیان ناداو قسەیان لێوەر ناگیرێ، چونکە ئەوانە
خودا پێزی مەرقایەتی پێ بەخشیبون لە دەستیان داوە، کە سایەتی خۆیان
نەپاراستوو، پێزی خۆیان نەگرتوو، بە دەستی خۆیان و بەویستی
خۆیان خۆیان کردووە بە مێگەلە بزن و مەرپو لیخوڕ دراو، لە کەسایەتی و
ئازادی و مەرقایەتی خۆیان دا بەزیون خۆیان کردۆتە دار دەستی ملهوپان،
پۆژی لە پۆژان بە خۆیان دانەچوونەو، پەنجە ناپەزاییان دژی ملهوپان
بەرز نەکردۆتەو، چیان پێ گوتراوە گوتوویانە بەلێ بەسەر چاوو دەس
بەسنگەو بوون، گەورەکانیان پێبازی گومرايان نیشان داو و ئەوانیش
پەپەرەیان کردووە، دە ی ئەم وابەستەبون و شۆینکەوتنە کوێرانە دادی
نەدان و لەگەڵ ملهوپانیا ن لە دۆزەخ خێندنران.

ئەجار بە مالتوێرانی خۆیان زانیووە کەوتوونە قسە داوا دەکەن رابەرو
گەورەکانی دنیایان بەشێک لە عەزابی دۆزەخیان بۆ لە ئەستۆ بگرن و
کەمێک تازاریان لێ سوک بکەن، وەکوو لە دنیا دا وایان تی دەگەیانندن لە
مالتوێرانی دەیانپاریژن، پزگاری و نازادیان پێ دەبەخشن .

﴿قال الذين استكبروا: انا كل فيها، ان الله قد حكم بين العباد﴾
 ملهوره خۆبه‌زلزانه‌کانی جیهان وه‌لامی ژیر ده‌سته‌کانیان ده‌ده‌نه‌وه
 ده‌لین: ئیمه‌و ئیو به‌کۆمه‌ل واین له‌دۆزه‌خ دا ئیمه‌ حالم‌ان له‌ ئیوه
 خراب‌تره (نه‌گهر که‌چه‌ل ده‌رمان‌که‌ر بوایه‌ ده‌رمانی سه‌ری خۆی ده‌کرد!)
 به‌چ هیتزو توانایه‌ک به‌شیک یان هه‌موو عه‌زابی ئیوه‌ له‌ ئه‌ستۆ بگرین،
 نه‌گهر بمانتوانیایه‌ عه‌زایمان له‌ خۆمان دوور ده‌خسته‌وه! ئیمه‌ هه‌یچمان بۆ
 ناکری وچ ده‌سه‌لاتیکمان نیه‌، نه‌وه‌ واقعی حاله‌و بریاری خودای دادوه‌رو
 دادپه‌روه‌ره‌، به‌گوێره‌ی عه‌داله‌تکاری خۆی بریای داوه‌ له‌ نیتوان به‌نده‌کانی
 دا هه‌ندیکیان بۆ به‌هه‌شت و هه‌ندیکیان بۆ دۆزه‌خ، عه‌زاب و سزای
 سامناکی خۆی به‌سه‌رمان دا دابه‌ش کردوه‌، هه‌رکه‌سه‌ به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌ی
 خۆی تۆله‌ی لی ده‌سه‌ندری، وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ناماژه‌ به‌وه‌ ده‌کاو
 ده‌فه‌رموی: ﴿قال: لكل ضعف ولكن لا تعلمون﴾ (الاعراف/٣٨).

جا: که‌ له‌ ملهوره‌کان ناھومید بوون، نه‌جار هانا بۆ لیپه‌رسراوکار
 به‌ده‌ستانی دۆزه‌خ ده‌بن، داوایان لی ده‌که‌ن بۆیان له‌ خودا بپارینه‌وه،
 به‌لام بی سوده!

ده‌فه‌رموی: ﴿وقال الذين في النار لخرقة جهنم: ادعوا ربكم يخفف
 عنا يوما من العذاب﴾ ته‌وانه‌ی له‌ناو ئاگردان به‌لیپه‌رسراوانی دۆزه‌خ
 ده‌بیژن تکتان لی ده‌که‌ین بۆمان له‌خودا بپارینه‌وه، به‌شکوو به‌ته‌ندازه‌ی
 رۆژیک سزایمان له‌سه‌ر هه‌لبگری، شه‌فاعه‌تمان بۆ بکه‌ن، بۆمان بپارینه‌وه،
 هه‌رچۆنیک بی تۆزی سزایمان له‌سه‌ر سوک بکه‌ن، کاربه‌ده‌ستانی دۆزه‌خ
 خه‌را وه‌لامی گورچکه‌رو ناھومیدیان ده‌ده‌نه‌وه .

﴿قالوا: او لم تك تأتيكم رسلکم بالبينات؟﴾ ده‌لین: ته‌وه‌ چۆن رۆتسان
 دی باسی رزگار بون و سوککردنی عه‌زاب بکه‌ن، ته‌ری ئیوه‌ نه‌بوون
 پیغه‌مبه‌ران به‌به‌لگه‌و نیشانه‌وه‌ هاتنه‌ناوتان و بانگه‌وازییان کردن بۆ

ئیمانیه‌نان و خودا په‌رستی؟ به‌لگه‌و نیشانه‌ی راستی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی
خۆیان به‌ئیه‌ نیشان دا، ئیه‌یه‌یان له‌م سزاو عه‌زابه‌، ترسانده‌؟ وه‌کوو له‌
نایه‌تیکی ترده‌ ده‌فرموی: ﴿الم یأتکم رسل منکم یقولن علیکم آیات
ریکم ویفذرولکم لقاء یومکم هذا؟﴾ (الزمر/٧٢) چهند دئسوزانه‌ په‌یامی
خۆیان پی‌ گه‌یانده‌ن و بانگه‌وازییان کردنه‌!

﴿قالوا: بلی﴾ نه‌هلی جده‌نه‌نم وتیان: به‌لئ: پی‌غه‌مبه‌رمان هاتنه‌
سه‌رو بانگه‌وازییان کردین ئیمه‌ به‌درۆمان خستنه‌وه‌، ئیمانان پی‌
نه‌هینان.. جا: که‌ ئاوا به‌و جو‌ره‌ دان به‌ تاوانانی خۆیان دا ده‌نن، فریشته‌
به‌ر پرسه‌کانی دۆزه‌خ به‌گالته‌وه‌ قه‌شمه‌ری پی‌ کردنه‌وه‌..

﴿قالوا: فادعوا، وما دعاء الکافرین الا فی ضلال﴾ پیتیان ده‌لئین: که‌
وایه‌، ده‌ بۆخۆتان هاوار بۆلای خودا بکه‌ن و وه‌پارپن ئیمه‌ دوعاو پارانه‌وه‌
بۆ که‌سیک نه‌نجام ناده‌ین له‌ ژیا‌نی دونه‌ی دا خودانه‌ ناس بووبی و په‌یامی
پی‌غه‌مبه‌رانی په‌تکرد بیتسه‌وه‌، موعجیزه‌ و نیشانه‌ی ناشکرای نه‌و
پی‌غه‌مبه‌رانه‌ی به‌درۆخستبیتسه‌وه‌، ئیمه‌ له‌ ئیه‌ به‌رین و حاشا له‌وه‌ی
شه‌فاعه‌تتان بۆ بکه‌ین، نه‌گه‌ر بۆ خۆشتان بیارپننه‌وه‌ خاتر جام بن دوعاو
پارانه‌وه‌ی کافرو خودانه‌ناسان به‌شی هه‌ر به‌فیرۆ چوونه‌، هه‌رگیزاو هه‌رگز
نزایان لی‌وه‌ر ناگیرئ.

تیرمیزی له‌ نه‌بو ده‌راداوه‌ ریوایه‌تی کردوه‌، ده‌لئ برسیه‌تی یه‌خه‌ی
دۆزه‌خیان ده‌گری هه‌تا به‌ نه‌ندازه‌ی هه‌موو تازاری دۆزه‌خ پی‌ ناره‌حه‌ت
ده‌بن، هاواریان لی‌ هه‌لده‌ستی و داوای خۆراک ده‌که‌ن، خۆراکی ﴿الضریع﴾
یان پی‌ ده‌ده‌ن ده‌یخۆن و هیچ برسیایه‌تیان لا ناچی، هاوار ده‌که‌ن بۆ
خۆراک خواردنیکیان بۆ ده‌به‌ن قوت ناچی له‌بینیان ده‌گیرئ، بیرده‌که‌نه‌وه‌
له‌ دونه‌ی دا: که‌شتئ وه‌هایان به‌سه‌ر ده‌هات ئاویان به‌سه‌ردا ده‌کردو به‌ئاو
قوتیان ده‌دا، هاوار ده‌که‌ن ئاویان فریابخه‌ن، ئاوی کولآتوویان بۆ ده‌بری،

کہلہدم و چاویان نریک دهیتتهوه دهم وچاویان دهر ژینتی، که دهیخونهوه ریخولهکانیان کوتکوت دهکا، هاروار دهکهنه فریشته گزیرهکانی دوزخ بزیان وهپارتین دهلتین: ﴿أولم تک تأتیکم رسلکم بالبینات؟ قالوا: بلی، فالوا فادعوا ومادعاء الکافرین الا فی ضلال.﴾^(۱)

یارمهتیدانی خودا بو پیغهمبه رانی له دونیاو قیامت

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ﴿٥١﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ
وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى
الْهُدَى وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ﴿٥٣﴾ هُدًى
وَذِكْرًا لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾ فَأَصْبِرْ إِنِّي وَعَدَ اللَّهُ
حَقًّا وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ
وَالْإِبْكَرِ ﴿٥٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ
اللَّهِ يَغَيِّرُ سُلْطَانًا أَنَّهُمْ إِن فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ
مَّا هُمْ بِبَلِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيرُ ﴿٥٦﴾

۱- نهم فەرمودهیه تیرمزی ریوایهتی کردووه و نیساندی زهعیفه لهباسی ی جههه نهم دا (۲۵۸۶) باب (۵) هیناویهتی .

دەربارە‌ی سەبەب نزولی نایە‌تی (۵۶) ئیبنوئە‌بی‌ل‌حاتە‌م لە‌ ئە‌بول‌عالیە‌وه‌ ر‌یوایە‌ت دە‌کا، دە‌لی: جوله‌ که‌ هاتن بۆ‌لای پی‌غە‌مبەر ﷺ با‌سی دە‌جالیان کردو زوریان پیدا هە‌لگوت.

وتیان: لە‌ ئیمە‌ دە‌بی و لە‌پ‌رە‌گە‌زی ئیمە‌ سەر هە‌ل‌دە‌دا، بە‌هۆی ئە‌وه‌وه‌ دونیا داگیر دە‌کە‌ین، ئیتر پ‌ەرورە‌ر‌دگار نایە‌تی ﴿ان‌ الذین‌ ی‌ج‌ادلون‌ فی‌ آیات‌ الله‌ بغير‌ سلطان‌ اتاهم‌، ان‌ فی‌ صدورهم‌ الا‌کبر‌ ما‌هم‌ ببالغیه‌، فاستع‌ذ بالله‌﴾ ی نازل کردو فەرمانی بە‌ پی‌غە‌مبەر کرد که‌ پە‌نا‌ب‌گری بە‌خودا لە‌ فیتنە‌ی دە‌جال.

جا نایە‌تە‌ که‌ دەربارە‌ی موش‌ریکە‌کانی مە‌ککە‌ نازل بووبی، یان دە‌رحە‌ق جوله‌ که‌ کان هات‌ب‌یتە‌ خوار، ماناکە‌ی گشتی یە‌و هە‌موو جیدال‌ خوازو کیشە‌ کارێک دە‌گری‌تە‌وه‌.

ئیبنو‌کە‌سیر ر‌یوایە‌تە‌کە‌ی ئە‌بول‌عالیە‌ی پی‌ ئە‌واو نی‌و گومانی لە‌سەرە‌، دە‌لی‌ راست ئە‌وه‌یە‌: که‌ دەربارە‌ی هە‌موو کافرێک هات‌ب‌یتە‌ خوار. دە‌فەر‌مو‌ی: ﴿انا‌ لن‌نصر‌ ر‌سلنا‌ والذین‌ آمنوا‌ فی‌ الحیاة‌ الدنیا‌ ویوم‌ ی‌قوم‌ الا‌شهاد﴾ دل‌نیابن ئیمە‌ لە‌ دونیادا یارمە‌تی پی‌غە‌مبەرانی خۆ‌مان و هە‌موو ئە‌وانە‌ی ئیمان‌یان ه‌یناو دە‌دە‌ین، پی‌غە‌مبەر‌ان شو‌ینکە‌ وتوانیان بە‌سەر دوژمنانیان دا سە‌ردە‌خە‌ین، هە‌رە‌ها لە‌ پ‌ۆ‌ژی قیامە‌تیشدا که‌ شایە‌تە‌کان راست دە‌کە‌ینە‌وه‌، فریشتە‌و پی‌غە‌مبەر‌ان و موسو‌لمانان دە‌کە‌ینە‌ شایە‌ت لە‌سەر ئە‌وه‌ پی‌غە‌مبەر‌ان پە‌یامی خۆ‌یان گە‌یان‌دو‌ه‌و گە‌ل و نە‌تە‌وه‌کانیان بە‌‌درۆیان خستونە‌وه‌.

لە‌قیامە‌ت دا سە‌رکە‌وتنە‌ که‌ ئاشکراو نمایانە‌، پی‌ویست بە‌ موحادە‌لە‌و کیشە‌ ناکا، شتیکی بە‌ل‌گە‌ نە‌ویستە‌.. بە‌لام سەر کە‌وتنی خودا ناسان لە‌ دونیادا پی‌ویستی بە‌ل‌سەر راوە‌ستان و تیف‌کرین ه‌دیە‌، ئە‌وه‌ تاو‌ادە‌ی خودا ر‌ون و ئاشکرایە‌و دە‌فەر‌مو‌ی: ئیمە‌ پ‌شت‌گیری پی‌غە‌مبەر‌ان و موسو‌لمانان

ده‌که‌ین، له‌هه‌مان کاتدا ئاده‌میزاد به‌چاوی خۆیان ده‌بینن و بینوانه
پیغه‌مبه‌ران شه‌هید کراون، ده‌ربه‌ده‌رو زیندانی کراون، ته‌زیه‌ت و
چهرمه‌سه‌رییان بینویه، هه‌روا موسولمانان هه‌یانبوه له‌سه‌ر ده‌ستی کافر
توشی دژوارترین سزاو کوشتن و برین بوون، ته‌ناه‌ت کۆمه‌له
موسولمانانی وا هه‌بووه فری دراوته ناو چالی ناگره‌وه.

﴿اصحاب الاخدود﴾ باشت‌ترین نمونه‌ی شه‌ حه‌قیقه‌ته‌ن، ئیستاش
له‌هه‌موو کون و قوژبنی‌کی جیهان دا ده‌بینن و ده‌شنه‌وین: موسولمانان چ
حالی‌کیان هه‌یه به‌ده‌ست ملسه‌ورانی کوفره‌وه، هه‌ر له‌ کوردستانی
خۆمانه‌وه بگره تافه‌له‌ستین و تونس و جه‌زائیر و زۆریه‌ی ولاتیانی‌تری
جیهان، هه‌ر موسولمانه‌وه به‌ده‌ستی کوفره‌وه له‌ قاقۆزه‌ پیچ‌راوه
زه‌له‌له‌تیه‌تی. ده‌جه‌وسین‌ریته‌وه و قه‌لاچۆده‌کرین، هه‌ر ده‌مه‌به‌ بیانویه‌که‌وه
هه‌ر پۆزه له ژێر په‌رده‌یه‌کی بریقه دار دا، موسولمانه‌وه ده‌کوژری، تالان
ده‌کری، راده‌گوژی‌ری له‌زیدو نیشتمانی خۆی ده‌ر ده‌کری، له‌سه‌ر خاك و
ناوی خۆی هه‌لده‌ قه‌ندری، ده‌ی کواوا ده‌ی خوداو کواسه‌ر که‌وتنی
موسولمانان به‌سه‌ر کوفر دا؟؟

بی‌گومان نه‌مه‌ ده‌رگایه‌کی به‌ر فراوانه و شه‌یتان به‌ئاسانی ده‌توانی
لێیه‌وه به‌چیته‌ ناودل و ده‌رونه‌وه موسولمانی سافیلکه له‌ خشته به‌ری و
مه‌به‌ستی خراپی خۆی بینیته‌ جی، بۆیه پیویسته ئیمه به‌وردبینی‌یه‌وه
سه‌یری شه‌ مه‌سه‌له‌یه بکه‌ین و بزانی: که‌واده‌ی خودا راسته‌و
په‌تبه‌ونه‌وه‌ی تیدا نیه‌و هه‌موو کاتی دیته‌ جی وه‌لی خه‌لکی پتوه‌ره‌ کانیا
هه‌له‌یان تیدا‌یه‌و سه‌ر سه‌ره‌کی ده‌روانه‌ پوداوه‌کان و زۆرحه‌قائیق و
قییبه‌م پاشگویی ده‌خه‌ن و مه‌زه‌نده کردنه‌که‌یان هه‌له‌یه‌و گوژی‌رانه به‌راور
کردنه‌کانیا نه‌نجام ده‌ده‌ن!

به‌لّی قیاس و پیوه‌رو مه‌زنده‌کردنی ئاده‌میزاد که‌م و کوری تیدایه،
ماوه‌یه‌کی کورت و پانتاییه‌کی که‌می تیدا به‌رچا گیراوه، به‌راورد
کردن و پیوه‌ره‌کان هی ئاده‌میزادن و شمولی نین، پیوه‌ری ته‌واو و گشتی
پیوه‌ری په‌روه‌ردگاره، ته‌و قه‌زییه که له‌پانتاییه‌یه‌کی به‌ربلاوی کات و
شوین دا راده‌نویتی سنور ناخاته نیتوان ته‌م چه‌رخه‌و چه‌رخیکی تر، یان
ته‌م شوینه‌و شوینیکی تر..

جا نه‌گهر له‌م پروانگه‌وه‌و به‌گویره‌ی ته‌و پیوه‌رو به‌راورد‌کردنه برپانینه
قه‌ضییی بیروباوه‌ری ئیسلامی و پیبازی خودا په‌رستان، ته‌وه ده‌بینین
به‌بئی شک و گومان بیرو باوه‌ر سهر که‌وتوه و سهرده‌که‌وی، سهر که‌وتنی
بیرو باوه‌ریش سهر که‌وتنی هه‌لگره‌کانیه‌تی له‌حه‌قیقه‌ت و واقع دا
هه‌لگرانی ته‌م بیرو باوه‌ره که‌سایه‌تی و بونیکیان نیه له‌ده‌ره‌وه‌ی بوونی
بیرو باوه‌ره‌که‌یان دابی.

یه‌که‌م شتیك: که بیرو باوه‌ر داوا له‌ موسولمانان ده‌کا ته‌وه‌یه: که
خۆیان له‌ پیناوی دا به‌خت بکه‌ن، خۆیان به‌ه‌وتینن بیرو باوه‌ریان به‌ر قه‌رار
و ئاشکرا بئ، هه‌روا خه‌لکی به‌کورت بینی ده‌ره‌واننه مانای سهر که‌وتن
سهر که‌وتنیك به‌سهر که‌وتن ده‌زانن خۆیان پیوه‌ گرتبئی و پیوه‌ری ته‌وان
بیگریتته‌وه! به‌لام له‌ راستی دا جو‌ری سهر که‌وتنه‌ زۆرو جیا‌جیان، جاری و
ده‌بئی سهر که‌وتن له‌ به‌رچاوی کورت بینان له‌ شیوه‌و روخساری تیشکان دا
خۆی ده‌نویتی، بۆ نمونه‌ هه‌زهره‌تی ئیبراهیم که‌ چوار په‌لیان به‌ستن و
به‌مه‌نجه‌نیک هه‌لیاندایه‌ ناو ئاگره‌وه و له‌بیرو باوه‌ری خۆی په‌شیمان
نه‌به‌وه‌و وازی له‌ بانگه‌وازی کردن بۆی، نه‌هینا، ئایا ته‌مه‌ مه‌وقیعی
سهر که‌وتنه یان تیشکانه؟

له‌واقعی حال داو له‌پروانگه‌ی بیرو باوه‌ره‌وه ته‌وه ته‌و کاته‌ی هه‌زهره‌تی
ئیبراهیم عليه السلام په‌له‌به‌ست کراو خرایه‌ ناو مه‌نجه‌نیکه‌وه له‌سهر تروکی

سهرکه‌وتن دابوو، هه‌روه‌کوو چۆن نه‌و کاته‌ی له‌ناگره‌که هاته‌ده‌روه
سهرکه‌وتن بوو، نه‌وه‌یان شیوه‌ سهرکه‌وتنیکه و نه‌مه‌یان شیوه
سهرکه‌وتنیکه تره، به‌رواله‌تیش زۆر لیک دورن و لیک جیان! به‌لام
له‌پراستی دا زۆر لیک نزیکن و هه‌ردوو حاله‌که سهرکه‌وتن!

حه‌زهره‌تی (حسین) ره‌زای خودای لی‌بی- که به‌و شیوه‌ مه‌رگه‌ساته‌خۆی
هاوه‌لانی شه‌هید کران، نایا نه‌وه‌ سهرکه‌وتن بوو یان تیشکان بوو؟؟
به‌رواله‌ت و له‌دیدي کورت بینانه‌وه‌و به‌پێوه‌ری پرکه‌م و کورپی ئاده‌میزا
تیشکان و ژیر که‌وتن بوو، وه‌لی له‌حه‌قیقه‌ت و واقع داو به‌پێوه‌ری
پراستی و شمولی سهرکه‌وتن بوو، سهرکه‌وتنیکه گه‌وره، چونکه هه‌چ
شه‌هیدیکه‌ی رینگای پراست و خودا په‌رستی و ئازادی هه‌نده‌ی هه‌زهره‌تی
حسین له‌دلو ده‌روونی موسولمانان دا خۆی نه‌چه‌سپاندوه.

شه‌هید بوونی (حسین) و هاوه‌لانی له‌سارای که‌ریه‌لا بۆته‌ خوینی
سیاوه‌حش و وشک نابیتته‌وه، یادکردنه‌وه‌ی نه‌و دیمه‌نه‌ موچه‌که به‌جه‌سته‌ی
شیعه‌و ناشیعه‌و موسولمان و ناموسولمان دا دینی! به‌لکو هه‌ندیکیان
وه‌کول دینی و ده‌یانگریه‌نی، تا ئیستاو له‌مه‌و دواش خوینه‌که‌ی
گه‌شه‌و بوته‌ ره‌مزو پانتایه‌کی زۆر له‌ جیهانی ئیسلامی یادی سالانه‌ی
ده‌که‌نه‌وه، ماته‌میني بۆ ده‌گه‌یژن هه‌رچه‌ند ماته‌میني یه‌که به‌گویره‌ی
شرع په‌نگه‌ په‌سه‌ند نه‌بی و به‌لکوو زۆریه‌ی دیارده‌کانی نه‌و ماته‌میني یه
له‌چوار چیه‌ی ئایینی ئیسلام دا جیگای نابیتته‌وه، به‌لام له‌واقع دا
شه‌هید بوونی هه‌زهره‌تی حوسین به‌و و شیوه‌ تراژیدیایه‌ سهرکه‌وتنیکه
بی وینه‌ بووه.

زۆر شه‌هید هه‌ن له‌میژووی که‌ونا رای ئاده‌میزاد دا به‌ شه‌هید
بوونه‌که‌یان خزمه‌تیکه‌ی وه‌های قه‌زییه‌که‌یان کردوه، نه‌گه‌ر هه‌زار سال
له‌ژیان دا بوونایه‌و هه‌ول و تیکۆشانیان بکردایه‌ نه‌یانده‌توانی نه‌م خزمه‌ته

پیشکەش بکەن، یەکیکی وەکوو قازی محمد (پیشەوا) ئیعدام کردنەکی بووبە رەمزو خزمەتییکی گەورەیی بیرو باوەرەکی کرد! بریندار بوونی شیخ مەحمودو جەبس و زیندانی و نەفی کردنی تائەو پەری سنوور خزمەتی قەضیەیی کوردی کرد. هەڵهاتنی مەلا مستەفای بارزانی بەخۆی هەڤالانیەو سالانی (١٩٤٦/١٩٤٧) لە کوردستانی عێراقەو بەناو سی کوچکەیی (عێراق ■ ئێران ■ تورکیا) داو بەرپەنەو لە ناوی ئاراس و پەنا هەندە بوونی لەولاتی سوفیەت تیشکان نەبوو بەلکوو سەرکەوتن بوو! سەرکەوتنێکی گەورەو کەم وێنە.

کۆرەو دووملیۆن کەسە کوردەکی بەهاری سالی ١٩٩١ زایینی بەرەو سنورەکانی تورکیا و ئێران سەرکەوتنێکی بی وێنەیی بۆ گەلی کورد دەستە بەر کرد، دەی کەوابی سەر کەوتن کامەیه و تیشکان چیه؟! چۆنیان پێناسە بکەین و چۆنیان لێک جیا بکەینەو ؟

پیش هەموو شتێک پێویستە ئێمە پێدا چوونەوێهەکی ورد بکەین و بەو زانیاری و مەزندەکردنە پڕۆلەتیەیی خۆمان دا بچینەو، پێوەری سەرکەوتن و ژێر کەوتنی حەقیقی بزانی و دەست نیشانیا بکەین، لایەنێکی تر هەیه پێویستە بەرچاو بگیری، بەلێ پاستە وادەیی خودا بۆ پیغەمبەرانی و شوێنکەوتوانیان هەمیشە بەردەوامە، خودا خێلافول وەعدی نیە، بەلام پێویستە حەقیقەتی ئیمان لەو دل و دەروانەدا خۆی بنوێنی و بچەسپی: کە ئەو وا دەو بەلێنە خودایی یە بەسەردا تەتبیق دەکری..

پێویستە ئەوەش بزانی: کە ئیمانی پاست و حەقیقی لەدل ■ دەرۆنێک دا دەبی و گەشە دەکا، کە هیچ جوړە هاوێلدانانیکی تێدا نەبی بۆ خودا، ئیمانی پاست و حەقیقی کاتیێک لەدل دا پەیدا دەبی: کە ئەو دلە بەدڵسۆزی رۆبکاتە خودا پشت هەر بەخودا ببەستی ■ بەقەزاو

قده‌ری خودا دلنیا بی، خاتر جه‌م بی له‌وی: که هه‌رخودا هه‌لسورپینه‌ری
کاره‌کانیه‌تی، دلنیا بی له‌وی: که چاک نه‌یه خودا به‌چاکی
بزانی، هه‌رچی خودا به‌سه‌ری بی نی پئی پازی بی، قبولی بی، جا
کاتیک ناده‌میزاد گه‌یسته نه‌و پله‌و مه‌قامه، نیتر هیچ پیشنیاریک
بۆ خودا ناکا، هه‌موو شتیک هه‌واله‌ی خودا ده‌کاو هه‌ر به‌لایه‌کی به‌سه‌ر
بی خۆی بۆ راده‌گری و به‌خیری ده‌زانی، نه‌مه‌ش مانایه‌که
له‌مانای سه‌رکه‌وتن، سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر زات و شه‌هوت دا، نه‌مه
جوړیکه له‌سه‌رکه‌وتنی داخلی و سه‌رکه‌وتنی خاریی بی نه‌و
ده‌سته‌به‌ر نابی |

سه‌رکه‌وتن له‌دونیا دا دوو جوړه سه‌رکه‌وتنی مه‌عنه‌وی سه‌رکه‌وتنی
حیسی، سه‌رکه‌وتنی مه‌عنه‌وی وه‌کو بۆردانی به‌رامبه‌ر به‌لگه‌ی به‌هیزو
نیشانه‌ی ناشکرا، یان به‌ده‌سته‌به‌ر بوونی شکۆمه‌ندی بۆ که‌سیک و
بلا‌وبونه‌وی بیروباوه‌ر و په‌یامی، وه‌کوو نه‌و شکۆمه‌ندی و نه‌رده‌ی خودا
به‌حه‌زه‌تی داود و سوله‌یانی به‌خشی و به‌درۆخه‌ره‌وه‌کانیان پيسوا بوون،
وه‌کوو سه‌رکه‌وتنی حه‌زه‌رتی موحه‌مه‌د ﷺ به‌سه‌ر موشریکه‌کانی مه‌که‌داو
په‌هاویشتنی نه‌و ده‌وله‌ته به‌هه‌رچوار لای خۆی دا.

سه‌رکه‌وتنی (حسی) یش بریتیه له فه‌وتاندن و تۆله ساندنه‌وه
له‌به‌درۆخه‌ره‌وه‌کان، وه‌کو خنکاندن فی‌عه‌ون و قه‌ومه‌که‌ی، وه‌کوو
کوشتنی سه‌رانی قوره‌یش له‌غه‌زای به‌درداو به‌دیل گرتنی هه‌ندیکی‌تریان و
ده‌ست به‌سه‌راگرتنی مال و سامانیان.. هتد.

سه‌رکه‌وتن له‌قیامه‌ت دا به‌بریتیه له‌وه له‌دۆزه‌خ رزگاری و بچی‌ه
ناو به‌هه‌شته‌وه، شوینی خۆش و رزاه‌ت به‌نسبب بسبی، به‌دیتنی
په‌روه‌ردگار شادبی و هاوه‌لی پیغه‌مبه‌ران و پیاو چاکان بی.

وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کا و ده‌فرموی: ﴿فَاُولٰٓئِكَ مَعَ
الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِيقِیْنَ وَالشَّهَدَاءِ وَالصَّالِحِیْنَ
وَحَسَنَ اُولٰٓئِكَ رَفِیْقًا﴾ (النساء/۶۹) .

خودا په‌رستان پاداشتی خۆیان وەر بگرنه‌وه و تاوانباران تۆله‌ی کرده‌وه
کانیان لی‌بسه‌ندری، پيسوا بکړين و توپ درينه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه
﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِیْنَ، مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمْ سَوْءُ الدَّارِ﴾ نه‌و پۆژه‌ی شایه‌ته‌کان
پاست ده‌بنه‌وه و شایه‌تی ده‌ده‌ن، پۆژیکه‌ عوزر خواهی له‌سته‌مکاران وەر
ناگیری، فیدیه‌و قوربانیان ده‌ست ناکه‌وی، نه‌گه‌ر ده‌ستیشیان بکه‌وی لییان
وەر ناگیری، چونکه‌ عوزر و بیانه‌و کانیان پوچ و بی‌بناغه‌ن، په‌حه‌ت و
به‌زه‌یی خودا نایانگړیتته‌وه، خراپترین شوینی ده‌وانه‌یان بۆ ناماده‌ کراوه،
که دۆزه‌خه‌و ناخۆشترین مالی قیامه‌ته‌..

نه‌جار هه‌ندی دیارده‌ی یارمه‌تی خودا له‌دونیادا بۆ خۆشه‌ویستانی
پاده‌نوینی و ده‌فرموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسٰی الْهُدٰی، وَاَوْرَثْنَا بَنِیْ اِسْرَآئِیْلَ
الْکِتَابَ هُدٰی وَذِکْرٰی لِاَوَّلٰی الْاَلْبَابِ﴾ سوتند بۆ، ئیمه‌ نامه‌ی ئاسمانی و
پیغه‌مبه‌رایه‌تیمان به‌ موسا به‌خشی، ته‌ورات ته‌حکامی شهرعی و یاسای
ژیانی تیدا بوو، پرتنمویی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی له‌خۆگرتبوو، موعجیزه‌ی
جۆراو جۆرمان پیدا بوو بۆ ته‌وه‌ی بینه‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر راستی
پیغه‌مبه‌رایه‌تیه‌که‌ی، نه‌جار دوا له‌دونیا ده‌رچوونی موسا له‌ ژیان
ته‌وراتمان بۆ کردنه‌ که له‌پور و چین له‌دواچین بۆیان مایه‌وه، داهاتوو
له‌پابوردو و هریان گرت و پرتنموی بوو بۆ خاوه‌ن ئاوه‌زان،
هیدایه‌تده‌ره‌ یادخه‌ره‌وه‌ بو بۆ ته‌وانه‌ی خاوه‌ن عدقل ۱ فامن، وه‌کوو له
نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه‌ کاو ده‌فرموی: ﴿اِنَّا اَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِیْهَا
هُدٰی وَنُورٌ یَّحْکُمُ بِهَا النَّبِیُّوْنَ﴾ (المائدة/۴۴).

ئەمە غوونەییەکی یارمەتیدانی خودایە بۆ فرستادەکانی،
یارمەتیدانی (حسی) و مەعنەوی، نازلکردنی نامەی ئاسمانی و ھیدایەت،
بەکەلە پور گرتنی تەورات بۆ بەنوئسرا ئیلی چین لە دواي چین .

ئەجار لەروانگەي یارمەتیدانی خودا بۆ پیغەمبەرائی فەرمان
بە پیغەمبەری ئیسلام دەکا: کەپشوو درێژ بێ لەبەرەمبەر ھەلس وکەوتی
موشریکەکان دا، خۆراگر بێ لەسەر بانگەواز یکردن، خۆراگر بێ لەسەر
بەدرۆخستنەوێ قورەیشیەکان، خۆراگر بێ لەسەر ئەزیەتدان، لەسەر
خۆفشکردنەوێ بەتال و ناحەق، لەسەر بالا دەستی ناحەق بۆ ماوہیەک،
خۆراگر بێ لەسەر مودارا کردن و ھەلکردن لەگەڵ خەلک دا، دەفەر موی:

﴿فَاصْبِرْ اِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا، وَاسْتَغْفِرْ لِّلذَّنِكِ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ
وَالْاَبْكَارِ﴾ ئەي پیغەمبەری خۆشەویست! پشوو درێژیە لەسەر
بانگەوازیکردن و خودا پەرستی لەبەرەمبەر ئەزیەتدانی قورەیشیەکان،
و ەکو چۆن پیغەمبەرائی پشوو سەبریان گرتوو و لەبەرەمبەر
ھەلویتستی ناشرینی گەلەکانیان دا پشوو درێژ بوون، سەبر بگرە، چونکە
ئاکامی سەبر خێرو فەرە، خاتر جەم بە خودا یارمەتیت دەداو لە
ناحەزانت دەتپاریژی.

وادەي خودا بۆ یارمەتیدانی خۆشەویستانی پاشگەزبونەوێ تیدا نیە،
ھەمیشە تۆیە و ئیستیغفار لەتاوانت بکە - ئەگەر ھەبێ - یان تۆیەو
ئیستیغفار بۆ خۆیان تاعەت و خێرو ثواب زیاد دەکا، یان بۆ ئەوێ
موسوڵمانان چاوت لی بکەن، ئەگینا پیغەمبەر مەعسومەو خودا
لەتاوانی بەرو دواي خۆش بوو، یان لەروانگەي (حسانات الابرار سیئات
المقرین) ەو تەماشای دەکری، ھەر ەو ھا بەردەوام بەلەسەر تەنزی ھو
تەسبیحات و سوپاسکردنی پەرورەدگار لەسەرەتای رۆژو کۆتای دا،
بەیانێ و ئیوارە خەریکی تەسبیح و ھەمدو ئەنابە، مەبەستەکە ئەو یە

هەمیشە سەر گەرمی خودا پەرستی ولی پارانەووە و هەمدو سوپاس بە یان لەو دووکاتەدا نوێژ بکە، یان مەبەست ئەوەیە پارێزگاری کردنی پێنج نوێژە کانت بکەو بەرێک و پێکی لە کاتی خۆیان دا ئەنجامیان بدە..

ئەجار هۆی دەمە دەمی و کێشە کاری موشریکەکان بەیان دەکا و دەفرموی: ﴿ان الذين يجادلون في آيات الله بغير سلطان آثمهم ان في صدورهم الا كبر ما هم ببالغيه﴾ دلتیابە ئەوانەى موحادەلەت لەگەڵ دەکەن دەربارەى نایەتەکانى قورئان و دەیانەوی بەشتی پرۆ پوچ و بەتال بەرنگاری حەق بوەستن، هیچ بەلگەو نیشانەىەکی راستیان بەدەستەووە نیە، هیچ بەلگەىەکیان لەخوداوە بۆ نەهاتووە، کەچی بەر بەرەکانى پەيامەکەت دەکەن، ئەوانە دلیان فیزو خۆبەزلزانی تیدا جیگیر بووە، لەناستی حەق دا سەر رەق و دل پەشن، قبوولی هیچ شتیکی حەق و راست ناکەن، تەنانت یێر لە قبولکردنیشی ناکەنەو، بەتەمای ئەوەن بەسەر پێغەمبەردا سەر بکەون و بۆری بدەن، خۆیان ببە گەورەو قسە رویشتوی ولات و پلەى پێغەمبەریان بدریتى! وەلێ دلتیابن پێى ناگەن و ئەوەیان بۆ دەستە بەر نابى، چی بکەن و چەند هەول بدەن خودا ناینى خۆى سەردەخا و ئالای حەق بەرزو شەکاوە دەکا، قسەو کردووەوێ تاوانباران نرخى نابى و هیچیان بۆ ناکرێ، ناسنى سارد دەکوئن و سەریان دای لەبەرد، کەوابى ..

﴿فاستعذ بالله، انه هو السميع البصير﴾ ئەتۆ پەنابگرە بەخودا لەفرت و فێلێ ئەو چەقە چەناوانە، داوا بکە خودا لەشەرو نەگبەتى ئەوانە بپارێزێ، بێگومان خودا شەنەواى بەقسەکانیان و بینایە بەکردهووە کانیان، هەرچی دەیلێن دەى بیسی و هەرچی دەیکەن دەى بینى، هیچى لى گوم نابى و ناهێلى بەسەریانەووە بچى.

برّی به‌لگه‌و نیشانه له‌سهر شه‌بوونی خوداو ده‌سه‌لات و
حیکمه‌ت و کارامه‌ی

لَخَلَقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ
خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾
وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾
إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ
إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ
دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا
فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ
وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾ ذَٰلِكُمْ
اللَّهُ رَبُّكُمْ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاَن تُوَفَّوْنَ
كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِّنْهُ لَٰكِن تَوَفَّوْاْ كَذَٰلِكَ يُؤَفِّقُ اللَّهُ
الَّذِينَ يَشَاءُ كَآنُوا بِآيَاتِهِ اللَّهُ يَخْتِصُّ
الَّذِينَ يَشَاءُ كَآنُوا بِآيَاتِهِ اللَّهُ يَخْتِصُّ
اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا رَزَقْكُمْ مِنْ
الطَّيِّبَاتِ ذٰلِكُمْ اَللّٰهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اَللّٰهُ رَبُّ
الْعٰلَمِيْنَ ﴿٦٤﴾ هُوَ الْحَيُّ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَادْعُوْهُ
مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٦٥﴾

نهم کۆمهله نایه ته زۆر په یوه ستن به نایه ته کانی پيشوویانه وه، دریږه
پیده ری ته وجیهاته کانی رابوردون، نه وه بوو له وه پيش ره دی نه وانه ی
دایه وه: که کیشو جیدال دهر باره ی نایه ته کانی خدا بهر یا ده که ن و به ی
به لگه و دلیل ټینکاری زیندو بوونه و هیان کرد.

نه مجار له م کۆمهله نایه تانه دا (ده) به لگه و نیشانه له سهر هه بوونی
خوداو تواناو ده سه لاتی په های هیئانه وه، بو نه وه ی بیانکاته به لگه
له سهر رابوونی قیامت، دروستکردنی ناسمانه کان و زه وه ی و گوږانی
شه و ورژو بوونی زه وه ی به شوینی نیشته جی بوونی ناده میزادو دروستکردنی
ناده میزاد بهو شیوه جوان و پړیک و پیکه و رزق و پژوی پیدانی پاک و
خاوین و به تام و له ززه ت، سه لاندنی تاک و تنهای خودا و سیفه تی
حیه یاتی نه زه لی و نه به دی بو خودا، ده فهرموی،

۱- ﴿وَلَخَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ اَكْبَرَ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ، وَلٰكِنْ اَكْثَرُ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ﴾ بیگومان به دیه یئانی ناسمانه کان و زه وه ی و نه وه ی
ټیټیان دایه له زینده و هرو عاله مه کانی نه فلاك و نه ملاک و ناو و هه واو
که نجینه و کازاکان گه وره ترن له دروستکردنی ناده میزاد چ له سهره تاوه چ
له دروستکردنه وه ی پژوی قیامت دا، جا که سیټک بتوانی نه و عاله مه
جوړاو جوړانه به دی بیتنی بیگومان ده توانی شتی له وه بچو کتر دروست

بکا، نهمه له روانگه و دیدی ئاده‌میزاد خۆیان‌ه‌وه، ئه‌گینا به‌نیسه‌ت
خو‌واوه شتێك نیه ناسان بێ و شتێك قورسی بێ، به‌لكوو هه‌موو شتێك
لای خودا چون یه‌كه‌و ماندو بونی تێدانیه!

وه‌كوو له نایه‌تی‌كی تردا ئاماژه‌ی به‌مه‌ ده‌كاو ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿او لیس
الذین خلق السموات والأرض بقادر علی ان یخلق مثلهم﴾ (یس/۸۱)
یان ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿اولم یروا ان الله الذی خلق السموات والأرض، ولم
یعی بخلقهن بقادر علی ان یحیی الموتی، بلی انه علی کل شیئ
قدیر﴾ (الاحقاف/۳۳) نهمه شتێكی حه‌قیقه‌ته‌و به‌لگه‌ی زۆر و جو‌راو
جو‌ری له‌سه‌ره‌ وه‌لی زوریه‌ی زۆری ئاده‌میزادان پێی نازانن، نازانن خودا
چه‌ند خاوه‌ن ده‌سه‌لات و به‌توانایه‌، بیر له‌به‌لگه‌و نیشانه‌کانی خودایه‌تی
خودا ناکه‌نه‌وه.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار ته‌مسیل و ته‌شبهه‌ی‌کی په‌وان سازده‌دا، کیشه‌کاری
خاوه‌ن به‌لگه‌و بو‌ره‌هان به‌بیناو لی‌زان له‌قه‌لم ده‌دا ده‌فه‌رمو‌ی :
﴿وما یتوی الأعمی والبصیر﴾ چون یه‌ك نین کو‌رو چاو ساغ، که‌سه‌ی‌ك
له‌سه‌ر بنه‌مای به‌لگه‌ی پو‌ج جیدال بکا که‌ی وه‌کوو نه‌و که‌سه
وایه به‌ به‌لگه‌و نیشانه‌ی راست و به‌هێزه‌وه موجداله‌ ده‌کا! هه‌رگیز
کافری به‌لگه‌ پو‌ج و بیرنه‌که‌ره‌وه وه‌کو موسو‌لمانێ خاوه‌ن
به‌لگه‌و بیرکه‌ره‌وه نیه.

﴿والذین آمنوا وعملوا الصالحات ولا المسیئ قلیلا ما تتذکرون﴾
هه‌روه‌ها چۆن یه‌ك نین نه‌و که‌سانه‌ی بو‌ونه خاوه‌ن باوه‌رو کرده‌وه‌یان چاکه
له‌گه‌ل خراپه‌ کاران دا، چۆن موسو‌لمانێ نا‌کار چاک وه‌کوو کافری په‌فتار
به‌د وایه؟ که‌ی به‌یه‌ك چاو سه‌یر یان ده‌کری؟ چه‌ند که‌ من نه‌و
ئاده‌میزادانه‌ی بیر ده‌که‌نه‌وه‌و به‌م ته‌شبهه‌و ته‌مسیلانه پهنه‌ ئامی‌ز ده‌بن!
زۆر ده‌گه‌منن نه‌وانه‌ی موسو‌لمانێ فه‌رمانبه‌ر دارو کافری سه‌ره‌پ‌چی‌کار.

لیک جیا ده‌که‌نه‌وه، زۆر کهس هه‌یه وه دوکه‌سیکی کافر که‌وتوو و به‌موسولمانی ده‌زانی، په‌یامی کوفری پێیه و نهم به‌لایه‌وه په‌سندوه خۆی له پیتناو دابه‌خت ده‌کاو خۆی به‌شه‌هید ده‌زانی.

دوای رانواندنی به‌لگه له‌سه‌ر رابوونی قیامت، هه‌والی هاتنی راده‌گه‌یه‌نی و ده‌فهرموی: ﴿ان الساعة آتیه لا‌ریب فیها، ولکن اکثر الناس لا‌یعلمون﴾ دل‌نیابن قیامت راده‌بی و هیچ شک و گومان له هاتنی دانیه و حه‌تمه‌ن دی و نزیکه، بروا تان پێی هه‌بی و خۆتانی بۆ حازر بکه‌ن، وه‌لی زۆریه‌ی ناده‌میزاد نه‌و راستی‌یه نازانن و بروایان به‌هاتنی پۆژی قیامت نیه، چونکه نه‌فام و کورت بینن.

﴿وقال ربکم دعونی أستجب لکم، ان الذین یستکبرون عن عبادتی سید خلون جهنم داخرین﴾ په‌روه‌ردگار هه‌والی نه‌وه‌مان ده‌داتی: که هه‌رکاتی به‌نده‌کانی هاواریان لی کردو به‌ندایه‌تیان کره به‌هانایانه‌وه دی. ده‌فهرموی: نه‌ی به‌نده‌کانم هاوارم لی بکه‌ن، لیم بیارینه‌وه دوعاتان گیرا ده‌که‌م، چونکه دوعاو پارانه‌وه بۆ خۆی عیباده‌ته، به‌لکوو کاکله‌ی عیباده‌ته، دوعا بریتیه له‌وه‌ی له‌خودا بیارینه‌وه بۆ هینانی سودو لابرنی زیان، بۆ سه‌ر فرازی دونیاو قیامت، بۆ به‌مراز گه‌یشتن و شاد بوون به‌به‌هه‌شت، نه‌وه‌شمان له‌یاد نه‌چی پارانه‌وه له‌غه‌یری خودا بی‌سودو بی‌بایه‌خه ته‌نیا خودا ده‌توانی دوعا قبول بکاو مه‌به‌ست بپینته‌ جی.

فه‌رمانی به‌ به‌نده‌کانی کردوه اکله‌ی بیارینه‌وه و واده‌ی داوه قبولی پارانه‌وه که‌شیان بکا، واده‌و به‌لینی خوداش حه‌ق و راستن و پاشگه‌ز بوونه‌وه‌ی تیدا نیه، بینگومان نه‌وانه‌ی له‌به‌رامبه‌ر خودا داخۆیه‌زل ده‌زانن و لی ناپارینه‌وه‌و یه‌ک‌تاپه‌رستی نه‌نجام ناده‌ن، له‌وه‌به‌ولاوه به‌زه‌لیلی و سه‌رشۆری ده‌چنه ناو دۆزه‌خه‌وه، نایه‌ته‌که ئاماژه به‌وه ده‌کا:

که پەروەدگار رقی لەوانەییە کە دوعای ئاراستە ناکەن و لی‌ی ناپارێنەو، داوای پەحمەت و بەخششی لی‌ی ناکەن، داوای دابین کردنی پیوستتیاتی دونیاو قیامەتی لی‌ی ناکەن.

ئیمام ئەحمەدو بوخاری و خواوەنانی کتیبە حەدیسەکانی وەکوو تیرمیزی و ئەبو داودو ئەسائی و ئیبنو ماجەو هی‌تیش فەرموودەییەکیان لە (النعمان) ی کۆری بەشیرەو پریوایەت کردووە دەلی: پیئەمبەر ﷺ فەرموی: (الدعاء هو العبادة) ئەجار نایەتی ﴿أَدْعُونِي استجب لكم.. الآية﴾ خۆتندەو، فەرموودەییەکی‌تر هەییە صەحیح و راستە حاکم لە ئیبنو عەبباسو پریوایەتی کردووە دەفەرموی: (افضل العبادة الدعاء) گەورەترین عیبادەت و دوعاو پارانەوێیە لەخودا، هەروەها دەلی: پیئەمبەر ﷺ فەرموێتی (من لم يدع الله غضب عليه) کەسێک لەخودا ئەپارێتەو خودا رقی لێیەتی.

٢- بەلگەی دووهم و سییەم ئەوێیە: کە دەفەرموی: ﴿الله الذي جعل لكم الليل لتسكنوا فيه والنهار مبصرا﴾ پەروەردگار خودایەکی وەهایەشەو پۆژی بەدیھێنان و شەوی وادروست کردووە فێنک و تاریک و خامۆش بی بۆ ئەو تێیدا ئارام بگرن و بخەون، وزەو نیشاتتان تازە بیئەو، ماندویی هەلسۆپان و کار کردنتان بھەسیئەو، زەویشی وا دروست کردووە پوناک و گونجاو بۆ ئیشکردن و تێدا هەلسۆپان و هاتو چۆ، هەولدان بۆ دەستەبەر کردنی پۆژی و پێداویستی ژیان و ئەنجامدانی کارو پیشەو ئەمرکەکانی ژیان.

﴿ان الله لذو فضل على الناس، ولكن أكثر الناس لا يشركون﴾ بێگومان پەروەردگار بەم نێعمەتە جوړاو جوړانەیی: کە بەخشیونی بەئادەمیزاد خاوەن فەزل و بەخششە بەسەر ئادەمیزاد دا وەلی زۆربەیی زۆری ئادەمیزاد سوپاسی ئەو هەموو نێعمەتانەیی خودا ناکەن و دانیان

پیدا نانین، جا یان کافرو بی‌پروان و نینکاری بوونی خودا و نیعمه‌ته‌کانی ده‌کهن، یان خاوه‌ن پروان به‌لام که‌مترخه‌م و سپله‌و پینه‌زانن، نمونی نهم نایه‌ته له‌قورئان دا زۆرن وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿ان الانسان لکفور﴾ (الحج/٦١) یان ده‌فرموی: ﴿وقلیل من عبادي الشکور﴾ (سبا/١٢).

٤-٥- به‌لگهی چوارهم و پینجه‌م ﴿ذلکم الله ربکم﴾، خالق کل شیء لا اله الا هو فانی توفکون ﴿تهوه‌ی تهو شتانه‌ی به‌جی هیتاوه‌و به‌دی‌هیتاوه ﴿الله﴾ یهو خودای نیویه به‌دی‌هینه‌ری هه‌موو شتیکه، هیچ خودانین جگه له تهو، که‌س یاره‌مه‌تی نه‌داوه له‌دروستکردنیان دا، ته‌دی چۆن نیه‌وهر پیچی ده‌کهن له عیبادت بۆ کردنی دا، چۆن رو وهرده‌گیپن له‌یه‌کتاپه‌رستی و به‌ندایه‌تی بۆ کردنی دا؟

به‌ج عه‌قلێک بت و سه‌نهم ده‌په‌رستن، به‌ندایه‌تی بۆ شتیک ده‌کهن نه‌سودی هه‌یه نه‌زیان، هیچی پی دروست ناکری و بۆخوی دروستکراوه !! سه‌ره‌ج‌دانیتکی سه‌ر پی‌یسی له‌بوونه‌وه‌ر، ئاده‌میزاد سه‌ر سام ده‌کا، خه‌یالی‌ش په‌ی پی ناباو پی‌ی کۆنترۆل ناکری، نهم زه‌وییه‌ی نیمه له سه‌ری ده‌ژین به‌شتیکه له ملیۆن به‌شی قه‌واره‌ی خۆر واته: خۆر ملیۆنێک جار له‌زه‌وی گه‌وره‌تره، خۆریش بۆ خۆی یه‌کی‌که له‌نزیکه‌ی سه‌د ملیۆن خۆری نزیکه‌ترین مه‌جهره‌ لی‌مانه‌وه، تائیتستا زانیاری ئاده‌میزاد نزیکه‌ی سه‌د ملیۆن مه‌جهره‌ی ده‌رخستوه، که له‌بۆشایی به‌ره‌راوانی له‌ته‌ندازه به‌ده‌ردا بلاو بوونه‌وه، ده‌ی ته‌مه به‌شیکی زۆر زۆر که‌می بوونه‌وه‌ره، به‌نیسه‌بت بوونه‌وه‌ره‌وه هه‌ر باسی ناکری! به‌لام وێرایی که‌می ته‌و به‌شه پی‌زانراوه‌ی بوونه‌وه‌ر، که‌چی بیر لی‌گه‌ردنه‌وه‌ی سه‌ر سوپمان په‌یدا ده‌کا و هه‌ست و خه‌یالی‌ش له‌کار ده‌خا چونکه وه‌کوو ده‌لێن: مه‌سافه‌ی نیوان زه‌وی و خۆر نزیکه‌ی نه‌وه‌دو سی ملیۆن میله.

به لّام نهو مه جهره یه ی: که خۆر له فه له کی داهه لده سوړی و بهر واته
خۆر تابیعیه تی. چونکه نهو قوتره که ی نزیکه ی سهد هزار ملیۆن سالی
روناکی (ضوئی) یه، سالی (روناکی) یش به شهش صد ملیۆن میل
مه زنده ده کری، چونکه خیرایی روناکی سهدو هشتاو شهش هزار میله
له چرکه یه دا. نزیکترین مه جهره لیمانه و. ههوت سهدو په غا هزار سالی
(روناکی) یه..

به لّی نوسین له و باره وه زۆری ده وی و تابیریشی لی بکه یه وهو خه یال
ههوا په رواجی ناگه یه نه غجام و ده بی به ناچاری بهر و به خوا هنی نهو
بوونه وه ره بکه ی!

له لایه کی تره وه سهیر بکه و بهر وانه نه م ناسمان و زه مین و خۆر مانگ و
ناو هه وایه چهند له گه ل ژیا نی ئاده میزادا ده گوئین و چهند له خزمهت
نیمه دان!

بۆ نمونه ته گهر زه وی له بهر وانه بهر و خۆر دا هه لده سوړایه
نهو شهو و پۆژ دروست نه ده بون، نه جار نه گهر زه وی به خیرایی تر به ده وری
خۆی دا هه لده سوړایه هیه خا نوو بهر و بینای بهر ز خۆیان نه ده گرت و
یه کسه ره ده بونه ته پ و تۆزی ناو بۆشای، خۆ نه گهر سوړانه وه که ی
به ده وری خۆی دا هی دی تر بوایه، هه رچی ئاده میزاد هیه یان به گهر ما یان
به سهر ما له ناو ده چوون، که و ابو نه م هه لده سوړانه ی نیستای زه وی
هه لده سوړانی کی گوئناو و له باره له گه ل ژیا نی زینده وه ره کان و پیگه یشتنی و
گه شه کردنی په و ده و دره خت دا، نه گهر زه وی به ده وری خۆی دا
هه لده سوړایه هه مو و ده ریا و ده ریا لوو شه کان ناو یان تی دا نه ده ما.

خۆ نه گهر تو یه کیلی زه وی چهند مه تر یکی تر نه ستور تر بوایه ثانی ئوکسیدی
کار بۆن هه مو و ئوکسجینه که ی هه لده مژی! ئیتر نه و ده م ژیا ن نه ده بوو.
خۆ نه گهر ههوا له و ناسته ی نیستای بهر ز تر بوایه واته: له جیاتنی

ئەوێ ٢١% بێ، ٥٠% و زیاتر بوایه، ئەوێ هەموو شتیکی شیاو بۆ گەرگرتن گری تیبەر دەبوو، بەجۆریک وی دەچوو بە یەکم پرشکی برو سکەو چەخماخە: کە پتی درەختیک دەکەوی گری لە دارەستانیک بەربوایه، خۆ ئەگەر پێژەوی ئۆکسجین لەهەوادا دابەزیایە بۆ ١٠% زۆر شتی پتویست بۆ ژیان و ژیار و پێشکەوتن کەمتر دەستە بەر دەبوون .

نەجار پەرەردگار ئەوێ رادەگەینێ: کە گومرای و پو وەرگێران لە ئایینی حەق و راست نەخۆشی یەکی کۆنی ئادەمیزاد، و زۆربەیی زۆری گرتوونەو، دەفەرموی: ﴿کَذٰلِکَ یُؤٰفِکَ الَّذِیْنَ کَانُوْا بِآیٰتِ اللّٰهِ یُجٰحِدُوْنَ﴾ بە تەرزو شیوەی ئەمان، گومرا بون و سەریان لی تێکچوو هەموو ئەوانەیی نیکاری ئایاتی خودایان کردو و هاوێیان بۆ بەرەوا زانیو و لەرێبازی راست لایان داو، هیچ بەلگەو دەلیلیکیان پێنە، بەلگەو بەنەفامی و نەزانی و هەواو ئارەزو پەیرەوی ئەو رێبازە چەوتەیان کردو .

٦- بەلگەوی شەشەم و حەوتەم لەسەر بەتوانایی خوداو کارزانی و حیکمەتی ئەوێ: کە دەفەرموی: ﴿اللّٰهُ الَّذِیْ جَعَلَ لَکُمُ الْاَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بُنَاءً﴾ پەرەردگار خودایەکی وەهایە زەوی بۆ ئێوێ کردو بەنشینەن، ئاسمانیشی لە سەربەرز کردوئەو، زەوی وەها بۆ بەدیھێنان و دەتوانن تێدا جێگیربن و لەسەری بژین و بیناو بالە خانەیی تێدا دروست بکەن، بەناو شیۆ دۆل و ساراو پەناو پاساری دا بگەرێن، ئاسمانیشی بۆ کردون بەسەقفیکی قائم و تۆکمەو رازاو، بەئەستێرەیی زۆرو پرشنگدار، پاگیری کردو و ناهێلێ تێک برۆخی و کون و قەوارەیی تێبکەون، بەراستی خودای حەق ئەو خودایە: کە ئەوێ کارو صنەعیەتی، ئەوێ تواناو دەسەلاتیەتی.

نەجار دواي ئاراستە کردنی هەندێ بەلگە لە بونەوێرو دیاردەکانی، چەند بەلگەییەکی تر دەهێنێتەوێ لە چۆنیەتی خودی ئادەمیزادەکان

خۆیانەو و دەیانکاتە نیشانەی خودایەتی و تواناو دەسەلاتی، ئەوانەش بریتین لە دروستکردنی ئادەمیزاد و جوانکردنی شیوە و روخساری و گونجانی ئەندامەکانی بۆ جۆرەها کارو کردەوێ پێویست بۆ ژیان، ھەرۆھە فەراھەم ھێنانی رزق و روژی بۆ

٨-٩ - بەلگەی ھەشتەم و نۆیەم ئەوێ: دەفەرموی: ﴿وَصَوْرُكُمْ فَاحْسَنَ صُورِكُمْ، وَرَزَقْكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ ئێوەی لە جوانترین شیوە و روخساردا دروستکردو، قامەتی راست و دەستو قاجی گونجاو بۆ دابینکردنی پێداویستی یەکانی ژیان، ئەجار خۆشتەین خواردن و خواردنەوێ بۆ رەخساندن.

﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ، فَبَارِكُ اللَّهُ رَبَّ الْعَالَمِينَ﴾ ئا ئەو خودا خاوەن دەسەلات و بەتوانایە (اللہ) یەو خودای ئێوێ، ھەر ئەو خودایە و کەسی تر بەکەلکی خودایەتی نایە، بەرزو پیرۆزی بۆ خودایە کە بەدیھێنەری بوونەوەرە، دەی ھەمووتان ئەو بەرەو ئادەمیزاد و جندۆکە ھەمیشە خودا بە بەرزو پیرۆز بگرن، ھیچ کەم و کورپیەکی بۆ بەرەوا مەزانن، بێ ھاوێ و مەندال و خێزانە، موحتاجی بەکەس نیەو ھەموو کەس موحتاجی ئەو.

١٠ - بەلگەی دەیەم ئەوێ: دەفەرموی: ﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ ئەو خودایە ئاوا بونەوەری ھێناوەتە دی، زیندو و قەت نامری، ئەزەلی و ئەبەدی، ھیچ خودا نین جگە لە ئەو، دەی کەوا: بەدڵسۆزی عیبادەتی بۆ بکەن و یەکتا پەرستی بکەن دان بەخودایەتی و پەرۆردگاریەتی دابنن، چونکە ھەر ئەو شیایوی خودایەتی.

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ھەمد و سەناو سوپاسی بێ پایان ھەر بۆ خودایە و ھەر ئەو شیایوی خودایەتی، ھەر ئەو خودای بوونەوەرە.

جله و گیری له عیباده‌تکردن بو غه‌یری خودا

قُلْ

إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي
الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٦﴾
هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ
يُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لَتَكُونُوا
شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُنَوِّفُ مِنْ قَبْلِ طُ وِلِّبْلُغُوا أَجَلاً مُسَمًّى
وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا
قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

له‌وه پيش به‌لگه‌ی به‌توانای و تاك و ته‌نهایی خودای رانواندن،
سیفاتی جه‌لال و گه‌وه‌ری خودای به‌یان کردن، نه‌جار به‌توسلوپیکی
نهرم و نیان جلّه‌وگیری له‌بتپه‌رستی کرد، نه‌جار به‌لگه‌ی جلّه‌وگیری به‌کانی
له‌بتپه‌رستی نمایش ده‌کا، به‌لگه‌کان له‌بوونه‌وه‌ر و خودی
ناده‌میزاده‌کان خو‌یان دا هه‌یه، به‌لگه‌کانی ناو بوونه‌وه‌ر چوارن، شه‌وو
پوژ و ئاسمان و زه‌وی، نه‌جار سی به‌لگه‌شی له‌خودی ناده‌میزاده‌کان
خو‌یانه‌و خستنه‌پو، دروستکردن و ریک و پیکی جه‌سته‌و پزق و پوژی
پاک و خاوین..

ئەجار لىرەدا دروستبۈۈنى ئادەمىزادو چۆنىەتى قۇناغەكانى ژيان ھەر
لە كۆرپەلەبى يەۋە تا لە دايكېۈن و مندالى و گەنجى و كاملى و پىرى و
پاشان مردن.

دەفەرمۇي: ﴿قُلْ اِنِّى نَهَيْتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ،
لَمَّا جِئْتُ الْيَسْنٰتِ مِنْ رَبِّىْ﴾ ئەى پىغەمبەرى خۇشەۋىست
بەموشرىكەكانى گەلەكەت بلى: من جەلو گىرىم لى كراۋە: كە عىبادەتى
غەيرى خودا بكم، ھەرگىز خودا پازى نابى ھاۋەلى بۆ دابىرى و لە
جىاتى ئەۋبەت و ۋەندەم بپەرستى، ئەم جەلو گىرىيەم كاتىك لى كراۋە كە
بەلگەى نەقلى و بەلگەى عەقلىم بۆ ھاتى، ئاياتى قورئان و ئەۋ ھىزو
توانايەى خراۋەتە ناو عەقلى سەلىمەۋە بۆ دۆزىنەۋەى خودا
بەيە كىناسىنى، فەرمانم پى كراۋە: كە گەر دنكەچ و پابەندى فەرمان و
جەلو گىرىيەكە پەرۋەردگارم، بە دىسۆزى پەرستىشى بۆ بكم.

﴿هُوَ الَّذِى خَلَقَكُمْ مِنْ تَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نَظْفَةٍ، ثُمَّ مِنْ عِلْقَةٍ، ثُمَّ يَخْرِجُكُمْ
طِفْلاً، ثُمَّ لَتَبْلُغُوا أَشْدَكُمْ، ثُمَّ لَتَكُونُوا شِوْخًا، وَمِنْكُمْ مَنْ يَتُوفىٰ مِنْ
قَبْلِ، وَلَتَبْلُغُوا أَجْلاً مُّسَمًّى، وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ پەرۋەردگار خودايەكى
ۋە ھاىە باۋە گەۋرەى ئىۋە: كە ئادەمە، لەقۇر دورستى كىردە، پاشان
ئىۋەى لە دىۋە مەنىيەك دروستكىردە، پاشان كىردونى بەخۆئىنپارە و
گۆشتىپارە، پاشان دەتانهيىتتە دەر بەزارۋكى و ئەجار بە خۇتان دادىن و
ھىزو توانا پەيدا دەكەن و دەگەنە ھەرپەتى تاقەت، پاشان دەگەنە قۇناغى
پىرى و كاملى بون، ھىندىكتان بەر لەۋە پىر بىن دەمرن و ئەۋ مەرگ و
ئەجەلەى بۆتان دىارى كراۋە پى دەگەن و توشتان دى. تا لە ئاكام دا
فام بكمەنەۋە، لەسەر نجامى خۇتان وردىبىنەۋە.

دروستكىردنى ئادەم لە خۇل راسستىيەكەۋ پىش ۋەدى ھاتنى
ئادەمىزادە، گل بنەماى ژيانەۋ ژيانى ئىنسان لەۋ پەيدا بوۋە، جگە

له‌خودا کەس نازانی چۆن ژيانە سەر سورپه‌ینه‌ره پەیدا بووه، چۆن ئەم روداوە گرنگ و گەورەیه لەمیژووی زەوی دا هاتۆتە کایەوه؟

ئەجار دواي پەیدابونی ئادەم و حەوا بەو شیوە سەرسورپه‌ینه‌ره، نیتەر ئادەمیزاد لەپڕیگەي زاو زیۆه زۆر بون و گەشەیان کرد، ئەمەش لەناکامی بەیەك گەیشتنی تۆمی نیژ بەهیلکۆکەي مێینه‌وه و جیگیر بوونیان لەره‌حمی مێینه‌که دا، ئەجار کە قۆناغی خوێنپارە و گۆشتپارە و کۆرپەلەي دەپڕی ■ دیتە گۆرپەپانی ژیانەو ■ ئەمەش دواي تێپەرپو بوونی چەند قۆناغیکی جۆراو جۆرو چروپر ■ کە ئەگەر بەوردی سەیری بکەین و لی‌ی ورد بینەوه بۆمان دەر دەرکەوی: کە ئەو قۆناغانەي بەسەر ئادەمیزاد دی‌ی لەسکی دایکی دا زۆر گرنگ ترو سەر سورپه‌ینه‌ر ترن لەو قۆناغانەي دواي لەدایکبوون بەسەری دا دی.

قۆناغەکانی ناو پەرحەم قۆناغی سەر سورپه‌ینه‌رو سەيرو سەمەرەن، هەتا زانیاری پزیشکی بەگشتی و (علم الاجنة) بەتایبەتی پێش بکەوی و گەشە بکا، باشتەر دەستی قودرەتی خودا دەرکەوی، بە‌ل‌ی کاروانی کۆرپە‌لە، هەر لە نۆتفەیی‌یه‌وه تالەدایکبوون کاروانیکی سەرنج پراکێشەو بەهۆی پێشکەوتنی زانیاری پزیشکی‌یه‌وه زۆرمان لی‌ی زانیوه، بەتایبەتی بەهۆی زانیاری دەرپارەي حەمل و لەدایکبوون و چۆنیەتی جیناتەکانەوه زۆر لایەنی قۆناغەکانی ژيانی کۆرپە‌لەمان بۆدەرکەوتوو، وە‌ل‌ی‌ ئاماژە کردنی قورئان بۆ ئەو قۆناغانە بەو شیۆه ورده کارییه پێش هەزارو چوراسەدو ئەوه‌نده ساله، کاریکە پێویستە هە‌ل‌و‌ی‌ستەي لەسەر بکەین نابێ‌ی‌ خاوەن عەقل و فام هەروا بە‌لام سەر‌لای‌ی بەسەری دا تێپەرن و بیری لی‌ی‌ ئەکەنەوه، بۆیه لەکۆتای نایەتەکەدا فەرموی: ﴿وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾.

نه جار به لگه کی تر له سهر هه بوونی خوداو تاک و تنهایی و
 به ده سه لاتی زاتی پاکی راده نوینی، بۆیه دوبه دوای پانواندنی نهو به لگه
 گۆرانکار بیانهو قوناغه جیا جیا نهی له بوونهو مرداو له خودی ژبانی
 ناده میزاد دا همن، وه کوو گۆرانی شهو و پۆژو قوناغه کانی ژبانی
 ناده میزاد، به لگه کی تر لهو گۆران و گواستنوه سهر له بهریه ناپاسته
 ده کاو ده فرموی:

﴿هو الذي يحي ويميت، اذا قضى أمرا فاما يقول له كن فيكون﴾
 پهرو مردگار خودایه کی و هابه، ژبان ده به خشی و وهی ده گرتنهوه،
 ده ژینی و ده مرینی، ژبان و مردن به ده ست خۆیه تی، که سی تر دارای
 نهوه ی نیه، ههر کاتی ویستی کارێک نه غام بدا، ههر نهوه نده پیی
 ده لی ببهو ده بی، به ویستی نهو له کاتی دیاری کارودا دیته دی هیچ
 پتوهی مانلو نابێ.

تۆ له ستاننهوه لهوانه ی به ناحق ده یاره ی نایه ته کانی خودا
 کیشهو جیدایانه

الَّذِينَ كَذَبُوا
 بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٧٠﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ
 كَذَبُوا بِوَعْدِ اللَّهِ وَخَرُّوا سُجَّدًا
 مُبِينًا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نَسُوا وَآيَاتِ اللَّهِ
 أَنْ يَتَذَكَّرُوا أَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَاتٌ أَنْ
 يَحْكُمُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ﴿٧٢﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى
 الَّذِينَ كَذَبُوا بِوَعْدِ اللَّهِ وَخَرُّوا
 سُجَّدًا مُبِينًا ﴿٧٣﴾ ثُمَّ نَسُوا وَآيَاتِ
 اللَّهِ أَنْ يَتَذَكَّرُوا أَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَاتٌ
 أَنْ يَحْكُمُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ﴿٧٤﴾

مَا كُنتُمْ تَشْرِكُونَ ﴿٧٢﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمَّ
 نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾
 ذَلِكَ بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ
 تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فِئْتَسْ
 مَوْىِ الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

دوابه‌دوای رانواندنی چۆنیه‌تی پیدای بوونی ژیانى ناده‌میزاد و له‌ژیر
 تارمای دیمه‌نی ژیان و مردن دا، له‌بەر پۆشنای حه‌قیقه‌تی به‌دییه‌تێان و
 ده‌ست‌ه‌نگینی په‌روه‌ردگاردا، دیاره‌ به‌ر پاکردنی کێشه‌و جیدال له‌ نایاتی
 خودا دا جینگای په‌خنه‌یه‌و قێزه‌ونه، به‌درۆخستنه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران کاریکی
 خراب و ناپه‌سه‌نده، بۆیه له‌روانگه‌ی دیمه‌نێک له‌دیمه‌نه‌کانی پۆژی
 قیامه‌ته‌وه هه‌ره‌شه‌ی ترسناکی لی‌کردن و فهرموی:

﴿الْم تر الى الذين يجادلون في آيات الله انى يصرفون﴾ نه‌وه سه‌رت
 سوپ نامیئێ نه‌ی موحه‌مه‌د؛ له‌و موشریکه سه‌ره‌ره‌قه کێشه‌کارانه‌ی
 به‌ناحق و به‌ناپه‌وا، به‌بێ به‌لگه‌و شایه‌تی برپا‌پێکراو موجه‌ده‌له له‌باره‌ی
 نایه‌ته‌کانی خودا ده‌که‌ن و ده‌یان‌ه‌وێ به‌فوو چرای پرشنگداری ئیسلام وه‌کو
 ژیتن، سه‌یر بکه‌ نه‌و گه‌وج و نه‌فامانه چۆن پو له‌گومپایی ده‌که‌ن و به‌و
 هه‌موو به‌لگه‌و نیشانانه هیدایه‌ت وه‌رناگرن!

به‌لگه‌کان به‌هێژن و نایه‌ته‌کان ناشکران و داخوازی نه‌وه‌ن قه‌ناعه‌تیان
 پێ بکه‌ن و ببه‌ گه‌واهیده‌ر له‌سه‌ر تاك و ته‌نه‌هایی خودا، که‌چی نه‌وان
 هاوه‌لتی بۆ به‌ ره‌وا ده‌زانن ۱۱ بته‌په‌رستی ده‌که‌ن.

﴿الذین کذبوا بالکتاب و بما أرسلنا به رسلا﴾ ئەو موشریکه نه‌فامانه ئەوانەن قورئان بە‌درۆ دە‌خە‌نە‌وه، بانگه‌وازی پێ‌غه‌مبەری ئیسلام بۆ‌یه‌کتاپه‌رستی پەت دە‌که‌نە‌وه، نایانه‌وی بە‌دڵسۆزی عیباده‌ت بۆ‌خودا بکری، مل که‌چ ناکەن بۆ‌شە‌ریعه‌ت و یاسای هە‌لبژاردە‌ی خو‌وا، شە‌ریعه‌تی گونجاو و بە‌خته‌وه‌ر نامتیز پاشگۆی دە‌خە‌ن، ئای: که‌نه‌فام و که‌وده‌نن؟! چە‌ند لاسارو بێ‌گۆین!!

﴿فسوف یعلمون﴾ لە‌وه بە‌ه‌ول‌اوە بۆ‌یان دە‌رده‌که‌وی سزای کوفرو بپه‌رستیان چە‌ند بە‌ئێ‌شه‌و چە‌ند سامناک و ریسوا که‌ره!! هە‌رچە‌نده ئە‌وان پێ‌غه‌مبە‌ریکیان بە‌درۆ‌خستۆ‌ته‌وه، په‌یامیکیان پەت کردۆ‌ته‌وه، وه‌لێ‌ له‌راستی‌دا هە‌موو پێ‌غه‌مبە‌رانیان بە‌درۆ‌خستونه‌ته‌وه و په‌یامیکی ئاسمانییان پەت کردۆ‌ته‌وه، چون‌که په‌یامی ئیسلام هە‌موو ئایینه‌ ئاسمانیه‌کانی تیدا کۆ‌بوونه‌وه و پوخته‌ی هە‌موو ئایینه‌کانه، که‌وابوو که‌سی‌ک په‌یامی ئیسلام پەت بکاته‌وه وه‌کو ئە‌وه وایه هە‌موو په‌یامیکی ئاسمانی پەت کردی‌ته‌وه، هە‌موو پێ‌غه‌مبە‌ریکی بە‌درۆ‌خستیی‌ته‌وه.

ئە‌جار نا‌وه‌رۆ‌کی هە‌ره‌شه‌که‌ پروون دە‌کاته‌وه و دە‌فه‌رمووی : ﴿إِذَا الْاَغْلَالُ فِيْ اَعْنَاقِهِمْ، وَالسَّالِلُ يَسْحَبُونَ ثَمَ فِي النَّارِ يَسْجُرُونَ﴾، لە‌وه بە‌ه‌ول‌اوە ئە‌و بە‌درۆ‌خه‌ره‌وه سه‌ره‌قانه ئاکامی کرده‌وه‌کانی خۆ‌یان دە‌زانن: کاتی‌ک: تۆ‌قیان له‌ مل دە‌کری و بە‌زنجیر پاده‌کی‌شرین بە‌ناو. ئاوی کول‌اتودا پیستیان داده‌ پلۆ‌خی گۆشتیان داده‌پزی و هە‌ل‌ده‌وه‌ری ئە‌جار به‌ نا‌گر دە‌سوتی‌ن‌دری‌ن.

وه‌کو له‌ ئایه‌تی‌کی تردا ئاماژه‌ به‌م مانایه‌ ده‌کاوه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمَجْرَمُونَ، يَطوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَهَا بَيْنَ حَمِيمٍ اَنْ﴾ (الرحمن/۴۳-۴۴) یان ده‌فه‌رموی: ﴿خُذُوْهُمْ فَاَعْتَلُوْهُ اِلَى سِوَاءِ الْجَحِيْمِ،

ثم صلبوا فوق راسه من عذاب الحميم ذق انك انت العزيز الكريم ان هذا ما كنتم به تمترون ﴿الدخان/٤٧-٥٠﴾.

ئەمجار پرسیاری سەرکوتانەووەو ریسوا بوونیان ئاراستە دەکری و سەرزنەشتیان دەکری لە سەر هاوەڵدانان بۆ خوداو بپەرستیان. دەفەرموی: ﴿ثم قيل لهم: اين ما كنتم تشركون من دون الله؟ قالوا: ضلوا عنا، بل لم نكن ندعو من قبل شيئا، كذلك يضل الله الكافرين﴾ واتە: ئەم جارە لە لایەن فریشتەووە پێیان دەگوتری: کوان ئەوانەى ئێوە دەتانکردن بە هاوەڵاتی خوداو لە جیاتى خودا پەرستشتان بۆ دەکردن؟ لە کوێن ئەو بت و صەنەمانەى بەندایەتیا بۆ دەکرا؟ بۆچی لەم سزاسەختە پزگارتان ناکەن؟ ئەمڕۆ بۆچی فریاتان ناکەون؟!

و ئەلام دەدەنەووەو دەلێن: لیمان و ن، نایان بینین، خۆ ئێمە لەدونیاش دا هیچمان نەدەپەرست، واتە: بۆمان دەرکەوت ئێمە شتێکمان نە پەرستووە سودی هەبێ، ئەو شتانەى ئێمە پەرستشمان بۆ کردون نەسودیان هەیه و نە قازانج نەدەبیسن و نەدەشنەون. بەم جوۆرە خودا کافران گومراوێکاو سەریان لێ دەشیوێنێ، چونکە عیبادهتی شتێکیان کردووە شیایوی سزای دۆزەخى کردون.

ئەمجار پەروەردگار هۆی عەزابدانیا برون دەکاتەووەو دەفەرموی: ﴿ذَلِكُمْ بما كنتم تفرحون فى الأرض بخير الحق، وبما كنتم تفرحون﴾ سائەمە گۆری گیانتان بێ! باش بزائن ئەم گومراکردن و عەزابدانەتان بە هۆی ئەووەهیه: کە ئێوە لە دنیا دا لەسەر زەوى بە تاوانکردن کەیف و دەهاتى دلتان بەووە خوێش دەبوو: کە سەریبچى فەرمانى خوداتان دەکردو پەيامى پێغەمبەرانتان پەتەکردەووە، شانازیتان بە کوفرو بێدینى خۆتانەووە دەکرد و بادى هەوار بووون. دەيسا کەوابى ﴿ادخلوا ابواب جهنم خالدين فيها، فبئس مشوى المتكبرين﴾ لەدەرگاگانى دۆزەخەووە

بچنه نهو دیوو بو هه‌تا هه‌تایه تی‌یدا بینه‌وه، ئای که جیگه‌ی
خۆبه‌زلزانه‌کان جیگایه‌کی ناخۆشه! هاوار بۆیان و کهس به‌حالیان نه‌بی.

خۆ راگرتن و پشوو درێژی سه‌رکه‌وتن وه‌دی دینی

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَمَا مَّا
نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفِّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يَرْجِعُونَ ﴿٧٧﴾
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ
وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ
بِشَآئَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ
هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که‌وه تا ئێر قسه ده‌رباره‌ی پوچی مه‌نه‌ج و
رتیبازی کیشه کاران بوو: که به‌ناوه‌ی ده‌رباره‌ی ئایه‌تی خودا
موجاده‌له‌ده‌که‌ن، نه‌جار لی‌رده‌ی فرمان به‌ پیغه‌مبه‌ر ده‌کا: که‌له به‌رامبه‌ر
ئه‌زیه‌تدان و سه‌ر په‌قی موشریکه‌کاندا پشوو درێژی، دل‌نیای ده‌کاله‌سه‌ر
سه‌رکه‌وتن و زالبون به‌سه‌ر ناحه‌زانی دا ده‌فه‌رموی:

﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! دان به‌خۆتا
بگه‌وه پشوو درێژه به‌رامبه‌ر هه‌لوتیستی نامه‌ردانه‌ی هه‌ندی له‌گه‌له‌که‌ت،
گوی به‌هاش و هۆشی نه‌وان مه‌ده، چونکه خودا واده‌ی سه‌رکه‌وتنی
پیداوی، واده‌ی خودایش پاشگه‌ز بوونه‌وه‌ی تیدا نیه هه‌ر دیته‌ جی.

﴿فاما نرينك بعض الذي نعدهم أو نتوفينك فإلينا يرجعون﴾
 نه‌گه‌ر هه‌ندیک له‌و هه‌ره‌شانه‌ی لی‌مان کردون وه‌کوو کوشت و دیل کردنی
 رۆژی به‌در نیشانته‌ بدین، یان مه‌رگت به‌سه‌ردا بی‌نین پی‌ش عه‌زابدانیان،
 هه‌رچۆنیک بێ هه‌ر بۆلای ئیمه‌ ده‌گه‌رینه‌وه‌، هه‌موو لایه‌ک بۆلای خۆمان
 ده‌هینینه‌وه‌و حیساب و کیتابی‌ان له‌گه‌ل ده‌که‌ین، نه‌وسا به‌گوێره‌ی کردار و
 هه‌لس و که‌وتیان سزایان ده‌ده‌ین، نمونه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌:
 که‌ده‌فه‌رموی: ﴿فاما نرينك بعض الذي نعدهم فانا منهم منتقمون او
 نرينك الذي وعدنا هم فانا عليهم مقتدرون﴾ (الزخرف/۴۳).

ئه‌جار په‌روه‌ردگار دل‌خۆشی پی‌غه‌مبه‌ری خۆی ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:
 ﴿ولقد أرسلنا رسلا من قبلك، منهم من قصصنا عليك ومنهم من لم
 نقصص عليك﴾ دل‌نایه‌ له‌پیش تۆش دا گه‌لی پی‌غه‌مبه‌رمان ناردن بۆ
 سه‌ر گه‌له‌کانیان، سه‌رگۆزه‌شته‌ی هه‌ندیکیانمان بۆ گێڕاویته‌وه‌، هه‌یشه‌ن
 باس‌مان نه‌کردون سه‌رگۆزه‌شته‌و ژياننامه‌یانمان بۆ نه‌گێڕاویته‌وه‌، له‌سوره‌تی
 (النساء/۱۶۴) دا هه‌مان مانای هێناوه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿ورسلا قد
 قصصناهم عليك من قبل ورسلا لم نقصصهم عليك﴾.

به‌گوێره‌ی فه‌رموده‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌و پی‌غه‌مبه‌رانه‌ی سه‌ره‌هوردی‌ان
 نه‌گێڕدراوه‌ته‌ زۆر زۆر ترن له‌وانه‌ی سه‌ر گۆزشته‌یان گێردراوته‌وه‌. ئیمامی
 نه‌حمه‌د له‌ نه‌بوزه‌ره‌وه‌ رپوايه‌ته‌ ده‌کا: که‌ ده‌فه‌رموی: وتم: نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری
 خودا! ژماره‌ی (نیگا بۆ کراوه‌کان) پی‌غه‌مبه‌ران چه‌نده‌؟ پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ
 فه‌رموی: (مائة الف واربعة وعشرون الفاء، الرسل من ذلك ثلاث مئة
 وخمسة عشر، جمعا غفيرا) ژماره‌ی نیگا بۆ کراوان سه‌دو بیست و چوار
 هه‌زاره‌، له‌وانه‌ سی‌سه‌دو پا‌زده‌یان ره‌وانه‌ کراون، واته‌: ره‌سولن پی‌رێکی
 زۆرن، له‌م کۆمه‌له‌ زۆره‌ نه‌وانه‌یان: که‌ له‌ قورئان دا ناویان هاتوه‌و
 بیست و پینج پی‌غه‌مبه‌رن.

﴿وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ هیچ کامی لهو پیغه مبه‌رانه بۆی نه‌بووه و نه‌یتوانیوه به‌بی‌تیزی خودا موعجیزه‌یه‌ك راست بکاته‌وه و نیشانی نه‌ته‌وه‌که‌ی بدا، هر موعجیزه‌یه‌ك که‌نواندویانه به‌فرمانی خودابوه و خودا بۆی نه‌نجام داو.

نه‌مه مه‌وزوعیتکی کۆن و چه‌سپاوه، تایبته نیه به پیغه مبه‌ری ئیسلامه‌وه، به‌لکو پیش پیغه مبه‌ری ئیسلام پیغه مبه‌ران زۆر بوون. خودا چیرۆکی مه‌ندیکانی بۆ گێراوینه‌وه و زۆریانی بۆ باس نه‌کردوین، هر پیغه مبه‌ریك هاتبیته سهر گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ك روه‌پوی به‌درۆخستنه‌وه و ره‌تکردنه‌وی په‌یامه‌که‌ی بۆته‌وه، هه‌موویان داوایان لێ کراوه موعجیزه بنۆین هه‌موویان ئاواته خوازی نه‌وه بوون خودا موعجیزه‌ی وایان له‌سهر ده‌ست ناشکرا بکا خیرا نه‌ته‌وه‌که‌ی ئیمانی پی‌ بێنن، پی‌ی خۆشبووه سهرکه‌وتوو بی‌ی له‌په‌یامه‌که‌ی دا...

به‌لام په‌روه‌ردگار ویستویه‌تی فروستاده‌کانی واپه‌روه‌رده‌بکا سه‌بری ره‌هایان هه‌بی، بزائن: ئه‌رکی نه‌وان پیغه مبه‌ریتی و په‌یام گه‌یاننده، په‌یدابوونی موعجیزه به‌ده‌ست خودایه‌و به‌ویستی نه‌و ده‌بی، هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی ئاده‌میزادان به‌گشتی له‌وه‌هالی بن: که‌ سروشتی خودایه‌تی و سروشتی پیغه مبه‌ریتی لێك جیابکه‌نه‌وه، بزائن پیغه مبه‌ران ئاده‌میزادن و خودا هه‌لبێژاردون بۆ نه‌و ئه‌رکه‌ پیرۆزه، نه‌وان ناتوانن له‌سنوری خۆیان ده‌ربچن و ناشیان‌ه‌وی ده‌رچن، هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌شه ئاده‌میزادان بزائن: که‌ دوا که‌وتنی موعجیزه‌و داواکارییه‌کانیان له‌ پیغه مبه‌ران ره‌حه‌ته، چونکه‌ خودا بریساری داوه هه‌رکاتی له‌سهر داواکاری و په‌لپ گرتنی گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ك موعجیزه له‌سهر ده‌ستی پیغه مبه‌ریك ده‌رکه‌وت و دوا‌یی ئیمانیان پی‌ته‌هینا نه‌وه یه‌کسهر خودا غه‌زه‌بیان لی‌ ده‌گری و سزایان بۆ نازل ده‌کا، که‌وابی دواکه‌وتنی موعجیزه‌و وه‌غرانی ره‌حه‌تی خودایه‌ بۆیان.

﴿فاذا جاء أمر الله قضی بالحق، وخسر هنالك المبطلون﴾ هدر کاتئی وهختی دیاریکراو بۆ عه‌زابدانیان هات له‌دونیا دا یان له‌قیامت دا نیتر خودا به‌عه‌دالته‌ت حوکم و بریاری خۆی ده‌رده‌کاو کیشهی نیوان خودا په‌رستان و کافران یه‌کالا ده‌کاته‌وه، پیغه‌مبه‌ران و شوینکه‌وتوانیان به‌مرازده‌گه‌یه‌نی و کافرو سه‌رپیچیکاران گیروده‌ی عه‌زایی سه‌خت ده‌بن، ده‌ی که‌وابی تۆ ته‌ی موحه‌مه‌د دان به‌خۆتا بگه‌رو پشوو درێژ به‌، چاو له‌ پیغه‌مبه‌رانی پیش خۆت بکه‌و چاو په‌روانی حوکم و بریاری خودا به‌ .

چهند به‌لگه‌و نیشانه‌ی تر له‌سه‌ر هه‌بوونی خوداو
تاک ■ ته‌نهای زاتی پاکی

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ
لَتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَكُلُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَكُمْ فِيهَا
مَنْفَعٌ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى
الْفَلَاحِ تَحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾ وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ
اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٨١﴾

له‌وهو پیش به‌دورو درێژی و نه‌وه‌نده‌ی پیتیست بی هه‌ره‌شه‌ی له‌کافر ■
سه‌ر په‌قه به‌دروڅه‌ره‌وه‌کان کرد، نه‌جار لی‌ره‌دا سه‌ر له‌نوی ده‌ست ده‌کاته‌وه
به‌به‌لگه‌ هینانه‌وه له‌سه‌ر هه‌بوونی خوداو تاک و ته‌نهایی زاتی پاکی،
نیعمه‌ته‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی به‌سه‌ر به‌نده‌کانی دا راده‌نوینی و ده‌فه‌رموی:
﴿اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لَتَرْكَبُوا مِنْهَا، وَمِنْهَا تَكُلُونَ﴾ واته‌(الله)

خودایەکی وەهایە ئازەلی بۆ سودی ئێوە دروست کردون، وشتو رەشە و لایخ و مەرو بزنی وەها دروست کردون: کە ئێوە بتوانن بەویستی خۆتان سودیان لێ وەرگرن، بۆ ئەوەی هەندیکیان بەکار بێنن بۆ کالای گواستنەو و سواری و شیر لێ خواردن و سەرپرێیان و گۆشت خواردنێان بۆ نمونە وەکوو حوشت: کە هەموو ئەم سودانە لێ دەبینرێ، پەشە و لایخ گۆشتی دەخوری و شیری دەدۆشرێ و جوتیشی پێ دەکری، بزنی و مەرو گۆشتیان دەخوری و شیریان دەدۆشرێ و هەمووشیان زاووی دەکەن، مەرو بزنی خوری و مەرەزو موو کۆلک و بەرگنیان لێ وەرەدەگیری و کەلوپەلی پێویستیان لێ دروست دەکری، بۆیە دەفەرموی:

﴿وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ، وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ، وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَلَكَ تَحْمِلُونَ﴾ ئێوە لەو ئازەلانی گەلی کەلکی تر وەرەدەگرن و پێداویستی خۆتانیان لێ ئەنجام دەدەن، خوری و موومەرەزو بەرگنی و کۆلکیان لێ دەپرنەو، پۆن و ماست و پەنیرو کەشکیان لێ دەگرن، هەروەها بۆ ئەوەی بارو بارگەنەتانی پێ بگۆژنەو، کالایان لە ولایتیکەو بۆ ولایتیکی تر بەرن، بە ئاسانی لەوشکانی دا بەپشتی هەندیک لەو ئازەلانی لەدەریادا لەسەر گەمی ئێوەی ئادەمیزاد بەخۆتان ۱ کالایانەو هەڵدەگیرێن و سوار دەکرین لەولایتیکەو بۆ ولایتیکی تر دەبرێن و مەبەستی خۆتان دێنە دی.

بێگومان ئەو مەبەستانە لەدەلی ئادەمیزاد دا هەن و کاتی خۆی بەهۆی ئەو وەسائیلانەو پێیان گەپشتو مەبەستی گرنگ ۱ سەرەکی بوون، پێش داھێنانی نامیری گواستنەوێ ئەمە: کە ترومبیل و قەتار و فرۆکەو کەشتی جۆراو جۆرن، جگە لەو کەشتییە سەرەتاییانەو پشتی ئەو ئازەلانی وەسائیلی تر نەبوو، ئیستاش وێرای ئەو پێشکەوتن و داھێنانەو لەو وەسائیلی گواستنەو و گەشت و گوزاردا پەیدا بوو، هەندێ شوێن و

شیوو دولّ و ریگاو بان همن به‌هۆی پشتی ئەو ناژەلانه وەنەبی ئادەمیزاد
پێیان ناگاو کالایان بۆ نابری، چونکە ریگاو بانەکانیان هیندە تەسک
وتروسکن هەرجی پێی ئەو و لاخانەیان تێدا دەبیستەو .

نومە ئەم نایەتە نایەتیکی تر: ١ که دەفەرموی ﴿والانعام خلقها لكم
فيها دفاء ومنافع ومنها تأكلون، ولكم فيها جمال حين تريحون وحين
تسرحون، وتحمل أثقالكم الى بلد لم تكونوا بالغيه الا بشق الانفس،
ان ربكم لرؤوف رحيم﴾ (النحل/٥-٧) .

ئەجار دوا بە دوای ئەو هەموو بەلگانهی رابووێتی دەربارەیی دەسەلات و
بەتوانایی خودا، دەفەرموی: ﴿ویریکم آیاتە، فای آيات الله تنكرون﴾
بێگومان پەروەردگار نیشانهی خودایەتی و دەسەلاتی خۆی نیشانی
بەندەکانی دەدا، هەموو بەلگەکان ئاشکراو نمایان، هەموو یان گەواهی
ئەو دەدەن: که خودایەکی تاک و تەنها و خاوەن حیکمەت و دەسەلات
بەدی هێناون و خاوەنیانە، دەی گەوايە، ئیوه چ نایەتیکی خودا پەت
دەکەنەو! دان بە کامەیان دانانی؟!

خۆ نیشانه‌کان هیندە ئاشکران هەركەسیك تۆز قالیك عەقلى هەبی
ئینکارییان ناكا، چونکە ئینکاری کر دنیان نەفامی و گەوجی یە،
هەركەسی ئینکاری نایەتەکانی خودا بکا خۆی هەلە خەڵە تیئنی، یان
لاسابی دەکاتەو بەبەتال موجدەلە دەکا، هەموو کائیناتیکی ناو
بوونەوەر تاکە تاکەو بەکۆمەل گەواهی دەرن لەسەر هەبوونی خودایەکی
بالادەست و کار دروست:

لەدیباجەیی کێتابی حوسنی عالم هەروەرەق لادەم
دەبینم مەبجەسی «سفت لەهەرفەصلی لەهەر بابی (بیتوشی)
شاعیری عەرەبیش دەلی:

وفي كل شيء له آية تدل على أنه واحد

هه ره شه له سه ره که شی ۱ کی شه کاران ده رباره ی نایاتی خودا، کاتی که
هه ره شه کان دینه جی، نیمان ده هیئن به لام بی سووده

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ
قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾
فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ
مِّنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨٣﴾ فَلَمَّا
رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ
مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ
اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَا لِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

نهم سوره ته پیکهاتوه له دووبه ش، به شیک ده رباره ی تولوهیه ت و
قودره ت و حیکمه تی خودا، به شیکیش ده رباره ی هه ره شه کردنه له کافرو
سته مکاره کان، نهم کۆمه له نایه ته ی ئیره: که کۆتای سوره ته که بیان پی
هیتراو ۱ پدیوه ندی هه یه به به شی دووه مه وه: که هه ره شه له وانه ده کا
کی شه و جیدال به رپا ده که ن ده رباره ی نایه تی خودا، نه وانه ی پیغه مبه ر
به درۆده خه نه وه، به مال و مندالتی دونیا بیان بۆ غرابون و له خو بیان بایی
ده بن، نه وانه کاتی عه زابی خودا به خه بیان ده گری نیمان ده هیئن به لام

ئیمانیه‌ئانی کاتی تەنگانەو غەمەرەیه بی سوده ودادیان نادا.
 دەفەرموی: ﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ، فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ
 مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرُ مِنْهُمْ وَاشْدُ قُوَّةً﴾ و آئارا فی الأرض، فما
 أغني عنهم ما كانوا يكسبون ﴿ثُمَّ آتَاهُمْ جُودًا لَّيْسَ لَهُمْ شِرْكٌ﴾ نایا ئەو جەدەلچیانە بەو لاتان دا
 نەگەرپاون سەیری شوینەوارو کەلاوە کۆنی نەتەوہ یاخی بووہ کانی رابووردیان
 نەکردووہ، لەوگەشت و گوزارانەیان دا بیریان لەناکامی ئەو گەل و نەتەوہ
 بەدرۆخەرەوانە نەکردۆتەوہ؟ شوینەواری گەلەیاخی بووہ کانیان نەدیوہ چۆن
 بەسەریەک دا رەمباون و دیمەنی سامناک و سەرنج راکیشیان ئەو.
 دەگەییەنی: کە بەهۆی سەریپچیکردن و بە درۆخستەوہی پیغەمبەرەان
 خودا بە عەزابی سەخت خۆی لەناوی بردون.

باقورەیشیەکان دڵنیابن ئەو گەل و نەتەوانە زۆر لەوان بەشان و
 شەوگەت تریبون، مال و سامانیان لەوان زیاتر بووہ، شورەو قەلاو
 سەنگەر بەرەبەستیان لەقورەیشەکان تۆکمەترو پتەو تر بوون. پێشەسازیو
 ئاوەدان و فەنن و زانیاریان لەوان پتر و پێشکەوتوتر
 بووہ، کاتێک عەزابی خودا یەخە ی گرتن هیچ شتێک دادی نەدان و هیچ
 شتێک فریایان نەکەوت، شوراو بالەخانە ی دەستکردو قایم و قۆلیان،
 ئەشکەوتی لەشاخ دا پراویان لەعەزابی خودا نەپیاراستن، پەنجەرۆ
 خۆیان، ئەوہبوو:

﴿فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ، وَحَاقَ
 بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾ کاتێک فروستادەکانی خودا یەک بەدوا
 یەک دا هاتنە سەریان بەبەلگە ی ئاشکراو موعجیزە ی گەورەوہ،
 بانگەوازیان کردن بۆ ئیمانیه‌ئان و خودا پەرستی، ئەوان هیچ گوتیان پێ
 نەدان و پرویان تێ نەکردن، بەوزانیاریە تیکەل و پێکەلە ی خۆیان بۆ
 غرابون و سەریان لێ شتوا، ئەو ئەفسانەو گومان و بیرو بۆ چونە

بى بىناغانه يان^(١) لى بوون به زانيارى و دليان پى خوش كردو كرد يانه پيره وو پرؤگرامى خويان و شويى كه وتن، كاتيكيان به خوزانى عه زابى خدا دهره ي دان و له هه مو لايه كه وه گيرؤده بون و نه وه ي گالته يان پى ده هاتى و به لايانه و ■ نه فسانه بوو دو چارى بون و تيكيه وه پيچان، نه وه مو بانگه وازيسه كران و مو عجيزانه يان نيشان دران هيچ گو ييان پى نه دان، كه چى ..

﴿فلما راوا بأسنا، قالوا امنا بالله وحده﴾ كفرنما بما كنا به مشركين ﴿كاتيک عه زابى سه ختى ئيمه يان بينى ئيمان يان به خدا هيناو كه وتننه تۆيه و په شيما نبوونه وه، وتيان: تهنها خدا شياوى په رستش بؤ كردنه و نه و بت و صه نه مانه ي ئيمه ده مان په رستن هيچ نين و به كه لكى خودايه تى نايه ن .

به لام ﴿فلم ينفعهم ايمانهم لما راوا بأسنا﴾ ئيمان هينانه كه يان بى سود بوو له و كاته دا كه عه زابى ئيمه يان دى، چونكه ئيمان هينانى كاتى غه رغه ره و سه ره مهرگه، ئيمان هينانى كاتى تاوا نرخى نيه، ئيمانى ناعيلاجى و بى دهره تانى يه ئيمان هينانى قه ناعه ت و ئيختييارى نيه، بؤ نمونه فيرعه ونى ميصر كاتيک تينى بؤ هات و كه وته خنكان و غه رغه وه وتى: ﴿آمنتُ انه لا اله الا الذي آمنت به بنو اسرائيل، وانا من المسلمين﴾ (يونس/٩٠) يه كسه ر خدا وه لامى دايه وه وتى: ﴿آلآن وقد عصيت قبل وكنت من المفسدين﴾ (يونس/٩١) ئيمانى لى قبول نه كرا چونكه كاتيک ناده ميزاد به و حاله ده گا نيتر ما وه ي ته كليفى له سه ر ناميئى و هيچ نرخيک بؤ ئيمان هينانى نابى.

١- بؤ نمونه ده يانگوت ﴿وما يهلكنا الا الدهر﴾ (الجاثية/٢٤) يان: ﴿لو شاء الله ما اشركنا ولا آباؤنا﴾ (الانعام/١٤٨) يان: ﴿من يحيي العظام وهي رميم﴾ (يس/٧٨) .

﴿سنة الله التي قد خلت في عباده، وخسر هنالك الكافرون﴾ نهمه
 بریاریکی گشتی و همیشهی پوره دگاره، دهر بارهی همو و نه
 ناده میزادانهی کاتی غمر غمره و دیتنی عه زاب نیمن دهینن، نه
 جوره نیمنهینانه بایه خی نیه قبول ناکری، نهمه داب و نه ریتیکی
 همیشهی پوره دگاره دهر بارهی همو گهل و نه ته وه کانی
 رابردو، له و کاته دا: که کافرو بی دین عه زابی خودا دهینن و نه جهل
 یه خیان ده گری، خه ساره تمندی خو یان بو پون ده بیتته وه ده زانن: که کار
 له کار تراز او ه.

له فهرمووده ی صحیح و چه سپاودا هاتوه: پیغه مبه ر فهرموویه تی:
 (ان الله تعالى يقبل توبة العبد مالم يغفر) خودا تو بهی بهنده ی خوی
 و ه ده گری به مهر جیک نه گاته حاله تی سهره مهرگ و غمره غمره، کاتیک
 گیان بگاته بینه قاقای و فریشته ی گیان کیشان ببینی نیتر توبه و ه رنا گیری
 و په شیمانی بی سوده، که وابی با کافرو تا وانباران بترسن و پیش و هخت
 فریا خو یان بکه ون، کاتیک نیمن بهینن سودی هه بی، و هختی: په شیمان
 ببندوه لی یان و ه ر بگیری هه له کیس خو یان نه دهن و فرست بقوز نه وه.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (فصلت)

نهم سوره ته بهو ناوه ناو نراوه، چونکه له سهرتای سوره ته که دا
 ده فهرموئی: ﴿كتاب فصلت آية..﴾

نهم سوره ته چاره سهری چۆنیه تی بیرو باوهر و بنه ماکانی بیرو باوهر
 ده کا، باسی تاك و ته نه ای خودا ده کا، باسی ژیان قیامت ده کا،
 باسی نیگا و پیغه مبه ریتی ده کا، باسی چۆنیه تی بانگه وازی کردن بو

خوداپه‌رستی و شیوازه‌کانی ده‌کا، سوره‌ته‌که سهر له‌بهر توژیینه‌وه و رونکردنه‌وه‌ی بنه‌ماکانی عه‌قیده‌یه، به‌لگه هینانه‌وه‌یه له‌سهر نه‌وه بنه‌مایانه.

نیشانه‌کانی تاك و ته‌نهای خودا راده‌نوینی، هه‌په‌شه له‌سته‌مكارو سه‌رپیچیکاران ده‌کا، تیکشکاندنی مله‌پرو بو غرا بووه‌کانی میژوو مان بو ده‌گیژیتته‌وه دیمه‌نی ریسوا‌بوون و گیرۆده‌بوونیان له‌پژژی قیامت دا راده‌نوینی، نه‌وه پون ده‌کاته‌وه که ته‌نها به درۆخه‌ره‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران له نه‌جنده‌وه ئاده‌میزاد پروا به‌وه حه‌قیقه‌ته‌ناشکرایانه‌نا که‌ن و گه‌ردنکه‌چی فه‌رمانی خودا نابن، له‌کاتیک دا ئاسمان و زه‌وی و مانگ و خۆرو فریشته هه‌موویان سوژده بو خودا ده‌به‌ن و گه‌ردنکه‌چی فه‌رمانی په‌روه‌ردگارن.

په‌یوه‌ندی نه‌م سوره‌ته به‌هه‌ی پیتشه‌وه له‌دوو‌خالی سه‌ره‌کس دا په‌نگ ده‌داته‌وه:

یه‌که‌م: هه‌ردوو سوره‌ته‌کان به‌وه‌صفی قوثانی پیروژ ده‌ست پی‌ده‌که‌ن. دووه‌م: هه‌ردو سوره‌ته‌که هه‌په‌شه له‌کافرو جه‌ده‌له‌جیه‌کان ده‌که‌ن، سه‌ره‌نشت و لۆمه‌یان ئاراسته ده‌که‌ن، نه‌وه‌تا له‌کۆتای سوره‌تی پیتشه‌ودا هه‌په‌شه‌وه لۆمه‌ی ئاراسته‌ی کافره‌کان کردو فه‌رمووی: ﴿اَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ... الْاَيَةِ﴾ (٨٢) له‌به‌شی یه‌که‌می نه‌م سوره‌ته‌ش دا جاریکی‌تر هه‌په‌شه‌ی لی‌کردن و فه‌رموی: ﴿فَاَنْ اَعْرَضُوا فَقُلْ: اَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِّثْلَ صَاعِقَةِ عَادَ وَ ثَمُودَ﴾ (١٣).

ده‌باره‌ی حه‌قیقه‌تی تاك و ته‌نهایی خودا فه‌رموی: ﴿قُلْ اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحٰى اِلٰى اِنَّمَا الْهٰكُمُ اِلٰهٌ اَحَدٌ فَاسْتَقِيمُوا لَهٗ وَاسْتَغْفِرُوْهُ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِيْنَ﴾ یان ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ اِنْكُمْ لَتَكْفُرُوْنَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمِيْنَ وَتَجْعَلُوْنَ لَهٗ اَنْدَادًا؟ ذٰلِكَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ﴾.

دهرباره‌ی مه‌وزوعی قیامه‌تیش ده‌فرمودی: ﴿وَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ، وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ﴾ .

دہریارہی مدوزوعی نیگاؤ پیغہ مبدراہ تیش: کہدہ توانری بہ مہ وزوعی
سدرہ کی سورہ تہ کہ حیساب بکری: دہ فرموی: ﴿حَم تَنْزِيل مِنَ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ كِتَابَ فُصِّلَتْ آيَاتِهِ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ، بَشِيرًا وَنَذِيرًا
فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ، وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكْثَرٍ مِمَّا تَدْعُونَا
إِلَيْهِ، وَفِي أِذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ، فَاَعْمَلْ إِنَّا عَامِلُونَ،
قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ...﴾

دەربارەى چۆنىەتى بانگەوازيکردن و ڕەوشتى بانگخوازانى ئىسلام
دەفەرموى: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّى
مِنَ الْمُسْلِمِينَ، لَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ، ادْفَعْ بِالَّتِى هِىَ أَحْسَنُ،
فَإِذَا الَّذِى بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِىٌّ حَمِيمٌ...﴾

کۆتای سوره ته کهشی به وه هیئاوه: که پهروهردگار وادهی داوه به ناده میزاده کان: که له هه موو سهردهم و پژگاریک دا هه ندی له نهی نی بوونه وهر یان نیشان بدا، نیشانهی تاک و ته نهی خودایان له بونه وهر و خودی خویان دا نیشان بدا.

موشریکہ کان روئے قورٹان وەردەگیرن ■ پێیان سەیرە

يَفْهَمُهُرْ نَادَهْمِيَزَادِ بِي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمَّ ﴿١﴾ تَنْزِيلٌ مِّنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾ كِتَابٌ فُصِّلَتْ

ءَايَتُهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢﴾ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ

أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ
 مِمَّا نَدْعُونَ إِلَيْهِ فِيءَاذَانَا وَقَرُّ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ
 فَأَعْمَلْ إِنَّا عَمِلُون ﴿٥﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَىَّ
 أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ
 لِلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ
 هُمْ كَفِرُونَ ﴿٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
 أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾

﴿حم﴾ = حامیم نهم پیتہ پچر پچرانہ وہ کوو لہ سہرتای سوره‌تی
 (البقرة) و سہرتای ہندی سوره‌تی تریش دا ناماڑہ مان بؤ کرد ناگادار
 کردنہوی نادرہ میزادہ لہ سہر سہر ناسایی قورٹان و تہ حددا کردن و
 بؤردانی ٹینس و جیننہ لہ سہرٹہ وہ: کہ ناتوانن نمونہی قورٹان
 بخندہ پرو: ناماڑہ بہوش دہ کا: کہ ٹہو رستہو نایدت و وشانہی لہ دوا ٹہو
 پیتہ پچر پچرانہ دہ خویندرینہ وہ زؤر گرنگ و بایہ خدارن و پتویستہ
 بہ ہندیان بگرین .

﴿تنزيل من الرحمن الرحيم﴾ نهم قورٹانہ گرنگہ بایہ خدارہ و
 موعجیزہ گہورہیہ لہ لایدن خودای خاوہن رہ حم و بہ زہیی یہ وہ نازل کراوہ،
 ٹہو خودایہی نهم قورٹانہ یان نهم سوره‌تی بہ نیگا بؤ پتغہ مبہری خوئی
 ناردوہ خاوہنی رہ حمہت و بہ زہیی بہر فراوان و رہ ہایہ بؤ بہ ندہ کانی،
 لہ دونیادا بؤ ہہ موو کہس بہ لکوو بؤ ہہ موو زیندہ و ہران بہ گشتی و

له قیامت دابو موسو لمانان به تایبه تی، ثم قورئانه شیفا به خشه. بو
 هممو گل و نه ته وه یه ک به تاک و کویانه وه، ره حمه ته بو هه موو عالم
 به ناده میزاد و غهیری نا ه میزادیشه وه، ره حمه ته بو نه وانه ی په پیره ی
 ده کهن و شوینی ده کهن، ره حمه ته بو هه موو زینده وه ران، چونکه قانون و
 یاسایه کی له خوگرتوه خیری هه موو که سی تیدایه، کاریگره له بیرو بو
 چون هه لئس و کهوتی ناده میزاددا، نه ک هه ر بو موسو لمانان به لکوو بو
 هه موو عالم! نه وانه ی به ویژدانه وه سهیری میژوو ده کهن و له پروانگی
 مروژایه تیه وه ده پروانه پوئی قورئان له بوازی ژبانی ئینسان دابه گشتی
 هه ست بهم حه قیقه ته ده کهن و دان بهم راستی یه دا ده نین.

له شونښکي ترډا قورښان بو څوې جهخت له سر ئه م حه قيقه ته ده کاته وهو ده فدرموي: ﴿وما ارسلناک الا رحمة للعالمين﴾ (الانبياء/۷۱)

بەيامى تۆنەي موحەممەد رەھمەتە بۆ گىشت عالم!

﴿کتاب فصلت آیاته قرآنا عربيا لقوم يعلمون﴾ نهم قورئانه
په راویکی ناسمانییه، نایه ته کانی شیکراونه وه، ماناکانی پون و ناشکران،
به زمانی عمره بی نیردراوه ته خوار بو نه وه ی لی تیگه یشتنی ناسان بی،
ماناکانی گری کویر که یان تیدانیه، وشه ورسته کانی رهوان و شیرین،
نهوانه ی زاناو تیگه یشتون له رهوانی و به لاغته ی قورئان حالی ده بن.

﴿بشیرا ونذیرا، فاعرض اکثرهم، فهم لا یسمعون﴾ ئەم قورئانە مژدە بەخشە بە موسولمانان و خۆشەویستانی خودا بەهەشت، لەپاداشتی پەڕپەوی کردنیان بە قورئان و کاریپکردنیان پێی، ھەرپەشە لە کافرەکان دەکا بە دۆزەخ چونکە پێچەوانەی فەرمانی ^{خودا} جەلەو گیرێشەکانی قورئان ھەئس و کەوت دەکەن، سورن لەسەر بە درۆخستنەوێ پەيامی خودا، وەلی زوربەیی زۆری ئەوانە پویان لە ھەرپەشەیی قورئان و بانگەوازییەکانی وەرگیراوە، ئەوانە گوی بیستی نامۆزگاری و پەيامی قورئان نین،

به‌دلسۆزی و بیرو فامه‌وه گوی له نایه‌ته‌کانی ناگرن، قبوولی حوکم و بریاره‌کانی ناگهن و دلی خۆیانی بۆ ناکه‌نه‌وه. زۆربه‌ی زۆریان پشتیان تێکردو گۆیان لی نه‌گرت، هه‌ولیان ده‌دا، قورئان کاریان تی نه‌کا، به‌لکوو هه‌میشه له‌هه‌ول و ته‌قه‌للای نه‌وه‌دا بوون: که جه‌ماوه‌ر هه‌لبنێن بۆ نه‌وه‌ی گوی بۆ قورئان نه‌گرن، نه‌وه بوو به‌جه‌ماوه‌ریان ده‌گوت:

﴿ لَا تَسْمَعُوا هَذَا الْقُرْآنَ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ ﴾ جاری واده‌بوو گۆیان لی بوو به‌لام خۆیان لی بۆ ناگا ده‌کر. ﴿ وَقَالُوا: قُلُوبُنَا فِي أَكْثَرِ مَا نَدْعُونَآ إِلَيْهِ، وَإِنَّا آذَانُنَا وَقْر، وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ فَاغْمِلْ أَمْرَنَا غَامِلُونَ ﴾ ده‌یانگوت دلمان له‌ناوپه‌رده‌یه‌کی قایم و پته‌ودایه، نایه‌ته‌کانی قورئانی تێوه ناچن و پێی ناگهن، گویچکه‌مان قورقوشمی تێکراوه‌و هیچ نابیسێ، له‌نیوان ئێمه‌و تۆدا په‌رده‌و به‌ربه‌ست هه‌یه، په‌یوه‌ندیان نابێ. لی‌مان گه‌رێ بائیشی خۆمان بکه‌ین و به‌کاری خۆمانه‌و خه‌ریک بین.

یان مه‌به‌ستیان نه‌وه‌یه: بلێن: ئێمه هیچ بایه‌خێک به‌قسه‌و کردارت ناده‌ین هه‌ره‌شه‌و واده‌ت به‌هیچ نازانین، چیت پێ‌ده‌کری بیکه‌و رامه‌وه‌سته: نه‌وه‌ی هه‌ره‌شه‌مان پێ لی‌ده‌که‌ی به‌ینه‌ دی و نه‌نجامی بده‌ بۆ منه‌ت به‌و ئێمه هیچ منه‌ت لی‌نازانین، نه‌تۆ چیت له‌ده‌ست دی بیکه، ئێمه سه‌رگه‌رمی کاری خۆمانین، دوا‌ی نه‌وه‌ی باسی هۆکاری ئیمان نه‌هیتانی کافره‌کانی کرد، نه‌بجار فه‌رمان به‌پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کا: که پێیان بلێ: نه‌و ئاده‌میزادی‌که وه‌کوو نه‌وان و ناتوانی به‌زۆره‌ ملی موسو‌لمانیان بکا.

ده‌فه‌رموی: ﴿ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَىٰ أَتَمَّا إِلَهُكُمْ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا ۗ ۝ ٤١ ﴾ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر! ولامی قه‌ومه‌که‌ت بده‌ره‌وه‌و پێیان بلێ: من ئاده‌میزادی‌کم وه‌کوو ئێوه، ته‌نها جو‌داوازی نی‌وان من و ئێوه نه‌وه‌یه نی‌گام بۆ کراوه‌و په‌یامم بۆ هاتووه به‌ئاده‌میزادی بگه‌یه‌نم، نه‌من ناتوانم به‌زه‌خت ئێوه بجه‌مه سه‌ر پێگای خودا په‌رستی، نه‌من

ئه‌وه‌نده‌م له‌سه‌ره په‌یامی خوداتان پی‌ بگه‌یه‌م، پوخته‌ی ئه‌و په‌یامه‌ش بریتیه له دووشتی سه‌ره‌کی: زانیاری و کرده‌وه بنه‌مای زانیاری به‌کتابه‌رستی‌یه، چونکه خودای حق به‌کیکه و نابیی به‌ دوو، (الله) خۆی خودایه‌و خاوه‌نی بوونه‌وه‌ره، که‌س هاوه‌لی نیه‌و بی‌ شه‌ریکه، بت و سه‌نده‌م و مله‌پور و چه‌وسینه‌وه‌ره کان خودا نین، وه کیلی خوداش نین و هیچیان شیای پهرستش بۆ کردن نین.

بنه‌مای کرده‌وه‌ش (استقامه) و تۆیه‌و په‌شیمان بوونه‌وه له تاوان و کوفه، به‌ندایه‌تی‌کردن و د‌ئ‌س‌وزیه له‌خودا پهرستی دا داوای لی‌خ‌ۆ‌ش‌بون له‌تاوانه، بنه‌مای تاوانیش هاوه‌ل‌دانانه بۆ خودا، بۆیه ده‌فه‌رموی: ﴿وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ، وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ﴾ هاوارو شیوی دۆزه‌خ بۆ ئه‌و موشریکانه: که له تـه‌ک خودادا شتی‌تریان قوت کردۆته‌وه‌و کردویانن به‌ هاوه‌لی خودا، و یژدانیان نیه‌و مرۆف دوستی نازانن، یارمه‌تی هه‌ژارو بی‌ نه‌وایان ناده‌ن، مال و سامانی خۆیان له‌ پێگه‌ی خودا داخه‌رج ناکه‌ن، ب‌پ‌روایان به‌پ‌رۆژی به‌ری نیه‌و زیندو بوونه‌وه به‌درۆ ده‌زانن.

په‌روه‌ردگار شیوی وه‌یل: که شیوی‌که له‌دۆزه‌خ دا یان (وه‌یل) به‌مانا هاوارو بابه‌رۆ بی، دایناوه بۆ نه‌وانه‌ی سی ره‌وشتیان تێدان:-

١- هاوه‌ل‌دانان بۆ خودا: که پێچه‌وانه‌ی به‌کتابه‌رستی‌یه.

٢- نه‌دانی زه‌کات: که نیشانه‌ی بی‌ ویزدانییه.

٣- ب‌پ‌روا نه‌بوون به‌پ‌رۆژی قیامه‌ت.

به‌لام ئه‌وه‌ی که لی‌ره‌دا ده‌مانه‌وی ئاماژه‌ی پی‌ بکه‌ین ئه‌وه‌یه: ئه‌م نایه‌ته (مه‌ک‌کیه) واته له مه‌که‌که نازل بووه. زه‌کاتیش: که پایه‌یه‌که له‌پایه‌کانی ئیسلام، له‌سالی دووه‌می کۆچی دا فه‌رز کراوه، که‌وابی ده‌بی بلێن: بنه‌مای زه‌کات و زه‌کاتدان له‌سه‌ر ده‌می پێش کۆچیش دا هه‌به‌وه،

نهوهی له سالی دووه می کوچی نازل بوو چه سپا، دیاری کر دنی به شه کانی
زه کات بووه.

هه ندی له موفه سرین پتیا وایه، مه به ست به زه کات لیره دا
ئیمانیه تان و خوپا کردنه وهیه له هاوه لدانان و بته رستی.

﴿ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات لهم اجر غير ممنون﴾ بیه گومان
نهوانه ئیمانیه هیناوه کرده وهی باشیان نه نجام داوه، به گویره ی
فرمانی خوداو جلدو گیریه کانی هه لسو که وتیان کردوه، نهوانه لای
خودا پاداش و پاساوی بی منه تیان هدی، قهت نابریته وه وکو تای نایه.

به لگه له سه ره بهوونی خودا که مالی ده سه لات

دانایی زاتی پاکی

قُلْ اَيْنَكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ

الْاَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُۥٓ اُنْدَادًا ذٰلِكَ رَبُّ الْعٰلَمِينَ ﴿٩﴾

وَجَعَلَ فِيهَا رَوٰسِيۢمٍ مِّنۡ فَوْقِهَا وَبَرَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا اَقْوَامًا فِيۡ

اَرْبَعَةِ اَيَّامٍ سَوَآءٌ لِّلسَّآبِلِينَ ﴿١٠﴾ ثُمَّ اَسْتَوٰى اِلَى السَّمَآءِ وَهِيَ دُخَانٌ

فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ اَنْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا قَالَتَا اٰنَيْنَا طَآٓئِعِينَ ﴿١١﴾

فَقَضٰهُنَّ سَبْعَ سَمَوٰتٍ فِيۡ يَوْمَيْنِ وَاَوْحٰى فِيۡ كُلِّ سَمَآءٍ اَمْرَهَا

وَزَيْنَاۤا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحِفْظًا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ

الْعَلِيمِ ﴿١٢﴾

لەو پێش پەرەردگار فەرمانی کرد بەبەندەکانی: کەبەکتاپەرستی بکەن، خودا بەتاک و تەنها بناسن، لە ئولوهیەت و ربوبیەت دا، ئەجار بەلگە دەیتەتەو. لەسەر هەبوونی زاتی پاک و دەسلاتی پەهاو حیکمەت و دانایی لەهەموو کاریکی دا.

بەشێک لەو بەلگانە بەدیھێنانی ئاسمانەکان و زەویە لەماوەیەکی کورت دا، دەی خۆدایەک ئەوە صیفەتەکانی بن، چۆن دەکری بت و صەنەم بکری ئەو هاول و هاوشانی دەفەرموی:

﴿قُلْ أَنتُمْ لَكُمْ رُحُومًا﴾ ئەو پێغەمبەری خۆشەویست لەپەڕی سەر زەنشتەو بەگەل و نەتەوە بپەرستەکت بلی: ئەو ئیوە چۆن و بەج عەقڵێک بپروا بەو خۆدایە ناکەن: کە زەوی لەماوەی دوو پۆژێک دا بەدیھێناوە، واتە: بەدوو قۆناغ دروستی کردووە، قۆناغێک بە شێوەی کورەییەکی گازی بەدیھێناوە قۆناغی دووەم لە کورەیی گازییەو کردووەتی بەو مادەو پێکھاتانە ئیستا لەسەرەتی.

دەی خۆدایەک ئەو تواناوە دەسلاتی بی، چۆن ئیوە پێگە بەخۆتان دەدەن کە ئەو پەیکەر و دارو بەردە بی گیانانە، یان فریشتەو جندووەو شتی تر بکەنە هاولێ خۆدا؟ بەج عەقڵێک ئەوانە دەکەنە هاوشانی خۆدا بونەوەر؟ ئەو خۆدایە ئەو تواناوە دەسلاتی ئەو خۆدا بونەوەر، بەخێو کەر و رزق و پۆزیدەری ئادەمیزاد و جندووەو هەموو گیانلەبەرانە بەدیھێنەر و خاوەنیا، ئەو هەلیان دەسپێتی. خۆدایەک ئەو صیفاتی بن، چۆن ئیوە هەندێ لە دروستکراوانی خۆی دەکەنە هاوشانی؟!

بێگومان خۆدا مەزن زەوی لەدوو ماوەو دوو قۆناخ دا دروست کردووە، ئەجار بەدوو قۆناغی تر (دوو ماوەی تر) باقی مەصالیحەکانی تری سەر زەوی وەکو ئاو و هەوا و ئەو شتانە پێویست بۆ ژیان تییدا بەدی هێناوە،

ئەجار ئاسمانەکانی ئە دوو قۆناغ (دووماوە)ی‌تردا دروست کردووە و هینانیه کایەووە. ئەجار ئەو شتانەی کە بۆ خوشگوزەرانى ئادەمیزادو گیانلەبەرانى‌تر پێویستن خولقاندنى، ئەوەش لەسێ شتى سەرەکی دا خو دەنوینن:-

۱- دەفەرموی: ﴿وَجَعَلَ فِيهَا رِوَاْسِي مِّنْ فَوْقِهَا﴾ پەرەردگار کێوەکانی لەسەر زەوی وەکوو گۆلمیخ بەدی هینان، ئەو کێوانە تەوازونى زەوی دەپاریزن و ناهیتلن وەشەقشەقە بکەوی و گیانلەبەرانى سەرى راتلەقینى. هەرۆه‌ها ئاویان تیدا کۆ دەبیتەووە و دەبنە عامباراوە‌کان و کانزایان تێدا یەو ئادەمیزاد سوودیان لى دەبینن، دەکرێنە دیاردەو نیشانەى پێگاریان، ئاوو هەوا لەپێسى دەپاریزن. پارێزگارى هەرۆه‌کان دەکەن.

۲- ﴿وَبَارِكْ فِيهَا﴾ زەوی پر خێرو فەر کردووە، گل و خۆلەکەى بووەتە سەرچاوەى رزق و پۆزى، سەرۆت و سامانى کانزای جوراو جورى تیدا فەراهم هیناوە.

۳- ﴿وَقَدَّرْ فِيهَا أَقْوَاتَهَا﴾ رزق و پۆزى زیندەوهرانى سەرى مەزەندە کردووە، هەموو کون و کەڵەبەرێکی زەوی واگونجاندووە: کەبەکەلکی جورە زیندەوهرێک بى.

﴿فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلنَّاسِ لِيْن﴾ پەرەردگار، بەدی‌هینانى زەوی و پێک کردنى بۆتیدا ژيان و پەخساندنى بژێو بۆ هەموو گیانلەبەرۆ درەخت و پووەکی لەچوار پۆژدا (لەچوار قۆناغ دا) ئەنجام داوە بۆ هەموو ئەوانەى هەول تەقەللای پەیدا کردنى بژێو دەدەن.

یان هەموو ئەو پێداویستیانەى ژيانى لەچوار پۆزى تەواو بى کەم و زیاد دا بەدی‌هیناوە، ئەمە ولامە بۆ هەموو ئەوانەى بەسروشت پرسیار دەکەن و دەلێن: زەوی و ئەو‌ه‌ی تێدا یە لەچەند ماوەدا دروست کراوە؟!

بیگومان ئەم پۆژانە روژانیکی تایبەتین و خودا دەزانێ ماوەکیان چەندە، لەپۆژانی ناسای سەر زەوی نین. چونکە ئەم روژو شەو ناسای یانە سەر زەوی دواى دروستکردنی زەوی پەیدا بوون .

جاوەکوو چۆن زەوی شەو روژی هەیه، ئەستێرەکانی تریش شەو روژی خۆیان هەیه و لەشەو روژی گۆی زەوی جودان، هەندیکیان درێژتر و هەندیکیان کورتترن، ئەو پۆژانە سەرەتا زەوی تیدا دروستکراوە و دواى کێوکه‌ژی تیدا کراون بەلەنگەر بۆی بۆ زیندەوهران تیدا دیاری کراوە، روژی ناسای ئیستا نەبون و بەپێوەریکی تر مەزەندە کراون و ئیمە چیان لى نازانین، وەلى ئەوەمان لا ناشکرایە کە لەم روژو شەو ناسای یە ئیستای زەوی درێژترن.

نزیکترین شتێک: کە ئیمە بتوانین تەسەوری بکەین و زانیاریمان پەى پى بەرى ئەوەیه: ئەو پۆژانە بریتین: لەو ماوە دورو درێژانەى چاخ لەدواى چاخ بەسەر زەوى دا تێپەریون، تازەوى لە قۆناغى گرو گرکان و بلیسەو بوو تە مادەیه‌کى رەق و تۆیکلەکەى پتەو سوو، وای لى هات بەکەلکی تیدا ژیان بى، ئەم ماوە ئینتقالیه بە گۆیرەى ئەو تێۆرە زانستیانهى ئیستا زانیان بەدەستیان هێناوە و پڕوایان پێیانە بەنزیکه‌ى دوه‌زار ملیۆن سالى ناسای سەر زەوى مەزەندە دەکړن.

ئەوێشمان لەیاد نەچى ئەو تێۆرانه مەزەندە و بیرو بۆچونى راستین و لەناکامى لیکۆلینەو لەشاخ و داخ و توێژینەو لە توێژەکانى زەوى و مەزەندە کردنى تەمەنى گۆی زەوى سەریان هەلداوە و خراونە رو، کەوابوو ئیمە لەتەفسیرکردنى ئایەتەکانى قورئان دا ئەو تێۆرانه ناکەینە سەنگى محەك و سەودەر سەد بەراستیان نازانین و نایانکەینە تەفسیر بۆ ئایەتەکانى قورئان، ئەو تێۆرانه هێشتا نەبوونە حەقیقەتى زانستى و لەقۆناغى تەعدیل و قبولکردن و وپەتکردنەوهدان، لەوانە بەراستین و بێنە حەقائىقى

زانستی و متمانه‌یان پی‌بکری، له‌وانه‌شه هه‌له‌بن وره‌ت بکرینه‌وه. ئەوه‌ی: که ئیستا به‌لای زانایانه‌وه په‌سەنده‌و وی چوو ه ئەو تیۆره‌یه: که ده‌لی: زه‌وی کوره‌یه‌کی ناگرین بووه گرگانیک بووه وه‌کوو حالێ ئیستای خۆر، به‌لکو هەر پارچه‌یه‌ک بووه له‌ خۆرو له‌بەر هۆیه‌ک له‌هۆیه‌کان لی‌تی جیابۆته‌وه، ئەوه ماوه‌یه‌کی زۆر دورو درێژی گه‌ره‌ک بووه تا توێکله‌که‌ی سارد‌بوته‌وه وه‌ ره‌ق بووه، ئیستا ناوه‌رۆکی زه‌وی گرگانیکه به‌ر ده‌توێتته‌وه!!

جا هەر به‌گوێره‌ی ئەو تیۆرانه: که زه‌وی له‌ حاله‌تی گرکانی‌یه‌وه ورده ورده سارد بووه‌و توێکله‌که‌ی ره‌ق بوو، سه‌ره‌تا بووه چه‌ند توێژه شاخیکێ زۆر سه‌خت و ره‌ق و که‌وتنه سه‌ریه‌ک، هه‌رزۆر زوو ده‌ریاکانی لی‌په‌یدا بوون، ئەمه‌ش به‌هۆی به‌یه‌ک‌گه‌یشتنی ئیدروجن به‌پێژه‌ی (۲) و ئۆکسیجن به‌پێژه‌ی (۱).

ئه‌جار ئاوو هه‌وا به‌یه‌که‌وه کاریگه‌ری خۆیان نواند بۆ وردو هه‌رکردنی شاخه‌سه‌خته‌کان و ورده‌به‌ردو ئاوه‌لۆکه‌که‌ی گلی لی‌په‌یدا بوو گونجا بۆ ئەوه‌ی کشت و کالێ تێدا بکری، ئیتر باو باران پێکه‌وه شیوو دۆلیان تێدا په‌یدا کردون و چال و که‌له‌به‌ریان پڕ کردنه‌وه، هینده‌یان ئەمدیوو ئەو دیو کردو ته‌رووشکیان کرده‌وه، وای لی‌هات بگرنجی بۆ کشت و کال تێدا کردن، هه‌موو شتیکی ئەم سه‌ر زه‌وییه له‌ ئاکامی پوخان و بنیاتنانه‌وه په‌یدا بووه!

بینگومان توێکلی گۆی زه‌وی هه‌میشه له‌گۆران و جم و جۆل دایه، ده‌ریاشه پۆل ده‌هاوی کاری تی ده‌کا، ئاوی ده‌ریا ده‌بیسته هه‌لم و به‌رز ده‌بیسته‌وه هه‌وری لی‌په‌یدا ده‌بی و ئاوی شیرینی لی‌ده‌باری و کانی و کانیاو هه‌لده‌قوڵین چۆم و شیوه‌کان لافاو دروست ده‌که‌ن، به‌ناو زه‌وی دا جه‌ره‌یان ده‌که‌ن و پۆلی خۆیان له‌ گۆرانی شاخ و به‌ردی زه‌وی دا ده‌گێرن،

وردو هاریان ده کمن، دیانگویتزنه وه، پهنگی سورو پەش و سپی و زهردیان لی پەیدا دەبی، بەتپەر بوونی هەزاران و ملیونه ها سال بەسەر ئەم گۆران و گۆرانکاریانەدا زۆر عەمەلییاتی کیمیای لەناو مادەکانی زەوی دا دروست بوون، بەفر و سەھۆل بەندان، بارو بۆران، گەرماو خۆرەتاو پوناکی و تاریکی، تەرپو و شکی هاتوو چۆی گیانلەبران و خواردن و خۆراکیان، هەناسەدان و هەلمژنیان، پیسای وزیل و زالیان، ئەمانە هەموویان پۆلی خۆیان دەگێرن لەگۆرانکاری مادەکانی زەوی دا.

ئەگەر گوێ بۆ زانستی (جیۆلۆجیا) و زانازەوی ناس و بەردو شاخناسەکان پابگرین شتی سەیر و سەمەر و دەییسن، بەسەدان و بە هەزاران نمونەمان دەخەنەبەر چا و بۆ نمونە دەلێن: کاتی: زەوی بەرەو سارد بوونەوه چوو توێکڵەکی پەق بوو تەنھا بەردی ناگرین هەبوو، دوایی ناوو هەواو باو باران، خۆرەتاو گەرما سەھۆلەندان و سەرما، پۆلی خۆیان تێدا گێران و سروشتی ئەو شاخ و بەردانە یان گۆپی و هەندێ نەرمیان کردن بۆئەوێ بۆتوانی پەرچە پەرچە بکری و بۆ دروستکردنی خانوبەرە سودیان لی وەرگیتی، هەندێکی تر لەو شاخ و داخانە والی کردووە کان و کانزایان لی دەرپهێنری و ببە کان و مەکوێ مادە بەنرخەکان، لەوانە هەمووی گرنگ تر ئەوێ: کە لەم بەردە ناگرینە پەقائە: کە بەکەلکی لە سەر ژیان نایە، گلێکی بەدیھێناو بۆ ژیان گونجاو و پێشوازیکردن لەزیندەوهران.

ئەم کاروانە دورو درێژە کە بەسەر زەوی دا هاتوو و زانیاری تازە مەزەندە دەکا، یارمەتیمان دەدا بۆ تێگەشتن لەمانای (ایام) لە نایه تی ووجەل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، و قدر فیها اقواتها فی أربعة ایام دا: کە نازانین کورتی و درێژیان چەندە و چۆن؟ تەنھا ئەوێندە دەزانین ئەو پۆژانە پۆژی ناسایی سەر زەوی نین.

﴿ثم استوی الى السماء، وهي دخان، فقال لها وللأرض ائتيا طوعا أو کرها، قالتا أتینا طائعين﴾ واته: پاش دروستکردنی زهوی، روی کرده به‌دیھینانی ئاسمان وویستی به‌گویره‌ی حیکمه‌ت و دانایی خو‌ی ته‌واوی بکاو بیھینیتته سهر حالی ئاسایی ئیستای...

له‌و قۆناغه‌دا ئاسمان بریتی بوو له‌ کیتله‌ گازیکی تاریک و شیوه‌ دوکهل، یان هه‌لم (سه‌دیم)بوو، خودا فرمانی پیکرد: که پیک بئ و بیته‌ کایه‌وه، خو‌رو مانگ و نه‌ستیره‌کانی بینهدی، وه‌کوو چۆن فرمانی به‌زه‌وی کرد: که شیوو دۆل و چۆم کانیاو و گژوگیاو دره‌خت و پیداویستی به‌کانی‌تری ژیا‌نی: تیدا بیته‌دی، به‌ته‌واوی خولقاو هاته‌کایه‌وه، ئیتر ئاسمان و زه‌وی پیکه‌وه ملکه‌ج و به‌گویره‌ی ویستی خودا هاتنه‌ دی و حالی ئاسایی ئیستایان به‌خۆیانوه‌ بینی.

لیره‌دا پرسیاریک دینه‌ پیشه‌وه، نه‌ویش نه‌وه‌یه:-

ئایا کام له‌ئاسمان و له‌زه‌وی له‌پیش یه‌کتر دا دروستکراون؟ چونکه‌ به‌گویره‌ی نایه‌تی ﴿ثم استوی الى السماء...﴾ ده‌بئ زه‌وی له‌پیش ئاسمان دا دروستکرا‌بئ، به‌گویره‌ی نایه‌تی ﴿والارض بعد ذلك دحاهها﴾ (النازعات/۳) ده‌بئ ئاسمان له‌پیش زه‌وی دا به‌دی هینرا‌بئ.

ئیمامی رازی بۆ وه‌لامی ئەم جۆره‌ پرسیاره‌ و ته‌وفیق خستن له‌نیوان نایه‌ته‌کان دا ده‌فهرمو‌ئ: په‌روه‌ردگار له‌سه‌ره‌تادا له‌ماوه‌ی دو‌رو‌ژ(قۆناغ) دا زه‌وی به‌دیھیناو. پاشان ئاسمانی دروست کردوه، ئەجار زه‌وی هینایه‌ سهر ئەم حاله‌ی ئیستا و گونجاندی بۆ تیدا ژیا‌نی گیانله‌به‌ران، به‌م جۆره‌ دژایسه‌تی له‌نیوان نایه‌ته‌کان دانامی‌ئ^(۱) زه‌وی ملکه‌ج و فرمانبه‌ر داره‌، به‌رده‌وام له‌گه‌ردایه‌و به‌گویره‌ی یاسای کیشنده‌ی زه‌ویانه‌ی خو‌ی (الجازیة الارضیة) له‌ هه‌ل‌خولان دایه‌، خو‌ر ما‌که‌که‌یه‌تی و بۆ لای

خۆى كېشى دەكا، لەھەمان كات دا خۆرىش بەدەۋرى خۆى دا ھەلدەخولى،
بەھەلخولانىكى بەدەۋام، زەۋى دوجۆر ھەلخولانى ھەيە، ھەلخولانىكى
بەدەۋەرى خۆى دايە و ھەلخولانىكى بەدەۋرى خۆردايە، خۆرىش دوو
جۆر ھەلخولانى ھەيە، ھەلخولانىكى بەدەۋەرى خۆى دايە و ھەلخولانىكى
بەدەۋرى ئەو خۆرانەدايە: كە لەخۆى زەبەلاح ترن!

ئەجار پەرەردگار باسى دروستكردى زەۋى كرد، باسى پېكەيتنانى
ئاسمانەكان و ياساۋ نيزاميان دەكاو دەفەرموى: ﴿فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ
فِي يَوْمَيْنِ، وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا﴾ واتە ئاسمانەكانى پېكەيتنان
لەدووقۇناغ دا يان بەدووماۋە (دورپۇژ) پېكى خست، ئەمە جگە لەو چوار
قۇناغ (چوار پۇژەي: كەزەۋى تېدا دروستكردو، كەۋابوۋ ماۋەي
دروستكردى و بەديھيتنانى ئاسمانەكان و زەۋى شەش رۇژ (شەش ماۋە)
شەش قۇناغى پېچوۋە، ۋەكوۋ لەئايەتتىكى تردا ئاماژە بەۋە دەكاو
دەفەرموى: ﴿خُلِقَ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ (الاعراف/۵۴) ھەر
ۋالە پېنج سۈرەتى تردا ئاماژە بەۋە راستىيە كراۋە^(۱).

موجاھىد دەفەرموى: ھەر پۇژى لەو شەش پۇژە بەئەندازەي ھەزار
سالى ئاسايى ئېمە بوون، كە دەفەرموى: ﴿وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا﴾
ۋاتە: ئەۋياساۋ نيزامەي: كە پېئى ھەلدەسورپېن ئەنجامى دان و پېكى خست.
قەتادە: دەفەرموى: واتە مانگ و خۆر و ئەستېرەكانى تېدا بەديھيتنان،
فرىشتەي دروست كرىن، دەرياو چۆم و ئاوو ھەۋاي تېدا ھېنانە دى.

ماۋەتەۋە بزانين مەبەست بە (السماء) چيە؟ لە راستى ئېمە بەتەھدىد
نازانين مەبەست بە (سماء) چيە. ۋى دەچى ئەندازەيەك لە دوورى بى،
ۋى دەچى ھەر مەجەرەيەك ئاسمانىك بى، لەۋانەيە شتى تر بى، خودا بۆ
خۆى دەزانى!

۱- يونس/۳، ھود/۷، الفرقان/۵۹، السجدة/۴، ق/۳۸.

﴿وَزِينَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظٍ﴾ تاسمانی دونیامان به‌ئەستێرە
 رازاندۆتەو، لەهەمان کات دا ئامیری پارێزگارین و پەرژینن بۆ ئەوێ
 شەیاتینی توخن تاسمان نەکەون، هەروەها ئەستێرەکانمان لەلیکدان و لێک
 خشاندن پاراستون، هەموو یان بەرێک و پێکی دێن و دەچن و پێی خۆیان
 لێ تێک ناچێ، هەموو ئەو قەبارە بچوک و زەبەللاخانە هەر لەزەرە
 تەمە جەرە لە بۆشایی بەر فراوان دا دەستی قودەرەت دەیانەیتێ و
 دەیانباو جەرپو مەنگەنەو ماکیه‌یان ناسوین، وزو توانایان لێ نابێ، بە
 شێوەی دیاریکراو ناکاتی و دیاریکراو لەگەردا دەبن،
 ﴿ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ئەو یاسا و نێظامە رێک و پێکە
 نەخشە کێشان و دەست رەنگینی خودای بالا دەست و زانایە .

هەره‌شه کردن لە موشریکەکان بە عەزازییک لە شێوەی

عەزازی عادو سەمود

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَبْحَةً مِّثْلَ صَبْحَةِ
 عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾ إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ
 خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً
 فَإِنَّا لِنَايِمًا أَرْسَلْتُمْ بِهِ كُفْرُونَ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي
 الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً أَوَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ
 الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ
 ﴿١٥﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحْسَاتٍ لِنَنْذِرَهُمْ

عَذَابَ الْآخِرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾ وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمُ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ وَبَجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾

له‌وه پیش باسی پشت هه‌لکردنی بته‌رسته‌کانی کرد، که له‌به‌رنه‌فامی و سه‌رره‌قی خویان و پرای به‌لگه‌ی هه‌بوونی جوراو جور له‌سه‌ر هه‌بوونی خودای تاک و ته‌نها و خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی ره‌ها ئیمان ناهینن، ئیتر فه‌رمانی به‌ پیغه‌مبه‌ری خوی کرد: که کافره‌کان بترسیئن له‌ عه‌زایی پرنیش و سامناکی وه‌ها که تووشی قه‌ومی عاد و سه‌مود هات.

ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ: أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادَ وَثُمُودَ﴾ ته‌ی پیغه‌مبه‌ر! به‌ته‌رسته‌ سه‌ر ره‌قه‌کانی قوره‌یش بلی: نه‌گه‌ر ئیوه و پرای نه‌و هه‌موو به‌لگه‌ ناشکرایانه له‌سه‌ر راستی په‌یامه‌که‌م، پشت هه‌لبکه‌ن و به‌پیر بانگه‌وازییه‌که‌مه‌وه نه‌یه‌ن و ئیمان به‌تاک و ته‌نهای خودا نه‌هینن، بیر له‌بونه‌وه‌ر نه‌که‌نه‌وه، نه‌وه من له‌ عه‌زاییکی کوشنده ده‌تانترسیئنم، عه‌زاییک بشوبه‌یته نه‌و عه‌زابه‌ کوکوژو ریشه‌ کیشکه‌ره‌ی تووشی قه‌ومی عاد و سه‌مود هات ۱ له‌ناومان بردن، هه‌ره‌شه‌ که ترسناکه‌و گونجاوه له‌گه‌ل سه‌ر ره‌قی و بوغرابی موشریکه‌کانی قوره‌یش، که‌و پرای هه‌بوونی نه‌و هه‌موو به‌لگانه‌ ملیان نه‌ده‌دا بو ئیمانیه‌تیا و گالته‌یان به‌بانگه‌وازیه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر ده‌هات.

ئیننو ئیسحاق ده‌رباره‌ی نه‌م هه‌ره‌شه‌یه‌ چیروکتیک ده‌گیریتسه‌وه ده‌لی: پوژتیک عوتبه‌ی کوری ره‌بیعه‌ که به‌ریش سپی و پیاو ماقول ده‌ژمی‌ردرا

له‌دیوه‌خانی قوره‌یش دا دانیشتبوو، له‌و کاته‌دا پیغه‌مبه‌ریش ﷺ به‌ته‌نیا له‌مزگه‌وتی کابه‌دا بوو، عوتبه‌گوتی: ئه‌ری خزمینه! بۆچی نه‌چم بۆلای موحه‌مه‌د هه‌ندی و وویژی له‌گه‌ل دا بکه‌م، سا به‌لکوو به‌قسه‌م بکاو واز له‌ بانگه‌وازییه‌که‌ی بهیئنی و ئه‌وکاته‌چی بوی ناماده‌ین بیده‌ینی ئه‌مه‌ش کاتیك بوو حه‌مزه موسولمان بوو و خه‌لکی تریش په‌یوه‌ندیان به‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌کرد و موسولمان ده‌بوون.

هه‌موو دانیشتوانی دیوه‌خان وه‌لامی عوتبه‌یان دایه‌وه‌و وتیان ئه‌ی (ئه‌بولوه‌لید) ته‌گبیره‌که‌ت په‌سه‌نده‌هه‌لسه‌ بچۆ بزانه‌به‌لکو و سه‌رکه‌وتوو بی، عوتبه‌هه‌لسا چوو بۆلای پیغه‌مبه‌ر و پئی‌گوت: ئه‌ی برازای شیرینم! تۆ بۆ خۆت ده‌زانی ئیتمه‌ چهند رێژت لی‌ده‌گرین و چهند خاوه‌ن پله‌و پایه‌ی له‌ناو هۆژدا!!

ئیسته‌یش تۆ به‌م بانگه‌وازی و په‌یامه‌ت نا‌زاویه‌کی گه‌وره‌ت بۆ گه‌له‌که‌ت دروست کرده‌، دووبه‌ره‌کیت ناوه‌ته‌وه: گالته‌به‌عه‌قل و بیروبۆچونیان ده‌که‌ی، په‌خنه‌له‌ خوداکانیان ده‌گری، باوک و باپیرانی پیشوویان به‌گومرا ده‌زانی بنج و بناغه‌ی هۆزو عه‌شیره‌تی قوره‌یشت روخاندوه و به‌رده‌وامیشی له‌روخاندن، گوێ رابگره‌ بادووسی قسه‌و نامۆژگاری هه‌یه‌ پیت بلێم..

پیغه‌مبه‌ر ﷺ فەرموی: ئه‌ی (ئه‌بولوه‌لید) قسه‌ی خۆت بێژه گویم گرتوه‌، عوتبه‌وتی: ئه‌ی برازای خۆم نه‌گه‌ر تۆ به‌م بانگه‌وازی و په‌یامه‌ت مه‌به‌ستت مال و سامانه‌، وه‌ر وازیینه‌، شه‌رتی پیاوان بی ئه‌وه‌نده‌ت مال و سامان بۆ کۆیکه‌ینه‌و ۱ بیه‌ ده‌وله‌مه‌ندترین که‌سمان، نه‌گه‌ر ده‌ته‌وی پله‌و پایه‌ت به‌رزبیته‌وه‌، ئه‌وه‌ ده‌تکه‌ینه‌ گه‌وره‌و قسه‌ رویشتوی قوره‌یش و بی تۆکه‌س نه‌توانی په‌نجه‌به‌ناودا بکا، نه‌گه‌ر ده‌ته‌وی بیه‌ پاشاو فرمانه‌وا، ئه‌وه‌ هه‌ر له‌ ئیستاه‌وه‌ ده‌تکه‌ینه‌ مه‌لیکی

خۆمان و هه‌موو مان فەرمانبەر داری ده‌بین! ئەگەر ئەو حالەى هه‌ته‌ خه‌ون و خه‌ونکارییه‌و به‌ده‌ست خۆت نیه‌ و ناتوانی له‌دلتی ده‌ربه‌اوێ ی ئەوه‌ پزیشکی جیهانت لی‌کۆده‌که‌ینه‌وه‌و مال و سامانی خۆمانت تیدا خه‌رج ده‌که‌ین تاچاک ده‌بیته‌وه‌ و له‌و حاله‌ پرزگارت ده‌بێ، به‌م جوهره‌ عوتبه‌ قسه‌کانی خۆی ته‌واو کردن.

پێغه‌مبه‌ر ﷺ فەرمووی: تۆ قسه‌ی خۆت ته‌واو کردن؟ عوتبه‌ وتی: به‌لێ: ئەجار پێغه‌مبه‌ر ﷺ فەرمووی: گویم لی‌بگره‌، ئیت پێغه‌مبه‌ر ﷺ فەرمووی: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم: حم: کتاب فصلت اياته قرآنا عربياً لقوم يعلمون بشيرا ونذيرا فاعرض اکثرهم فهم لا يسمعون...﴾ ئیت پێدا رۆیی و درێژه‌ی به‌قورئان خوێندنه‌که‌ی دا، عوتبه‌ش گوئی خۆی بۆ کردبوونه‌وه‌، تا گه‌یشه‌ نایه‌تی(السجده) سوژده‌ی برد پاشان که له‌سوژده‌که‌ی هه‌لسایه‌وه‌ فەرمووی: ئەی ئەبوله‌لید گویت لی‌بوو، ئەوه‌ په‌یامی منه‌و تۆش که‌یفی خۆته‌.

ئیت عوتبه‌ ملی خۆی کوزو کردو رۆیشه‌وه‌ بۆ لای هاوه‌لانی، که‌چوه‌وه‌ هه‌ندیکیان به‌هه‌ندیکیان ده‌گوت سویند مان وابی و وابی، ئەبوله‌لید که‌ هاته‌وه‌ په‌نگی ته‌واو گۆرا بوو.

ئیت: که‌لایان دانیش و تیان: ئەوه‌ چیته‌ ئەبووله‌لید؟ وتی: سویندم وابی که‌لامیکم گوئی لی‌بوه‌ هه‌رگیز شتی وام نه‌بیستوه‌، نه‌سیحره‌و نه‌کوڵه‌وه‌ نانیه‌ و نه‌شيعره‌، ئەی هۆزی قورئه‌یش به‌قسه‌م بکه‌ن و ئەو پیاوه‌ گۆشه‌گیر بکه‌ن و مه‌هیلن تیکه‌لاو تان بێ، سویندم به‌خودا ئەو که‌لامه‌ی من بیستم کاریگه‌ریه‌کی سه‌ر سوپه‌ینه‌ری ده‌بی، ئەگەر عه‌ره‌ب به‌سه‌ری دا زال بوون ئەو باشه‌، ئەگەر ئەویش به‌سه‌ر عه‌ره‌ب دا زال بوو، ئەوه‌ پاشایه‌تی ئەو پاشایه‌تی ئیویه‌، بالاده‌ستی ئەو بالاده‌ستی ئیویه‌ ئەو کاته ئیویه‌ به‌خته‌وه‌ر ده‌بن، و تیان به‌خوا وادیار موحه‌مه‌د به‌زوبانی لوسی

هه‌لی خه‌له تاندوی! عوتبه وتی: وه‌للا که یفی خۆتانه، نه‌وه رای منه و ئیوه‌ش چی ده‌که‌ن بیکه‌ن!^(١)

نه‌جار شیوه‌ی عه‌زابه هه‌ره‌شه پی لیکراوه‌که به‌یان ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿اِذَا جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ اَیْدِهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ اَلَا تَعْبُدُوا اِلَّا اللّٰهَ﴾ نه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وانه، عه‌زایی خودا یه‌خه‌ی گرتن کاتیک پیغه‌مبه‌رانیان هاتنه سه‌ریان و په‌یامی خودایان پی گه‌یاندن و فره‌مانیان پی کردن به‌یه‌کته‌په‌رستی، گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانیان به‌درزبان خسته‌نه‌وه، وتیان: پیغه‌مبه‌ر نابێ ناده‌میزاد بێ، به‌لکوو ده‌بی فریشته بێ.

﴿قَالُوا: لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً، فَاِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾ به‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانیان گوت، نه‌گه‌ر خودا بیویستایه پیغه‌مبه‌ر بنی‌ری فریشته‌ی ده‌ناردن، ناده‌میزادی نه‌ده‌کردنه پیغه‌مبه‌ر ئیوه‌ی ناده‌میزاد چ پێزو نرخیکتان به‌سه‌ر ئیمه‌وه هه‌یه؟ ئیمه‌ به‌روا به‌ ئیوه‌ناکه‌ین و شوینتان ناکه‌وین.

نه‌جار به‌دوو‌رو درێژی باسی چۆنیه‌تی له‌ناو چونی گه‌لی عادو سه‌مود ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿فَاَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ اَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً؟﴾ گه‌لی عاد له‌سه‌رزه‌وی ته‌که‌به‌ورو خۆسه‌زلزانیان نواند، ئیمانیان به‌خوا نه‌هیناو پیغه‌مبه‌رانیان به‌پاست نه‌زانین، خۆیان به‌سه‌ر خه‌لکی ترده‌هه‌لده‌نایه‌وه و بو غرا بوون و له‌خۆیان بابی بوون، وتیان: کێ له‌ ئیمه‌ به‌هێز تره؟ کێ ده‌توانی ئیمه‌ به‌ه‌زی‌نی؟ ئیمه‌ بالا به‌رزو ده‌ست و مه‌چه‌ک قه‌وی شان و مل پانین، هه‌چ شتیک ناتوانی ئیمه‌ بو ویستی خۆی مل که‌چ بکا، مه‌به‌ستیان نه‌وه بوو: نه‌وه عه‌زابه‌ی بۆیان دی ده‌توانن پوچی بکه‌نه‌وه ئیتر په‌روه‌ردگار به‌شیوه‌ی سه‌ر زه‌نشته‌کرده‌وه په‌دی

١- فی ظلال القرآن ج ٧/ ٢٣٣، ته‌فسیری (المنیر) له‌م باره‌وه چی‌ۆکیکی تری هه‌تانه‌وه ناوه‌پۆکیان لیک جودایه .

دانه‌وه و فەرموی : ﴿أولم يروا ان الله الذي هو اشد منهم قوة؟ وكانوا بآياتنا يجدون﴾ نایا نازانن و بیر ناکه‌نه‌وه، له‌گەڵ کێ دا بەربەرەکانی دە‌کەن، ئەو کەسە ئه‌وان بەربەرەکانی له‌گەڵ دە‌کەن خودای بونه‌وه‌ره، به‌دییه‌تیه‌ری مه‌خلوقاته، خاوه‌نی هه‌موو هیژو توانایه‌که، هه‌لمه‌ت و عه‌زابی توندو تیژه، ده‌توانی سامناکترین سزایان به‌سەردا بدا، هه‌ر چی بیه‌وی بێ ده‌بی، ئەوان ده‌زانن نایاتی ئیمه‌ حق و چه‌سپاوو ناشکران، وه‌لی له‌خت و خۆپایی ئینکاری ده‌کەن، موعجیزه‌ی گه‌وره‌و بێ‌وینه‌ی وه‌کوو قورئان په‌ت ده‌کە‌نه‌وه، بێ‌گومان ئەو خودایه‌ی ئه‌وانی دروست کردوه له‌وان به‌هیژتره، ئەو ئەوتۆزه هیژ توانایه‌ی پێ به‌خشیون، وه‌لی مله‌هوړو بوغرا‌بووه‌کان بیر ناکه‌نه‌وه.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار جۆری سزا‌که‌ی عا‌دو سه‌مود پ‌وون ده‌کاته‌وه و ده‌فەرمووی: ﴿فأرسلنا عليهم ريحا صرصراً في أيام نحسات، لنذيقهم عذاب الخزي في الحياة الدنيا ولعذاب الآخرة أخزى، وهم لا ينصرون﴾ په‌شه‌بایه‌کی توندو سارد‌مان نارد‌نه‌ سه‌ر، تا بلی‌تی سارد‌و ده‌نگ گه‌وره‌و وێران‌که‌ر، به‌سه‌ر هه‌رچی دا پ‌رۆیشه‌تایه‌ ده‌پ‌رواندو تی‌کی ده‌دا، ده‌یکرده وێران‌وه کەس تی‌دا نه‌ماو، نه‌مه‌ش له‌پ‌رۆژانیت‌کی شوم و نه‌گه‌تدا وه‌کو له‌نایه‌تی‌کی تر‌دا ماوه‌ی پ‌ۆژو شه‌وه‌کان دیاری ده‌کاو ده‌فەرمووی: ﴿سخرها عليهم سبع ليال وثمانية أيام حسوما﴾ (الحاقة/۷).

ئا‌کامی ئەو عه‌زابه‌ش ئەوه‌بوو له‌دو‌نیادا عه‌زابی پ‌یسوا‌که‌رو تی‌ک شک‌ینه‌رمان پ‌ی چه‌شتن له‌پاسا‌وی خو به‌ل‌زان‌ی و فیزه‌ونیان پ‌یسوا‌مان کردن، با دل‌نیا‌ش بن له‌قیامه‌ت دا عه‌زابی توند‌وتیژ‌تر پ‌یسوا‌که‌رت‌ریان پ‌ی ده‌چیژین، کەس نیه یار‌مه‌تیده‌ریان بێ، کەس عه‌زابی خودایان لی نا‌گێ‌پ‌تیه‌وه، کێ ده‌توانی به‌ره‌نگاری ویستی خودا بیه‌تیه‌وه؟

نه‌جار تاوانی سه‌مود باس ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ
فَاسْتَجَبُوا أَمْرِي عَلَى الْهُدَى﴾ هۆزی سه‌مودیش ریگای حق و راستیمان
بۆ پروونکردنه‌وه، حق و به‌تالمان بۆ لیک جیا کردنه‌وه، پیغه‌مبه‌رمان بۆ
ناردن، موعجیزه‌مان له‌سه‌ر ده‌ستی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان نیشان دان،
سه‌رنجمان راکیشان بۆ نه‌وه‌ی له‌به‌لگه‌ که‌ونیه‌کان ورد ببه‌نه‌وه، پروو بکه‌نه
خودا ناسی و یه‌کتا‌په‌رستی، که‌چی نه‌وان کوفرو بی‌دینیان هه‌لبژارد،
پرویان کرده سه‌رپیچی و یاخی بوون، پیغه‌مبه‌ره‌کانیان به‌درۆ خستنه‌وه،
پشتیان له‌بانگه‌وازییه‌که‌یان هه‌لکردو موعجیزه‌کانیان به‌بی‌نرخ سه‌یر کرد،
ته‌نانه‌ت نه‌و حوشره‌ که‌ موعجیزه‌ی راستی پیغه‌مبه‌ریتی هه‌زهره‌تی
صالح بوو پیزیان لی نه‌گرت و سه‌ریان بری.

نیتەر ﴿فَأَخَذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ گرمه‌و
ناله‌و بوومه‌له‌رزه‌ی عه‌زابی ریسواکه‌ر گرتنی و تیکیه‌وه پێچان، به‌لایه‌کی
که‌وره‌و سامناک یه‌خه‌ی گرتن.

﴿وَلَنَجْزِي الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ صالح و نه‌وانه‌ی ئیمانیان پی
هینابوو رزگارمان کردن، نه‌و عه‌زابه‌ سه‌خته‌ نه‌یگرتنه‌وه!

جوۆی عه‌زابی کافره‌کان له‌قیامه‌تدا

وَيَوْمَ يُحْشَرُ

أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ

عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

وَقَالُوا لَجُلُودِهِمْ لَمْ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي

أَنطَقَ كُلُّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾
وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَرُكُمْ
وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ
﴿٢٢﴾ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ فَاَصْبَحْتُمْ
مِّنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ
يَسْتَعْجِلُوا فَمَآ هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾ * وَقَيِّضْنَا لَهُمْ
قُرْنَاءَ فَرَزَيْنَا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ
الْقَوْلُ فِي أَمْرِ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ
كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾

ده باره ی سه به ب نزولی نایه نسی ﴿وما کنتم تستترون...﴾ نیمام
نه حمده و بوخاری و موسلیم و تیرمذی له نیبنو مه سعوده وه ریوایه تیان
کردوه ده فهرموی:

ده ستم به پهرده ی کابه و بو، سی که س هاتن؛ کابرایه کی قورده یشی
دوو زاوای که له خیلای ثقیف بوون، یان کابرایه کی ثقه فی و دوو زاوای
قورده یشی، هه رسیکیان گه ده و گیپال گه وره بوون، که م عه قل و نه فام
بوون، ده ستیان کرد به قسه ی وا، تا نیستا شتی وه هام نه بیستبوو،
یه کیکیان وتی: نیوه پیتان وایه خودا قسه ی نیمه ده بیسی؟ یه کیکی
تریان وه لامی دایه وه، وتی: نه گهر ده نگ به رز بکه ینه وه گوئی لیمانه،

نه‌گەر به‌نزمی ناخاوتنی خوْمان نه‌نجام بدهین گوئی لیْمان نیه، سییه‌میان
وتی: نه‌گەر گوئی له‌هه‌ندیکی بی، گوئی له‌هه‌مووی ده‌بی. منیش چومه
خزمدت پیغه‌مبه‌رو نه‌م قسانه‌م بو گیترایه‌وه ئیتر په‌روه‌ردگار نایه‌تی
هوْما کنتم تستزون آن یشهد علیکم سمعکم ولا أبصارکم ولا
جلودکم هه‌تا هوْمن الحاسدین هی نازل کرد.

په‌بوونه‌دی نه‌م کوْمه‌له نایه‌ته به‌هس پیتشه‌وه له‌م پوووه‌وه‌یه:

که له نایه‌ته‌کانی پیشوودا په‌روه‌ردگار ده‌سه‌لاتی خوئی له‌سروشتی
بوونه‌وه‌ردا پاگه‌یاند، هه‌روه‌ها ده‌سه‌لاتی خوئی له‌میژووی ئاده‌میزادا
پوون کرده‌وه، ئیستا ده‌سه‌لات و توانای خوئی له‌سه‌ر خودی ئاده‌میزاده‌کان
دیاری ده‌کا، نه‌وه نمایشت ده‌کا که بوونه‌وه‌ر به‌گشتی و نه‌فرادی ناوی
به‌تایبه‌تی به‌گیاندارو بی گیانیه‌وه، به‌لکوو هه‌موو نه‌ندامیکی جه‌سته‌و
هه‌موو خانه‌و زه‌ریه‌کی ناو بوونه‌وه‌ر ملکه‌ج و پابه‌ندی فه‌رمانی خودایه،
ته‌نانه‌ت چاوو گوێچکه‌و پیست و ده‌ست و قاچ به‌فه‌رمانی خودا له‌خوْدی
خاوه‌نی خوْیان ده‌ده‌ن، ده‌فه‌رمووی:

هوْیوم یحشر أعداء الله إلى النار فهم یوزعون! نه‌ی پیغه‌مبه‌ر!
پوداوی نه‌و پوْژه بو قوره‌یشیه‌کان باس بکه‌و بیانترسینه بو نه‌وه‌ی
به‌خوْیاند بچنه‌وه‌و واز له‌سه‌ر ره‌قی خوْیان بیتن؛ نه‌و پوْژه‌ی دووژمنانی
خودا له‌سارای مه‌حشه‌ردا کوْ ده‌کرینه‌وه بو نه‌وه‌ی حق و حیسابیان
له‌گه‌ل بکری و نه‌جا به‌پاله‌په‌ستو بو دۆزه‌خ به‌پری بکری، پیشیان
پاده‌گیری بو نه‌وه‌ی پاشه‌تایان پیتیان بگه‌ن ۱ یدکتر بگرنه‌وه‌و بلاو نه‌بنه‌وه،
به‌کوْمه‌ل به‌ره‌و دۆزه‌خ راپیچ بکری.

هوْحتی إذا ما جاؤوها شهد علیهم سمعهم وأبصارهم وجلودهم بما
کانوا یعملون! هه‌تا ده‌گه‌نه لای دۆزه‌خ و پاده‌وه‌ستیتزین پرسیاریان
لی‌ده‌کری له‌تاوانه‌کانیان، جا نه‌گەر دانیان به‌تاوانه‌کانیان دا نه‌هیتا،

گوټچكه يان چاويان و پيستان شايه تيان لى ده دهن، هر تاوانيك به ده ست كرديه تى ده ست ده بيته شايت به سهر يوه، به قاچ بوى چوبى قاچى لى ده بى به شايت، نه گهر به پيستی كرديتي پيستی شايه تى له سهر ده دا. مه وقيفيكى هر يچه و تا بلى جى گاي سهر سورمانه ..

بويه به حبه سانه ده كه ونه پرسيار كردن له گوټچكه و چاوو پيستان ﴿وقالوا جلودهم لم شهدتم علينا﴾ نه ندانه كاني جه ست يان به پيستان ديژن نه وه بوى شايت تان لى دايڼ؟

﴿قالوا: انطقنا الله الذي أنطق كل شيء﴾ نه ندانه كاني جه ست يان وه لاميان ده دهنه وه ده لين: به ده ست خومان نيه، خدا وه زمانى هيناوين، نهو خدايهى هم مو شتيكى وه زمان هيناوه نيتمه شى وه زمان هيناوه، بيگومان نهو خدايهى له دونيادا ناميري زمانى وه قسه هيناوه، نيتمه خستوته حالتى ناخاوتن، بويه ناچارين شايت تان له سهر بده ين، وه كو له نايه تيكي تر دا ده فرموى: ﴿اليوم نختم على افواههم، وتكلمنا ايدهم وتشهد ارجلهم بما كانوا يكسبون﴾ ريس/٦٥ .

نه مجار په روه ردگار ده فرموى: ﴿وهو خلقكم اول مر﴾ واليه ترجعون ﴿يه كه مجار خدا دروستى كردون و هر بولاى نهو ده گهرينه وه^(١) .

نيمامى موسليم له صه حى خوى داو به زازو هى تريش له نه نه سى كورپى ماليكه وه رپوايه تيان كردوه، ده لى: نيتمه له خزمه ت پيغه مبه ر بووين و كه وته پيكه نين، دوايى فرموى: ده زانن بوى پيكه نينم دى؟ نيتمه يش وتمان خداو پيغه مبه رى خدا باش ده زانن، فرموى: به گوفت و

١- نيستاكه ساعات و هشت و نيوى شوى ٨/١٠/٢٠٠١ ى ز هه واله كان رايانگه يان كه ولاته يه كگرتوه كان هيرشى خوى بؤ سهر نه فغانستان ده ست پيكره و شارى كابل و قندهار و جلال ناباد بؤردومان كران .

گوی بهنده له گهلّ خودادا پیّ ده که نم، بهنده به خودای خوئی ده لئی: نه ریّ
پهروه دگارم تو له ستم نامپاریزی؟ وادهت نه داومی که ستمم لیّ
نه که ی؟ پهروه دگار ده فهرموئ: به لئی. بهنده که ده لئی: ده سا من که سیکم
به شایهت قبوله: که له خوّم بیّ، پهروه دگار پیّ ده فهرموئ: کیفایه ته
تو نه مرؤ بو خوّت شایه تى له خوّت بدهی.

فریشته کرده وه نو سه کان شایه تى بدهن، نه مجار ده منی مؤر ده کری و
به نه ندامه کانی جه سته ی ده گو تری بکه ونه قسه و کرده وه کانی باس بکه ن،
نیتر نه ندامانی له شی ده که ونه شایه تیدان له سهری.

نه مجار پیّ ده گو تری: ده بو خوّت حیساب بو خوّت بکه و پرپار له سهر
خوّت بده، نه ویش به نه ندامه کانی جه سته ی ده یه ژئی کوره مالتویران و
به فتاره بچن نه من بو نیوم کرده وه له پیئاو نیوه دا تووشی نه م درده.
سه رییه بووم.

﴿وما كنتم تسترون أن يشهد عليكم سمعكم ولا أبصاركم ولا
جلودكم﴾ نه م فهرمایشته یان له فهرمایشتی پهروه دگاره، یان که لامی
فریشته کانه، یان له و ته ی (جلود) ه یان قسه ی هه ندیکیان به هه ندیکیان،
واته: له و ده م ی دا که تاوانتان ده کردن نه تانده کرد به دزی نه ندامه کانی
جه سته تانه وه نه نجامیان بدهن، له وه نه ده ترسان: که نه ندامه کانی
جه سته تان شایه تیتان لیّ بدهن، به لکوو شانازی تان به کوفرو بی دینییه وه
ده کردو به ناشکرا ملتان لیّ ده نا، یان ناتوانن تاوانه کانتان په رده پوش
بکه ن، چه ندیک به دزییه وه بیانکه ن خودا ناگای لییه.

﴿ولكن ظنكم أن الله لا يعلم كثيرا مما تعملون﴾ وه لیّ گومانتان
وابوو: که خودا زور له و تاوانانده ی نیوه ده تان کردن ناگای لیّ نه، بویه پر
کیشیتان کردن و خوّتان له کوفرو تاواندا نو غرؤ کرد. ﴿وذلك ظنكم الذي
ظننتم برکم أرداکم فأصبحتم من الخاسرین﴾ نائو گومانه هه لیه تان:

که پیتان و ابو خودا بی ناگایه له‌زۆر له‌و تاوانانه‌ی ده‌یانکه‌ن، ئیوه‌ی هه‌لنا بۆ ئه‌وه‌ی مل له‌تاوان نین، هه‌ر ئه‌وه‌ش بوو ئیوه‌ی توشی ئه‌و عه‌زابه سه‌خته کردو به‌فه‌تاره‌ی بردن.

﴿فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ، وَإِنْ يَسْتَعْتَبُوا فَهُمْ مِنَ الْمُتَعَبِينَ﴾
 ئه‌گه‌ر دان به‌خۆیاندا بگرن و ئارام بگرن ئارامگرتن بۆ هه‌ده‌یه، ئه‌گه‌ر سه‌بریشیان نه‌بێ ئه‌وه دۆزه‌خ جیگایانه‌و خۆشیان بۆ و ترشیان بۆ له‌دۆزه‌خ پزگاریان نابێ، خۆ ئه‌گه‌ر بیانه‌وی پاساو بۆ تاوانه‌کانیان به‌یئننه‌وه‌و بیانوو بدۆزنه‌وه، ئه‌وه تازه ده‌رگای تۆبه‌و په‌شیمانبوونه‌وه داخراوه، عوززو پاساو که‌لکیان نه‌ماوه.

ئیمام ئه‌حمه‌دو ئه‌بو داودو ئیبنو ماجه له‌جابه‌وه‌و ریوایه‌تیان کردوه ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (لَا يَمُوتُن أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يَحْسِنُ بِإِلَّهِ الظَّنِّ فَإِنْ قُومًا قَدْ أَرَادَهُمْ سُوءُ ظَنِّهِمْ بِإِلَّهِ) با هه‌ر که‌سی له‌ئیه ده‌مری نیازی به‌خودا باش بێ، به‌ته‌ما ره‌حه‌ت و به‌زه‌یی په‌روه‌ردگاری بێ. چونکه‌ بێگومان گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک به‌هۆی به‌دگومانیانه‌وه به‌فتاره چوون، دونیا گۆره‌پانی کرده‌وه‌یه، قیامه‌ت خانه‌ی پادا‌شت و سزایه، که‌وابی له‌قیامه‌ت دا بیانوو عوزر هی‌نانه‌وه بۆ جییه، چه‌ندیک عوزر به‌یئننه‌وه لێیان وه‌ر ناگیرێ.

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار هۆی مانه‌وه‌یان له‌سه‌ر کوفرو بێ‌دینی پاده‌گه‌یه‌نی و ده‌فه‌رموی: ﴿وَقِضْنَا لَهُمْ قَرْنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾
 له‌ناکامی دله‌رقی و خراپه‌کاری سروشتی خۆیان، شه‌یاتینی و گومراکه‌ری جندۆکه‌و ئاده‌میزادمان به‌سه‌ردا بالا ده‌ست کردوون، کرده‌وه‌ی رابردوو داها‌توویان له‌پیش چاو جوان کردوون و ده‌که‌ن، هه‌رچی خراپه‌کاری و بیر و باوه‌ری پوچ و بێ بناغه‌یه له‌به‌ر دلایان شیرینی ده‌که‌ن، بۆ ئه‌وه‌ی پتر له‌زه‌لکاوی گومراییی دا نوغزۆیان بکه‌ن، کاری ناشیرینیان

له لا جوان ده کهن، وا سهرقالتی ژيانی دونيان ده کهن هه موو کرداریکی به دو خرابی خویان له لا په سه نده، ته مهش کوشنده ترین دهر دو به لایه، ناده میزاد وای لی بی چاک و خراب لیک جیا نه کاته وه، هه ست به ریگا لی تیک چون و سهر لیشیواوی خوی نه کا، هه رچی دهیکا به لایه وه راست و په سه ندبی، به راستی نه م حالته حاله تیکی خه ته رناکه و هه ر که سی گه یشته نه و ناسته مالویران و به فتاره چوه.

﴿وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ﴾ بریار دراوه بویان و له سهریان چه سپاوه که عه زابی دوزه خ بیانگریته وه، له گهل نه و گهل و نه ته وه کافرو گومرایانه دا: که له پیشیانوه به کافری مردوون، له جندوکه و ناده میزاد، چونه تونی نه مانه وه، عه زابی سهخت و دژوار یه خهی گرتوون و پرزگاریان نابی، هه موو گهل و نه ته وه یه کی گومرا به تینس و جیننه وه، به رابردو و حازرو داهاتووه وه، هه موویان خه ساره ته ندو به فتاره چوو دور له ره هه تی خودان.

له مپهر دروستکردن له به رده م قورئاندا

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا هَذَا الْقُرْآنَ
وَالْغَوَافِیهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ ﴿۴۶﴾ فَلَنَذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا
شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۴۷﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ
أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ
﴿۴۸﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذِينَ أُضْلُوا مِنَ الْجِنِّ
وَالْإِنْسِ نَجْعَلَهُمُ مَتَحَتَّ أَقْدَامِنَا لِيَكُونُوا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ﴿۴۹﴾

لهوه پیتش نهوهی پاگه یاند که شهیتانی جندوکهو ئاده میزاد کردهوهی
 بهدو ریگای خراب له پیتش چاوی کافر خرابه کاران جوان ده کهن، لیره شدا
 نهوه پروون ده کاتهوه: که هه ندی لهو خراب جوانکردنه یان هه لئانیانه بو
 کافره کان: که بهر بهر ده کانی قورئان بکهن و نه هیلن بگاته بهر گوچکهی
 خه لکی و مه نعی بلاو بو ونه وهی بکهن، کو سپ و ته گهره بخه نه بهر ده م
 هه لگرانی و بانگخوازان و جو ره ها ناو و ناتوره ی لی بدو زنه وه.

ده فهرمووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوَا فِيهِ
 لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ﴾ هه ندیک له کافره کان به هه ندیک تریانیان ده گوت: کورینه
 ده خیلتان بین گوی بو تم قورئانه مه گرن، له کاتیکدا که گویتان لی یه
 ده خویندریتتهوه بیکه نه هه راو هوریاو ژاوه ژاو، با کهس لی تی حالتی نه بی،
 بیکه نه فاک و فیک و چه پله لیدان و گۆرانی گوتن، به لکو دهنگی ئیوه زال
 بی، یان فهرمان بهرداری فهرمان و جلهوو گیریه کانی تم قورئانه مه بن
 به شیعرو سیحرو هه لبه سترای له قه لهم بدهن، به لکو قسه که تان سه
 بکهوی و کهس شوینی نه کهوی.

ریوایه ت کراوه: که پیغه مبه ر ■ له مه که به دهنگی بهرز قورئانی
 ده خوینده وه بو نهوهی کافره کان گوئیان لی بی، به لکو ئیمانی پی بهینن،
 قوره یشیه کان ده یانکرده گال و بوغل و چه پله لیدان و فیکه فیک و شیعر
 خویندنه وه، وایان ده کرد گو یگره کان لی تی نه گهن.

ئیبنو عه بباس ده فهرمووی: نه بو جه هل خه لکی پاده سپارد و ده یگوت:
 که موحه مه د قورئانی خویند ئیوه به قوله قول و گاله گال به رویا بچنه وه
 بو نهوهی نه زانی چی دیژی، نه مه به لگه یه له سه ر نه وه: که
 قوره یشیه کانیش وه کو گه لی عادو سه مو ■ پیغه مبه ری خودایان به درو
 خستو ته وه. نه مجار پهروه دگار هه ره شه ی توندیان ئاراسته ده کاو
 ■ ده فهرمووی:

﴿فلنذيقن الذين كفروا عذاباً شديداً ولنجزينهم أسوأ الذي كانوا يعملون﴾ سه‌خت‌ترین سزای دۆزه‌خ به‌کافره‌کان ده‌چیژین، تۆله‌ی کرده‌وه‌ی به‌دو به‌دوره‌فتارییان لی ده‌ستینین، تۆله‌ی ره‌تکردنه‌وه‌ی قورئان و له‌مپهر دانان له‌بهرده‌م نه‌وانه‌ی ده‌یان‌ه‌وئ موسولمان بن لی ده‌ستین و به‌سه‌ریان‌ه‌وه ناچی، سزای خراپ‌ترین کرده‌وه‌یان ده‌ده‌ینه‌وه، کام کرده‌وه‌یان ناشیرین و به‌ده‌ نه‌وه‌یان بۆ حسیب ده‌که‌ین، کرداره‌ باشه‌کانیان پاشگوئ ده‌خه‌ین و بۆیان حسیب ناکه‌ین، چی کرداری باشیان هه‌بی وه‌کو صیله‌ی ره‌حم و پێژگرتن له‌ دراوسی و میوان و یارمه‌تی هه‌ژارو بی نه‌ویان له‌قیامه‌ت که‌لکی لی وه‌رناگرن هه‌ر له‌دونیادا جینگایان بۆ پر ده‌کریتته‌وه و پاساویان ده‌دریتته‌وه.

به‌راستی نه‌مه هه‌ره‌شه‌یه‌کی سه‌خت و دژواره له‌هه‌موو کافرو بی پروایان به‌گشتی، به‌شیوه‌یه‌کی ناراسته‌وخۆش هه‌ره‌شه له‌هه‌موو نه‌وانه‌ی به‌بیستنی قورئان دلیان را ناچله‌کی و گوێچکه‌یانی بۆ ناکه‌نه‌وه، له‌کاتی خویندنی قورئاندا بی ده‌نگ نابن، فه‌رمانی په‌روه‌ردگار ده‌شکینن، که فه‌رمانی پی کردون گوئ بۆ قورئان بگرن و له‌ماناکانی ورد ببنه‌وه، وه‌کو له‌نایه‌تیکێ تردا ده‌فه‌رمووی: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (الاعراف/ ۲۰۴).

نه‌جار په‌روه‌ردگار چۆنیه‌تی نه‌و عه‌زابه‌ دیاری ده‌کاوه‌ ده‌فه‌رمووی: ﴿ذلِكَ جزاء أعداء الله النار، لهم فيها دار الخلد جزاء بما كانوا بآياتنا يحدون﴾ نا نه‌و سزا سه‌خته‌ی که پێیان ده‌چیژین له‌سه‌ر خراپ‌ترین کرده‌وه‌یان: که هاوه‌لدانانه بۆ خودا، سزای دووژمنانی خودایه، سزای نه‌وانه‌یه‌که پێغه‌مبه‌رانیان به‌درۆ خستونه‌وه، له‌ناستی به‌ندایه‌تی کردن بۆ خودا لوتبه‌رزییان نواندوه، هاوه‌لیان بۆ به‌دییه‌نه‌ری خۆیان داناهه، بۆ نه‌وانه له‌ناو دۆزه‌خدا مائی هه‌میشه‌یی هه‌یه، بۆ هه‌تا هه‌تایه نه‌وه

جیڭاو نشینگه‌یانه، ساته وه‌ختیک لی‌ی دهر ناچن و نهو سزایه‌یان له‌کۆل ناییتته‌وه، نه‌مه‌ش پاداشی نه‌وه‌یانه: که ده‌یان‌گوت: قورئان که لامی خودا نیه و له‌خوداوه نه‌هاتوه!

ئەجار کافرەکان لەدۆزەخ دا وەزمان دێن هاوار دەکەنە پەروەردگاریان: که گومراکه‌رانیان نیشان بدا بۆ نه‌وه‌ی تو‌له‌یان لی‌ی بسیننه‌وه... ده‌فرمووی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا: رَبَّنَا أَرْنَا اللَّذِينَ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ لِنَجْعَلَهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ﴾ کافرەکان داویان کرد (داوا ده‌کەن) وتیان: خودایه؛ نه‌وانه‌ی له‌دو تاقمه‌ی ئاده‌میزادو جنۆکه ئیمه‌یان گومرا کردوه نیشانمان بده با بیانخه‌ینه ژیر قاچمانه‌وهو بیانساوینه‌وه، تو‌زیک داخی دلی خو‌مانیان پی‌ی بریژین، بیانکه‌ینه بنکلی ناو ئاگرو بکه‌ونه (نه‌سفه‌له سافیلینه‌وه) ژیر هه‌موانمان بکه‌ون، توندترین سزایان بدری.

پەروەردگار وه‌لامیان ده‌داته‌وه ده‌فرمووی: هه‌مویان عه‌زابی دوو چهندانه‌یان هه‌یه، عه‌زابی گومراپی خو‌یان و گومراکردنی خه‌لکانی تپش وه‌کو له‌نایه‌تیکێ تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاوه ده‌فرمووی: ﴿لِكُلِّ ضَعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ الاعراف/۳۸.

شه‌یتان و گومراکه‌ر وا ده‌بی ئاده‌میزاده وا ده‌بی جن‌دۆکه‌یه وه‌کو له‌نایه‌تیکێ تردا ده‌فرمووی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ﴾ (الأنعام/۱۱۲). یان ده‌فرمووی: ﴿الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ (الناس/۶).

هه‌ندی له‌ موفه‌سسرین پی‌یان وایه مه‌به‌ست به‌شه‌یاتینی ئینس و جین تیبلیس و قابیل، چونکه نه‌و دوانه به‌ناحق کوفرو کوشتنیان داهینا، شه‌یتان فرمانی خودای شکاندو قابیلیش ئاده‌میزاد کوشتنی ناره‌وای داهینا، فرموده‌یه‌کی (مرفوع) هه‌یه تیرمیزی پیاویه‌تی کردوه

پشتگیری نهم ته فسیره دهکا، دهفهرمووی: (ما من مسلم یقتل ظلما الا کان علی ابن آدم الاول کفل من ذنبه لانه اول من سن القتل) هدر موسلمانیک به ناحق بکوژی، به شیک له تاوانه کی له ته ستوی قاییلی کوری ناده مه، چونکه نهو یه کهم کهس بوو: که کوشتنی به نارپه وای داهینا.

وادهو به لینی خودا بو نهوانه ی بهرده وامن له سهر خودا په رستی

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ
الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ
الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلَىٰ أُولَٰئِكُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٣١﴾ نَزَّلْنَا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ﴿٣٢﴾

دهرباره ی سهدب نزولی نایهتی ژماره (۳۰) ثیبنو عه بیاس دهفهرمووی: له شه ننی هزره تی ته بویه کری (صدیق) دا نازل بوو، نهو ده بوو موشریکه کان گوتیان: (الله) به دیهینه رمانه، فریشته کان کچی نهون، نهم بتانهش لای خودا شه فاعه تمان بو ده کهن، هزره تی ته بویه کر وتی: (به دیهینه رمان خودایه و بی هاوهل و ژن و منداله، تاک و تنهاو بی تا تاجه موحه ممد به ندهو پیغه مبه ریه تی، بهرده وام بوو له سهر نهم بیرو باوره ..

په بویه ندی نهم کوچه له نایه ته به هی پیشه وه له م پوه وویه!

که له پیشه وه باسی حال و چونیته موشریکه کانی کرد، سهره نجام و سزایانی دیاری کرد، نه مجار باسی حال و چونیته موسولمانان دهکا،

سهره‌نجامیان دیاری ده‌کا، بۆ نه‌وه‌ی کافرو موسولمان لیك جیا بکاته‌وه،
پاك و پیس لیك هه‌لاویری، نه‌مه‌ش داب و نه‌ریتیکی قورئانه‌و نوسلوبی
وه‌هایه: ههر که باسی شتیکی کر ■ دژه‌که‌شی باس ده‌کا، باسی دوونیا
بکا، باسی قیامه‌تیش ده‌هیتی لیره‌شدا، که ههر‌په‌شه‌گه‌کافره‌کان کرد،
به‌شوین نه‌وه‌دا واده‌و به‌لینی پاداشی باش و ههر‌گیز نه‌براه‌ی
به‌موسولمانان داو فهرمووی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا: رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا﴾ بیگومان نه‌وانه‌ی وتیان
خودامان (الله) یه‌دان به‌خودایه‌تی خوداو به‌تاك و ته‌نهایی‌دا ده‌نین و
بروایان وایه: ههر زاتی (الله) خودایه‌و ههر نه‌و شیایوی خودایه‌تیه‌و
به‌رده‌وامیش بوون له‌سهر نه‌و بیرو باوه‌ره‌و که‌سی تریان به‌خودا نه‌زانی،
پابه‌ندی فەرمان و نه‌هیه‌کانی په‌روه‌ردگار بوون و له‌سهر نه‌و حاله‌ش
مردون، نه‌وانه‌..

﴿تَنْزِلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا، وَأَبْشُرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي
كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ فریشته‌ی تاییه‌ت به‌یارمه‌تیدانی موسولمانان دینه
سه‌ریان و دلّیان خوش ده‌که‌ن، ترس و خۆفی داهاتوویان لی‌ده‌ره‌ویننه‌وه،
له‌سی‌حاله‌تی ته‌نگانه‌دا فریایان ده‌که‌ون مژده‌یان پی‌ده‌ده‌ن، له‌کاتی
مردندا، له‌گۆردا، له‌کاتی زیندوو بوونه‌وه‌دا.

وایان لی‌ده‌که‌ن ترسی داهاتوویان نه‌بی، به‌په‌رۆش نه‌بن بۆ نه‌و ژیان و
مال ■ حاله‌ی له‌دوونیا‌دا هه‌یانبووه‌و به‌جییان هیشتوه، مزگینی چوونه
ناو به‌هه‌شتیان پی‌ده‌ده‌ن، به‌مه‌ش مرازیان حاصل‌ده‌بی و دلّیایی و
دلّارامی رویان تی‌ده‌کا.

فریشته‌کان: که ده‌چنه‌لای موسولمانان دلّخۆشیان ده‌که‌ن پییان ده‌لین:
﴿وَلَنَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُم فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ نێمه‌راسپی‌رراوین: که
له‌ژیانی دوونیا‌تاندا و له‌ژیانی قیامه‌ت‌تاندا پارێزگاریتان بکه‌ین، له‌ژیانی

دوونیاتاندا یارمه تیتان بدهین بۆ کاری خیر به فەرمانی خودا بتانپاریزین له هه موو ناخۆشی و تهنگ و چه له مه یه ک، له ژایانی دواژایانی دونیا شتان دا له گه لتان دا ده بین، له ژایانی به رزه خدا نه نیس و هاوده متان ده بینن له کاتی زیندوو بوونه و هدا ترس و بیمتان لی ده ره و یتینه وه، له پردی سیرات ده تان په یتینه وه، هاو پیتان ده کهین بۆ ناو به هه شت..

جا نه وکاته ﴿وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ﴾ لکم فیها ما تدعون، نزلاً من غفور رحیم ﴿بۆ ئیوه هه یه له به هه شتا هه رچی ئاره زۆ بکه ن، هه رچی بتانه وی و داوای بکه ن، ده ست له عاست بۆتان ئاماده یه، ئه م هه موو نازو نیعمه تانه بۆ ئیوه به یده ست کراوه و دا بینکراوه له لایه ن خودای لیخۆشبوو له تاوان و خاوه ن په حم و به زه یی.

بانگه وازیکردن بۆ رییازی خودا په سه ندو شیوه ی بانگه وازیکردن

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ
إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ
أَدْفَعُ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ
وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقَاهَا
إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

له م کۆمه له نایه ته دا په روه ردگار و یتنه ی بانگخوازانی ئیسلامان بۆ ده کیشی و نه رکه کانیا ن دیاری ده کا، هه لئس و کهوت و په فتارو گوفتاری

موسولمان رۈن ده‌کاته‌وه، ره‌وشته‌کانی داعی ده‌ست نیشان ده‌کاو پیغه‌مبهر ﷺ ته‌وجیه ده‌کا بۆ پابه‌ند بوون پییانه‌وه و موسولمانانیش هه‌لده‌نی بۆ چاو لی‌کردنی، ده‌فهرموی:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا، وَقَالَ أَنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ نیبنو عه‌بیاس ده‌فهرموی: مه‌به‌ست به ﴿مَنْ﴾ له‌ نایه‌ته‌که‌ دا پیغه‌مبهره ﷺ هه‌روه‌ها هه‌ر که‌سی: به‌رنامه‌ی ته‌و په‌یره‌و بکا..

خاتوعانیشه‌و عی‌کریمه و موجهید ده‌فهرمون نایه‌ته‌که‌ ده‌رباره‌ی بانگی‌ژه‌کان نازل بووه، به‌لام لی‌ره‌دا نیشکالیک دیته پی‌شه‌وه ۱ نه‌ویش نه‌وه‌یه بانگ له‌مه‌دینه داهیتراوه سوره‌ته‌که‌ مه‌کیه! نه‌بو حه‌ییاف ده‌فهرموی: پی‌ویسته بۆ ده‌فعی ته‌و نیشکاله بگوتری: نایه‌ته‌که‌ بانگده‌ره کانیش ده‌گریته‌وه، نه‌ک ده‌رباره‌ی بانگده‌ر نازل بووه، ﴿مَنْ﴾ نیستیفهامی ته‌قریری ده‌گه‌یه‌نی واته: که‌س له‌و که‌سه باشت نیه: که‌ نه‌وسی ره‌وشته‌ی تیدابن:

۱- بانگه‌وازی‌کردن بۆ یه‌کته‌په‌رستی و به‌ندایه‌تی‌کردن بۆ خودای بونه‌وه‌ر، به‌راستی بانگه‌وازی‌کردن بۆ خودا په‌رستی و یه‌کتا په‌رستی باشت‌ترین قسه‌و گرفتاره که‌ ناده‌میزاد ئاراسته‌ی برای ناده‌میزادی خۆی ده‌کا، ده‌قه‌که‌ گشتی‌یه، هه‌موو بانگه‌وازی‌کاریک ده‌گریته‌وه هه‌ر له‌ پیغه‌مبهر ﷺ خۆیه‌وه تا ده‌گاته ناخه‌مین که‌سیکی ئومه‌تی نیسلام: که‌ بانگه‌وازیی نه‌نجام ده‌دا، به‌و ته‌و نووسین.

۲- کرده‌وی چاک و په‌سند، ته‌مه‌ش بریتییه له‌نه‌نجامدانی هه‌موو ته‌و فرمانانه‌ی خودا فرمانی به‌نه‌نجامدانیان کردوه، خۆبه‌ دوورگرتن له‌و شتانه‌ی جله‌و گیری لی‌کردوه.

۳- پابه‌ند بوون به‌ نایینی نیسلام و کردنی به‌ به‌رنامه‌ی ژیان، واته پابه‌ند بوون به‌ نیسلامه‌وه، وه‌کو بیرو باوه‌ر و په‌یره‌وو پرۆگرام،

بەراستى ئەم سىڭ خالە بنەماي بانگەوازيکردن بۆ خودا پەرستى،
كەسىڭ بەدل ئەو بەرەپى بى، بەكرەو ەش ئەو پەفتارو گوشتارى
بىو بەناشكرا خۆى بەموسولمان پۆلىتن بكاو بللى من لە پىرى
موسولمانانم، دەبى كى لەو كەسە باشتىبى كى لەو خودا پىداو
بەختەو ەتر بى؟ ديارە كەس لەو باشتى نىە و ئەو پەرى خىرو بىرى
بۆ خۆى دەستەبەر كەدو ە.

ئەجار دواي بەيانكردنى بنەماكانى بانگەوازيکردن بۆ خودا پەرستى،
پەفتارى بانگەوازيكەران ديارى دەكاو پەوشتى جوان و ناشىرىن لىك
هەلەدەواپىرى و دەفەرموى:

﴿ولا تستوى الحسنة ولا السيئة، ادفع بالتي هي أحسن﴾ هەر گىزاو
هەرگىز كەردارى چاك و پەوشتى بەرزو جوان ەكوو پەفتارى بەدو كەدو ەى
ناشرىن نىن، ناچنەرىزى يەكترەو ەو ەكوو يەك حىسابيان بۆ ناكىرى، چۆن
كەدو ەيەكى جوان: كە بىيىتە ەۆى پەزامەندىي خودا پاداشتى باشى
لەسەر ەو ەر بگىرى و سود بەخش بى بۆ ئادەمىزاد خۆيشى، ەكوو
كەردارىكى بەدوناشىرىن واىە: كە جىڭگاي ناپەزامەندىي خوداىەو سزاي
لەسەر دەدرى؟!

كەوابى ئەى بانگەوازيكەر پەوشتى پەسەند پەپەرەو بكوو بەچاكە خراپە
دوور بخەرەو ە، لەبەرەمبەر خراپەكاران دا چاكە پەپەرەو بكوو، بەلكو
شەرمەزارىن و بەخۆيان دا بچنەو ەو ەو ەلە خراپەكارىي خۆيان بىتنن!
جا كە تۆ لەبەرەمبەر خراپەى خەلك دا چاكەت كەد، لە هەلەو تاوانيان
بوردى، لە شوئىنى رەق ەلەلسان دانت بەخۆتا گەرت و چاوت لەهەلەو
خراپەيان پۆشى .

﴿فاذا الذي بينك وبينه عداوة كأنه ولي حميم﴾ نىتر لەگەل ئەو
كەسەدا: كە لەنىوان تۆ ئەودا دوژمنايەتى ەيە دۆستايەتيەك پەيدا

دەبى ھەر دەلتى خۆشەويستىكى نزيك و دلسۆزە، دوژمن دەبىتە دوست،
 ئاى كە ئاكامىكى باش و بەنرخە، دوژمن بىتتە دوست و برادر!
 ﴿وما يلقاها الا الذين صبر﴾، ﴿ما يلقاها الا ذو حظ عظيم﴾ قىبوۋلى
 ئەم نامۇزگارىيە ئاكا مەگەر كەسىك خۇپراگرو پشوو درىژ بى، بتوانى
 بەچاكە خراپە بېچىنىتتە، خۇ بۇ ناخۇشى و نارەھەتى رابگرى، كەسى:
 دەتوانى بەچاكە خراپە بېچىنىتتە: كە خاۋەنى بەختەۋەرىي دۇنياو
 قىيامەت بى، بەشىكى باشى ھەبى لەخىر چاكە.

ئىبنوعەبباس لەتەفسىرى ئەم نايەتەدا دەفسەرمۇي: پەرۋەردگار
 فەرمانى بەموسولمانان كىردو، كەلە كاتى رق ھەلسان دا خۇپراگرو پشوو
 درىژ بن لەگەل نەفامان دا بەحىلم و ھەۋسەلە بن، كە خراپەيان لەگەل
 كرا لىبوردەبى بەكار بىتن، ھەر كاتىك وابوون خودا لەشەرى شەيتان
 دەيانپارىژى و دوژمن بۇيان دەبىتە بسراو خۆشەويستى دلسۆز، ئەجار
 پەرۋەردگار پىگاي چار سەر كىردنى ۋەسۋەسە شەيتان پون دەكاتەۋەو
 رىنموى ئادەمىزادەكان دەكا كەپەنابگرن بەخودا لەۋەسۋەسە ھەلداشتى
 شەيتان و دار دەستەكانى.

دەفسەرمۇي: ﴿واما ينزغك من الشيطان نزغ فاستعذ بالله انه هو
 السميع العليم﴾ ئەى ئادەمىزاد! ھەر كاتىك شەيتان ۋەسۋەسە
 خستەدلتەۋە يىستى لەپىگەي چاكە كارى لات بداو نەھىلى لەبەرامبەر
 خراپەكارى خەلكى دا چاكەي بكەي، پەنا بگرە بەخودا لەشەرو نەگبەتى،
 داۋابكە خودا لەشەرو فرت و فىلى ئەو نەگرىسە بىتپارىژى.

بىگومان خودا شەنە وايە بەپارەنەۋە پەناگرتنى تۆ، زاناو ئاگادارە
 بەۋەسۋەسەو ختوكەي شەيتان و عەزم و جەزمى ئادەمىزاد لەسەر
 كىردەۋەو بىرو باۋەرى و دلسۆزى راسىگۆيى لەھەلۋىستى دا.

نیام نه حمد و تیرمیزی له نه بو سه عیدی خودرییه وه ریوایه ت ده که نه ده لی: هه ر کاتی پیغه مبه ر ﷺ هه ل سایه بو نوژ نه م دو عایه ی ده خویندو ده یفه رموو: (اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم من همزه ونفخه ونفثه) .

نونه ی نه م نایه ته نایه تیکی تره، که ده فهرمو ی: ﴿خذ العفو وامر بالعرف واعرض عن الجاهلین، واما یفزغک من الشیطان نزغ فاستعذ بالله انه سميع عليم، ان الذین اتقوا اذا مسهم طائف من الشیطان تذکروا، فاذا هم مبصرون﴾ (الاعراف ۱۹۹-۲۰۱).

به لگه ی جوړاو جوړ له سه ر هه بوونی خوداو له سه ر
تاک و ته نهایی و تواناو حیکمه تی

وَمِنْ ءَايَاتِهِ
الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ
وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ
إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ
رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ﴿٣٨﴾
وَمِنْ ءَايَاتِهِ أَنك تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
أَهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِ الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

له وه پيش نه وهى رېونكړده وه كه چاكترين كردارو گوftar
بانگه وازيكرنه بۆ نايى خدا، نه مجار ليړده دا پهروه دگار هه ندى به لگه
له سهر و جود و قودرهت و حيكه مته تى خوى نمايش ده كا، ده فهرموى:

﴿ومن آياته الليل والنهار والشمس والقمر﴾ له به لگه و نيشانه ي
هه بوونى خدا و تواناو ده سه لآتیه تى، كاتى شه ورؤژ، تاريكى نه وو
رېوناكى نه م به شوين په كدى دا هاتنيان و زياد بوونى نه م له سهر حيسابى
نه وو به پيچده وانه شه وه، ههروه ها دروستكردنى خورى پرته و به خش و
مانگى نورانى، به شوين په كدا هاتنيان و هه ر په كه يان له دائيره ي خوى دا
هاتو چۆيانه ..

بۆ هه ر په كه يان رپړه ووقوناغى خوى ديارى كراوه، خيرايى رويشتنيان
به جورتيكه گونجاو و له بار به هاتو وچوى خورو مانگ نه ندازه ي شه وو رؤژ
حه فته و مانگ و سال ده زانرى، كاتى حه ج و نويژو رؤژو گرتن و كاتى
قه رزو مامه له وه ورزه كانى سال ده زانرى، مانگ و خورو
نه ستيره كان و زه وي و ناسمانه كان هه مو نه ندامى جه سته ي بونه وه رن،
هه ميشه له كهردان بۆ خزمه تكدن، هه ر نه نداميتكى نه م بونه وه ره
به نه ندازه ي خوى نرخی هه يه وه له خزمه تى راستى و عه داله تكارى دايه:
كه واته: نيوه ..

﴿الّا تسجدوا للشمس ولا للقمر﴾ سوژده بۆ خورو بۆ مانگ مبه ن،
سوژده بۆ نه ستيره ي گه ش و گاي ره ش مبه ن ﴿و اسجدوا لله الذي
خلقهم ان كنتم اياه تعبدون﴾ به لكو سوژده بۆ نه و خودايه به رن، كه
نه وانه ي دروستكردون، هه ر نه و شياوى عيبادهت بۆ كردنه، نه گه ر راست
ده كه ن نيوه به ندايه تى هه ر بۆ نه و ده كه ن.

﴿فان استكبروا فالذين عند ربك يسجدون له بالليل والنهار وهم
لا يسأمون﴾ جا نه گه ر كافره كان سوور بوون له سهر كوفرو بيتدينى و

دەمارگرتنى و خۆيان بەگەورەزانى و سوژدەيان بۆ خودا نەبردو يەكتا پەرستىيان نەنجام نەدا، ھەندىكىيان فرىشتەيان پەرست و برىكىيان نەستىيتر. يان پەرست و كۆمەلىكىيان بوونە پارەپەرست و گرۆيەكيان بىتەپەرست بوون بەشىكىشىيان ھاوەلىيان بۆ خودا دانا.....ھتد.

ئەو. باھەموو يان بزائن: فرىشتە: كە لەخودا نزىكن و لەئەھمىزاد باشتەن تۆزقالتىك لەناستى بەندايەتەكردن بۆ خودا لوتبەرەزى نانويئەن.. بەلكوو ھەمىشە سەرگەرمى خوداپەرستى و بەندايەتى كردەن، ماندو نابن و چان نادەن، ئەوان چەندىك لەخودا وە نزىك بن و خاوەن ھىزو توانا بن لەخۆيان بايى نابن و بۆغرايى پرويان تى تاكا، ئەوان بەھەموو ھىزو توانايەكيانەو. خالصانەو دلسۆزانە بەندايەتى بۆ خودا دەكەن.

ئەمجار دواى پانواندنە بەلگەى دەسلەتەى خودا لەجىھانى بالاذا، نىشانەى دەسلەتەى خودا لەزەوى دا غايش دەكاو دەفەرەموى: ﴿ومن آياته أنك ترى الأرض خاشعة فإذا أنزلنا عليها الماء اهتزت وربت﴾ ھەندى لە بەلگەونىشانەى دەسلەتەى خودا لەسەر زىندوبوونەو ھاتنى قىامەت ئەوھەيە: كە تۆ كاتى واھدەيە زەوى دەبىنى سوتەمەرۆو زەرد ھەلگەراو، بى شىنابى و بى نىشات، كەچى: كە پەرەردگار، باران بەسەر زەوى دا دەبارىنى، ئىتر ئەو خاكە مردوہ بى گيانە سوتەمەرۆيە وەجم و جول دەكەوى. فەشل دەبى و گزۆ گيا دەپروينى و جۆرەھا گول و پوھە دەپوى، بەجۆرەھا پەنگ و شىوہى پەنگا و پەنگ خۆى دەنوئى.

﴿ان الذي أحياها يحيى الموتى انه على كل شيء قدير﴾ ھىگومان ئەو كەسەى ئەو زەويە سوتەمەرۆيەى زىندو كەوتەو. مردوانىش زىندو دەكاتەو، قىامەت ھەلدەستىنى و ھەشر بەرپا دەكا، بىگومان ئەو خودايە خاوەن دەسلەتە بەسەر ھەموو شتەك دا خاوەن ھىزو توانايەو ھىچى لى ياخى نابى.

هه‌ره‌شه له‌خودانه‌ناسان و به‌دوور گرتنی قورئان

له‌تانه و کهم ■ کوری

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ
يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ
إِنَّهُمْ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ
وَإِنَّهُمْ لَكَاثِبٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ
خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ مَا يَقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ
لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾

له‌وه پیش بانگه‌وازی خه‌لکی کرد بو‌خودا په‌رستی، ئوسلوب و داب و
نه‌ریتی بانگه‌وازی‌کردنی به‌یانکرد، به‌لگهی له‌سه‌ر رابوونی قیامه‌ت و
زیندوبونه‌وه هینایه‌وه.

ئه‌جار لی‌ره‌دا هه‌ره‌شه له‌هه‌موو نه‌وانه ده‌کا: که گوی بو‌بانگه‌وازی
یه‌که ناگرن و له‌ئایه‌ته‌کانی بوونه‌وه‌ر وردنا‌بنه‌وه‌و هه‌ول ده‌ده‌ن شو‌به‌ه و
گومان بخه‌نه ناو ئایه‌ته‌کانه‌وه‌و کاریگه‌رییان پوچ بکه‌نه‌وه. ئه‌جار قورئان
وه‌صفی ده‌کا و دلنه‌وا‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌داته‌وه بو‌ئوه به‌هه‌لو‌یستی
ناشیرینی نه‌ته‌وه‌که‌ی دلته‌نگ نه‌بی، فه‌رمانی پی‌ ده‌کا: که پشوو درێژ‌بی
له‌ به‌رامبه‌ر نه‌زیه‌تدانیان دا، به‌رو وهرگێ‌پانیان ته‌نگه‌تاونه‌بی، چونکه
ئه‌وه عاده‌ت و هه‌لو‌یستی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی پی‌شوو بووه، به‌رامبه‌ر
پی‌غه‌مبه‌ره‌کانیان ده‌فه‌رموی:

﴿ان الذين يلحدون في آياتنا لا ينفون علينا﴾ بیگومان نهوانه‌ی پرو له‌حق وهرده‌گیتن، قورئان له‌پله‌و پایه‌ی خو‌ی دا ده‌به‌زیتن و گۆرپانکاری تی‌دا ده‌کهن، پروا به‌ حیکمه‌ت ۱۱ سه‌لاتی خودا له‌بونه‌وهردا ناکهن، نهوانه له‌ ئیمه‌ شاراره‌ نین، پی‌یان ده‌زانین، ئاگامان له‌ هه‌لس و که‌وتییانه، تۆله‌یان لی‌ ده‌ستینین، ناهیتلن ئاوا بۆیان سه‌ربچی.

نه‌جار جو‌ری تۆله‌ستانده‌که‌و سزادانه‌که‌یان دیاری ده‌کا، ده‌فه‌رموی: ﴿افمن يلقي في النار خير امن ياتي آمنا يوم القيامة﴾؟ نایا که‌سی: رو‌ژی قیامه‌ت ۱۲ تۆپزی تورپدریته‌ ناو دۆزه‌خه‌وه و له‌تۆله‌ی به‌درۆخته‌وه‌ی پی‌غه‌مبه‌ردا سزابدی، حا‌لی با‌شتر ۱۳ یان نه‌و که‌سه‌ی رو‌ژی قیامه‌ت دیته‌ سارای مه‌حشه‌ره‌وه‌و د‌نیایه‌ له‌سه‌رنج‌امی خو‌ی و نه‌مین له‌عه‌زاب؟ بیگومان چۆن یه‌ک نین و نا‌خ‌رینه‌ ت‌ای ته‌رازوی یه‌ک‌تره‌وه‌! مه‌به‌سته‌که‌ نه‌وه‌یه‌ بی‌ پروا یان رو‌ژی قیامه‌ت ده‌خ‌رینه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه‌و موسو‌لمانان نه‌میتن له‌عه‌زاب و نا‌ره‌حه‌تی‌ده‌ی ئیوه‌ بۆ خۆتان حوکم بده‌ن کام پی‌ر حا‌لی با‌شتر ده‌بی؟

ده‌ی که‌وابی ۱۴ ﴿اعملوا ما شئتم انه بما تعملون بصير﴾ به‌ویستی خۆتان چی ده‌کهن بی‌که‌ن، د‌نیابن خودا به‌کردارو ره‌فتارتان ئاگا دارو بینایه‌و هی‌چی لی‌گوم نابی، به‌گو‌یره‌ی کرده‌وه‌کانتان پا‌داش و سزاوهرده‌گر نه‌وه‌، چاکه‌ به‌ چاکه‌ خراپه‌ به‌خراپه‌.

﴿ان الذين كفروا بالذكر لما جاءهم﴾ بیگومان نهوانه‌ی کافرن و پروا به‌قورئان ناکهن: که‌ بۆیان نی‌راوه‌، به‌نا‌ره‌وا په‌یامه‌که‌ی ره‌تدکه‌نه‌وه‌ ۱۵ نه‌وانه به‌ده‌خت و چاره‌ش و به‌فتار چوون، له‌ پاساری کوفرو بی‌دی‌نی خۆیان دا تۆله‌یان لی‌ ده‌سه‌ندری.

نه‌جار سن‌ صی‌فه‌تس قورئان به‌یان ده‌کا:

ده‌فه‌رموی: ﴿وانه لكتاب عزيز لا ياتيه الباطل من بين يديه ولا من

خلفه تنزيل من حكيم هديد ﴿ يىگۈمان ئەم قورئانەى ئەوان بېروايان
پىئىدە رەتى دەكەنەۋە، بەرزو پىرۋزەۋ بەرپەرچى نادىتەۋە، ھى ئەۋەنىيە
تانەى لىئىدى، كەس ناتوانى پۈچى بىكاتەۋە لەھىچ پۈيەكەۋە بەدرۋ
ناخىتەۋە، ھىچ نامەيەكى ئاسمانى نىيە بەدرۋى بختەۋە، پارىزراۋە
لەھەمۇ كەم و كورپىيەك، خودا نازلى كىردەۋە ۋ ھەر ئەۋىش دەپارىزى
ۋەكۈۋ لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۇي: ﴿ انا نحن نزلنا الذكر وانا له
لحافظون﴾ (الحجر/۹).

نامەى خودايدەۋ كەتەلۈكى بۈۋنەۋەرە، ھەرچى تىئىدايە لەفەرمان و
نەھى، لەئەھكام و ئامۇژگارى، لەسەر گۈرشتەۋ دىرۈك ھەمۇ پىرە
لەھىكمەت ۋ دانايى، جىگەى ھەمدو سۈپاسە، بەلكۈۋ گەۋرەتتىن
نىعمەتى خودايدەۋ بۇ ئادەمىزاد، باشتىن دىارى ئاسمانە بۇ زەۋى،
رۈشكەرەۋى رىيازى ھەق و راستىيە!

ئەمجار تەسەللەي پىغەمبەر ﷺ دەداتەۋە ئازارى رەتەكەنەۋەى
پەيامەكەى لەلايەن نەتەۋەكەيەۋە لەسەر لادەباۋ ھەئىدەنى بۇ ئەۋەى
بەھەلۈيىستى نالەباريان دلتەنگ نەبى، فەرمانى پى دەكا بەسەبرو پشۈۋ
درىۋى ۋ بەردەۋامبۈۋن، لەسەر بانگەۋازى يەكەى، دەفەرمۇي:

﴿ ما يقال لك الا ما قد قيل للرسل من قبلك، ان ربك لذومغفر ﴿
ۋ ذو عقاب أليم﴾ ناگۈترى بەتۋ لەلايەن ئەم موشرىك و بىپەرستانەۋە
جگە لەۋەى بەپىغەمبەرانى پىش تۋ گۈتراۋە، ئەۋەى دەر بارەى تۋ
دەگۈترى: كەساحىرى، دۈۋزنى، شاعىرى، شىتتى. ھتە بەپىغەمبەرانى
پىشۈۋش گۈتراۋە، ئەۋانىش ۋەكۈۋ تۋ لەلايەن نەتەۋەكانىانەۋە
بەدرۋخراۋنەۋە: گالتەيان پى كراۋە، بوختانىان بۇ ھەلبەستراۋە، ئەۋان
لەبەرەمبەر ھەلۈيىستى ناپەسەندى گەلەكانىان دا خۇراگرو پشۈۋ درىۋ
بۈۋن تۈيىش ۋابەۋ چاۋ لەۋان بىكە.

بیگومان خودای تۆ ئەی موحەممەد! خاوەن لیخۆشبون و چاوپۆشییە بۆ ئەوانەى تۆیە دەکەن و لەتاوانەکانیان پەشیمان دەبنەوه، ھەروەھا خاوەنى سزای توندو دژوارە بۆ ئەوانەى سورن لەسەر کوفرو بیddینی و پەيامەکەى بەدرۆ دەخەنەوه.

نومنه ئه م نایه ته نایه تیکی تره: که ده فدرموی: ﴿کذک ما اتی الذین من قبلهم من رسول الا قالوا: ساحر او مجنون﴾ (الذاریات/۳۹)
 ئیبنو نه بی حاتم له سه عیدی کوری (المسیب) وه ۰ ریوایه ت ده کا ده لی:
 که نایه تی ﴿ان ربک لذو مغفرة...﴾ نازل بوو، پیغه مبه رﷺ فدرموی:
 (لولا عفو الله وتجاوزہ ما هنا أحد العیش، ولولا وعیدہ وعقابه لإتکل کل أحد) نه گهر عه فوو لیبوره دی خودا نه بوایه که س له زره تی له ژبان نه ده کرد،
 خو نه گهر هدره شه و سزاشی نه بوایه هه موو که س پالی لی ده دایه وه.

جہ ختگردنہوہ لہسہر نڈوہ: کہ قورٹان بہ زمانی عہرہ بیہ

وَلَوْ جَعَلْتَهُ قُرْءَانًا عَجْمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ ۖ أَتَعْجَبِي بِمَا تَدْعُنَا إِلَىٰ تَوْحِيدِهِ ۖ وَالَّذِينَ
عَرَّبِيًّا قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ۖ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقُرْءَانُهُمْ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ
يُنَادُونَ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ
فَاخْتَلَفَ فِيهِ ۖ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ
بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا
فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۖ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

له‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌ی ئیژه‌دا په‌روه‌ردگار نیعمه‌تیکی تری خوڵ به‌سه‌ر
قوره‌یشیه‌کان دابه‌یان ده‌کا: که قورئانی به‌زمانی عه‌ره‌بی نازل کردوه،
بیانوی بریون، چونکه نه‌گه‌ر به‌زمانی غه‌یری عه‌ره‌بی قورئانی بناردایه
ئه‌و کات عه‌ره‌به‌کان بیانویان به‌ده‌سته‌وه ده‌بوو، ده‌یانگوت تی‌ی
ناگه‌ین و نازانین چی تێدایه، به‌لام: که زمانی خۆیان به‌ بیانوه‌یان
پراوه، ده‌فرموی:

﴿ولو جعلناه قرآنا أعجميا لقالوا لولا فصلت آياته أعجمي
وعربي؟﴾ واته: له‌فه‌رزیك دا ئیمه ئهم قورئانه‌مان به‌ غه‌یری زمانی
عه‌ره‌بی نازل بکردایه: کافه‌کانی قوره‌یش گه‌زافیان ده‌کیشاو ده‌یانگوت:
ئه‌وه بۆ به‌زمانی ئیمه نایه‌ته‌کانی نه‌هاتونه‌ خوارئ و شی نه‌کراونه‌وه، بۆ
ئه‌وه‌ی لێی حالئ بین و بزانی چئ تێدایه و باسی چی ده‌کا، ئیمه عه‌ره‌بین و
له‌ زمانی عه‌جهم حالئ نابین، هه‌روه‌ها ده‌یانگوتت: چۆن که لامی ناعه‌ره‌ب
بۆ عه‌ره‌ب ده‌نێردری؟ مه‌به‌سته‌که ئه‌وه‌یه قورئان عه‌ره‌بییه‌ بۆ تی‌ی
ناگه‌ن؟ نه‌گه‌ر به‌زمانی ناعه‌ره‌ب بنێردرایه بیانویان به‌ده‌سته‌وه ده‌بوو،
ده‌یانگوت چۆن ده‌بی نامه به‌زمانی ناعه‌ره‌ب و نامه بۆ نێردراو عه‌ره‌ب!
چۆن لێی حالئ بین و چۆن په‌په‌وه‌ی بکه‌ین؟

جا له‌کاتیک قورئان هه‌مووی عه‌ره‌بییه‌و ئیمانی پێ‌تاهێتن،
تی‌ی ده‌گه‌ن و پشتی لێ‌هه‌لده‌که‌ن، دیاره ئه‌وانه کوفه‌که‌یان زۆر قوله‌و زۆر
سه‌ره‌رق و دلره‌قن، قورئان به‌زمانی خۆیان بۆیان نێردراوه
که‌چی ده‌لێن:

﴿قلوبنا في اكنة مما تدعونا اليه﴾ یان ده‌لێن: ﴿وفی آذاننا وقر﴾
حه‌قیقه‌ت و راستی یدک که‌له‌ناو ئهم که‌لامه ئاسمانی دا هه‌یه ئه‌وه‌یه:
﴿قل﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! به‌و موشریکانه‌ بلێ: ﴿هو للذين آمنوا هدى
وشفاء﴾ ئه‌و قورئانه هیدایه‌تده‌ری موسوڵمانانه، پێ‌بازی حه‌ق و پ‌استیان

نیشان ددها شیفای دل و ده‌رونیانه، گومان و شوبه‌هو راپرایان تیدا
 ناهیلّی، ریبازی ژیانیان بۆ رون ده‌کاته‌وه، رینگایه کیان نیشان ددها
 به‌په‌یره‌ویکردنی سهرفرازی دونیاو قیامه‌تیا بۆ ده‌سته‌به‌ر ده‌بی، هه‌ست
 به‌سروشت و حه‌قیقه‌تی قورئان ده‌که‌ن و پئی به‌هره‌مه‌ند ده‌بن.

﴿والذین لا يؤمنون في آذانهم وقر، وهو عليهم عمی﴾ نه‌وانه‌ی بپروا
 به‌هه‌بون وتاک و ته‌نهایی خوداو پیغه‌مبه‌ریتی موحه‌مه‌دو په‌یامه‌که‌ی
 ناکه‌ن، قورقوشم له‌گوێچکه‌یان دا هه‌یه‌و که‌لامی حه‌ق نابیسن و لی‌ی
 حالّی نابن، نایانه‌وی‌ی تی‌ی بگه‌ن، ترسی نه‌وه‌یان هه‌یه‌ به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانیان
 له‌ده‌ست بچن، بۆیه نامۆژگاریی یه‌کتریان ده‌کرد: که‌له‌غه‌وه‌هاش و
 هۆشی بجه‌نه‌سه‌رو له‌کاتی خوێندنه‌وه‌ی‌دا ژاوه‌ژاوه‌مه‌راو مه‌ردیا به‌رپا بکه‌ن بۆ
 نه‌وه‌ی‌که‌س تی‌ی نه‌گاوه‌نه‌زانن چی تیدا‌یه. نه‌بجار په‌روه‌ردگار جه‌خت
 له‌سه‌ر ناماده‌نه‌بونیان بۆ حالّی بوون له‌قورئان ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:

﴿اولئك ينادون من مكان بعيد﴾ حال و وه‌زعی نه‌وه‌فامانه‌له‌
 تینه‌گه‌یشتن و حالّی نه‌بوون وه‌کوو حالّی که‌سیک وایه‌له‌شوێنیک
 دووره‌وه‌بانگی لی‌ی بکری، گوئی له‌ده‌نگیک هه‌یه‌به‌لام تی‌ی ناگا.
 نه‌بجار نه‌وه‌رون ده‌کاته‌وه: که‌ره‌تکردنه‌وی نامه‌ی ناسمانی داب و
 نه‌ریتیکی کۆنی ئاده‌میزاده، گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی راپوردوش پیغه‌مبه‌رانی
 خۆیان به‌درۆخستۆته‌وه...

ده‌فه‌رموی: ﴿ولقد آتينا موسى الكتاب فاختلف فيه﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌را
 به‌هه‌لوێستی قوره‌یشیه‌کان دل‌گران مه‌به‌و به‌لاته‌وه‌عه‌جایه‌ب نه‌بی، که
 په‌یامه‌که‌ت ر‌ه‌ت ده‌که‌نه‌وه، چونکه‌نه‌وه‌داب و نه‌ریتیکی کۆنه، گه‌ل
 و نه‌ته‌وه‌کان په‌یره‌وییان کردوه به‌رامبه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌کانیان، بۆ نمونه‌ئیمه
 موسامان کرده پیغه‌مبه‌ر ته‌وراتمان پێداو ناردمانه‌سه‌ر فیرعه‌ون و
 نه‌ته‌وه‌که‌ی ته‌وه‌هی ئیسرائیل، هه‌بوو ئیمانی پئی هیتاوه‌هه‌بوو

په‌یامه‌که‌یان ره‌تکرده‌وه، موسایان به‌درۆ‌خسته‌وه، نه‌زه‌یه‌تیا‌ن دا، که‌وابی نه‌ی موحه‌ممه‌د نه‌تۆ دلت به‌خۆنه‌می‌نی و به‌ره‌تکرده‌وه‌ی په‌یامه‌که‌ت له‌لایه‌ن نه‌وانه‌وه دلت‌ه‌نگ مه‌به، خۆ‌پا‌ب‌گره‌ پشت به‌خودا بیه‌سته، وه‌کوو له‌نایه‌تی‌کی تر‌دا ده‌فه‌رموی: ﴿فاصبر کما صبر اولوالعزم من الرسل﴾ (الاحقاف/۳۵).

نه‌جار هۆی دوا‌که‌وتنی عه‌زاب بۆ‌سه‌ر کافره‌کانی قوره‌یش به‌یان ده‌کاوه‌ده‌فه‌رموی: ﴿ولولا کلمة سبقت من ربك لقضي بينهم﴾ نه‌گه‌ر له‌به‌ر نه‌وه نه‌بوا‌یه که له‌پیش دا بریاری خودا به‌وه ده‌رچوه: که به‌عه‌زابی کۆ‌کوژ کافره قوره‌یشیه‌کان له‌ناو نه‌باو ئاسه‌وا‌زیان نه‌پرسته‌وه وه‌کوو گه‌لی عا‌دو سه‌مود، زوو عه‌زابی بۆ ده‌ناردن و له‌ناوی ده‌بردن، به‌لام حیکمه‌تی خودا واهاتوه: که‌تا‌پۆژی قیامه‌ت عه‌زا‌بیان دوا‌بخاو نه‌وکاته تۆ‌له‌ی سه‌رپێچی و سه‌ره‌قیان لی‌بستینی، وه‌کوو له‌چه‌ند نایه‌تی‌تر‌دا ئاماژه به‌وه ده‌کاوه‌ده‌فه‌رموی: ﴿بل الساعة موعدهم﴾ (القمر/۴۶) یان ده‌فه‌رموی‌ت: ﴿ولکن یؤخرکم الی اجل مسمی﴾ (النحل/۶۱).

نه‌گه‌ر له‌به‌ر نه‌وه بریاره خودایی‌یه پیشینه نه‌بوا‌یه وه‌کوو گه‌له‌پیشینه‌کان کۆ‌کوژی ده‌کردن، چونکه هۆ‌کاری به‌هیلا‌ک‌بردنیان تێ‌دا‌یه، پی‌غه‌م‌به‌ر به‌درۆ‌ده‌خه‌نه‌وه په‌یامی قورئان ره‌تده‌که‌نه‌وه ﴿وانهم لفي شک منه مریب﴾ بی‌گومان کافره‌کانی قوره‌یش له‌گومان دان به‌رام‌به‌ر قورئان و په‌یامه‌که‌ی ره‌ت ده‌که‌نه‌وه.

نه‌جار په‌روه‌رد‌گار یاسای سزاو پاداش دیاری ده‌کاوه‌ده‌فه‌رموی: ﴿من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها، وما ربک بظلام للعیبد﴾ هه‌ر که‌سی له‌دو‌نیا‌دا کاری‌کی باش نه‌نجام بدا سو‌ده‌که‌ی بۆ خۆ‌یه‌تی، که‌سی‌کیش خرا‌په‌ی کرد زیان‌ه‌که‌ی له‌سه‌ر خۆ‌یه‌تی، هه‌موو که‌سی: به‌گو‌یره‌ی کرده‌وه‌کانی سزاو پاداش وهرده‌گرێ‌سته‌وه ئیمان و با‌وه‌ری

په‌سندی هه‌بی و کرده‌وهی چاک بکا بو خوی قازانجه‌و ده‌بیته هوی
به‌خته‌وه‌ریی خوی، نه‌گه‌ر له‌خودا یاخی بی و په‌فتاری به‌دبی زیانه‌که‌ی بو
خویه‌تی وه‌که‌وو له‌نایه‌تیکی ترده‌ ده‌فه‌رموی ﴿وان لیس للانسان الا
ماسعی﴾ (النجم/۳۹).

سو‌پاس بو خوا ته‌فسیری جو‌زئی بیست و چوار ته‌واو بوو.

پیرستی بابتهکان

لایه	بابسته
۳	هه‌ره‌شه له‌وانه‌ی پێغه‌مبه‌ران به‌درۆده‌خه‌نه‌وه‌و مرگینی بۆ له‌وانه‌ی شوینیان ده‌که‌ون
۷	بۆردانی بته‌هرسته‌کان و هه‌ره‌شه‌ لی‌کردن
۱۱	دیارده‌کانی به‌توانایی خوداو زانیاری ره‌های
۱۹	په‌روه‌ردگار به‌ سێ‌تیوه هه‌ره‌شه‌ ئاراسته‌ی موشریکه‌کان ده‌کا
۲۰	ئاده‌میزاد سه‌له‌و پێنه‌زانه له‌کاتی ته‌نگانه هانا بۆخودا ده‌یابو له‌فه‌ره‌حی‌دا خودا نانا‌سی
۲۳	خودا له‌تواناوه‌ی خو‌ش‌ده‌بی ئه‌گه‌ر تاوانکار تۆبه‌بکاوه‌ به‌دڵسو‌زی ئه‌رکی سه‌هرسانی ئه‌نجام بده‌ا
۲۸	په‌روه‌ردگار لی‌خۆشبوونی خۆی پابه‌ند کردوه به‌ دوومه‌رج
۳۰	وه‌زغ و حا‌لی موشریکه‌کان و خوداپه‌رستان له‌ رۆژی قیامه‌ت دا
۳۳	به‌لگه‌ی تاک و ته‌نه‌ایی و خودایه‌تی په‌روه‌ردگار
۳۹	رابوونی قیامه‌ت و یه‌ک‌ل‌ک‌ردنه‌وه‌ی کیشه‌کان و سزاو پاداش وه‌رگرتنه‌وه
۴۳	حا‌ل و وه‌زعی خوداپه‌رستان و کافران له‌ رۆژی قیامه‌ت دا دیمه‌نی به‌ه‌ری‌کردنی به‌هه‌شتیان و رای‌نچ‌کردنی دۆزه‌خیان
۵۰	سوره‌تی (غافر)
۵۲	سه‌رچاوه‌ی قورئان و حا‌ل و وه‌زغ و هه‌لو‌بستی بی‌پروایان له‌ناستی‌دا
۵۹	فریشه هه‌ل‌گه‌ره‌کانی باره‌گای ئه‌قه‌ده‌س (حمه‌ل‌ه‌ العرش) موسو‌لمانانیاوه‌ی خو‌ش‌ده‌وین و...
۶۴	کافره‌کان رۆژی قیامه‌ت دان به‌توانی خۆیان دا ده‌نین و خۆیان به‌شیای سزادان ده‌زانن
۷۱	نایه‌ته‌کان به‌گه‌شتی و به‌چری ئه‌م خا‌له‌یان له‌خۆ گرتوون
۷۳	هه‌ندێ له‌دیارده ترسانه‌که‌کانی رۆژی قیامه‌ت
۷۷	چیرۆکی هه‌زه‌تی موسا له‌گه‌ڵ فیرعه‌ون و هه‌مان دا
۸۲	چیرۆکی پیاوه موسو‌لمانه‌که‌ی قه‌ومی فیرعه‌ون و دا‌کوکی‌کردنی له‌هه‌زه‌تی موسا
۸۴	کابرای خاوه‌ن باوه‌ر شه‌ش به‌لگه‌ ئاراسته‌ی فیرعه‌ون و کاربه‌ده‌ستانی ده‌ربار ده‌کا
۹۱	فیرعه‌ون قه‌ه‌س ده‌بی و گاته به‌په‌یامی موسا ده‌کات
۹۲	نامۆزگاری پیاوه ئیمانداره‌که‌ بۆ گه‌ل و نه‌ته‌وه‌که‌ی
۹۹	ده‌مه‌ده‌می نیوان سه‌هرانی کوفرو شو‌نگه‌وتوانیان له‌ناو دۆزه‌خ دا
۱۰۴	یارمه‌تیدانی خودا بۆ پێغه‌مبه‌رانی له‌دو‌نیای قیامه‌ت دا
۱۱۴	ب‌ری به‌لگه‌و نیشانه له‌سه‌ر هه‌بوونی خوداوه‌سه‌لات و حیکمه‌ت و کارامه‌یی

بابته	لایحه
جلو گیری له عیبادهتکردن بۆ غهیری خودا	۱۲۳
تۆلستاندهوه لهوانه‌ی به‌ناحق دهریاره‌ی ئایه‌ته‌کانی خودا کیشه‌و جیدالیانه	۱۲۶
خۆراگرتن و بشوو درێژی سه‌رکه‌وتن وه‌دی دینی	۱۳۰
چهند به‌لگه‌و نیشانه‌ی تر له‌سه‌ر هه‌بوونی خودا و تاک و ته‌نهایی زاتی پاکی	۱۳۳
هه‌رده‌شه‌ له‌سه‌رکه‌شی و کیشه‌کاران دهریاره‌ی ئایاتی خودا، کاتیک	۱۳۶
هه‌رده‌شه‌کان دینه‌جی، ئیمان ده‌هینن به‌لام بی سووده	
سوره‌تی (فصلت)	۱۳۹
موشریکه‌کان روله‌ قورئان وه‌رده‌گیرن و پێیان سه‌یره‌ پێغه‌مبه‌ر ئاده‌میزاد بی	۱۴۱
به‌لگه‌ له‌سه‌ر هه‌بوونی خودا و که‌مالی ده‌سه‌لات و دانایی زاتی پاکی	۱۴۶
هه‌رده‌شه‌ کردن له‌موشریکه‌کان به‌عه‌زاییک له‌شیوه‌ی عه‌زایی عادو سه‌مود	۱۵۴
جو‌ری عه‌زایی کافره‌کان له‌قیامه‌تدا	۱۶۰
له‌مبه‌ر دروستکردن له‌به‌رده‌م قورئاندا	۱۶۶
واده‌و به‌ئینی خودا بۆ له‌وانه‌ی به‌رده‌وامن له‌سه‌ر خوداپه‌رستی	۱۷۰
بانگه‌هوازیکردن بۆ رێبازی خوداپه‌سه‌ندو شیوه‌ی بانگه‌هوازیکردن	۱۷۲
به‌لگه‌ی جو‌راوجۆر له‌سه‌ر هه‌بوونی خودا و له‌سه‌ر تاک و ته‌نهایی و تواناو حیکمه‌تی	۱۷۶
هه‌رده‌شه‌ له‌خودانه‌ناسان و به‌دوور گرتنی قورئان له‌تانه‌ و که‌م و کو‌ری	۱۷۹
سی‌هه‌یفه‌تی قورئان به‌یان ده‌کا	۱۸۰
جه‌ختکردنه‌وه‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌: که‌ قورئان به‌زمانی عه‌ره‌بییه	۱۸۲
پیرستی بابته‌کان	۱۸۷

